Prefatio in librū qui dici
tur dyalogus creaturarū
moralizatus: omni materie
morali iocūdo et edificatiuo
modo applicabilis Incipit
feliciter.

Quoniā ſicut
teſtatur Iſidorus
i libro de ſūmo bo
no libro primo ca
pi. quarto. dicēs.
p ex pulcritudie
circūſcripte nature oſtendit no
bis de9 pulcritudinis ſue ptem ali
quā: qui circumſcribi nequit et itel
ligi vt ipſis eiſdē veſtigijs homo
reuertatur ad deum quibus auer
ſus eſt a deo. Et qui p amorem pul
critudinis creature: a creatoris for
ma ſe abſtulit. rurſus p creature
decorem ad creatoris ſui pulcritu
dinē reuertatur. Que quidem crea
ture. et ſi nobis ſicut liber iſte fin
git dialectice voce formata non lo
quantur. Inclinatione tamē et na
turalis inſtitutionis proprietate:
nos docere noſtroſq3 mores corri
gere: ſi bene pēſamus: nō deſinūt
Quod illud glorioſum lumē docto
rum Sanctus auguſtinus optime
intelligebat cū dicebat. O domie
deus oēs creature tue quas feciſti
ad me clamant. et clamare nō de
ſinūt. vt te ſolū deum creatorē me
um ſup omnia diligam. Et ideo au
tor libri iſtius hec rite conſiderans
quoſdam dialogos creaturarū ad
ſanam et moralem doctrinā appli
cauit confinxit et compoſuit: vt p
creaturarum quaſi nobis loquen
tium proprietates: ſimul in mori
bus erudiamur: et tedium audien
tium euitemus et ipſorum audien
tium memoriā adiuuemus. quod
maxime per rerum ſimilitudines
procuratur Saluator enim noſter
omnium predicatorum pfecta for
ma: fabulis. paleſtinorū more:
vſus eſt. vt rerum ſimilitudine ad
viam veritatis homines perduce
ret. Autor ergo libri preſentis io
cundo modo morales doctrinas in
exterminium viciorum et virtutū
promotionem introducit. quod
vtiq3 licet et expediens eſt vt dicit
doctor ſanctus ſecunda ſecūde. q.
clxviij. in ſolutione vltimi argu
menti. Et hoc ſi fictio exterior inte
riori deuotioni et diſpoſitioni bone
conueniat. Vtilis eſt ergo preſēs
liber predicatoribus et alijs qui
buſcūq3 intelligentib9 contra fati
gationem animalem. vt per delec
tationem iocūde materie aliquali
ter intermiſſa intentione ad inſi
ſtendum rationis ſtudio ſimplici
um animi ad altiora trahantur.
Sicut in collationibus patrum le
gitur q beatus euangeliſta iohā
nes dum quidam ſcandalizaretur
q eum cum ſuis diſcipulis luden
tem inuenit. dicitur illi mandaſſe
qui arcū gerebat vt ſagittam tra
heret. quod cū pluries feciſſet que
ſiuit vtrum hec continue facere poſ
ſet. Qui reſpondit q ſi hec cōtinue
faceret. aut arcus frangeretur aut
remiſſius telum projiceret. Ex qui
bus beatus iohannes intulit. q
ſimiliter animus hominis frange

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

retur ſi nunq̄ a ſua inten cõne relaxaretur· Et hoc idem dicit philoſophus in quarto ethicorum ꝙ in huius vite conſeruatione quedā anime requies cum ludo ſeu iocunditate habetur· que vtiqȝ virtuoſa eſt· ſi vt dicit ambroſius in p̄mo de officijs hoc in talibus de iocundis actionibus ſeu verbis caueamus· ne dum relaxare animum volumus· omnem armoniam bonorum operum per contemptum quēdam ſoluamus· Iſte ergo liber dialogus creaturarum appellatus ſic materias iocūdas fingit vt morum grauitas et aptitudo doctrine per ſanctorum auctoritates doctorum exornetur habens duas tabulas prenotatas· Quarum prima exprimit de quibus creaturis tractant ſinguli dialogorum vt lector quo citius habeat circa que verſatur eius intentio· Secunda tabula alphabetico ordine generaliter ſingulas materias virtutum et viciorum ad mores componendos ⁊ corrigendos predicatorem et inquirētem docet· Que ſcilicet cuilibet narrationi ſibi in proceſſu ſermonum conuenire poſſunt·

¶ Prima tabula inſinuans naturas et efficacias ſingularum creaturarum ſecundū modum perſuaſiuū Incipit feliciter·

De ſole et luna dialogꝰ· p̄·
De ſaturno ⁊ nube dial'· ij·
De ſtella trāſmōtana dialo· iij·
De heſpero et lucifero dialo· iiij·
De arcu celi et cancro dialo· v·
De celo et terra dialogus· vi·
De aere et vento dialogus· vij·
De litore ⁊ mari dialogꝰ· viij·
De igne et aqua dialogus· ix·
De aqua et igne dialogus· x·
De fluuio ⁊ mari dialogus· xi·
De mōte ⁊ valle dialogus· xij·
De gemmis ⁊ lapidibꝰ precioſis dialogus decimuſtertius·
De ſmaragdo ⁊ ānulo dial'· xiiij·
De ſaphiro ⁊ aurifice dial'· xv·
De topaſio precioſo dialo· xvi·
De carbūculo ⁊ ſpeculo dial'· xvij
De achate et ceraſte dial'· xviij·
De auro ⁊ plumbo dialogꝰ· xix·
De auro et argento dialogꝰ· xx·
De argento ⁊ ferro dialogꝰ· xxi·
De ſtagno et ere dialogꝰ· xxij·
De ſera et claue dialogus· xxiij·
De cacabo ⁊ cathena dialo· xxiiij·
De herbis ⁊ arboribꝰ dial'· xxv
De ruta et animalibus venenoſis dialogus viceſimuſſextus·
De iſopo ⁊ mercurio dial'· xxvii·
De abrotano ⁊ lepore dial'· xxviii
De plātagine ⁊ ſimia dial'· xxix·
De verbena et lupo dialogꝰ xxx·
De mandragora et venere dialogus triceſimuſprimus·
De roſario et p̄dice dialo· xxxii·
De ramno ⁊ damula dial'· xxxiij·
De mirto et muliere dial'· xxxiiij
De cedro libani dialogꝰ· xxxv·
De duabꝰ arboribꝰ dial'· xxxvi·
De delphino et anguilla dialogus triceſimuſſeptimus·
De ſyrene ⁊ lubrico dial'· xxxviij
De vento marino guloſo valde dialogus triceſimuſnonus·
De quinqȝ dentalibus et piſcatore

dialogus quadragesimus·
De lucio et basilisco dial·xli
De ſturione qui ad mare perrexit
dialogus quadrageſimuſſecūdꝰ
De murenula et cocodrillo dia
logus quadrageſimuſtertius·
De lucio ꝛ tyncha dialo·xliij·
De regina ꝛ idro dialogus·xlv
De carpione et trimallo dialo
gus quadrageſimuſſextus·
De rana ꝛ cancro dialo·xlvij·
De piſcatore et piſciculo dialo
gus quadrageſimuſoctauus·
De aquila et auibus ꝛ leone ꝛ ali
is beſtijs dialogus·xlix·
De aquila que citauit omnes volu
cres dialogꝰ quinquageſimꝰ·
De herodio et milvio dialogꝰ li·
De grue que volebat volare ad ſo
lem dial·q̄nquageſimꝰſecūdꝰ
De ſterla que cepit leporem dia
logus q̄nquageſimuſtertius·
De ſtrutione et cirurgico dialo
gus quinquageſimuſquartus·
De falcone et gallo dialogꝰ·lv·
De aſture que miſit ad caridrium
dialogꝰ quinquageſimuſſextus
De oſmerillo et accipitre dialo
gus q̄nquageſimuſſeptimus·
De carſlacho qui voluit ſe regulari
dialogꝰ quinquageſimꝰ octauus
De vpupa et papago dial·lix·
De gallina ꝛ columba dialo·lx·
De gallo et capone dialogꝰ·lxi·
De faſiano et pauone dial·lxij·
De coruo et ficedula dialo·lxiij·
De nictycorace et alauda dialo
gus ſexageſimuſquartus·
De caudetremula et faſiano dia
logus ſexageſimuſquintus
De philomena et coruo inter cete
ras aues dialogus·lxvi·
De ciconia ꝛ irūdine dialo·lxvij
De pigardo ꝛ alieto dia·lxviij·
De onocrotalo ꝛ azino dial·lxix
De cigno et coruo dialogꝰ·lxx·
De cornice ꝛ gallina dialo·lxxi·
De qualia et alauda dial·lxxij·
De iſone et rapace dialo·lxxiij·
De mergulo negligente dialo
gus ſeptuageſimuſquartus
De carduello in cauea dialogus
ſeptuageſimuſquintus·
De ibice immūda ꝛ apothecario
dialogꝰ ſeptuageſimuſſextus·
De pellicano ſolitario dialogus
ſeptuageſimuſſeptimus·
De turture caſta dial·lxxviij·
De perdice fure dialogꝰ·lxxix·
De pica ꝛ agazijs dialogꝰ lxxx·
De milvio qui decepit pullos cuiuſ
dam cornicis dialogus·lxxxi·
De bubone qui voluit habere do
miniū alitum dialogus·lxxxij·
De auibus terrenis et aquoſis
dialogus octogeſimuſtertius
De ruſtico et apibus dialogus
octogeſimuſquartus·
De leone qui pugnauit cum aꝗla
dialogꝰ octogeſimuſquintus
De leone qui vxorauit duos catu
los ſuos dialogus·lxxxvi·
De grife tyranno dialo·lxxxvij·
De leopardo et vnicorni qui pug
nabant cum dracone dialo
gus octogeſimuſoctauus·
De elephāte qui genua nō flectit
dialogꝰ octogeſimuſnonus·
De ſatiro qui ſibi vxorem accepit
dialogus nonageſimus·
De dromedario et eius curſu
dialogꝰ nonageſimuſprimus·

De leone qui edificauit cenobium
dialogus nonageſimuſſecūdus·
De onocentauro qui fecit palaciū
dialogus nonageſimuſtertius·
De rinocerone q̃ deſpiciebat ſenē
dialogus nonageſimuſquartus·
De orice ſorige qui nūq̄ infirmat
dialogus nonageſimuſquintus
De ſagittario publico dial'·xcvi
De ſimia que ſcribebat libros
dialogus nonageſimuſſeptimus
De cameleopdulo dialo·xcviij·
De lauro nauta dialogus·xcix·
De leone venatore dialogus·c·
De tragelapho architectore di
alogus centeſimuſprimus·
De bubalo caligario dialo·cij·
De iuuenco coco dialogus·ciij·
De capriolo ioculatore dial'·ciiij
De lepore iuriſta dialogus·cv·
De cane et lupis dialogus·cvi·
De lupo et azino dialogus·cvij·
De vrſo et lupo dialogꝰ·cviij·
De damula et lupo dialo·cix·
De vario et ſquillato dial'·cx·
De equo et apro dialogꝰ·cxi·
De azino ⁊ boue dialogꝰ·cxij·
De hirco et veruece diaio·cxiij
De panthera et porco dial'·cxiiij·
De onagro ⁊ apro dialogꝰ·cxv
De ſalamādra ⁊ idro dial'·cxvi
De ſimia et taxo dialogꝰ·cxvij·
De mure ⁊ murilego dial'·cxviij
De quinqꝫ agnis ⁊ lupo dialo
gus centeſimꝰ decimuſnonus·
De reptilibꝰ multis dialo·cxx·
De hoīe et muliere dialogꝰ·cxxi·
De vita et morte dialogꝰ·cxxij·

Tabula prima explicit feliciter·

Secunda tabula huius libri de
monſtrās in ordine alphabetico
ſingulas materias circa quaſ qui
libet dialogorum verſatur Incipit
feliciter·

Abſtinentia longam et ſanaꝫ
vitam donat Quere dialo
go centeſimotertio
Accuſare non debet alium eodem
crimine deprehenſus dial'·lxxix·
Actores malorum et conſētientes
in eis pari pena puniuntur dia
logo decimooctauo·
Adulatores non ſunt audiendi
dialogo quadrageſimonono·
Adulatores multos decipiunt
dialogo centeſimoſexto·
Adulatorēs diſcordias ⁊ iurgia ſe
minant dialogo·cxviij·
Affectus potentium debet eſſe ſem
per ad pauperes inclinatus di
alogo ſexageſimoſeptimo·
Agere nemo debet quod naturali
ter non poteſt dialogo·lv·
Alter alterius onera portare debe
mus in caritate dialogo·xxiij·
Amarum conſilium cum quiete et
ſecuritate melius eſt q̄ delectabi
le cum periculo dialogo·cxij·
Amicus eſt quis tempore proſpe
ritatis tantum dialogo·lvi
Amicus probandus eſt dialo
go centeſimooctauo·
Auaritia nunquā ſaciabitur
dialogo centeſimonono
Auarus nulli aliquid dare ꝯſentit
dialogo triceſimonono·
Auarus ſua non vult cōmunicare
dialogo octogeſimoſeptimo
Auarus q̄ eſt et pauper ad digni

tates et regimina non debent ꝑte
fici dialogo octogeſimoſeptimo
Auarus nunq̃ ſaturabitur dia
logo octogeſimoſeptimo·
Audi vide tace dialogo·xxi·
Aurum et poſſeſſiones dum roma
ni adquiſierunt amplius bellare
non valuerũt dialogo·cx·

Benefacit nemo inuitus di
alogo nonageſimoſexto·
Beneficij accepti memor eſto di
alogo centeſimovndecimo·
Beneficia preſtanda ſũt inimicis
dialogo nonageſimooctauo·
Beneficiorꝫ eſſe non debemus ĩme
mores dialogo viceſimotertio
Bonũ pro malo reddere debemus
dialogo nono·
Boni a malis pati frequenter ha
bent dialogo octauo·
Boni malis ſupportant et ſepe pro
malo bonũ reddũt dialogo·ix·
Boni debent malis fortiter reſiſte
re ne poſſint nocere dialo·xxvi·
Bonos multi diaboli tentant
dialogo decimoſeptimo·
Bonis ſuis vti quilibet debet in ſi
lentio dialogo·liij·

Quambus ſimiles debent eſſe re
ctores dialogo octauo·
Cantare debemus ⁊ pſallere domi
no voce et corde dialogo·xcvij·
Caritatiue ſeruire debemus inuicẽ
dialogo nonageſimoſexto·
Caſtus fugere debet loca luxurio
ſorũ dialo·ſeptuageſiõoctauo·
Caſtus debet fugere conſortia mu
lierum dialogo triceſimopꝛimo·
Certa pro incertis dimittere ſatui
um eſt dialogo centeſimo
Certare non debes cum aliquo de
ea re que ad te non pertinet dia
logo octogeſimooctauo·
Cauendũ eſt ab hypocritis dia
logo quadrageſimoprimo·
Cauendum eſt a falſis et doloſis
dialogo ſexageſimoprimo·
Coacta ſeruitia deo non placent
dialogo nonageſimoſexto
Cõmorantes inſimul rixari nõ de
bent dialogo viceſimotertio
Cõmunicare non debet puus cũ
magno dialogo viceſimo·
Concordia parue res magne ſiũt
dialogo quinto·
Cõcordia inter fratres ſeruãda ẽ
dialogo nonageſimoſecundo·
Confeſſionem que impediunt
dialogo cẽteſimo decimoſexto·
Cõfeſſor debet eſſe diſcretus ⁊ cau
tus dialogo viceſimonono·
Conſiliarij falſi ſunt deuitandi·
dialogo quadrageſimonono·
Conſilium malum ſepe dantes ip
ſum ĩuoluit dial·cẽteſimopꝛimo·
Conſilium amarum ſanius eſt cũ
quiete q̃ꝫ quod eſt delectabile cum
periculo dial·cẽteſimoduodecĩo
Conſilium ſenũ frequenter eſt ſa
nũ dial·centeſimodecimonono
Conſilium parentum ſpernenduꝫ
non eſt in bonũ dialogo·lxxxvi
Cõſuetudo nõ bona nocebit ĩ fine
dialogo ſeptuageſimotertio·
Conſuetudo altera natura dia
logo centeſimo decimoquarto·
Contenti eſſe debemus cum his q̃
nobis largitur deꝰ dialo·lxxxiij
Cõtinentia magna fuit in ſenibꝰ
Imperatoribus ac alijs principi

bus necnō ⁊ in philoſophis di
alogo centeſimovičeſimoprimo·
Contrario ſuo nullus debet ſe con
iungere dialogo decimo·
Conuerſionem peccatoris tres di
aboli impediunt dialogo cxvi·
Conuerti multi non audent timoē
auſteritatis regule dialo·lviij·
Cōuitia patienter ſunt toleranda
dialogo centeſimodecimoquinto·
Conuitia et opprobria illata ſuſti
nere debemus exemplo paganoꝝ
dialogo octogeſimoprimo·
Corpus ſuum debet homo libenter
in mortem exponere pro chriſto ſi
cut ipſe pro nobis ſuum dedit
dialogo quadrageſimoquinto·
Correptores amare debemus
dialogo ſeptimo
Credere debent iuuenes ſeniorıbꝰ
dialogo quadrageſimo·
Credere debemꝰ ſemp ſano cōſilio
dialogo centeſimodecimonono·
Credere debemus non omni verbo
dialogo octogeſimo·
Chriſti imitatione vindictam pro
ximo libēter remittere debemus
dialogo nono·
Cui des id eſt accōmodes videto
dialogo centeſimodecimoſeptimo

Dans alteri aliq̄d vide cui des
dialogo centeſimoſexto·
Dare debemus deo et pauperibus
de optimis dialogo·lxxv
Decipitur homo ſepe q̄ mulieri cre
dit dialogo triceſimooctauo
Detractor frequenter male perit
dialogo centeſimodecimooctauo·
Diabolū nō debet chriſtianus au
dire dialogo decimoſeptimo·
Diabolus reſiſtentibus ſibi fugit
et debilis efficitur dialogo·xlv
Dicere noli ea que pro certo nō ſci
ueris dialogo triceſimo·
Diſcretio omnia opera facit bona·
et mala que ſine ea fiunt dialo
go nonageſimoprimo·
Diſcordia magne res dilabuntur
et parue fiūt dialogo quinto·
Diſcordantes pacificare debemus
dialogo octogeſimooctauo·
Ditari non feſtinēt nimis negocia
tores dialogo nonageſīonono·
Diuitie mundi fallaces ſunt et ideo
contēnende dialogo·xxxij·
Dominari volentes iniuſte frequē
ter male pereūt dialogo·lxxxij·
Dormientes ſepe a diabolo ludifi
cantur ⁊ maculantur dialo·lxx·
Dura ſuſtinere debet qui dulcia cu
pit habere dialogo·lxxxiiij·

Elemoſinam dare non volunt
auari dial·triceſimonono
Exaltans ſeipſum humiliabitur
dialogo quinquageſimoſecundo·

Felix quem faciūt aliena picu
la cautum dialogo·xliiij·
Feſtucam videns in oculo alteriꝰ
trabem nō videt in ſuo dial·xxi·
Feſtucam frequēter in oculo ſuo
ſupbus nō conſiderat dial·lxv·
Fides mētita ab ingratis ſepe red
ditur dial·cēteſimodecimoſeptīo
Fidem dare non debemꝰ verbis ſo
phiſticis ⁊ ingenioſis dial·lxx
et centeſimoſeptimo·
Filij et filie a parentibus in virtu
tibus ſunt exercitandi et ad opera
mechanica diſponēdi exēplo anti

quorũ dialo·ſexageſimoſecũdo
Finis in omnibus rebus preponẽ
dus eſt a prefigendꝰ dial·xxiij
Foueam qui fodet incidet in illam
dialogo centeſimodecimooctauo·
Fraus ſumme vitãda eſt in nego
ciationibus dialogo·xcix·

GAudere non poſſumus hic cũ
ſeculo et gaudere poſtea cuꝫ
chriſto dial·octogeſĩoquarto·
Gaudere cũ gaudentibꝰ dial·lx·
Gaudiũ mundi breue dialo·lx·
Grati eſſe debemus ꝑ beneficijs be
nefactoribus dialogo·cxi·
Gula multos occidit dialo·ciij·
Gule appetitu multi corruerunt
dialogo quadrageſimoquarto·
Gule continentia et ſobrietas fuit
in antiquis gentilibus a philoſo
phis dialogo octogeſimotercõ

HOmo debet iratum proximuꝫ
pacificare dialogo ſexto·
Honeſtus non debet cum turpibꝰ
cõuerſari dialo·triceſimoꝑmo

IRapiunt plures bene qui male fi
niũt dialogo triceſimotertio·
Infirmis debemus ſeruire libẽter
dialogo nonageſimoquinto·
Infirmitas dat homini ad ſalutẽ·
dialogo nonageſimoquinto·
Ingratitudo qđ cõmereat dial·ꝑ
Ingratus quomodo punitur di
alogo quadrageſimooctauo
Ingrati mala pro bonis reddũt
dialogo quadrageſimooctauo
Inferior nõ debet ſe equare ſuperi
ori dialogo viceſimo·
Inimico humili credendũ non eſt
dialogo triceſimoſeptimo·
Iniuriam faciens recipiet dia
logo ſexageſimoſeptimo·
Inuidia bonos diffamat dial·xxij
Inuidus ſepe male perit cadens in
foueam quã alteri fecit dial·cxx
Ira ſedari dꝫ ꝗ̃totius dial·vi·
Iratꝰ putat ſe plus poſſe ꝙ̃ poſſit
dialogo quadrageſimotertio·
Ipocrite ſub bona ſpecie homines
decipiũt dial·q̃drageſimoꝑmo
Immundi mundari volunt dia
logo centeſimo decimo quarto·
Inobedientes puniũtur dial·l·
Inimicum humiliatũ ſpernere nõ
debemus dialogo·cxix
Iudex debet cauſam diſcutere an
teꝗ̃ iudicet dial·triceſimoſexto
Iudex non debet alium iudicare
dum ipſe eodem crimine culpat
dialogo ſeptuageſimonono·
Iudicium cum ira fieri non debet
dialogo ſeptimo·
Iudicium iuſtum fiet dialogo
octogeſimonono·
Iuſticia nemini parcit dialogo
octogeſimonono
Iuſticia etiam in proprios filios
malos ſeruanda dialogo·xxvi·
Iuua teipſum et iuuabit te deꝰ
dialogo quinquageſimo octauo·
Iuuenũ conſilia non ſemper ſana
dialogo quadrageſimo·

LAborare debemus a ociũ fu
gere dialo·decimotertio·
Laborare debemus in iuuentute
vt in ſenectute inueniamus dia
logo ſeptuageſimotertio a ſeptu
ageſimoquarto·

Laborare refugiēs ī egeſtate erit
dialogo ſeptuageſimoquarto·
Laus ſordet ꝓpria dialogo·xlvi
Leticia imoderata nocet dial'·lx·
Leuare nō ſe debet quis ſupra ſta
tum ſuum dialogo·lv·
Libertas omnibus preualet di
alogo quinquageſimonono
Litigare noli cum muliere mala
dialogo triceſimo·
Litigātes cū potentiorib9 ꝑdūtur
dialogo quinquageſimoprimo·
Locutuꝫ quoſdam penitet tacuiſſe
nūq̄ dialogo viceſimoprimo·
Loqui nemo debet vbi non eſt au
ditus dialogo ſexageſimoſexto
Luxuria aſſuetus reſipiſcit raro
dialogo ſeptuageſimoſexto·

Magno ſe non debet paruus
coequare dialogo·lxxij·
Maiores nō debent contēnere mi
nores dial'·viceſimoquarto·
Maledicta ſuſtinere debemus pa
tiēter dial'·cēteſimo decimoq̄nto
Mali ſanati ab infirmitatibus ſē
per ſunt peiores dialogo·xxvij·
Malo debemus cōtraire et nō con
ſentire dialogo decimooctauo
Malū minus eligēdū dial'·lvi·
et ſexageſimoſeptimo·
Manere domi religioſis melius ē
q̄ vagari dial'·centeſimo xij·
Medicum animarū citius querere
debemus dialogo viceſiōnono·
Medium tenuere beati dial'·xci·
Miſereri debemus ſup afflictis
dialogo ſexageſimonono·
Mori elegerūt antiqui potius q̄ fi
dem frangere dialogo·lxij·
Mortis timor ficte quoſdā humili
at dialogo viceſimoſeptimo
Morti nos debemus exponere ꝑ re
publica vel quando vitare non poſ
ſum9 dial'·quadrageſiōſeptio
Morte omnes pereūt dial'·vij·
Mortem euadere nullus poteſt
Et multa alia de morte dialogo
centeſimo viceſimoſecundo·
Mulier bona perpetuale refugiuꝫ
Mala vero ꝑhennale tormentum
dialogo nonageſimo·
Mulieres conſeruare decet caſtita
tem ſui ſtatus dialogo·lxxviij·
Mulieris vanus quomodo ſit or
natus dial'·q̄nq̄geſimoquarto·
Mulieris colloquiū vitare debem9
dialogo triceſimoprimo·
Mulieris ſpeciem nō concupiſcas
dial'·xxxviij·et cēteſiō viceſiōp̄mo
Mulieris mala ligua grauior eſt
ſuper omnia dial'·nonageſimo·
Murmurare contra potentes peri
culoſuꝫ ē dial'·q̄nquageſiōp̄mo
Mutuū reddere iuſtū ē dial'·cxi·

Obedire debent ſerui dominis
ſuis dialogo duodecimo·
Obiurgari non debes calamitoſū
dialogo ſeptuageſimotertio·
Ocium fugere debemus dialo
go decimotertio·
Oculorum amiſſio defleri non de
bet dialogo vndecimo·
Orabimus ſpiritu et mente dia
logo nonageſimoſeptimo·
Oratione moyſes vicit amalech
dialogo triceſimoquarto·
Oratus hominū nō debet queri vi
cioſe dialogo q̄nquageſioq̄rto

Partialitatem amãtes pibũt
dialogo octogeſimoquinto·

Parentes debent minores proles
ad laborem incitare dialo·xiij·

Parentes ſenes et pauperes ac in
neceſſitate poſitos ſuſtentare debẽt
ꝓles dialogo nonageſiõquarto

Parentum conſilium bonum ſer
uandum eſt dialogo·lxxxvi·

Pauperes ⁊ humiles ſunt a maio
ribus protegẽdi dialogo·lxviij

Pauperibus auari nihil dant
dialogo triceſimonono

Paruũ quid poſſidere melius eſt
ꝙ nil habere dialogo·cv·

Paſſio chriſti deſignatur in rege
coſdro dial'·quadrageſiõſeptiõ

Paſtores vigilare debent ſup gre
gem dialogo octauo·

Penitentie timore multi nõ audẽt
ſe ad conuerſionem dare dialo
go quinquageſimooctauo·

Penitentiam agere ĩ ſenectute dif
ficile eſt ei qui in iuuentute non di
dicit dialogo ſeptuageſiõtercio

Perſeuerantia in bono fine queri
tur dialogo triceſimotertio·

Petentes inordinate et iniuſte re
pelluntur dialogo quarto·

Potentes exhibere debent affectũ
circa inferiores dialogo·lxviij·

Potens non debet inferiorem cal
care tempore proſperitatis dia
logo ſeptuageſimo·

Primatum nemo cupere debet
dialogo ſexageſimoſecundo

Princeps illitteratus vti debet cõ
filijs doctorum virorum dialo
go centeſimoquinto·

Princeps debet eſſe doctus in diui
nis et humanis legibus dialo
go centeſimoquinto·

Principes qui antiquitus fuerunt:
habuerunt magiſtros ⁊ doctores
dialogo centeſimoquinto·

Probandi ſunt amici et ſocij an fi
deles ſint dial' centeſimooctauo

Promittere nemo debet quod nõ
vult aut poſſit facere dial'·lxiiij·

Prudens ſit et ſenſatus atqȝ bene
doctus qui cupit fieri apud princi
pes ſublimatus dialogo·cv·

Pulcri nihil haberi poteſt ſine la
bore dialogo triceſimoſecundo

Pulcritudinem mulieris ne inſpi
cias dialogo triceſimooctauo·

Pugnare non debent inter ſe par
tes diſcordes dialogo·lxxxvij·

Pugnare debemus cum hoſtibus
infernalibus per contraria que no
bis ingerunt dialogo·cxvij·

Pugnare non debet debilis cõtra
fortem dial'·centeſimoviceſimo

Queſtiones ſine cauſa mouen
tes ſepe ↄfundũtur dial'·v

Cum tibi quid datur cur detur reſ
pice dialogo centeſimoſexto

Rector populi eligatur qui bo
nis moribus eſt ornatus
dialogo viceſimoquinto·

Rectore bono non contenti merito
malo vexantur dialogo tertio·

Rectores nõ debent timere peruer
ſos et malos dialogo octauo·

Rectores canibus ſimiles eſſe de
bent dialogo octauo·

Rectorꝝ bonitate multi bene valẽt
dialogo viceſimoq̃nto·

Religioſus debet in clauſtro et in
cella aſſidue pſiſtere dial'·cvi

Religioſus cauere deb; ad vomitū
id eſt ad ſeculum redire dialo
go decimoſexto
Religioni male quidam detrahūt
dialogo quinquageſimooctauo·
Relinquūtur in morte omnia ter
rena niſi ſola veſtis linea qua ſe
pultura hominis fit dial·lxxxvi
Rem perditam ⁊ irrecuperabilem
anxie deplorare et querere non de
bemus dialogo centeſimo
Reſiſtite diabolo et fugiet dialo
go quadrageſimoquinto

Sagittam et laqueos ſuperb9
incurrit dial·cēteſimoq̄nto
Sanctus cum ſācto eris dial·x·
Senes honorare debemus et nō de
ſpicere dialo·nonageſimoq̄rto·
Sententia; ex veritate non de alia
corruptela iudex iuſtus debet pro
ferre dialogo octogeſimonono
Seruitium quod aliȷ̄s impenditur
eſſe debet gratum et vtile dialo
go viceſimoquarto·
Scientibus et expertis credi debet
dialogo nonageſimoprimo·
Sociatus cum aliȷ̄s melius eſt eſſe
q̄ ſequeſtratus dialogo·cxiij·
Solitarius ſedebit ſeruus dei di
alogo ſeptuageſimoſeptimo·
Statu ſuo quo quiſq; vocatus eſt p
maneat dialogo cēteſimoſcdo·
Studere debet diligenter clericus
vt ſublimari poſſit dialogo·cv·
Subiecti humiliter ſuis ſuperiori
bus debent ſubici dialogo·xij·
Succurrere debent maiores mino
ribus dialo·ſexageſimooctauo
Superbia quomodo humiliatur
dialogo primo·
Superbia quō punitur dial·ij·
Superbi ſoli videri volunt dia
logo triceſimoquinto·
Supbi puos ⁊ humiles deſpiciūt
dialogo quadrageſimoſecūdo
Supbi quomodo ⁊ quare pereūt·
dialogo quadrageſimoſecundo·
Suſurro pacem turbat dialogo
centeſimodecimooctauo·

Tacere melius eſt q̄ male reſ
pondere dialogo·ciiij·
Tacere debet iuuenis quoadusq;
interrogetur dialogo·ciiij·
Temperate omnia agi debent
dialogo centeſimoquarto·
Temporalia iſta contemni debent
dialogo octogeſimoſecundo·
Temporum mutatio dial·lxxi·
Temulentus iudex aut iratus non
debet ſententiam proferre dia
logo triceſimoſexto
Teſtis falſus eſt qui ex inuidia te
ſtatur dialogo viceſimoſecūdo
Teſtes examinabit iudex anteq̄
ſententiam proferat dial·lxxxix
Timore auſteritatis regule multi
ad meliorem vitam et monaſticā
non conuertūtur dialogo quin
quageſimooctauo·
Tribulationes preſentis tempo
ris patienter ſuſtinende ſunt pro
pter premium eterne vite dia
logo vndecimo·

Vagari per ſeculum monacho
non competit dialogo·xv
Vana loquentes pereunt et veri
tas permanet dialogo·xi·

Vane gloriantes bona ſua pdūt
dialogo quinquageſimotertio
Ve ſoli dialogo·cxiij
Veniam petenti tribuere debemus
dialogo octogeſimoprimo
Verbis mellitis a blandis multi
ſepe decipiuntur dialogo·c xvij
Verum ſemp dicere debemus
dialogo centeſimodecimooctauo·
Vicia ꝓpria conſiderare debemus
dialogo ſexageſimoquinto·
Vicijs deſeruiens eoꝝ ſeruus eſt
dialogo decimoquarto·
Vidua prudēs nō debet facile ma
ritari exemplo triū bonarū vidua
rum dialogo nonageſimo·
Vigilantes a demone nō tentant̄
dialogo ſeptuageſimo·
Vincere debem9 noſmetipſos
dia'ogo nono·
Vindicta nō debet fieri ſine delibe
ratione dialogo·xcviij·
Vilia et abiecta quidam dāt pau
perib9 dial'·ſeptuageſimoq̄nto
Vindictam remittere debemus ex
emplo xp̄i ieſu· dialogo nono·
Vindictā libenter debemus dimit
tere dialogo nonageſīooctauo·
Virtutes qui habet ab omnibus
honoratur dialogo·xiij·
Virtutes habens non debet ſe leui
ter in publicū oñdere dial'·xv·
Vita breuis omnis violenti
dialogo octogeſimoſecundo·
Viuentes deo debent tēporalibus
ſubſidijs fulciri dialogo·xxxiij·
Vſus altera natura ē dial'·cxiij
Vocatione ſua oēs debent pmanē
dialogo centeſimoſecūdo·
Vxor obedire debet ſuo viro
dialogo nonageſimo·
Vxori cuidam a viro ſuo tria faci
enda propoſita ſunt dialogo·xc

¶ Explicit ſecūda tabula que val
de moralis eſt et bona·

¶ Dialogus creaturarū optime moralizatus · omī materie morali iocūdo mō applicabilis: ad laudē dei et edificationem hominū Incipit feliciter ·

¶ De ſole et luna Dialogus primus ·

Sol eſt ſcd̄m philoſōphum oculus mūdi · iocunditas diei · pulcritudo celi · mēſura temporum · virtus et origo omniū naſcētium · dominꝰ planetarum · ductor et perfector omniū ſtellarū · Luna vero vt dicit Ambroſius ī exameron eſt decor noctis · mater totius humoris et miniſtra · menſura tēporum · dominatrix maris · immutatrix aeris et emulatrix ſolis · Et propter quod emulatrix eſt ſol' · ſoli incepit detrahere · ac euꝫ diffamare · Sol autem hoc ſentiens locutus eſt lune dicens Quare mihi detrahis ⁊ blaſphemas · Ego ſemper te illuminaui et preceſſi · tu autem ſemp̄ me odis et impugnas · Cui luna · Recede a me quia te non diligo · Cum propter tuuꝫ magnū ſplendoreꝫ ego nihil apprecior in mundo · Si non eſſes ſeculo ſuperlata eſſem ego Cui ſol Ingrata ſufficiat tibi magnificētia tua · ſi ego in die tu vero in nocte perluſtras Obediamus ergo creatori noſtro et noli ſupbire ſuper me · ſed me ꝑmitte lucere in die ac bona domini munire · Luna vero magis animata receſſit cum furore · et ſtellas ad ſe clamauit · Aggregauitqꝫ magnum exercitum et cum ſole preliari cepit · Sagittas enim mittebat aduerſus ſolem ⁊ cum iaculis percutere nitebatur · Sol autem cum eſſet ſuperius deſcendit et lunam cum mucrone partitus eſt et ſtellas deiecit dicens · Sic ſemper cum eris rotunda faciam tibi Hac enim de cauſa vt fabule dicunt luna nūq̄ꝫ rotunda permanet · et ſtelle caſum habent · Luna ergo confuſa in verecundia manſit dicens ·

¶ Turgidam melius partiri erat q̄ꝫ totam perire · Sic enim multi ſuperbi et elati volunt ſoli dominari nec ſuperiorem vel ſimilem cupiūt habere Vnde Gloſa · Superbia eſt elatio incenſa que inferiores deſpiciens · ſuperioribus et paribus ſatagit dominari · Nam velle quideꝫ eſſe ſuper omnes vituperabiliter malum eſt · ſuſtinere alterum ſibi ſimilem glorioſum eſt vt ait criſoſtimus · De talibus enim dicit poeta · Tolluntur in altū vt lapſu grauiori cadant · Et nota q̄ꝫ quanto eſt maior aſcēſus tanto eſt maior et periculoſior caſus · Qui enim de plano et infimo loco cadit cito reſurgit · qui aūt de alto: cito ſurgere nequit · Rami enī arboris vt dicit criſoſtimꝰ · q̄ ſtāt in ſūmitate cito

a magno vento frangūtur· Qui āt
ſunt ad radicem conſeruantur Vn
de etiam ait quintus curius quen
dam dixiſſe alexandro q̄ licet ar
bor magna creſcat in altum tamē
vento citius extirpatur· Et licet
leo tam ſit ſuꝑbus· tamen parua
rum auium efficitur cibus· Quidā
philoſophus veniens ad ſepultu
ram alexandri ait heri non ſufficie
bat iſti totus mūdus· hodie quin
q̄ ſepultura pedum eſt contentus

¶ De ſaturno ⁊ nube dialogus ſecūdus

Septem ſunt pla
nete ſecūdū dicta philoſo
phoꝝ·ſ· Saturnus Jupiter Mars
Sol Venus Mercurius ⁊ luna· Sꝫ
diſtātia magnā ē iter planetā ⁊ pla
netam· Quia refert magiſter moy
ſes maximus philoſophus vt ha
betur in aurea legenda q̄ quilibꝫ
circulus cuiuſlibet planete habet
in ſpiſſitudine viam quingentorū
annorū Jd eſt tantum ſpaciū quā
tum poſſet aliquis ire in quingen
tis annis devia plana Jta tamē q̄
iter cuiuſlibet diei ſit quadragin
ta miliaria·et quodlibꝫ miliare ſit
duorum miliū paſſuum Quadam
autem vice quedā nubes magna
et ſpiſſa ſe eleuare cepit dicēs·ma
gna eſt excellētia mea q̄ propter
meam magnitudinem planete in
mūdo apparere non valent dum i
aere me pono·Sed cum ſim ſub ip
ſis et eas ſic obnubilo·Quāto ma
gis ſi aſcendero ſuperius offuſcare
et ſuppeditare potero· Multo ma
gis certe· Et hoc dicens ſurſum tē
dere cepit· Cumq̄ vſq̄ ad ſaturnū
aſcenderet et ſuperſcandere vellet·
ait ſaturnus· Quis es tu qui aſcen
dere cupis vbi nunq̄ vltius aſcen
dit· Cui nubes Ego ſuper aſcendā
et te precipitabo· Hoc audiens ſa
turnus perturbatus ad arma cu
currit et viam ei clauſit· Jnſuper
et nubem deiecit et ad nihilum re
degit dicens· ¶ Conuenit eum
recidiuare qui vult ſuper omnes
ſtare Hoc enim accidit nabucho
donoſor qui ſuper omnes reges ⁊
principes terre ſcandere ſatagebat
vt eſſet rex regum et dominus do
minorum terrenorum neſciens pre
ſuperbia q̄ dominetur excelſus ſu
per regnum hominum de quo dici
tur danielis quarto· Quando ela
tum eſt cor nabuchodonoſor ⁊ ſpi
ritus eius confirmatus eſt ad ſuꝑ
biam·depoſitus eſt de ſolio ſuo·
Vnde dictum eſt ei· Eijciet te deus
ab hominibus et cum beſtijs atq̄
feris erit habitatio tua· fenum vt
bos comedes ·ſeptemq̄ tempora
mutabuntur in te Sicut dicitur in
hiſtorijs ſcolaſticis· Non eſt factꝰ
ſecundum mutationem corporis:
ſed ſecūdum mentis alienationeꝫ
et ablatus eſt ei ſenſus ⁊ vſus lin
gue et videbatur ſibi q̄ eſſet bos:
ſiue taurus in anterioribus·in po
ſterioribus autem leo· Daniel quo
q̄ toto tēpore alienationis eius ꝓ
eo orabat· Jta q̄ ſeptem tempora
id eſt ſeptem anni ad preces ſuas

in ſeptem menſes mutati ſunt · In
quibus ſeptem menſibus infamiã
patiebatur ꝑ quadraginta dies·
ꝑ alios vero quadraginta ad coꝛ
reuerſus flebat ⁊ oꝛabat deum Ita
ꝙ ex magnis fletibus oculi eius vt
caro facti ſunt· Multi autem ad eũ
exibant et eum videbant· Comple
tis ergo ſeptem menſibus reuoca
tus eſt· Non tamen ſtatim regna
uit ſed ſtatuti ſunt pro eo ſeptem
iudices et vſqꝫ ad finem ſeptẽ an
noꝝ penitentiã egit panem et car
nes nõ comedens ⁊ vinũ nõ bibens

De ſtella trãſmontana Dialogus·iij·

Stella que tranſ
mõtana nũcupatur in vm
bilico celi eſt· Non enim ad occaſũ
tendit nec celum circuit vt cetere·
Sed in medítullio ſedens omnia ſi
dera regit ⁊ voluit· Eſt enim limes
vel ſemita maris ad quam ſemper
proſpiciũt naute· Ad hanc ſtellaꝫ
omnes alie vnanimiter cõuenerũt
dicentes En debes tu ſemper ſedere
et quieſcere: nos quotidie celum
circuimus tibiqꝫ inceſſanter ſerui
mus· Da locũ maioꝛi ⁊ recede aliq̃
tulũ· Quibus ait· Neſcitis quid pe
tatis· Ego autem plurimũ me fati
go vos regẽdo· et ſi vos non retine
rem ĩ cuſtodijs veſtris et moribꝰ
plurimũ deuiaſſetis· Vnde cõſulo
pacem habeatis Stelle autẽ prop
ter hec verba nõ ſunt placate· imo
recipꝛocate vnanimiter dicentes·
Te obſecramus vt permittas no
bis aliũ rectorem eligere· Trãſmõ
tana vero ꝑturbata receſſit ⁊ dño
nũciauit· Stelle autem gloriaban
tur et ꝙ plurimũ exaltabantur et
de rectore electionem fecerunt· Sed
quia in vnitate non ſunt inuente
altercare ſimul ac preliari ceperũt
Qua de cauſa ſicut oues non ha
bentes paſtorem errabant in ſiti
bus ſuis non permanentes· Nouiſ
ſime autem errorem ſuum agnoſ
centes penituerunt et ad rectorem
priorem reuerſe ſunt et ipſum ho
norabiliter confirmauerunt dicen
tes Qui bonũ rectorem habet
nunꝙ eligat peiorem Ita ⁊ nos
agere conuenit· Cum enim habe
mus rectorem qui nos recte regit
ipſum honorare atqꝫ diligere debe
mus non ipſum mutare ſed pro
viribus fouere propter laborem
quem ſuſtinet nos regendo· Gra
dus regiminis dicitur grandis ho
noꝛ· ſed graue pondus eſt· Vnde
Bernardus· Quid eſt honoꝛ niſi
onus· Quid eſt potentatus niſi ca
lamitas· Quid eſt ſublimitas niſi
naufragioſa tempeſtas· Quis po
teſt eſſe in honoꝛe ſine dolore Quis
eſt in prelatione ſine tribulatione
Quis in dignitate ſine vanitate:
pꝛout refert valerius in libꝛo ſep
timo de illo rege ſubtilis ingenij
et conſilij cui cum eſſet traditum
diadema priuſqꝫ capiti imponeret
retinuit diu ipſum et conſiderans
ait· O nobile ſertum ꝙ felix quan
tis ſollicitudinibꝰ et periculis ple
num es tu Propter quod dicit au
guſtinus· nihil laborioſius nihil

difficilius et nihil periculoſius ꝙ
preeſſe. Ideoqꝫ narrat valerius li
bro ſeptimo de Cornelio ſcipione.
Cui cum hiſpania ſorte veniſſet
Reſpōdit ſe nolle illuc ire: adiecta
cauſa cum quid recte faceret neſci
ret. Non enim reputauit ſe virum
luculentum et ſufficiētem tanti ho
noris et periculi.

De heſpero et luci fero dialogus. iiij.

Heſperus ē ſtella
nocturna. et lucifer eſt ma
tutina que appa͛et de mane he due
ſtelle accumulauerūt omēs alias
ad ſe et cum his omnibus proceſ
ſerūt creatori ſtellarum dicentes.
Domine qui creator bonus es. op
time nos irradiaſti ac decēter col
locaſti. Sꝫ in hoc ſupplantate ſumꝰ
quoniā ſplendor et pulcritudo nrā
non ſemp coruſcat. Idcirco te pie
oramus vt ſolem obſcurare debe
as ac lumine priuare vt poſſimꝰ
etiam in die pluſtrare. Quibꝰ crea
tor. hoc non licet quoniā ſol ē diei
venator. horarumqꝫ diſtributor et
origo omniū naſcentiū et ſine ipō
nihil pullulare poteſt. Ideoqꝫ pre
ces veſtras in hoc non audiā. De
mū ſtelle a creatore petierūt dicen
tes. O conditor omniū creaturarū
ad minus in hoc exaudi nos. Exic
ca ergo et dele nebulas de aere q̄
impediunt lumen noſtrū Nō enī
ꝓpter nebulas contemplari et vi
deri valemus multotiens. Ad hoc
autem ait creator. Obmuteſcite et
iniuſta non petatis. Scriptum eſt
enim in cathone. Quod iuſtum eſt
petito vel quod videatur honeſtū
Nebule enim inundatione ſua mū
dum irrigant. Si non plueret ter
ra minime germinare et pullula
re valeret. Et hoc dicens ſtellas ꝓ
pulſauit et dixit. Qui nō petit
ordinata neqꝫ grata propulſetur
In hoc patet quia qui vult exau
diri debet petere ea que ſunt iuſta
et honeſta ad faciendū et que ſint
ſecundū rationē et dei voluntatem
Propter quod dicit auguſtinus.
Cū ea que deus laudat et promit
tit petitis ab illo ſecure petite. Illa
enim petitio a deo conceditur. Ve
rum ergo eſt quod dicit iſidorus.
Multi orantes nō exaudiūtur petē
do qꝛ illis meliora ꝙ petūt deus cō
fert. Refert enī ſeneca libro ſecun
do de bñficijs qꝛ alexāder cuidā pe
tenti denariū. dedit vrbem. Et cum
ille diceret tantū donū ſibi nō cōue
nire. Rn̄dit non quero q̄d te deceat
accipere ſed q̄d me dare. Sic enim
agit. qꝛ ſepe petita nō ꝯcedit vt me
liora et ampliorā donet. Et vt dicit
iſidorus. Sepe enī deꝰ multos nō ex
audit ad volūtatē vt exaudiat ad
ſalutem.

De arcu celi et cancro dialogus quintus.

Arcus dni poſt di
luuiū prius apparuit in nu
bibus duos habens colores aquo
ſū et igneū ꝓpter venturū iudiciū

qui apparebat p quadraginta an
nos ante edificationē arche iaȝ in
cepte vt dicitur in hyſtorijs ſcola
ſticis· Cācer vero eſt quoddam ſi
gnū celi de quo extant verſus · Eſt
cancer animal ſignū viciūq; mali
gnū· Cancris ē morbus cancri ſtel
la quoq; piſcis Cancer autē ad ar
cum celi proceſſit animo irato et
ait· Magna ē audacia tua q totuȝ
celū capis ꝛ viā meā et curſum ce
terarū ſtellarum impedire ſatagis
Cito remouearis aut a nobis fuſti
gatus eris vehementer· Cui arcus
nō bene locutus es frater non enī
viā tuam impedire procuro· prop
ter quod in die me oñdo· Tu vero
ſemp in nocte precurris· Si mecū
preliari cupis male meditatus es
ob hec q magna ſocietas ſtellarū
tecū moratur mecum aūt nubes ꝛ
tonitrua ſunt contra te pugnaturā
Sed conſulo vt eamus ad iudicē
iuſtū vt terminare p ſententiā va
leat queſtionē tuā· Cūq; ſimul an
te iudicem adirent et hec oīa refer
rent ait iudex· Cancer inique ꝯtra
ius ē quod petis· Si tu tantū in no
cte p gis· ꝛ arcus in die quō eſt cre
dendū q viam tuā impedire poſſit
Idcirco contra te ſententiā profe
ro q nunq̄ in die appareas ꝛ q in
expenſis ſis condemnatus Cancer
hec audiēs erubuit et dixit Qui
requirit queſtionē ſibi dat confu
ſionem· Sic enī multi cōtra ius ali
quando cupiūt altercari et ſine oc
caſione litigare et cū alijs queſtio
nari quapropter perūſi ꝛ mali di
iudicati ſubijciūtur· Vnde prouer
biorum· xvi· Homo perverſus ſuſci

tat lites et verboſus ſeparat prin
cipes· Semp iurgia querit malus
Malus angelus et crudelis mitti
tur contra eū· propter queſtiones
enī et contentiones multi ad nihi
lum ſunt redacti· Vnde iſidorus Si
cut concordia conſtruere ſolet ita
contentio et diſcordia deſtruit· Be
da diſcordia res maxime dilabun
tur Quidā paterfamilias habuit
tres filios· q̄ moriens vocauit eos
ad ſe dicens ꝑdite mihi virgulas
multas ſimul colligatas dum aūt
apportate fuiſſent dixit eis· plicate
eas et frangite qui nō valuerunt
eo q ſimul cōnexe erant· Quibꝰ pa
ter· extrahite vnā et alias conſtrin
gatis Qui plicare potuerūt ſed mi
nime interrumpere· Iteȝ pater in
quit vnā tantūmodo ſolam probe
tis que ſtatim diſrupta eſt et ꝯfra
cta· Idcirco dixit filijs· Sic erit de
vobis ſi ſimul in cōcordia manſe
ritis nullus terrere neq; frangere
vos poterit· Si āt p diſcordiā ſepa
rati fueritis quilibet vos dilaniari
ac ſuppeditare valebit·

De celo ꝛ terra dialogus· vi·

Terra ē ſcdm phm̄ medituliū mūdi ꝛ fundamē
cuſtos operculū inferni· nutrix vi
uentiū· mr̄ naſcentiū· voratrix oīm
et vite conſeruatiuuȝ Quadā autē
vice celum miſit ſuper terrā hanc
plurimas tēpeſtates fulgura ꝛ to

nitrua ita ꝙ plurimū eā aggraua
uit· Jpſa vero irata aerem ad ſevo
cauit dicēs· Noli frater te ītromit
tere inter me ⁊ celū ꝙ omnino ip
ſum precipitabo· Talem enim iīu
riam intulit mihi quā modis om
nibus vindicare ꝓpono· Cui aer·
Hoc nō facias ſoroꝛ ſed da locum
ire· Et enī ſi celū te mō amaricauit
alias cū eo iocūdaberis Terra enī
victa ab iracūdia minime ceſſare
voluit ſed ad arma cucurrit· et cū
celo preliari inchoauit· Jntuēs āt
aer caliginē ⁊ turpitudinē eduxit
ita ꝙ celū terra nō diſcerneret· Ca
ligo vero in tantū inter celū et ter
ram morata eſt donec terra irā diſ
poſuit ⁊ furorē· poſtea quoqꝫ aer
ventos emiſit ⁊ caliginem effuga
uit dicēs· Omnes debent extin
guere ignē et nō inflāmarē· Hoc q̄
libet agere debet cū proſpicit ami
cos ſuos iratos Quia iuxta Catho
nis ſententiam· Jra impedit aīm
ne poſſit cernere verū· Homo enīꝫ
eſt extra corpus ſuū qñ iraſcitur ⁊
ideo tūc ab amicis temperādus ē·
ac retinēdus· donec a furore remo
ueatur ⁊ poſſit finē ire dare· Dicit
enī Seneca Jnitiū eſt ſapientie nā
iracundiā qui vicerit maximuꝫ ſu
perat hoſtē ꝓut refert Valerius ꝙ
cū architas tarentinus cōtra ſeruū
iratus eſſet ait o infelix iam de te
ſuppliciū ſumerem ſi iratus non eſ
ſem· ꝓpter quod patet ꝙ abijcien
da ē ira ab animo· Quia ſicut dici
tur prouerbiorū· xxvij· Jra nō ha
bet miſericordiā· Nunq̄ enī iudex
aliquā ſententiā in ira proferre de
bet Vnde legit in hyſtorijs roma
norū ꝙ cū theodoſius impatoꝛ ad
iuſſa ſeuera nimis eſſet promptꝰ
quidā ſapiēs eū admonuit vt cū
ſe iraſci ſentiret priuſq̄ aliquā ſen
tentiam proferat· xxiij· lrās alpha
beti itra ſe moraliter diceret vt ſic
refrigeratus quid ſtatuendū eſſꝫ
aut iudicandū maturius videre ⁊
ſcire poſſet·

¶ De aere et vento dialogus ſeptimus

Aer ſcdm phm eſt
ſpiraculū oīm viuentiū ſine
quo ſtati ſuffocantur ⁊ moriūtur
cuncta que ſub ipſo cōſiſtūt· Ven
tus vero ē ſiccitas terre mobilitas
aquarū ⁊ aeris ꝑturbatio Et ꝙ ꝑ
turbatio aeris ē· aer ipſum an iu
dicē et creatorē rerū citauit dicēs.
O creatoꝛ cūctorū reſpice in me et
miſerere mei Satis me āplificē col
locaſti ꝓpter quod grās tibi ago
ꝙ vitā oīm viuentiū mihi cōſtitui
ſti· Sed ī hoc deceptus ſū ꝙ ventꝰ
hic me ſemꝑ infrigidat ⁊ intem
peratū me reddit· Jdcirco illi dico
ꝙ ſi in me ſufflare vlterius pſu
mat ipm ſuffocabo· Cui creatoꝛ·
male dicis aer ventus itaqꝫ ſi te in
frigidat ⁊ verberat tñ te purgatū
et temperatū reddit Si ergo ventꝰ
in te nō flaret· īfirmus ⁊ tedioſus
⁊ corruptus exiſteres· ⁊ omnibus
odioſus· Quapropter eū diligere
debes q̄ in ꝑfectione ⁊ rectitudine
te cōſeruat· Aer āt a vento ſedatus
ait· ¶ Correptores amare de

bemus ⁊ portare· Ita q̄libet correp
tores audiat ⁊ diligat ꝓpter quod
viā equitatis illi demonſtrant· In
firmus eni qui odit a medico ama
ram potionez recipere nō poteſt cu
rari ⁊ ſic nō liberabit· Et q̄ odit cor
rectorē nō dirigetur· Tūc vero odit
medicū homo qn̄ correctorē ſuum
odit ⁊ non ſuſtinet verꝫ quod ait·
Criſoſtimus incurrit odiū qui ar
guit criminoſos· Et Seneca Qui ar
guit iniquū ipſe ſibi maculaꝫ que
rit· Tales enim non ſunt ſapiētes
imo ſtulti facti ſunt ꝑut dicit eccl·
Qui amat corripi ſapiēs ē· ſtultus
aūt ſi corripit iraſcit· Ergo corripe
ſapientē ⁊ diliget te prouerbioꝝ·
ix· Legitur in vita ābroſij ꝙ cū the
odoſius impator quoſdā ciues ſi
ne iudicio ⁊ deliberacōe puniſſet·
Ambroſiꝰ archiepꝯ mediolanēn·
ab eccīa expulit eū licet eſſꝫ catho
licus impator· Cūqꝫ impatori hoc
audiret ait nā et dauid adulteriū
cōmiſit ⁊ homicidiū· Et ad hec am
broſius· Si ſecutus es errantē ſeq̄
re ⁊ penitentem· Impator āt hoc
audiēs cōpunctus penitentiā egit
et ait Inueni hominē virum verita
tis ambroſium epm̄· Et ſtatuit vt
nullus hō iudicaretur ad mortem
ante quadraginta dies vt ſedata
ira melius mēte ſerenata equitas
videretur in iudicando·

¶ De litore ⁊ mari dialogus octauus·

Mare ſcdm phm̄ eſt
mūdi amplexus fons imbriū ⁊ ho
ſpicium fluuiorum· Quia ſicut dici
tur eccleſiaſtici primo· omnia flu
mina intrant mare ⁊ mare non re
dundat ⁊ ad locū vnde exeunt flu
mina reuertuntur vt iterum fluāt
hoc mare magnum et ſpacioſum ē
vt dicitur pſal· ciij· vnde per ſuam
magnificentiam ad litus perrexit
dicens· ¶ Miror ꝙ plurimum de
tua duritia· Tu ſemper mihi con
tradicis et contrarius extitiſti pro
pter te terrā inuadere non poſſum
ꝑco vt remouearis de loco tuo vt
terram ſuppeditare valeam· Alio
quin preliari tecum non deſinam·
Cui litus· male dicis frater Condi
tor omniū rerum ſic me collocauit
et ego propter obedientiam ſuam
magnū ſuſtineo laborem te infre
nando· Tu multotiens audacter
ſuper me aſcendis et me ꝙ pluri
mū aggrauas· Ego te vero patien
ter propter deum porto· Idcirco
non contra me verboſari poteris
quia locum non mutabo Mare au
tem audiens furibundius reſpon
dit· Si tu ſuſtinere poteris ſuſtine
quia te nunꝙ in pace dimittam ſꝫ
pro viribus te verberabo· Litus ve
ro patienter collum ſubrigo poſu
it dicens· ¶ Bonos conuenit pu
gnare et iniquū caſtigare· Sic eni
prelatus et quilibet rector pugna
re debet ⁊ viriliter agere vt mali
preualere non poſſint· Tamen di
cit Gregorius Sicut mare ſemper
rebellat litori quo tenetur ⁊ coarce
tur ſic in religione quidam ſemp
rebellāt prelatis qui eos coarcere
non poſſunt· Sed boni paſtores ti

merē non debent minas ſ prauoruꝫ
imo velut vigil paſtoꝛ qui contra
beſtias oues cuſtodire ſolet· Ita ⁊
boni rectores ſup gregem ſuū ſol
liciti eſſe debent· Ideo dicit iſidorꝰ·
Praui paſtores nō habent curam
de ouibus· Sed ſicut legitur in euā
gelio de mercenarijs vident lupū
venientē ⁊ fugiūt· Tūc enim fugi
unt qn̄ potentibꝰ tacent ⁊ malis re
ſiſtere metuūt· Ergo nos cōfoꝛtat
Hieronimus dicēs· Deo enī place
re curemus minas hoim penitus n̄
timeamus· Refert petrus mandu
catoꝛ ꝙ dū philippus rex macedo
nū inſiſteret ⁊ obſideret athenas
dixit eis· Date mihi decē oratores
quos ex vobis eligam ⁊ cōfedera
tus recedam Rn̄dit demoſtenes pe
ritiſſimus oratoꝛ· lupi dixerūt pa
ſtoribus· tota cauſa diſcoꝛdie iter
nos ⁊ vos ſūt canes· Sed date no
bis canes ⁊ erimꝰ amici· quod cū
feciſſent lupi in gregē ad libitum
deſeuierūt· Ex quo patꝫ ꝙ magnū
periculū eſt qn̄ canes· id eſt predi
catores ⁊ rectores gregem deſerūt
vel latrare negligūt· Sic enī man
ſuetudo in homine eſt laudabilis
et ira vituperabilis· ſic econ trario
in cane· māſuetus autē canis bonꝰ
non ē quia feritas canis laudatur
in cane· ſic etiā feritas diſcreta lau
datur in rectore·

¶ De igne et aqua dialogus nonus·

Ignis eſt leuis· pu
rus· ſbtilis· mobilis· lucidus· ⁊ ca
lidus· et ꝙ eſt tam precioſus in ſe
ſublimari cepit dicens· Ego in ter
rā omnibus preualeo ⁊ cūcta con
ſumo ſed ſi in aquis preualerē ſu
perlatius oībus exiſterem pro tan
to ad ſe clamauit aquā dicens So
roꝛ cariſſima elementū dei es tu ve
lut ego· Quapropter ſi tibi cōmo
ratus fuero ⁊ tecū cōnexus non ſo
lum magnus ſed magnificentioꝛ
et excellentioꝛ apparebo· Vnde ob
ſecro te pmitte me tecū morari et
in te gloriari· Aqua vero ſimulaē
ſe ingenioſe cepit dicēs· deſiderio
deſideraui hoc paſca tecū māduca
re· Accede ad me ſecure ⁊ te pro vi
ribꝰ meliorabo· Ignis quoqꝫ hoc
audiēs iocūdari cepit ⁊ amicabili
ter ad aquā intrauit· Aqua vero
dum ignem in ſe haberet aſſiſten
tibus ſibi dixit· Iſte inimicus ⁊ cō
trarius eſt generis mei· hic me ſe
pe conſumpſit ⁊ ad nihilū redegit
modo me vindicare poſſum ⁊ ipm
extinguere ſi volo· Sed iuxta verbū
aplī nolo reddere malū pro malo
ne ſeculū priuetur tanto bono· Tn̄
volo ipm aliquantulū humiliare
Et hec dicēs parū collegit ſe et in
ignē mingere cepit· Et ob hoc de
poſcere aquā ignis cepit ne ipſum
extingueret Aqua vero miſerta eſt
ei· nec eū ex toto extinxit ſed ad ter
rā ipſum deduxit dicēs· ¶ Deo da
mus dulcem ſonū reddendo ꝑ ma
lo bonū· Sed multi hodie per con
trariū reddunt pro bono malum
cum volunt vindictam aſſumere
nolētes offenſas dimittere· Prop
ter quod dicit hieronimus· Quō

deꝰ donauit in christo peccata nr̃a
sic ⁊ nos dimittamus his q̃ in no
bis peccant· ⁊ dei imitatio iniuriā
nobis factam frāgit et reuocat· Si
cut legitur in hystorijs alexandri
ꝙ cū quidam eum grauiter offen
disset nolebat ei dimittere· Aristo
teles āt hoc cognoscens perexit ad
eum et ait volo dn̄e ꝙ hodie sis vi
ctoriosus vltra q̃ꝫ fuisti· Quo respō
dēte ait· bene volo· Cui ille· Tu rex
superasti oīa regna mūdi · Sed ho
die tu superatus es· Quia si te pmit
tis superari victus es · Si tu quoqꝫ
vīcis temetipsum victoriosus eris·
ꝙ qui semetipsum vincit ꝯtra oīa
fortis est vt dicit phūs· Ad hec v̄
ba vindictam remisit alexander ⁊
placatus est· Propter quod dicit
prouerbio· xvi· Melius est patiēs
viro forti ⁊ qui dn̄atur animo suo
expugnatore vrbium·

De aqua et igne dialogus decimus·

Aqua ad se clama
uit ignē dicēs quare frater
contrarij semp sumus ⁊ inimici
Bonū est preceptum dn̄i custodiē
quo dicit· diliges proximū tuū sic
teipsum Math· xxij· Quia plenitu
do legis est dilectio vt dicit apl's
ad romanos ·xiij· Cui ignis· placꝫ
quod dicis ꝙ dilectō proximi ma
lum non opatur vt idem dicit eodē
capitulo· Propter hoc eamꝰ ⁊ mā
sionē simul faciamus· Cūqꝫ simul
manerent nunq̄ pacē insimul ha
bebāt· propter quod ignis aquā
sepe calefaciebat et ad nihilum re
digebat· aqua vero sepe ignē exti
guebat vnde lites ⁊ contētiones
inter eos non desinebant· Qua de
causa ab inuicem sunt diuisi dicen
tes· Nullus debet se binare cum
contrario neqꝫ stare· Ita nec bonꝰ
sociare se debet nec habitare cum
malo et peruerso qui est suus con
trarius quia leuiter perdit iusticiā
am et famam suam et omnem ope
rationem bonam propter societa
tem peruersam Vnde quidam phi
losophus· Eligas ergo bonos et
humiles cum quibus viuas ⁊ bo
nus eris· dicit ps̄ psal'· xvij· Cum
sancto sanctus eris et cum peruer
so peruerteris· Apostolus hoc esse
periculum considerans vitam cum
malis ducere· scribebat prima ad
thessalo· iij· denūciamus autem vo
bis fratres in nomine dn̄i nostri
iesu christi vt subtrahatis vos ab
omni fratre ambulante inordina
te· Quia dicit isidorus · Periculum
est vitam cum malis ducere perni
ciosum est his qui praue volunta
tis sunt sociari· Vnde celum cum a
qua sua quā in terrā emittit ablu
ens rn̄dit portitori carbonū cū hos
pitatus fuisset et cū eo · frater nō pos
sumus cōuenire simul· quicq̄d est
qd abluere potero p idem vna ho
ra poteris denigrādo maculaē· Sic
etiā totum quod sapiēs vel bonus
adquirit multo tempore stultꝰ vel
malus vna hora destruit·

De fluuio et mari dialogus vndecimꝰ·

Fluuius eſt ſcdm philoſophū curſus indeficiens· refectio ſolis· ⁊ irrigatio terre· Qui proceſſit ad mare dicēs· Recte vocaberis mare· i· amaruz quia in amaritudine ſemp viuis· Nonne eſt magna amaritudo ⁊ ingratitudo tua cum continue de dulcedine mea bibis et tu ſemp amaritudinem in me largiris· Mare reſpōdit Argentum et aurū non eſt meū· Quod autem habeo hoc do tibi de interioribus corporis mei amplifice tribuo tibi tanq̄ ad amicum fidelem· Idcirco pacifice ſuſtiere debes amaritudinem meam quia ſi bene ꝓſpexeris inde deriuatur dulcedo maxima et ineffabilis bonitas tua Hoc audiens fluuius tutꝰ pacificatus eſt dicens· ❡ Amara debet portare qui dulce vult guſtare· Ita quēlibet oportet amaritudinem tribulationū portare· ſi dulcedinem ſupnorum cupit guſtare· Quia dicit gregorius· Tribulatio eſt porta regni celorum· Vnde in pſal· cxvij· Hec porta dn̄i iuſti intrabunt p eam Sicut dicit͛ actuū· xiiij· Per multas tribulacōes oportet nos intrare in regnū dei· Sed q̄dam ſunt ſimiles ſimie q̄ aſcēdens in arborē ⁊ inueniens nucis amaritudinem in cortice fructus proiecit· Et ideo nō guſtauit de dulcedine nucis· Sic multi inſipientes tribulationes proijciūt cū eius amaritudinem ſentiūt· ⁊ ideo nō guſtabūt de dulcedine premij vite eterne· que dulcedo dabitur his q̄ tribulationes patiēter ſuſtinēt· Probat· Gratias ago deo meo qui vindicauit me de inimicis meis· q̄ tot mala mihi facere ſolebant p iſtos duos proditores et raptores ſcilicet quos oculos deſtruxit Alius q̄dam religioſus cum amiſiſſet oculum cepit gaudere· Cūq; alij dolerent queſiuit ab eis pro quo oculo triſtabimini Et reſponderūt pro amiſſo· Quibꝰ ille· Qui haberet du illo q̄ remanet dolere deberet· Vn̄ os inimicos nō pro qui perit ſed ꝑ hieronimus ad quendā· Nō doleas ſi non habes quod muſce ⁊ ſerpentes habent· Quoſdā philoſophos vidimus vt melius interiꝰ cogitacōes clauderent ſibi oculos eruiſſe·

❡ De monte ⁊ valle dialogus· xij·

Vallis quidam in imo iacebat habens ſupra ſe montē excelſum que a iugo ſubiectionis deuicta impatienter ꝯtra montem verboſari cepit dicēs Impie ⁊ nephande quare me tamdiu grauare nō deſinis· Ceſſa nephāde a tanto grauamine· muta locuz tuū quia ſatis me ſuppeditaſti Alioquin me de te vindicabo· Cui mōs Id quod dicis fieri nō poteſt q̄ņiā creator ab initio me erexit te vero in imo collocauit· Ergo porta patienter vſq; ad diem nouiſſimū in q̄ mōtes ⁊ colles humiliabūtur vt dicitur eſaie· xl· Vallis autē ꝓpter

hec verba magis animata cū arbo
ribus et herbis cōtra montē preli
ari cepit qui cū ſagittis ⁊ iaculis
ipſum vulnerabant Mons autem
hoc intuens furibundus effectus
eſt dicens de ope tuo te iudico ſer
ue nequā quia contra dn̄m tuum
certamen aſſumere non es verita·
Et hec dicens de ſe magnū ſaxū ꝓ
iecit ⁊ ora vallis obſerauit eamqꝫ
totam colliſit· Vallis autē humili
ata a verberibus dixit· Serui de
bent dominis obedire ⁊ nō contra
ire· Sic enim multi impatientes a
gunt contra ſuperiores· vnde ſunt
ſub iugo retinendi· Quia dicitur ec
cleſiaſt· xxxiij· Cibaria ⁊ virga et
onus azino panis ⁊ diſciplina ſer
uo· Operatur ī diſcipli na ⁊ querit
requieſcere· Laxa illi manus ⁊ que
rit libertatem· Seruo maliuolo tor
tura ⁊ cōpedes· Mitte illū in opera
tionem ne vacet· In opa conſtitue
illum ſic enim condecet illi· Quidā
dn̄s habebat ſeruū proteruū et cō
tumacem· qui dum vacabat cōtra
dn̄m verbo reſiſtebat· dn̄s autem
ipſū fortiter verberauit ſubtrahēs
delicata ⁊ eum laboribꝰ ſubmiſit·
Qui feſſus a laboribus ſe correxit
et lingue frenū poſuit· Vnde ꝓuer
bio· xxix· Qui delicate a pueritia nu
trit ſeruū ſuū poſtea illū ſentiet cō
tumacem·

De gēmis ⁊ lapidibꝰ p̄cioſis dialogus· xiij

Gemme omnes pre
cioſe ſimul cōuenerūt dicentes Su
mus cariores ſup oīa hominibus
Sed ſi ad libitum hominū cōpare
mur erimus abiecte· Ob hoc in re
motioribus locis latitemus vt nō
inueniamur abſqꝫ magno labore
et expenſis· Hoc eſt enī ꝙ a poſſeſ
ſoribus ſuis care retinetur ⁊ nō ſi
ne magno precio cōparatur ꝓpter
quod non omnibus oſtēdemur di
centes Qui volunt precioſa cap
tare non immerito ſe debent fatiga
re· Sic et ſeruus chriſti ſi cupit p̄ci
oſas virtutes apprehendere debet
laboribus ⁊ virtutibus inſudare
vt pro viribus ocioſus non mane
at· Quia ocioſitas inimica eſt ani
me· Vnde in vitiſpatrū monachū
operantem vnus demon tentat oci
oſū mille· Idcirco dicit hieronimꝰ
Semper aliquid boni facito vt dia
bolus ſemp te inueniat occupatū
Homo occupatus eſt velut caſtꝝ
bene clauſum cui inimicus nocere
nō poteſt· Vnde Auguſtinus· Nō
facile capitur a tētatore qui bono
vacat exercitio· Debent enī paren
tes filios icita re minores ad labo
rem ne ꝑ pigritiam in paupertate
deficiant· Vnde quidam ſapiens
ruſticus plantauit vineam· qui cū
moreretur dixit filijs ſuis ſe abſcō
diſſe theſaurū in vinea: locum āt
vbi eſſet nō aſſignauit Mortuo pa
tre ceperūt fodere vineā vt inueni
rent theſaurꝝ· Vnde factū eſt vt vi
nea fertilis efficeretur ⁊ redderet
largiſſimū fructū Hec videntes filij
ꝑceperūt et viderūt ꝙ pater ꝓpter
hoc dixerat theſaurū eſſe abſcondi
tum in vinea vt ſtudioſius excole

rent vineam et laborarent remo
to tempore. Quidam philoſophꝰ
docuit filiū dicens. Vide fili ne for
mica ſit te ſapientior q̄ congregat
in eſtate tanto ⁊ tam ſollicito labo
re vnde viuat in hieme. ne ſit gal
lus te vigilantior aut fortior qui
matutinas horas obſeruat ita dili
genter ⁊ ſe verberando. alios ad cā
tus nocturnos excitat. Et quis ita
fortis ē ꝙ vxores plurimas caſtas
habeat et ſubditas ſibi faciat ⁊ tu
dicis ꝙ nō potes tantum vnam ſub
dere tibi.

De ſmaragdo ⁊ anu lo dialogus xiiij.

Smaragdus eſt gē
ma dicit brito cui nihil viri
dius cōparatur. Nam herbas vi
rentes frondeſq; ſolo eius intuitu
apparere facit. implet oculos ⁊ nō
ſatiat vt dicit papias. Quidā au
tem anulus aureus quendam pre
cioſum ſmaragdum geſtabat ꝓp
ter quod omnes auide eum intue
bantur Quadam autem vice igra
te locutus eſt anulus dicens. Jaz
diu in ſtatione mea moratus es:
nec vnq̄ͣ mihi preciū dediſti. vnde
ſolue preciū manſionis mee ⁊ re
cede. aut te ſpoliatum expellā. Cui
ſmaragdus. Si tecum moratus ſū
per me ſemper honoratus extitiſti
ac in digito regis baiulatus. Et ſi
expellere me vis me modo vende. ⁊
de precio valoris mei ſolue ſtatio
nem tuam quia non deficiet mihi
manus. Anulus autem cum de do
mō ſua expelleret eum ac ſine ipſo
maneret abiectus et nihil reputa
tus fuit ab omnibꝰ ⁊ ad extremū
liquefactus dixit Qui cum preci
oſo ſedit fit abiectus ſi precioſus
recedit. Sic enim ſeruus chriſti eſt
venerandus donec in ſe retinet pͥci
oſas virtutes ſi autem abijcit fit
abijciendus. Sed ſicut dicit ſene
ca. Bonus vir ſi bonus eſt ſuis ac
tibus probatur ⁊ ſic probatus re
pertus eſt. Quodam tpe cum alex
ander magnus diceret ſe eſſe domi
natorem orbis. reſpōdit ei dyoge
nes phūs. Nequaq̄ͣ es dn̄s. ſꝫ ſer
uorum meorum ſeruus ſupbia eſt
enim dn̄a tua ⁊ ancilla mea Te enī
ducit. ego autem eam ſuppeditaui
Carnalis cōcupiſcentia gula ⁊ ira
ſunt dn̄e tue ⁊ ancille mee ꝙ te du
cunt et tibi dominātur. ego autez
eas ſuppeditaui et vici. Et ideo tu es
ſeruorum meorum ſeruus. Et cum
ſerui alexandri vellent in ipſum ir
ruere ait alexander. Videte ne eū
tangatis quia vere bonus eſt ⁊ ve
ritatem dicit. Vnde Gregoriꝰ. Ho
mo magne dignitatis eſt ſi reperit
ſe mō quo debet ſine vicijs ſignuz
magne virilitatis eſt.

De ſaphiro ⁊ aurifi ce dialogus. xv.

Saphirus dicit iſi
dorus ethimolo. xv. ſimilis
eſt ſereno celo q̄ pcuſſus radijs ſo
lis ardentē emittit fulgorē. Quidā
āt aurifex hūc ſaphirū precioſum
in diademate impatoris collocare
re diſponebat. Quod intuens ſa

phirus ait Magiſter bone noli me
includere ꝙ liber ſum ⁊ iuuenis ⁊
ſecularis· Jdcirco nolo a ſeculo ſu
pari ſed cupio gaudere ⁊ ꝑ totum
mundum ſpaciari· Cui aurifex· Jn
cluſio tua erit ſanctitas tua quoni
am te collocabo in tuto loco vbi ſi
ne pauore de cetero viuas· Conſi
dero enī precioſitatem ⁊ valorem
tuū et timeo ꝙ ſi ꝑ mundū vaga
tus fueris perditus eris· Quia dici
tur prima Johā· v· Totus mūdus
in maligno poſitus ē· Tot ſunt ꝑi
cula huius mūdi ꝙ nec cor illa co
gitare poteſt· nec lingua exprime
re Vnde Gregorius· Semꝑ timere
debemus ꝙ in ꝑiculo ſemꝑ ſumꝰ
ꝓpter huiuſmodi fili cariſſime te
dimittere nolo nec ꝑ mundū va
gari relinquere ſed in ſalua cuſto
dia cuſtodire· Et hoc dicens ſaphi
rum i ſerto ⁊ diademate magiſter
incluſit vbi perpetue gloriabatur
dicēs· ¶ Eſt in tuto loco ſtare meli
us ꝙ̄ euagare Sic enī tutū eſt viro
religioſo i clauſtro ⁊ cella ſua ma
nere· Quia dicitur in vitiſpatrum·
Vade in cella: foris autem nō niſi
bella· Et vt dicit hieronimus· Qui
chriſtū deſiderat nihil aliud q̄rat
in ſecularibus ſed ſit ei cella ꝓ pa
radiſo variarum ſcripturarum· di
ſcurrere pena: his vtatur delicijs·
harum fruatură plexibus· Abbas
euagrius dixit ad quendam in vi
tiſpatrum ſibi dicentem· Non poſ
ſum ieiunare nec laborare nec īfir
mis ſeruire· vade māduca bibe et
dormi tantum de cella tua non exe
as· Quia perſeuerantia celle ducit
monachum ad ordinem ⁊ ſic pau
latim reuerſus eſt ad opus ſuum
perfectionis·

¶ De topaſio precioſo dialogus· xvi·

Topaſius dicit pa
pias eſt gēma que oīm la
pidū in ſe habet colores iſidorus
ethi· libro· xvi· dicit ꝙ eſt gemma
quedam ex virenti genere omniū
colore ſplendens inuenta primū
in arabie inſula que dicitur topa
ſi vnde topaſius dictus eſt ab illa
inſula· Quidam autem topaſiꝰ de
arabia ductus eſt romā ⁊ in eccle
ſia beati petri ſuꝑ crucem colloca
tus eſt et conſecratus in quo loco
ab omnibus auide videbatur Hic
a ꝑſuaſione inimica ductꝰ ait· Quid
eſt ſemper in eccleſia manere ⁊ nū
ꝙ̄ recedere nec aliquid de mundo
ſentire· volo enim ad ſeculum redi
re vt aliquantulum cum ſeculari
bus recreari poſſim cum ſeculo ⁊
regnare cum chriſto· Cumq; ad ſe
culum reuerſus fuiſſet ac de ſacro
ſancta eccleſia recederet ab illicitis
et concupiſcentijs mundi captus
expoſuit ſe omnibus flagicijs· ad
extremū autem a barbaris raptꝰ
⁊ ab ipſis incognitus colliſus eſt
et diſperſus ita ꝙ nunquam com
paruit· Tandem confractus ait·
¶ Qui de loco ſacro pergit iuſtum
eſt ſi ſe diſpergit· Ergo caueant re
ligioſi ad ſeculum redire ne ſimi
liter pereant· ¶ Concupiſcentie

enī. ſūt naufragia religioſorum
Et ideo dicit auguſtinus · Sicut di
lectio dei eſt omniū virtutum fons
ita dilectio mūdi eſt fons omniuꝫ
vicioꝝ· vnde qui vult deū poſſidere
mūdo renunciet vt ſit illi deus btā
poſſeſſio dicit bernardus· pfectus
ſeruus xp̄i nihil habet niſi xp̄m ⁊
ſi aliquid preter xp̄m habet perfe
ctus non eſt· vnde idem · Qui ſpūa
libus bonis ſunt dotati terrenis
negocijs nō debent implicari· Legi
tur in vitaſpatrum ꝙ quidam fra
ter interrogauit ſenē dicens Quid
faciam quia cogitatio mea non di
mittit me nec vna hora ſedere ī cel
la mea· Et dicit ei ſenex fili reu erte
re et ſede in cella tua et labora ma
nibus tuis ⁊ ora deum inceſſanter
et iacta cogitatū tuū in domino· et
ne te quis ſeducat exire Et diceb at
Quidam ſecularis erat adoleſcens
habens patrem et deſiderabat fie
ri monachus· Et dum multuꝫ ſup
plicaret patri ſuo vt dimitteret eū
cōuerti non adquieſcebat poſtmo
dum autē rogatus a fidelibꝰ ami
cis vix adquieuit· Et egreſſus fra
ter ille adoleſcens introiuit mona
ſteriū et factus monachus cepit
omne opus monaſterij pfecte per
ficere et ieiunare quotidie · Cepit
etiam et biduanas abſtinere ſimi
liter autem ſemel in ebdomada re
ficere· Videbat eum abbas ſuus ⁊
mirabatur et benedicebat dn̄m in
abſtinentia ⁊ labore ipſius · Con
tigit autē poſt aliquod tempꝰ ce
pit frater ſupplicare abbati ſuo di
cēns· Rogo te abba vt dimittas
me et vadā in heremū· Dicit ei ab
bas· Fili noli hoc cogitare· Nō enī
potes ſufferre talē te laborem pro
pter tentationes diaboli et verſu
tias eius· Et ſi contigerit tibi tenta
tio non inuenies ibi qui te conſole
tur a turbacōne inimici que tibi il
lata fuerit Ille autem cepit ampli
us rogare vt eum permitteret abi
re· Videns autem abbas eius q̄ꝫ
eum retinere non poteāt facta ora
tione dimiſit eum · Poſtmodum
dicit abbati ſuo· Rogo te abba vt
concedas mihi qui oſtendat iter
quo modo ego pergere debeam· Et
ordinauit cuꝫ eo duos monachoꝝ
monaſterij et abierunt cum eo·
Ambulantibuſqꝫ eis per heremuꝫ
vnam diem ⁊ alteram defecerunt
pre eſtu ⁊ proijcientes ſe in terrā
iacebant· Et ſoporati modice ſom
no ecce aquila venit percutienſqꝫ
eos alis ſuis proceſſit procul ⁊ ſe
dit in terra· Et euigilantes aquilā
viderunt· Et dixerunt ei· Ecce ange
lus tuus ⁊ ſequere eum· Et ſurgēs
valedicenſqꝫ fratribus ſequebaꝰ
eam ⁊ venit vſqꝫ vbi ſtabat aqui
la ipſa· Que mox ſurgens volauit
vſqꝫ ad vnū ſtadium ⁊ iterum ſe
dit· Similiter ſequebatur eum fra
ter ille· Et iteruꝫ volauit ⁊ ſedit nō
longe· Factum eſt vero hoc per ho
ras tres· Poſtmodum autem dū
ſequitur eam diuertit ipſa aquila
in dexteram partem ſequentis ſe ⁊
non comparuit· Frater vero ille ni
hilominus ſequebatur eam. Et
reſpiciens vidit tres arbores pal
marum ⁊ fontem aque ⁊ ſpeluncā
⁊ dixit Ecce locus quem mihi pa
rarat dn̄s· Et ingreſſꝰ ſedit ī ea ſu

mens cibum dactilorum ⁊ de fon
te aque bibens Et fecit ibidem an
nos ſex neminem videns · Et ecce
vna die venit ad eum diabolus in
ſimilitudine cuiuſdā abbatiſ ſeni
oris habens vultū terribilem · Vi
dens autem eū frater ille timuit et
procidens in orationem ſurrexit ·
Et dicit ei diabolus Oremus iterū
frater · Et ſurgentes diabolus dix
it · Quātū temporis habes hic⸮ Et
rn̄dit habeo ſex annos · Dicit ei de
mon Ecce te vicinū habui et nō po
tui cognoſcere niſi ante dies quat
tuor quia hic habitares ⁊ ego nō
longe habeo a te monaſteriū · ⁊ ec
ce anni ſunt x̄ · qꝛ de monaſterio nō
exiui niſi hodie quia ꝯgnoui qꝛ hic
in vicino habitaēs Et cogitaui me
cum dicens · vadam ad hominem
dei iſtū et cū eo conferam quod po
teſt prodeſſe ſaluti anime mee · Et
hoc dico frater qꝛ nihil proficimꝰ
ſedentes in cellis iſtis · qꝛ corpus
⁊ ſanguinem chriſti non pcipimꝰ
et timeo ne efficiamur exteri ab eo
ſi nos ab hoc miſterio elongaueri
mus · Sed dico tibi frater · Ecce hic
tribus milibus eſt monaſterium
habēs preſbiterū · Eamus ergo do
minica die aut poſt duas ebdoma
das et accipiamus corpus et ſan
guinē xp̄i et reuertamur ad cellas
nr̄ās · placuit fratri illi ſuaſio dia
bolica Et veniente die dominica ec
ce diabolus venit et dicit ei venia
mus quia hora eſt · Et exeuntes p
rexerūt ad predictū monaſterium
vbi preſbiter ille erat · Et ingreſſi
in eccleſiā miſerunt ſe in orationē
Et exurgens ab oratione frater il

le reſpiciens nō inuenit qui addu
xerat eū ibi et dixit vbi putas per
rexit · nam ad cōmune neceſſarium
ambulauit⸮ Et cum diu ſuſtineret
non venit poſtmodum autem exi
ens foras requirebat eum · Et cum
non repperiſſet dixit ad fratres lo
ci illius interrogans eos · vbi eſt
abbaſ ille ſenex qui mecum ingreſ
ſus ē in eccleſiam⸮ Et dicunt ei nos
neminem vidimus alium niſi te
tantum · Tunc cognouit frater ille
quia demon fuiſſet ⁊ dixit vide cuꝫ
qua argutia diabolꝰ eiecit me de
cella mea · ſed tamen non me peni
tet quia ad opus bonū veni per
cipio corpus ⁊ ſanguinem chriſti
et ſic reuertar in cellam meam ·
Et poſt miſſas volentem reuerti te
nuit eum abbas monaſterij ipſiꝰ
dicēs · niſi refeceris nō dimittemꝰ
te · Et cū percepiſſet cibum ⁊ regre
di vellet in cellam ſuā ecce iterum
diabolꝰ venit in ſimilitudine cu
iuſdam iuuenis ſecularis ⁊ cepit
eum reſpicere a ſummo capitis vſqꝫ
ad pedes ⁊ dicere ipſe eſt iſte · nō
eſt hic · Et cepit euꝫ conſiderare · Et
dixit ei frater · Quē ſic reſpicis · At
ille ait puto me cognoſcis Tamen
poſt tantū tempus quomodo me
habes cognoſcere · Ego vicinꝰ pr̄is
tui filiꝰ illius · Quomodo nō eſt di
ctus pater tuus ſic ⁊ mater tua ta
le nomen non habuit · tu et ſic nō
vocaris ⁊ mancipia illa et illa ſic
nō ſunt dicta · Mater vero et ſoror
tua ante tres ānos mortue ſūt · Pr̄
autem tuꝰ modo defunctus eſt et te
fecit heredem dicens · Cui habeo di
mittere ſubſtantiam meam · niſi

filio meo viro ſancto qui reliquit
ſeculum ⁊ abijt poſt deum· Ipſi di
mitto omnia bona mea· Modo ãt
qui timet dñm ⁊ ſcit vbi eſt dicta
vt veniens diſtrahat ⁊ erogget ea
pauperibus pro aĩa mea et ſũa Et
preterũt multi requirentes te ⁊ mi
nime inuenerũt· Ego aũt veniens
ex occaſione ꝓpter quoddã opus
hic cognoui te eſſe· Vnde non faci
as moras ſed veni ⁊ vende omnia
et fac ſecũdũ voluntatẽ patris tui
Reſpondens frater ille dixit nõ ne
ceſſe habeo reuerti ad ſeculũ· Dicit
ei diabolus· Si nõ veneris ⁊ deperi
erit ſubſtãtia illa· in cõſpectu dei tu
exinde reddes rationẽ· Quid enim
mali tibi dico vt venias ⁊ eroges
pauperibus ⁊ egenis quõ bonus
diſpenſator· vt nõ a meretricibus
male viuentibus extricetur quod
pauperibus dimiſſum eſt Aut q̃d
oneroſum eſt vt venias et facias
elemoſinas ſecũdũ voluntatẽ pa
tris tui pro anima eius et reuerta
ris in cellam tuã Quid multa Sua
dens fratrem depoſuit in ſeculum
⁊ veniens cum eo vſq; ad ciuitatẽ
reliquit eum Voluit autem frater
ille ingredi in domũ patris tanq̃
iam defuncto eo ⁊ ecce ipſe pr̃ eius
viuus egrediebatur· Et vidẽs nõ
cognouit eum· Et ad eum ait Quis
es tu? Ipſe vero turbatus nihil po
terat reſpondere· Et cepit eum itera
tis vbis pater eius interrogare
vnde eſſet Tunc confuſus dixit ei·
Ego ſum filius tuus· Et ait illi· Vt
quid reuerſus es? Qui erubeſcens
dicere quod verum erat: dixit· Ca
ritas tua me fecit reuerti ꝙ deſide
rabã te· Et mãſit ibi· Et poſt aliq̃n
tum tempus incurrit fornicationẽ
⁊ multis ſupplicijs afflictus a pr̃e
ſuo infelix ille non egit penitentiã
ſed remanſit in ſeculo Ideoq; dico
fratres quia monachus nunq̃ de
bet q̃uis ſuaſus ab aliquo egredi
de cella ſua·

De carbũculo ⁊ ſpe culo dialogus· xvij

Carbũculus dicit
brito quidã lapis ẽ precio
ſus ſic dict⁹ eo ꝙ ſit ignitus vt car
bo cuius fulgor nec nocte vincitur
lucet enim in tenebris adeo vt flã
mas ad oculos vibret· Ad hunc
acceſſit quoddam ſpeculum vitre
um dicẽs frater inter ſplendidas
⁊ precioſas gemmas ſplendidus
et lucidus es: egoq; etiam clare
reſplendeo Ita ꝙ clare in me cũcta
proſpiciũtur· Si ergo inuicem bi
nati fuerimus magis excellẽtiores
⁊ appreciati erimus in ſeptuplo·
Cui carbũculus· Ei quod dicis cõ
ſentire nolo propter quod confide
ro ꝙ ex debilitate materie creatus
es ſcilicet de vitro: egoq; de natu
ra precioſarum gemmarum Ideir
co non eſt conueniens· Quoniam
dicit iſidorus· Similis enim eſſe fi
lius matri ſolet ergo quia non es
tu ſimilis mei recede ⁊ adiecit·
¶ Nunquam nobilis cum viliori
deſcẽdat nec cũ eo cõtendat· Sicut

enī chriſtianus q̃ eſt de nobiliori
genere .ſ. de xp̄o . qꝛ a xp̄o dicit̃ xp̄ia
nus nō debet attendere nec audire
diabolū quia ē vilior oībus . Vn̄
in libro clemētis . q̃ diaboli volun
tatis eiꝰ ſe ſponte ſubdiderit pacē
erga deū ⁊ hoīem non habebit . Et
Auguſtinus . Nō poteſt diabolꝰ
decipe niſi quis voluerit ei prebere
ſue volūtatis aſſenſū ꝓpter quod
dicit hieronimꝰ Poteſtas quidē
diaboli nō timetur nec timeri de
bet qꝛ timor illius atqꝫ iactātia ſē
p in tua volūtate eſt Nō enī poteſt
caro facere niſi quod voluerit ani
mus . Legitur in vitiſ patrum qꝫ q̃
dam heremita ductus ē ab āgelo
ad quendā locū vbi erat ꝯgrega
tio ſanctorū monachorū . Et vidit
confinia plena ac loca circūſtātia
maxima multitudine demonuꝫ vo
lantiū ad modū muſcarū . Venien
tes āt ad quandā ciuitatē vbi fie
bat magnū forū . vt vidit ibi vnū
ſolū demonē ſatis ocioſum ſtantē
ſup portas . Jta vt q̄reret vnde hoc
eſſet . R̄ndit angelus dn̄i qꝫ in ciui
tate oēs quod volebat faciebant
ad voluntatē diaboli et pro tanto
ibi vnꝰ demō ſufficiebat . Jn abba
tia oēs erant ſibi rebelles et ideo p
multos eos impugnabat .

De achate ⁊ feraſte dialogus . xviij .

Achates dicit pa-
pias gēma eſt que habet
circulos nigros ⁊ albos ⁊ varios

Brito āt et iſidorus ethi . xvi . dicūt
qꝫ ē gemma primū repta in ſicilia
iuxta flumen eiuſdem noīs poſtea
pluribus in terris vt huguicio dicit
qꝫ reddit hominem gracioſum Cera
ſtes ſerpens ē ſic dictus dicit iſido
rus ethi . xij . eo qꝫ octo cornua i ca
pite habeat ad moduꝫ arietis hu
ius cornu menſis diuitū appoſitū
prodit venenū . Ex his cornibꝰ ma
nubria cultellorū fiunt . q̃ cultelli i
peratoribꝰ an̄ oēm cibū ponebant
vt illa ſudore manifeſtarent ſi q̃s
cibus fuiſſet appoſitus veneno in
fectus . Hic cū eſſet oībus odioſus
⁊ a cūctis deuitatus proceſſit ad a
chatem dicēs . o gēma p̄cioſa deſ
cēde ad me ⁊ colloca te iter cornua
mea quoniā egregie te baiulabo
ꝓpter qđ habes virtutē portitoreꝫ
tuū reddē gracioſū Jnſup tibi pro
mitto qꝫ ſi me gracioſum reddide
ris magnates inferiores ⁊ innocē
tes ſpoliabo . ⁊ de preda medietatē
tibi ꝯcedā Cui achates Jd quod
dicis mihi nō placet qꝛ dicit ap̄ls
non ſolū faciētes ſed etiā ꝯſentiē
tes digni ſunt perpetua morte . Et
vulgariter dicitur . Tantuꝫ valet
qui tenet p ede quantū q̃ excoriat
Jdcirco recede a me q̄niā ſocietas
tua me nō decet . Et hec dicēs pro
ceſſit et ait . Nos debemus cōtra
ire malo ⁊ non ꝯſentire . Hoc enī
faciebat dauid pſal . c . cū dicebat
facientes preuaricationes odiui ſi
ue eſſet pater meus ſiue mater ſi
ue ſoror ſiue frater . Jd eſt ſi erat
amicus ſiue epiſcopus ſiue preſbi
ter ſiue ꝯſtitutus in aliqua digni
tate q̃ puertebat vias ſuas . Sic cū

fugiebam vt penitus nō facerem
eius memoriā · Vn̄ in policrato li
bro · ix · fert beatū hieronimū tres
ꝛ mēsa clericos exclusisse q̄ ipsos
incōpositos vidit · dicēs honesto ꝛ
graui viro in eius cōsortio aliquē
incōpositū inueniri turpe ē et non
decet ·

De auro ꝛ plumbo dialogus · xix ·

Ad aurū plumbū
animatū processit dicens ·
Quare supbis cōtra me ꝛ nōne ego
de materia metalloꝝ sū sicut ꝛ tu ·
Qua de causa me spernis ꝛ nō vis
vt sim in mūdo appreciatū vt tu ꝛ
Accede ad me ꝛ pba te mecū in
ignea videbis virtutē q̄ in me ma
net · Cui aurū · Scio frater q̄ metal
lum sis sicut sum ego · Creator ita
te creauit sicut ꝛ me ꝛ sic maneo ·
Nō eni tibi iniuriā facio · Tolle qđ
tuū est ꝛ vade ꝛ noli mecū cōtende
re q̄ in oibus pbari nos oportet
Iuxta verbū apl'i pma ad thessa ·
v · omnia āt probate · quod bonū
ē tenete · Accede ad ignē ꝛ pugna
mecū ꝛ tūc apparebit virtus tua ꝛ
victoria · Cūq; in igne simul cōue
nirent plumbū liquefactum est ꝛ
euanuit · Aurum vero purificatum
exiit dicēs Sunt sine virtute ver
ba vana ꝛ supba · Sic eni nōnulli
supbi vani ꝛ elati putant in se ha
bere virtutes quas nō habent · Et
ideo si tentantur ad nihilū redigū
tur veluti plumbū in igne · Ergo si
vis preciosus esse ante oculos dñi
stude in oculis tuis vilior appare
re · Quapropter dicit isidorus Esto
paruulus in oculis tuis vt sis ma
gnus in oculis dñi · Tāto eris āte
deū preciosior quanto fueris ante
oculos tuos despectior · Quia qui si
bi ipsi vilis est · apud deū magnꝰ
est · Et vt dicit gregorius · Quāto
corā oculis tuis eris gloriosior · tā
to corā deo ꝛ angelis eius eris vili
or · Quedā dña fuit rome tante hu
militatis ꝛ reuerentie q̄ ad altare
indignā se reputabat videre · Vn̄
accidit q̄ cū semel cōmunio fieret
in populo ipsa p nimiā humilita
tem ꝛ reuerentiā ad recipiendum
non accedebat · Vnde diuino mira
culo factū est vt p columbam acci
piente hostiā de altari videte popu
lo cōmunicata fuit

De auro et argento dialogus vicesimus ·

Aurum ad argen
tum pcessit ꝛ ait · Gaude fr
quoniā inter metalla principatū
tenemꝰ · Id circo si cōnexa simul fue
rimus magis sublimiora erimus ·
Ad hoc argentū responsū dedit di
cens Id quod dicis frater caritati
ue dicis · tñ ꝯsidero q̄ rubeū habes
colorem egoq; albū · necnon cogi
to q̄ magni precij ꝛ valoris es tu
Quapropter ego puto q̄ sicut di
uisa ꝛ contraria sumus in colore ꝛ
precio: sic erimus in voluntate Vn
de meliꝰ est non incipere q̄ ab in
cepto nos retrahere · Et adiunxit

Nunquā nos equipauerimus cū
magnatibus nec ſtemus Quia di
citur eccle·xiij·pondus ſup ſe tollit
qui honeſtiori ſe cōiūgit·Unde eti
am dicitur ibidem·ditiori te ne fu
eris ſocius·Propter quod dicit
philoſophus vbi paup cōtra di
uitem inimicari cepit perit·Prout
refert eſopus q capra ouis et azi
na fedus et ſocietatem ſimul cū le
one fecerūt vt irent venatum pari
forma·Et ſimul omnes ceperūt cer
uū·Jn diuiſione vero dixit leo·Ego
ero heres pme partis nam pmus
honor eſt mihi·Et prima vox defen
dit mihi partem ſecūdā·Et maior
labor dat mihi tertiam·Et quar
ta pars niſi mea ſit initum fedus
rūpam·Et hoc dicens cepit terrā
pcutere cauda et fremere dentib9
Timentes autem omnes dimiſe
rūt ceruū totum leoni Unde patet
q deb3 ſibi homo precauere ne ſta
tuat ſocietatem cum potentiorib9
ſe quia ſemp habebit peiorem par
tem vt cōmuni prouerbio dicitur
Ceruſa cum dn̄is non conſulo mā
dere ſeruis Tollūt matura ſ3 dimit
tunt tibi dura·Et ideo dicit eſopus
Preſens pagina vult ne fragilis
ſocietur forti·Nam fragili potens
neſciet eſſe fidus·

De argento ⁊ ferro dialogus·xxi·

ARgentū quadam
vice improuide ac indiſcre
te ad ferrum locutum eſt dicens·
O nephande:maledicta genitura
tua quoniam per te mala infini ta
p mūdum fabricantur·Nam de te
fiunt mucrones tela iacula thora
ces galee et gladij ad iuſticiandū
homines et puniendum p te plia
et ſeditiones cadunt in ſeculo·Si
non eſſes creatum mundus in pa
ce quieſceret·Ferrum autem bene
audiens rationabiliter ſe excuſa
uit dicēs·Heu frater quid ē quod
locutus es,non tibi iniuriā facio·
Sed ſi ſum vt dicis malefactor cō
ſidera veritatem et proſpicies q ſi
ne me nil opis fieri poteſt per me
quoq3 artes fabricantur et terra
germinat·Dum per me homines
opantur:homines me diſtendūt
et quicq̄d de me volūt faciūt·Ego
autem nō contradico ſed obedio il
lis vt creator ordinauit Si autem
de me male faciunt non eſt culpa
mea·facio enim quod debeo Tu aūt
vides feſtucam in oculis meis·ſed
trabem que eſt in oculis tuis non
cōſideras·cū p te omnia mala eue
niant·nam adulteria·furta homi
cidia et ſimilia p te homines ope
rantur·p te enim iuſticia ⁊ veritas
pereunt·vſure et rapine fabricant
animas hominū ſeducis et in pdi
tiones mittis Ergo bonū erat tibi
tacere et nō tam inordinate loqui
Neſcit ergo loqui ſtultus·quia ta
cere nō poteſt·Unde quidam phi
loſophus interrogatus cu3 alijs
loquentibus taceret·reſpondit·ne
mo ſtultus tacere poteſt·Ad hoc
argētum confuſum erubuit dicēs
Semp anteq̄ loquamur verbū
nos ituamur·Quia dic̄ auguſtin9

Sermo ante veniat ad limã ꝙ ad
linguam Philoſophus quidã cũ
inter multos taceret interrogatus
cur hoc faceret· reſpondit· locutum
eſſe aliqñ penituit me tacuiſſe nun
ꝙ· Vnde catho· Nam nulli tacuiſſe
nocet· ſed nocet eſſe locutum · Qui
dam paterfamilias habebat tres
gallos in ſua curte et domo· In q̃
habitauit inter alios ſeruos q̃dã
inhoneſtam vitam dũcens Quod
cõſiderantes galli vnus ex eis can
tauit dicens· Tale opus operatur
in hoc quod non placebit dño no
ſtro hoc autẽ audiens inhoneſtus
dixit· hic gallus non debet viuere
et fecit eũ occidi· Altera autem die
alius leuauit vocem ſuam et canta
uit dicens: pro dicendo veritatem·
frater noſter eſt iugulatus proti
nus malefactor ipſum interemit·
Tertius autem ſapiens fuit· Ideo
q3 cantare cepit et dicere· Audi vi
de tace ſi tu vis viuere pace ꝓpter
quod in vita ſeruabatur·

De ſtagno et ere dialogus· xxij·

Stagnũ et es ſimul
emulata ſunt aurum· vnde
vrſeolum cupri pulcrum et precla
rum fabricati ſunt et foro venali ip
ſum vendiderũt dicentes eum eſſe
aurum· Emptor quidam ipſum ſol
uit ad domũq3 ſuã reportauit gau
dens· Dum autem vellet pfectionẽ
auri probaẽ inuenit cuprum· pro
quo indignatus aurum ante iudi
cem citauit dicẽs ſe eſſe ab ipſo de
ceptum· Aurum quoq3 veraciter ſe
excuſabat inquiens ꝙ vrſeolum
non vendiderat neq3 ipſum fabri
catus fueãt nec etiã de genere ſuo
vnq̃ proceſſerat· Iudex autem vẽ
ditores ante ſe citauit eoſq3 in ecu
leo leuauit et ipſos torquendo ve
ritatem confeſſi ſunt et ꝙ hoc pro
pter inuidiam fecerunt vt aurum
diffamarent ne tantum appreciaẽ
tur in mundo Iudex vero ipſos pu
niuit et aurum collaudauit dicẽs·
Eſt qui bonus atq3 purus ſem
per dormiat ſecurus· Sic eñ multi
ꝓpter inuidiam diffamare melio
res cupiunt falſe teſtificãdo · talis
vero loquens falſa non erit impu
nitus iuxta illud prouerbio· xix· te
ſtis falſus non erit impunitus et
qui mendacia loquitur non effugi
et ſcilicet dei iudiciũ· Et ibidẽ· teſtis
falſus peribit· Vt legitur in colla
tionibus patrũ Abbas paſuncius
cum adhuc iuuenis gratioſus ſe
deret in cella quidam frater motus
ad inuidiam librum ſuũ abſcondi
tum redegit in lecto paſuncij Et ac
cedens ad locum vbi fratres con
uenerũt miſſa celebrata aſſeruit li
brum ſuũ ſibi furto fuiſſe ſublatũ·
Miſſi autem tres ad ſcrutandum
per cellas inuenerũt librum in lec
to paſũcij· Qui accuſatus apud
fratres cum in nullo eſſet conſcius
ſuſcipere ac perficere cepit peniten
tiam de furto· Cumq3 hoc faceret il
le a demonio vexatus clamãs ma
nifeſtauit dolum quem fecerat li
brum occultando· Et ꝙ propter in
famationem ſancti viri cum occul

tauerat· petijt q͡ʒ ſe adduci ad eum
vt eius orationibus liberaretur a
demone· Cum q͡ʒ adductus fuiſſet e
ius precibus eſt liberatus a demo
nio· De falſo teſtimonio ait Gre
gorius· Qui falſum teſtimoniuʒ ꝓ
fert tribus pſonis obnoxius eſt·
Primo dño deo cuius preſentiam
contẽnit· Secundo iudici quẽ men
tiendo fallit· Tertio innocenti quẽ
falſo teſtimonio ledit· Et ideo in iu
re tenetur teſtis ad reſtitutionem
omniũ que p ſuũ falſum teſtimo
niũ proximus eius amiſit·

De ſera et claue dialogus· xxiij

Clauis quedã op
tima ſeram placide aperie
bat et claudebat· Jta quod patro
nus in hoc multum letabatur Qua
dam autem vice ſera igrata mur
murare cepit verſus clauem dicẽs
O nephande quare me ſemp pſeq̃
ris quotidie intrãs in viſcera mea
et iteriora mea voluis ↄ reuoluis
Ceſſa ab hoc grauamine· alioquĩ
te proijciã et curuabo· Cui clauis
Male dicis ſoror quoniam p me
cuſtodita es ↄ protecta· Si vis me
proijcere abiecta eris et fracta· Se
ra autem propter hec verba mini
me placata eſt· Quinymo totũ ob
ſerauit foramen et clauem nõ per
miſit venire in ſe vt oſtiũ patron9
aperire non valeret· Patronus ve
ro hoc cernens indignatus ſeram
illaʒ extirpauit ac fregit eo quod
aperire nequaq̃ valebat· Clauis
autem ipſam poſtmodum deride
bat dicens· Cum quo ſtabis ſu
ſtentata, eris ↄ ſemp cõcordata·
Caue igitur homo aduerſari et ri
xari cum quo familiariter vixeris
quia dicit ſen· Turpius nihil ẽ q̃
cũ eo gerere bellũ cum quo famili
ariter vixeris· Attamen qui pacifi
ce cupiunt cõmorari onera ſua por
tare inuicẽ debent iuxta illud apl'i
ad galathas ſexto· Alter alterius
onera portate· Dicit enim tullius ni
hil eſt quod nõ toleret qui pfecte
diligit· prout legitur in hiſtorijs
ſcolaſticis q͡ꝫ antipater idromeus
pater magni herodis in quodam
prelio ĩ ſeruitio impatoris multis
vulneribus eſt confoſſus que libẽ
ter tolerauit illius amore· Tandẽ
ab emulis cũ accuſaretur reiect9·
ceſari dixit· ceſar nolo me vobis ex
cuſare verbis· Sed iſta vulnera q̃
ſuſcepi amore veſtri loquãtur pro
me ſi diligo vos· Tunc ceſar ipſũ
in gratia recepit· Jtem legitur de
iulio ceſare libro primo de nugis
philoſophorum q͡ꝫ cum in lite qui
dam veteranus quadam die peri
clitaretur et coram iudicibus iuiſ
ſet· Rogauit ceſarem vt adeſſet in
publico ſcilicet ad iuuandum eũ·
Cui ceſar dedit vnuʒ aduocatum·
Cui ille ait· O ceſar te preliante in
bello aſiatico non vicarium queſi
ui· ſed pro te ego pugnaui detexit
q͡ʒ cicatrices vulnerum ſcilicet que
ibi ſuſceperat· Erubuit q͡ʒ ceſar et ve
nit in aduocationẽ· verebatur enĩ
nõ tantũ ſupbus ſed igratus vide
ri· Vnde ait ibidem· Qui non labo

rat non manducet· Et iterum idem ceſar· Qui non laborat vt militib9 carus ſit: milites neſcit amare pro ut in laude ipſius ceſaris dicitur q̄ nunq̄ dixit militibus ſuis· Ite· ſed venite dicens q̄ labor cum du ce participatus ē militib9 minor·

De cacabo ⁊ cathena dialogus· xxiiii·

Cathena quadam vice locuta ē cacabo dicēs· nimis es ingratus quia te ad ignē baiulo· Tu quidem quotidie fercu la coquis delicata· et nunq̄ mihi porrigis ad edendū· magna ē gu loſitas tua· et totum cōſumere vis meq̄ famelicam relinquis· Ad hec cacab9 malo meo ſeruire noſti ob hoc non es digna remunerandi ſꝫ potius puniendi q̄ appenſum me tenes ad ignem et ardore cōſume re me facis· Ea propter ſi eſſet mi chi poſſibilitas te libenter macta rem· Sed ſi vis mihi ſeruire ad li bitum procura mihi vtilia a neceſ ſaria nō nociua nec cōtraria· Et ad didit Cum vtilitate: grata ſunt ſeruitia parata· Ergo cum tu ſerui re cupis alijs· ſeruias ad benepla citū eorum vt tibi grates referant Alioquin pdes beneficium· Et hoc eſt quod dicit ſeneca· Qui benefici um dare neſcit iniuſte petit· Id eſt qui dare neſcit beneficium cū vtili tate· iniuſte remunerari petit· Ad reddendū docent nos minima ani malia et vilia· Prout legit̄ q̄ mus aſcendit ad leonem dormientem· quē capiens leo voluit eū comede re· Cui mus· patientiā habe in me et miſerere mei· Nam reddam tibi cum potero· Leo autem ridere ince pit cogitās quā vice poſſet illi red dere Et dum illum ſic derideret acci dit vt leo caperetur in laqueis ſibi poſitis quod vt mus cognouit cor rodit funes quib9 captus erat leo Sed natura mala non mutatur in dominis p beneficia imo peioratur et in ſua natura pmanet· Vnde di citur q̄ quidam iuuenis ſerpentē frigore torpentem miſertus ei9 po ſuit illū in ſinu ſuo· Sed cū ſerpēs calefactus eſt momordit eū et occi dit· Ea ꝓpter dicit ſeneca· Serpens in hieme nō tute palpatur q̄ non deſinit venena diffundere licet tor peat·

De roſmario ⁊ agro dialogus· xxv·

Roſmarinus vt le gitur de virtutibus herba rum inter ceteras virtutes hanc poſſidet· q̄ ſi in vinea tua vel in a gro tuo plantaueris ipm a mūde ac honorabiliter cuſtodieris vinee gaudebūt et meſſes producent in cremēta· Quaꝓpter quidā ager diuerſarū infructuoſus et ſterilis permanens vt fructus reddere poſ ſet ad roſmarinū humiliter ac de uote proceſſit a ait· O paſtor egre gie et bone cuſtos deſcēde ad me a protege me q̄ te mūde ac honora biliter collocabo tibiq̄ ſeruiā tan

tũmodo ſede et quieſce in me vt p
te fructũ boni generis producere
valeam· Roſmarinus aũt motus
pietate ac victus precibus ipſius
cũ eo iuit ac ĩ medio ſe poſuit agro
Quo regente ac procurante ager
cõfirmatus et viridis factus fruc
tum ſexageſimũ atqȝ centeſimum
attulit in patientia dicens Pro
pter vnũ bonũ multi ſunt protecti
et conſulti· Hoc agere debet popu
lus cũ nõ habet rectorẽ· eligere de
bet vnũ probum rectum et ſapien
tem qui populũ gubernet ⁊ prote
gat ſapienter· Vere enĩ rex ſapiẽs
populi eſt ſtabilimentum ſapiẽtie
vi· Et ibidem· Si delectamini in ſe
dibus reges populi diligite ſapiẽ
tiam· diligite lumen ſapiẽtie vos
q̃ preeſt's populis· Et eccleſiaſtici
Judex ſapiens iudicabit populuȝ
ſuũ principatus ſenſatus ſtabilis
eris Jdem· rex inſipiens pdet popu
lum ſuũ et ciuitates inhabitabun
tur p ſenſum prudentium Vnde ſa
lomon petijt a deo cor docile vt poſ
ſet iudicare populũ dei et diſcerne
re inter bonũ et maluȝ· Vt enĩ ait
vegetius de re militari· nullus eſt
quẽ oporteat plura vel meliora ſci
re q̃ principẽ cuius doctrina debet
omnibus ſuis prodeſſe ſubiectis·
non enĩ iuuenes quis eligit duces
non enĩ oportet eo q̃ non conſtat
eſſe prudẽtes vt dicitur tertio tho
picorum Ait plato· Tunc enim be
atum orbem terrarũ fore cũ vel ſa
piẽtes regnare vel reges ſapere ce
piſſent· Sicut ait valerius ⁊ boeti
us de conſula· libro primo· Vnde
et aureũ ſeculum dicebatur quã
do ſedes ſapientis regnũ erat· Ait
ſeneca et dicitur in policrato· libro
iiij· Romanos impatores aut du
ces dum eorum reſpublica viguit
non memini extitiſſe illitteratos·
Et neſcio quomõ contingit ex quo
in principibus languit virtus lit
terarum: nec mirum cum ſine ſapi
entia non valet ſtare principatus
Ait enĩ diuina ſapientia pverbio
rum· viij· p me reges regnãt· Vn
de et rex romanoꝝ hortatus eſt re
gem francorum vt filios ſuos libe
ralibus diſciplinis ĩſtruí procura
ret dicens· Rex illitteratus eſt q̃ſi
azinus coronatus Refert ſocrates
libro vltimo q̃ apud q̃ndam gen
tem ſcilicet in campanie inſula in
regis electõne nõ nobilitas preua
let ſed ſuffragia vniuerſoꝝ· popu
lus enĩ eligit ornatũ moribus· Be
niuolum in iuſticia ⁊ clemẽtia· an
nis grauem et cui nulli ſint liberi·
Qui ſi in aliquo peccato arguatur
morte moriatur·

De ruta ⁊ aialibꝰ ve nenoſis dialogꝰ xxvi

Ruta legitur de vir
tutibus herbarum inter cete
ras virtutes quas habet hanc in
ſe retinet· quia bibita vel comeſta
mirabiliter contradicit veneno et
omnibus morſibus venenoſis cuȝ
fuerit contrita cum alio ſale et nu
cibus· propter hãc virtutem quã
contra venenum habet animalia
cuncta venenoſa conuenerũt ſimul

ad ipſam dicentes Tolle te de me
dio obſecramus ꝛ nõ intromittas
te inter nos et genus humanum·
Quia modis omnibus venena no
ſtra cupimus ſeminare inter homi
nes eoſqꝫ delere ꝓpter quod nos
ꝑſequũtur et mactant· Quibus cu
ta· Verba veſtra iniqua ſunt ꝛ do
loſa· De vobis naqꝫ dicitur pſal·
xiij· venenũ aſpidũ ſub labijs eoꝝ
Maligni quare nitimini delere ho
minem quem deus ĩ principio cre
auit et dñm oĩm conſtituit· Ex quo
enim dicitis ꝙ ego habeo gratiã
et virtutẽ cõtra vos veſtraqꝫ vene
na· de cetero gratia dei ĩ me vacua
non erit ſed ſemꝑ in me manebit
quoniã contraria ſemꝑ vobis ero
ne hoc facinꝰ cõſumetis· Et addidit
Boni debent preualere malis ne
poſſint nocere· Ita agere debent re
ctores et ꝓuide ſemꝑ obuiare ma
lis et contradicere ac eos punire·
Quia dicit ſeneca bonis nocet qui
malis parcit. Nõ enim parcere debet
iudex malefactoribus· Quia iudex
qui non corripit peccantẽ peccare
imꝑat ait idẽ ſeñ· Vnde ambroſiꝰ
Cũ venia indulgetur indigno pluri
mi ad proditionis peccatũ prouo
cantur· prout refert valerius libro
v· de bruto romanoꝝ primo conſu
le· qui filios ſuos ꝯprehenſos pro
tribunali ſedẽs virgis ceſos ꝛ pꝰ
ad palum ligatos ꝑcuti ſecuri iuſ
ſit quia dominationẽ tarquini a ſe ex
pulſam reducere volebãt· Maluit
enim orbatus ſine filijs manere ꝙ
publice vindicte deeſſe· Cui ſimi
le refert auguſtinus de ciuitate dei
li· quinto ꝙ cũ quidam imꝑator ro
manoꝝ mandaſſet et ſub pena mor
tis ne aliquis cõtra aciem inimico
rum pugnaret filius eius ab hoſti
bus prouocatus multotiẽs ſic vt
ꝯtra eos pugnaſſet et patris mã
data fregiſſet· quamuis patriã defen
diſſet et hoſtes viciſſet tamen pater
vt iuſticiam ſeruaret ipſum man
dauit interfici·

De iſopo ꝛ mercurio dialogus· xxvij·

Iſopus vt dicit
brito eſt herba pulmonis
apta purgandi· aliꝰ quidã autor
dicit iſopus cum opimelle flegma
viſcoſum euacuat: vñ· Iſopus ẽ
herba purgãs de pectore flegma
ꝓ qua virtute mercuriꝰ quẽ genti
les deũ eſſe denũciant· qui fuit vir
cupidus et auarus magis ꝛ verſi
pellis ac ſermonũ interpres: mul
taqꝫ alia vicia fuerũt in ipſo dum
ſanus extitit ſecundum iudicia dei
pulmonoſus ꝛ reumaticus factus
eſt vnde mala cõſueta nõ valens
perpetrare ad iſopum ꝑrexit ꝛ ait
Virtus dei eſt in te ad ſanandum
infirmos quia in herbis verbis ꝛ
lapidibus ſunt virtutes· Idcirco
oñde virtutem tuam in me et cura
pulmonẽ et flegma quod in me ẽ
et ego ꝓmitto deo et tibi ꝙ de ra
pinis et furtis meis partẽ tibi da
bo Cui iſopus manifeſtũ eſt ꝙ in
ſanitate mala infinita cõmiſiſti Et
vere ſi ſanaberis deteriora facturꝰ
eris· Sed virtus dei que in me ẽ vt

aſſeris neſcit patrocinia dare crimi
bus. Ergo recede a me qꝛ ꝑ me nū
q̄ꝑ curaberis. et ſic eum cū confuſio
ne reppulit dicens. Semp mali
ſi ſunt ſani ſunt peiores. Qn̄ de⁹ im
pios flagellat paſſionibus diuer
ſarum infirmitatū vt peccare neq̄
ant nec tamen emendantur ꝓ cer
to magnū iudiciū eſt eterne ꝑcuſſi
onis. In preſenti vita omnis diui
na ꝑcuſſio aut purgatio vite pre
ſentis eſt aut initiū patet ſeq̄ntis
Nam quibuſdam flagella ab hac
vita inchoant vt in eterna ꝑcuſſi
one ꝑdurent. A quibuſdā enī dici
ſolet. Nō iudicat deus bis in idip
ſum. Tamē nō attendūt illud qđ
ſcriptum ē dn̄s populum de terra
egipti liberans eos qui ſibi nō cre
diderūt ꝑdidit. Quāuis enim ple
rūqꝫ ſi vna culpa bis nō ꝑcutitur
vna tamen ꝑcuſſio intelligitur. q̄
hic incepta illic ꝑficitur. vt in his
qui ſe in preſenti nō corrigūt. pre
cedentiū ꝑcuſſio flagelloꝝ ſequē
tiū ſit initiū tormentoꝝ. Unde ē qꝛ
dicitur pſal. cviij. operiantur ſicut
diploide confuſione ſua. Diplois e
nim duplex eſt veſtimentum quo
ſingulariter induūtur qui et tēpo
rali pena ⁊ eterna damnantur. Re
fert eſopus qꝛ quidā miluus fuit
ita rapidus qꝛ rapiebat vbicūqꝫ
poterat etiaꝫ ſecus eccleſias ita qꝛ
odioſus omnib⁹ erat qꝛ multa ma
la fecerat. Tandē infirmatus vſqꝫ
ad mortē ꝯpunctus eſt ⁊ ſe humi
lians ꝓ matre miſit dicēs dulciſſi
ma mater ego infirmus ſum ⁊ val
de debilis timeo enī mortē q̄a mul
tos offendi. Vade ergo ad tēpluꝫ
deoꝝ offerens ſacrificium eis pro
euaſione infirmitatis huius quia
paratus ſum cōuerti ad vitaꝫ me
liorem. Cui mater In vita tua tur
baſti deos et numina ſacra deorū.
Juſticia deoꝝ reddit vnicuiqꝫ ſecū
dum opa ſua. ī ſanitate multa ma
la feciſti. Si euades de⁹ ſcit qꝛ peior
eris. Et hoc quod dicis timor mor
tis facit tibi dicere imo peior eris ſi
euades. et ſic contriſtatus obijt

De abrotano ⁊ lepo re dialogus. xxviij.

Abrotanū dicit o
ratius lignū et cetera īfra
extrahit ſua proprietate cū anxū
gia. Unde quidā lepus claudicās
humiliter venit ad eum. habebat
enī ſpinam infixam in pede dicens
O medice animarū et corporuꝫ mi
ſerere mei ⁊ ſana me. hoc dicēs pe
dem dextrū illi oſtendebat. Abro
tanus autem pietate cōmotus ſu
per vulnus eius ſe poſuit et ſpinā
inde eduxit eumqꝫ curauit. Lepus
vero non īmemor beneficij quoti
die lagenam aque ſuper humeros
ſuos portabat et abrotanum ad
radicem balneabat et porrigebat
aquam vt abrotanum viride et fri
ſcum permaneret dicens Sem
per ad benefactores ſim⁹ boni ſer
uitores. Non enim ſic faciunt mali
gni ⁊ ingrati imo q̄ꝑ cito beneficia
recepta ſunt obliuioni tradunt.
Unde ſalomon interrogatus
quid inter homines facilius ſene

ſcit·Reſpondit beneficiū Et ꝓpterea
dicit Catho·Beneficij accepti me
mor eſto·Jdē Exiguū munus cum
dat tibi pauper amicus·Accipito
placide et plene laudare memen
to·Reddere ergo debes beneficiū
amico cū vſuris ſi potes·Alioquin
in memoria frequēter nō habebis
beneficiū tibi collatū ab amicis vt
benefactorem inde collaudes Quia
dicit ſeneca·Satis magna ē vſura
pro beneficio memoria Jdē·ingra
tus eſt enī qui beneficiū reddit ſi
ne vſura· Legitur in eccleſiaſtica
hyſtoria ꝙ quedā leena habens
ſpelūcam iuxta cellā beati macha
rij inuenit catulos ſuos cecos q̄s
ante pedes eius portauit·Et intelli
gens vir ſanctus ꝙ pro catulis be
nigne ſupplicauit·Et orando illumi
nati ſunt que non ingratā ſe repu
tari voluit ꝙ pelles omniū beſtiaꝝ
quas capiebat ſepe quaſi ꝓ mer
cede ad oſtium celle eius deporta
bat·Jtē quedam beſtia alia ad cel
lam beati macharij cum filio ceco
nato innuēs ſanitatē acceſſit·Qui
intelligens orauit pro filio ⁊ ſtati
vidit·⁊ cū gratiarū actōne receſſit
Et poſt paululū redijt cū omnib9
filijs ſuis onuſtis ex pellibus oīm
offerens dei viro quaſi pro munere
et inclinato capite receſſit ei grās
agens·

De plātagie ⁊ ſimia dialogus·xxix·

Plantago eſt her-
ba quartanis vtiliſſima ſanādis·
vnde quedā ſimia extitit que filiū
habebat patientē quartanā que
nullo modo ſanitatem filij inueni
bat cum ī medijs ⁊ medicinis plu
rima expendiſſet·Jdcirco tediatis
expenſis ad macerem venit dicēs
circuiui celū et terrā et ꝑambula
ui eam nec inueni requiē filio meo
nūc te tandē reperi·Ex quo ergo te
inueni magnū medicū·Jdcirco p̄
ſta conſiliū et auxiliū mihi vt na
tū meū a morbo quartanario libe
rare poſſiz·Macer āt vt ſua de cau
ſa vera īueniretur ait·Quatuor ra
dices plantaginis inſumite certe
quartana cito curabitur·Simia āt
hoc audiens ꝙ cito medicinā cōdi
dit et filiū liberauit dicēs· Doc
tum medicū queramus ſi ſalutem
poptamus·Sic ⁊ nos ſi ſalutē ani
marū noſtraꝝ deſideramus ſacer
dotē et confeſſorem doctū reperire
procuremus q̄ nos ſciat ligare at
qꝫ ſoluere·Hoc enī agere debes vt
ſalutē anime poſſis inuenire Quia
dicit iſidorus Omnis peccator per
penitentiā recipit vulneris ſanita
tē·Sed ſecundū morbū adhibēda
eſt medicina·Et iuxta vulneris q̄
litatem adhibenda ſunt remedia·
Prout legitur ꝙ quidā pirate in
tēpeſtate poſiti vouerūt ſi euaderēt
cōfiteri·Et euadētes confeſſi ſūt cui
dam heremite:quoꝝ magiſter cū
confiteretur ⁊ ob flagicia heremi
ta ſibi iniūgeret vt iret ad papam
heremitam occidit·Et ad ſecū dum
confeſſorem vadens hūc etiā occi
dit·Tertius autem cui cōfeſſus ē
tractauit eum blande et cum non

poſſet emoliri nec euelli a malitia·
velut optimus medicus animaꝝ
ei iniūxit vt saltē cū moreretur ali
quis poneret eū in ſepultura· Qui
cogitans qualis futurus eſſet ⁊ ꝙ
cito fieret ſibi ſimile hec ſepe faciēs
de morte cogitans in meliꝰ ordina
uit ſtatū ſuū ⁊ in heremo artiſſimā
penitentiā fecit Vnde glo· nihil tā
tum valet ad domanda carnis de
ſideria ꝙ̄ pēſare qualiter ſit morſ
tua·

De verbena ⁊ lupo dialogus· xxx·

Mater dicit ꝙ ſi quū
viſitas infirmū portaueris
verbenā et queſiueris ab eo quō ē
ſibi· Si ipſe reſpōdet bene eſt mihi
Bene euadet· Et ſi dixerit· male· nō
eſt ſpes liberacōnis Vnde fuit qui
dam lupus medicus nominatiſſi
mus qui quendā egrotū medica
bat dans ei ſpem euadēdi cito Vul
pis āt agnoſcens virtutē verbene
vt lupū deciperet ad viſitandū lā
guidum proceſſit ſecū portans ra
muſculū verbene ⁊ ipſum interro
gauit qualiter ſe haberet: cui īfir
mus· male eſt mihi· vulpes aūt ſe
cura effecta eſt de morte egroti ad
lupum medicū perexit dicēs· Quid
dicis medice de languido illo: Cui
lupus· cito liberabitur· Eſt enim ꝗ̄
ſi in cōualeſcentia ſecundū motū
pulſus ⁊ vrine· vulpes āt ſubridēs
ait· Falleris medice neſciēs artē
medicine· Nō enim euadere poteſt
vllo modo ꝙ ſententia mortis da
ta eſt ei· lupus aūt contradicebat
Altercantibus ſimul pignus in p̄
ſentia multoꝝ miſerūt· Interea pꝰ
dies octo infirmus ille migrauit
de ſeculo· ⁊ lupus confuſus ſpolia
tus manſit dicens Pignus mit
tere de incertis nō ſenſuſ eſt ſed de
ſenſus Ergo caue et tu noli te obli
gare neqꝫ dicere ea que pro certo
neſciueris ne decipiaris· Prout di
cit ſocrates inquirenti cuidā quo
modo optime poſſit verum dicere·
Reſpondit· Si nihil dixeris niſi qḋ
bene ſcieris· Et vt dicit phūs· Si di
cere metuas vnde peniteas ſemp
meliuſ eſt Sed multi ea que dicūt
ſiue bona ſiue mala cupiūt defen
dere ac pro viribus altercando liti
gare Vnde cū quedā mulier aſſue
ta litigare cū viro ſuo tranſiret ꝑ
pratū dicebat vir ꝙ eſſet falcatum
et illa ꝙ erat tonſum· Ex his ſum
pta occaſione proceſſit vir de ver
bis ad verbera et ei linguā ampu
tauit· Cum autē non poſſet loqui·
digitis quaſi forficibus oſtēdebat
pratū fuiſſe tonſum· Conſimile di
citur de alia quadā que litigās cū
viro ſuo eū vocauit pediculoſū· Il
le āt cōmotus eam correxit ⁊ verbe
rauit· ſed cū nollet ſe emendare ve
nit poſtea corā vicinis vt eū con
funderet ⁊ proiecit eam in aquam
conculcās et ſuffocans eā· Cum āt
loqui nō poſſet eleuatis manibus
pediculorum attritionem cū polli
cibus repreſentabat Quapꝓter ec
cleſiaſtici· xxviij· Multi ceciderūt in
ore gladij ſed non ſic quaſi qui in
terierūt ꝑ linguam ſuam·

De mādragora et ve
nere dialogus · xxxi ·

Mandragora dicit
augustinus ſupra geneſiꝫ
gen9 pomi eſt · ⁊ de hoc genere po
mi opinati quoſdam dicit ſalicet
ꝙ acceptū in eſcam ſterilibus fecū
ditatē parit ꝓpter hanc virtutem
quam poſſidet venus dea adulterā
que mechiam exercens cū marte
et anchiſe et adonide ad mandra
goram p̄rexit ⁊ eam ſuppliciter ex
orauit dicens · Optima fructifera
aſpice in me ⁊ ne deſpicias preces
meas · concede mihi paululū edere
de te vt de amatoribus liberos cō
cipere valeam · Sterilis enim ſum
et hoc ſine te minime agere poſſuꝫ
Tantū modo me exaudi ⁊ pete qđ
vis · Cui mādragora · omnium im
pudica · Aer et terra polluta ē a fe
tore luxurie tue · Quāto magis ſi fi
lios luxurioſos germinaueris te
delectabiliter viderent magnam ⁊
multiplicatam · Recede a me q̄ꝫ citi
us poteris ꝙ iam a fetore impudi
cie tue olfacior · ſic eam cū confuſio
ne expulit dicēs Meretrices pro
pulſentur nec cū ipſis fabuletur ·
Quia dicitur eccl' · ix · Colloquium
mulieris imunde quaſi ignis exar
deſcit · Hoc enim vir caſtus agere
debet ſi cupit integritatē ſuā cuſto
dire · Non enim cum mulieribus lo
qui nec aures accōmodare verbis
ſuis debemus ſed eas pro pulſare
ac reprimere · Prout refert Hiero
nimus de quodā martire qui cum
viciſſet multa tormēta poſitus eſt
in orto ſtrato floribus vbi erat me
retrix ſpecioſa que carnes eius at
tractabat · Qui concindens ſibi lin
guam expuit cum ſanguine in fa
ciem eius zelo mūditie ⁊ caſtitatis
Quedam regina francie cum vidiſ
ſet quendam dominū magiſtrum
p̄ceratam nomine prudentem ⁊ ha
bentem pulcerrimas manus voca
uit eum ad ſe et apprehendens euꝫ
per manus dixit · O q̄ꝫ digni iſti di
giti ſunt tangere ac tractare lito
ra regine · Ad hec manus retraxit
porrectas et ait Non domina fiant
hec que dicitis quia ſi digiti mei tā
gerent litora veſtra cum quibus
de cetero edere voluiſſem ſic immū
di eſſent digiti mei a tactu veſtro
ꝙ de cetero abhominarer iꝑōs ad
os cōuertere ·

De roſario ⁊ perdice
Dialogus · xxxii ·

Roſarium pulcerri
mū in quodā viridario pul
lulabat plenū roſis odoriferis Ac
cidit autem ꝙ perdix inde tranſitū
habuit · et hoc roſarium intuēs de
roſis illius cōculcauit vnde ad ip
ſum declinauit dicēs · O decus flos
florum concede mihi de roſis tuis
quoniam me recreare paululum
peropto in his odoribus Cui roſa
rium · accede ad me ſoror amantiſ
ſima et accipe de pulcrioribus ad
libitum · Cumqꝫ perdix ad roſariū
aduolaret vt de roſis colligeret

ſpine pedes eius ⁊ tibias pupuge
runt ita ꝙ libenter abſq; roſis redi
it dicēs. Roſe pulcre ſunt et ca
re. ſpine quoq; amare. Roſarium ē
mūdus. roſe inter ſpinas ſūt diui
tie mundane quas ſaluator cōme
morat luca teſtante. Sermo ē ver
bū et ce. Et ibi dicit Gregori⁹ Quiſ
enī mihi vnq̄ crederet ſi ſpinas di
uitias interptari voluiſſem maxie
cum ille pungāt iſte delectēt. ⁊ tū
ſpine ſunt ꝙ cogitationū ſuaꝝ pū
ctionibus mētem lacerant Et cum
vſq; ad peccatū ptrahāt quaſi in
flicto vulnere cruētant. Et vt dicit
bernardus diuitie veſtre vane ſūt
dūm perimūt et ſeruū faciūt. ſecu
ritatē promittūt ⁊ timorem impin
guūt. Vnde prima thimo. vi. Qui
volūt diuites fieri incidūt in tētati
onem et in laqueū diaboli et deſi
deria multa inutilia ⁊ nociua que
mergūt hominē in interitū ⁊ in p
ditionē. Sic refert hieronimus de
crete thebano phō. qui electo ma
gno auri pondere in mare proiecit
dicens. Abite male cupiditates in
profundū. ego vos mergā ne ipſe
mergar a vobis. Cui ſimile exēplū
ponit Gregorius de quodaꝫ phō
qui magnū pondus auri ſecū detu
lit. p viam āt ſecū deliberās et cōſi
derās ſe non poſſe ſimul virtutes
et diuitias poſſidere ꝓiecit a ſe au
rum et dixit o diuitie abite et ſitis
procul a nobis.

De rāpno ⁊ dāmula dialogus. xxxiiij.

Rampnu⁹ dicit papi
pias ē ſpina alba vel lignuꝫ
ſpinoſum. Rampnus vt dicit Au
guſtinus in gloſa ſup pſalteriū ē
genus ſpinarū denſiſſimū quia in
herba mollis ē ⁊ pulcra ibi tū ſpi
ne ſunt poſtea proceſſure Ad ram
pnū aūt iuit dama id eſt capra ſil
ueſtris dum eſſet in herba mollis
et pulcra et ex eo ſe pauit dulciter
cum ſapore. Poſt vero aliquos di
es recordata dama saporis rāpni
reuerſa eſt ad ipſum volens come
dere vt prius. Sed iā indurate ſpi
ne plurime manebant in ea quas
cum dama morderet in gutture ⁊
palato ipſius infixe ſunt eamq; to
tam cruciauerunt. Dama autem p̄
anguſtia et dolore tormentata ma
ledixit illi dicens. Bene miſer in
cepiſti ſed nūc male profuiſti. Ita
multi faciunt qui bonum inchoāt
in principio ſed in fine male pro
ficiunt propter quod maledictio
nem ſuper ſe inducunt. Sicut dicit
hieronimus Non queritur in chri
ſtiano iniciū ſed finis. paulus ma
le incepit ſed bene finiuit Interdū
laudantur exordia ſed finis p̄uari
cationis dānatur. Vnde iſidorus.
finis ſemp in vita hoīs querend⁹
eſt. ꝙ deus non reſpicit quales an
te fuerimus ſed quales circa fineꝫ
vite extiterimus. Et ciprian⁹. Et fi
ne ſuo vnuſquiſq; aut iuſtificabit
aut cōdēnabit. Quidā miles volēs
intrare religionē ⁊ attēdens crimi
na ⁊ pericula q̄ faciebat cū lingua
miſit q̄ndā vaſallū ſuū ad abbatē
vt dicēt ei ꝓpoſitū ſuū ⁊ ꝙ eāt mu

nis: paratus p oīa obedire· qui re
ceptus credebatur mutus et cum
multū profeciſſet duxit eum ſecū
abbas ad quedā aliū militē in ex
tremis laborantē· quem videns in
exitu mirabiliter a demonib⁹ ꝑtra
hi fleuit multū· At illis recedētib⁹
occurrit eis q̄dā miles promittēs
abbati ꝙ expeditis factis ſuis q̄ꝙ
citius religionē intraret· Et prece
dens eis de quodā ponte cecidit in
aquā ⁊ ſubmerſus ē cuius animā
vidit dict⁹ miles in ſpē monachi
in celū ab angelis deferri ꝓpter qđ
gaudebat vehemēter ridēs· Et ad
iurauit eū abbas in virtute obedi
entie ꝙ ſi poſſet loqui· diceret q̄re
riſiſſet· Qui ait· Male feciſti contra
meū ꝓpoſitū faciēs me loqui ⁊ nar
rauit ei q̄ viderat· Cū āt abbas ſe
corā eo proſtrauiſſet ille eū erigēs
rogauit ſe includi vt ſuū ꝓpoſitū
ſeruaret.

De mirto ⁊ muliere dialogus· xxxiiii·

Mirtus dicit iſidorus ethi· xvij· arbor quedā
ē a mari dicta eo ꝙ magis litorea
arbor ſit· Hinc ē ꝙ a medicis mi
rene dicitur in medicorum libris·
Hāc arborem aptam ſcribūt muli
eribus in neceſſitatibus plurimis
Vnde quedā mulier īfirma extitit
que in medicis vt medicinis ſua
cūcta bona conſūpſit nec reperire
remediū valuit· Vltimo vero ad
mare perexit et ī litore reperit mir
tū· Cui ſupplicans dixit· O arbor in
clita miſerere mei ⁊ cōcede mihi in
felici ramuſculū ex te vt curem vul
nera mea· Cui mirtus· Si de meo ti
bi dedero quale precium a te habe
bo? Ad quā mulier Aurū ⁊ argē
tum nō eſt m̄ ꝙ cuncta mea bona
conſūpſi in infirmitate Sꝫ deo pro
mitto ⁊ tibi ꝙ ſemꝑ in orōnibus
meis memoriā tui faciā ac de bonis
que deus dederit mihi partē cōfe
ram· Cui mirtus: optimū precium
mihi dabis ſi preces ⁊ orōnes ad
dn̄m pro me effundē procurabis.
Idcirco aſcēde ſuꝑ me ⁊ accipe q̄c
q̄d vis tantūmō promiſſa cuſtodi
as ⁊ addidit· Illi nos tenemur
dare q̄ pro nobis vult orarē· Ita ⁊
nos bn̄facere debem⁹ ſeruitoribus
xp̄i vt pro nobis orōnes et p̄ces
ad dn̄m effundāt· Quia orōnes ſcē
impetrāt quod voluit vt dicit glo·
Oratio velut quoddā ſcutū ab ira
dei protegit· Vn̄ origenes· Plus
valet vn⁹ ſanctus orando q̄ꝙ multi
pctōres preliādo· Prout legitur ī
exod· xvij· Moyſes eo tp̄e quo erāt
in deſerto cū filijs iſrl̄· q̄dā rex dic
tus amalech pugnauit cū eo ⁊ cū
videret ſe ſuperari ab inimico ſuo
cucurrit ad orōem ſuā et eleuatis
oculis ī celū orabat et ſic vincebat
ꝓpl's ſuus· Et cū deponēt man⁹ vin
cebat inimicus ſu⁹· Man⁹ āt moy
ſi erāt graues ⁊ nō poterat eas in
altū diu tenē· vn̄ dr̄ ꝙ duo viri aa
ron ⁊ hur iuerunt vn⁹ ad brachiū
dextrū· ali⁹ ad ſiniſtrū moyſi tenen
tes man⁹ eius in altū donec ei⁹ ini
micus in fugā cōuerteret· Vn̄ q̄dā
oratio etiam in bello corporali tri

umphat· Legitur in hiſtorijs trāſ
marinis ꝙ cum godfridus de bo
lone et ſui dn̄i fuiſſent in obſidio
ne anthiochie· et carbara p̄nceps
milicie regis pſarum cū multitudi
ne turchoꝝ ⁊ ſaracenoꝝ eos circū
daſſent· afflicti ſunt fame et ſiti ꝙ
nō habebant quid comederent· eq̄
autem eoꝝ comedebāt cortices ar
borum· Ubi autem cum oraſſent et
exiuiſſent contra ſaracenos quaſi
morituri· miſit deus ſuper eos et
equos eorū rorem celeſtem cuius
dulcedine ipſi et equi eoꝝ ita refec
ti ſunt p triduū et fortificati ꝙ in
uentos ſaracenos ſupauerūt ⁊ fu
gauerūt eos ⁊ bona eorum diripu
erunt·

De cedro libani dia logus triceſimusquintus

Cedrus quedā in li
bano plantata eminens ⁊
excelſa ſup omnes apparebat· ita
multi aſcendebāt in montē videre
eā de qua viſione letificati cedrum
multipliciter cōmendabant· Ea ꝓp
ter cedrus ſublimari cepit dicens
intra ſe· A cunctis nimiū laudata
ſum ꝓpter quod ſum laudāda· Sꝫ
puto ꝙ ſi virgulta et arbuſtula q̄
circa me ſunt ⁊ vireſcunt ⁊ creſcūt
preciſa et eradicata fuerint maxia
apparebo· Jdcirco tutius eſt ante
ꝙ̄ eleuēter humiliare ac mutilare
ipſa ne gloriam et honorem meū
auferant· Et hoc dicēs cuncta vir
gulta ⁊ arbuſtula que circa ſe pul
lulabāt precidit et eradicauit pro
quo denudata apparebat· Nō poſt
multos dies chorus de libano fla
uit et cedrus ſupba euulſa ⁊ extir
pata et curuata eſt dicēs Nihil
ſūt ſupiores ſi nō poſſidēt minores
ſed mlti hoc credere negligūt imo
ſoli magni cupiūt apparere ac mi
nores extirpare· Prout dicitur p
ſimilitudinem ꝙ oliua et cāna liti
gabant ſimul· Et dixit oliua cāne
tu miſera es et inutilis ego vero
oleū miniſtro ſeruituti hominum·
Cui cāna· Cito videbis cuius vtilita
tis ſū Et repente magno agitata vē
to vtraqꝫ pte flectebatur· ⁊ nihil
mali paſſa ē· Tūc dixit cāna oliue·
Plus valet debil cum vtilitate
ꝙ̄ fortis cū ſupbia· Puer enī cum
naſcitur exēplū nobis dat humili
tatis ꝙ more beſtiaꝝ curuus ⁊ qua
ſi cū quatuor pedibus naſcitur ad
viuendū· qui cōpatus ē beſtijs et
ſimilis factus ē illis· Naſcitur enī
flendo et nō ridēdo vt dr̄ ſapientie·
vij· Primā vocē omniū emiſi plo
rans Auguſtinus de ciuitate dei· Pu
er q̄ naſcit̄ a ploratu icipit neſciēs
quid mali ſit paſſurus · Solus zo
raſtes riſiſſe fertur ⁊ tn̄ iſte riſus
parū ſibi profuit· fuit enī inuētor
artiū magicaꝝ· Et cū eſſet rex bri
tannoꝝ a nino rege aſſirioꝝ inter
fectus ē· Johēs eciā dicit ꝙ dn̄s fle
uit qn̄ lazaꝝ ſuſcitauit ex eo ꝙ ami
cū cariſſimū ꝓpter alios ſaluādos
ad hoſtilē vitam reuocare cogeba
tur· Vn̄ eciā apud multos ē cōſue
tudo vt dicit ſolinus ꝙ qn̄ puer naſ
citur a parentibus ⁊ ꝓpinq̄s deflet·
Qn̄ vero quis morit̄ ad tumulum
cum tripudio deportatur·

De duabus arbori bus dialogus·xxxvi

Arbores due in ca cumine vno ſimul pullula bant·tn̄ vna pulcerrima in ſitu et folijs et fructibus· Alia vero defor mis in omnibus erat· Ad arboēs iſtas multi cōuenerūt· qui vidētes tantam diſſimilitudinem in arbo ribus illis dixerūt· Juſtum eſt enī illam turpiſſimam arborem preci dere que tantum deturpat decorem alterius· Cumq; precidere voluiſ ſent arbor illa locuta eſt eis dicēs O prudētes viri· ſcriptū eſt in lege leuitici·xix Juſte iudica proximo tuo Cum enī dn̄s pgeret contra zodo mā vt impios iudicaret· ait abra he· gen̄·xviij· Clamor zodomorum multiplicatus eſt· deſcendā et vide bo vtrum clamorem qui venit ad me cōpleuerunt· quaſi dicat: mala hominū non ſemp credite anteq̄ꝫ probetis: inde eſt ꝙ iudex ſoli pec catū notū punire nō poteſt · Vnde dictum eſt Jo·viij· Nemo te condē nabit āte probationē fructuū me orum Quia ait ſaluator mathei·vij A fructib9 eorum cognoſcetis eos Illi autem ſteterūt hoc audientes et de ſapore fructuū eoꝝ tētauerūt Cumq; de pulcrioribus guſtaſſent et ſaporem in eis minime reperi rent maledixerunt eis ac de turpio ribus edebant Cum autem ſaporē delicatum inuenirent et pacatum odorem deum et fructus collauda uerūt dicentes. Eſt ſcientia pro bāre anteq̄ꝫ ſentētiarē· Quia vt di cit iſidorus· Nullum condēnes ante iudicium: ante proba et ſic iudica Ante ergo probare debes q̄ꝫ ſentē tiare· Et Gregorius· Qui iniuſtū dā nat· non morientem mortificat· Et qui reum ſupplicio conatur exolue re non victurum nititur viuiſicare Nunq̄ꝫ iudex aliquam ſententiam in ira et ſine examinatione ferrē de bet· Quia dicitur prouerbio·xxvij· Ira non habet miſericordiam· Vn de refert valerius libro ſexto· capi tulo ſecundo ꝙ cum philippus rex vino temulentus eſſet ſiniſtram ſē tentiam contra quandam viduaꝫ protulit· Que ad ipſum accedens dixit ſe appellare a philippo ebrio ad philippum ſobrium· Qui cum vinum digeſſiſſet ſētentiam reuo cauit Similiter fertur de peccatrice muliē q̄ iudicata crudelitate ptho lomei ſapiētiſſimi regis egipti· im pauida appellauit ad benignitatē dicti regis· qui poſtea conſiderans reuocauit ſententiam dicēdo ꝙ e9 benignitas et māſuetudo pietatis ex ipſo iure debeat precedere crude litatem·

De delphino ⁊ āquil la dialogus·xxxvii·

Delphin9 piſcis eſt de quo dicit iſidorus libro ethi·xij· delphini certū habent ꝙ voces hominū ſequātur vel ad ſim phoniam gregatim cōueniant· Ni hil in mari velocius iſt's· Nā ple rumq; ſalientes naues trāſuolant

Quando āt preludūt in fluctibus
et vndarum ſe motibus ſaltu pre
cipiti ferūt· tempeſtates ſignifica
re videntur· Vbi ꝓprie ſimones no
minātur· Eſt etiā delphinū genus
in nilo· dorſo ferrato q̄ cocodrillos
tenera ventrū ſecantes interimūt
Delphinus autē quidā cū in mari
nis fluctibus inueniret anguillā
eam occupauit· Vnde ipſam pſeq̄
inchoauit Sepe enī eam apprehēde
bat ſed ꝓpter lubricitatem anguil
le retinere nō valebat de quo plu
rimū triſtabatur Anguilla autem
volens ſibi illudere ab ipſoq; eua
dere callide locuta ē ei dicens· O del
phine mirabilis· doleo de te ꝙ ni
miū fatigaris ⁊ triſtaris poſt me
natando· Sed inuanū laboras· nō
enī in profundo aquarū me imper
petuū capies· ſed pge mecum ad
paludem ⁊ in ſicco: ⁊ ad libitū me
habebis Delphinus aūt inſipiēs
propter furiam ⁊ guloſitatē ſuam
poſt illam natare cepit· volens eā
omnino delere· Anguilla vero duꝫ
ad paludes eū duxiſſet in ſiccum
aſcendit dicens· Aſcende ad me ꝗꝛ
a radicibus herbarum retineboꝛ ⁊
tu de me ſatiaberis· Delphinus āt
ſaltū dedit vt anguillā raperet· Sꝫ
ipſa ſub terra latuit et delphinus
in ſicco pmanſit· Inter hec quidā
piſcatoꝛ aduenit et delphinū trāſ
uibrauit dicens· Qui cū inimico
vadit non eſt mirū ſi tūc cadit Er
go caue tuū inimicū humileꝫ ⁊ no
li credere ei ſed ab ipſo caueas ne
te decipiat· Ait enī ſeneca· Inimicū
humileꝫ doctū eſt metuere· Narra
tur enīꝫ in morali dogmate philo
ſophoꝝ ꝙ perſes rex medoꝝ indi
xit bellum cōtra grecos: collegitq;
innumerabilem exercitū Propter
quod dicebat illi vnus de ſuis· gre
ci nō expectabūt tuū magnū exer
citum ſed ad primā famā aduen
tus tui terga monſtrabūt· Ali9 di
cebat· timendū eſſe ne vrbes deſer
tas et vacuas inueniret rex ⁊ ideo
virtutem exercitus ſui non poſſet
oſtendere Alius dicebat· anguſta
clauſib9 eſſe maria militib9 caſtra
peditibus campeſtria celūq; ſagit
tis medorum Dum in hunc modū
regē concitarent nimia ſui eſtima
cōe et inimicos ſpernerent· dicit da
macus philoſophus· Multitudo
iſta q̄ tibi placet tibi ē metuēda·
Verum eſt enim multitudinē ma
ximam populi nūꝙ̄ poſſe regi· nec
diu poteſt durare quod regi non
poteſt· nihil tam magnū quod pe
rire non poſſit Contigit autem qđ
predixit damacus q̄ ⁊ ille tam grā
dis exercitus propter ſui ſecurita
tem ac defectum prouidentie et re
giminis fuit deuictus a paucis ſa
pienter ordinatis et cautis·

De ſyrene ⁊ lubrico dialogus· xxxviii·

Siren ē monſtrū
maris quia ab vmbilico de
ſup ē vt pulcerrima virgo inferi9
aūt piſcis tota hec ē ſyrena q̄ dulciter
cātat ꝙ ꝓpē dulcedinē cātus illius

naute gubernacula relinquunt et obdormiūt· ea ꝓpter multi pericli tantur· Quidā aūt impudicus ⁊ lu xuriosus nauigās ꝑ mare intuit⁹ eſt ſirenē pulcerrimā qui ſtatī pi ſam cōcupiēs ad luxuriā ꝓclama uit· Syren aūt magis dulciter cla mabat et cantabat· ſe quoq; para bat vt hūc lubricū deciperet· et ait· Vt intueor me diligis· Sed ſi vis meū concūbere deſcēde in fluctib⁹ et ad libitū corpe meo perfrueris Erat enī hic ita a luxuria inflāma tus ꝙ quaſi nil de ſe ſentiebat· Jd circo miſit ſe in marinis vndis vt cū ipſa cubaret· At illa hoc intuēs ipſum in vndis reliquit piclitare ꝑ mareq; natauit vt ſolebat dicēs

Vir qui mulieri credit laqueū ſibi tendit· Caueant ergo impudi ci ne ꝓpter ſpeciē mulieꝝ ſimiliter pereant· quia ꝓpter ſpeciē mulieris multi perierūt· eccl'i· ix· Vnde conſu lens ipſe dicit ibidem· Virginē ne cōcupiſces ne forte ſcandalizeris ī decore illius· hoc enī piculū cōſide rās Job· xxxi· dicebat· pepegi fed⁹ cū oculis meis vt ne cogitarem de virgīe· propter quod dicit Bern· Vultus mulieris ſagitta venena ta eſt· vulnerat animā ⁊ mittit ve nenū· Vnde cū paris helenā duxiſ ſet vxorē phi quidā ad eā vidēdā ꝑgentes ⁊ eius pulcritudinē vidē tes operuerūt oculos dicentes· Fu giamus fugiamus· Sic enī natura liter magis nocet anime reſpicere mulierem pulcram q̄ fedam Pro ut refert quidā ꝙ democritus phi loſophus ſibi oculos eruit· ⁊ hu ius cauſa triplex ab alijs phis aſ ſignatur Prima ꝙ viſus ipſum a meditationibus interioribus im pediebat Secūda quia malos flo rere nimis impatienter videbat· Tertia quia mulieres ſine cōcupiſ centia videre non poterat·

De vēto marino gu loſo valde dial'· xxxix

Ventus marinus eſt belua maris que in aq̄s ⁊ in terris cibū ſibi q̄rit Et ī vndis mergitur vt piſcis· in litore q; per git vt fera· Quidā āt ex his cū iue niebat cibū aquoſū in terris eum edebat ne a beluis marinis raperē tur ſibi· Dū vero cibū terrenū capi ebat in aquis eū manducabat ne a feris ſibi raperet· Sic enī ſemper faciēs nulli petēti largiebat ꝓpter qd omnibus odioſus erat in terra Tps afflictōnis· i· ſenectutis aduē nit ⁊ ipſe ſenex ⁊ īpotens effectus eſt ita ꝙ nec multū natare ꝑ mare nec ire ꝑ humū valebat· Quapro pter egen⁹ ⁊ famelicus factus ele moſinā petebat· ſed ꝙ de ſuo nūq̄ vlli dedeāt null⁹ de ſuo aliq̄d ei por rigebat dicēs· Lucere d; amare q̄ de ſuo nō vult dare· Sic enī m'lti ꝓpter auaritiā ⁊ guloſitatē de ſuo petētibus largiri nequeūt timētes ſibi deficere neceſſaria· S; ſicut di cit gregori⁹· Terrene ſubſtātie ꝑ hoc ꝙ paupib⁹ diſtribuūtur mu tiplicantur Et idem Qui elemoſinā tribuit pl⁹ accipit q̄ impēdit pro uerbio· xxviij· Qui dat pauperi nō

indigebit· Qui deſpicit deprecan
tem ſuſtinebit penuriam· Cum q̄
dam predicaret apud ſanctum vi
ctorem queſierūt monachi quare
ſic eēnt pauperiores et magis gra
uati debitis q̄ꝫ conſueuerant cum
tamē parcius viuerent ꝛ maiores
perciperent redditus· Quibus ille
reſpondit· ꝙ verum procuratorem
habebant in domo qui omnia eis
neceſſaria procurauerat· Sed q̄a
cum quodam ſuo ſocō de abbatia
iniuſte expulſo exierāt de cetero nō
rediturus niſi ille reuocaretur Hic
autem erat date et dabitur vobis
qui receſſerat expulſus· Sed ſi ſer
uarent hoſpitalitatem ſolitam pri
or rediret et redderet habundam
tiam dicente deo: date et dabitur
vobis· Luce ſexto·

De quinq̄ꝫ dentalibꝰ ꝛ piſcatore dialogꝰ· xl·

Dentales quinq̄ꝫ iu
uenes pingues et virtuoſi
in marinis fluctibus fluctuabant
Sed quidā piſcator inde tranſiens
et ipſos cernens rethia ſua tēdit
et parauit vt ipſos caperet· Denta
les hoc intuentes dixerūt· Bonuꝫ
eſt ſimilis pro viribus natare ꝛ re
thia illa dirumpere vt nunq̄ꝫ piſ
ces decipiant fortes enim ſumus
et hoc agere valenter poſſumus·
Quidam rubꝰ antiquus ꝛ ſapiēs
in profūdo quieſcebat ꝛ hec audi
ens ſurrexit· et ad eos perrexit di
cens· filioli ſtulticia eſt ea que co
gitaſtis· Conſulo vobis ſi ſaluteꝫ
cupitis· retia euitate· alioquin vos
in retijs et laques conſtricti cōdo
lebitis· Dētales vero qui iuuenes
erant de ſe confidentes conſiliuꝫ ſe
nioris ſpreuerunt· ꝛ ſimul pro viri
bus natauerūt ac in rethibus ſe
rebātur cupientes retia dirumpe
re· Retia autem ſe mollificantium
ictum eorum minime receperunt·
Ipſi poſtmodum capti complan
gentes lamentabantur dicentes·
Bonū credere maiori eſt ꝛ ſapi
entiori· Ergo conſiliū do cuilibet ꝙ
attendat ad ſapientum et ſeniorꝫ
conſiliū nō ad ſtultorum ꝛ iuuenū
Stulti enim ſtulta diligunt et ſua
conſilia ad ſtulticiam trahunt· Iu
uenes enim maturum ſenſum nō
habent et iuuenilia diligūt et eis
inherent· Sicut dicit iob· xij· In an
tiquis eſt ſapientia et in longo tē
pore prudentia· Vnde precipitur
eccle· Non te pretereat narratio ſe
niorum· ipſi enim didicerūt a pa
tribus ſuis· Vt eniꝫ ait tullius de
ſenectute· Non viribus aut veloci
tatibus aut ferocitate corpis res
magne gerūtur ſed conſilio ꝛ ma
turitate et ſcientia· Dantes ei conſi
lia plus agūt q̄ꝫ alij ꝛ ſimiles ſunt
gubernātibus in naui· Vnde phi
loſophꝰ plus valuerūt conſilia in
bellis q̄ꝫ princeps in armis vt di
citur prouerbiorꝫ· xxiiij· Cum diſpo
ſitione initur bellum· et erit ſalus
vbi multa conſilia· Et propter hoc
alexander obtinuit victoriam q̄a
conſilio gubernauit exercitum· Vt
eniꝫ ait trogus pompeius li· tertio
Alexāder cū ad periculoſum bellū

eligeret exercitum non iuuenes ro
buſtos·ſed veterãnos qui cũ pre
patruoqꝫ militauerũt elegit vt nõ
tam milites q̃ꝫ magiſtros militie
putaret milites quoqꝫ nõ niſi ſexa
genarios duxit·Econtrario fuit de
exercitu darij·ideo ille victor hic ve
ro victus·

De lucio et baſiliſco dialogus·xli·

Lupus marinꝰ id
eſt lucius habet in maxilla
dextera ſpinã ad modũ crucis·⁊ ſi
diligenter ꝑſcrutatus fueris inue
nies eã·Tolle ipſam ⁊ in panno
lineo inuoluẽ et porta tecum ⁊ nõ
captiuaberis ⁊ ſi captus fueris nõ
teneberis·hoc eni dicitur ſepe exp
tũ Baſiliſcus grece latine dicit re
gulus eo ꝙ ſit vt dicit iſidorus rex
ſerpentum Ipſum enĩ videtes fugi
unt et timẽt etiam ipſi ſerpentes·
olfactu enĩ ſuo ipſos necat·flatu ⁊
etiã aſpectu interimit omne viuũ·
Ad eius ſiquidem aſpectum nulla
auis illeſa tranſit ⁊ q̃uis procul
fuerit eius ore cõbuſta deuoratur
A muſtelis tñ vincitur quas homi
nes ad cauernas deferũt in q̃bus
reguli delitescunt·Nihil enĩ ſine re
medio ille parens omniũ dereliq̃t
Vnde viſa muſtela baſiliſcus fu
git quẽ ipſa ꝑſequitur et occidit·
Eſt ãt in longitudine ſemipedalis
albis maculis lineatus·reguli enĩ
ſũt ſcorpiones arentia queqꝫ ſectã
tes·et poſtq̃ ad aquam ꝑueniũt
idrophobos ⁊ limphaticos faciũt
Intoxicant enĩ ipſas aquas ⁊ mor
tiferas reddũt eas·Vocatur quo
qꝫ regulus a multis ſibilus·naꝫ ſi
bilo occidit ãteq̃ mordeat ſiue pũ
gat Hucuſqꝫ iſi·li·xij·c·iiij·Pli·au
tem libro·viij·ca·xxij·dicit ſic apd
inquit heſperios ethiopes fons eſt
q̃ a mltis eſtimatur caput nili·iux
ta quẽ eſt quedã fera que cacoble
phas appellatur·corpeꝰ quidẽ mo
dica omnibus membris iners·ꝑ
graue caput gerens·⁊ ſemper ha
bet deiectum ſup terram·alias inf
fectio eſſet humani generis·ꝙ om
nes qui viderent eius oculos expi
rarent·Eadẽ baſiliſci ſerpentis vis
eſt queqꝫ coronea ꝓuintia gignit
corpus habens i̾ longitudine ma
gnitudineqꝫ·xij·digitorum·candi
dã i capite macula velut diadema
te inſignitur·ſibilo omnes fugat
ſerpentes nec flexu multiplici reli
quũ corpus impellit·ſed celſus ⁊
erectus in medio graditur et ince
dit deſiccat frutices:⁊ herbas exu
rit nõ ſolũ tactu·verum etiam ſibi
lo ⁊ flatu circumadiacentia oĩa de
ſtruit ⁊ corrumpit·Tante etiam ẽ
venenoſitatis et ꝑniciei ꝙ tangen
tes ſe cum haſta longiſſima ſine
mora interficit et conſumit·Hunc
muſtela domat et cõuincit q̃a deo
nature nihil placuit eſſe ſine pari
Mors itaqꝫ baſiliſci morſus ẽ mu
ſtele et tandem mors muſtele dici
tur eſſe fetor baſiliſci·Et hoc quidẽ
verum eſt niſi muſtela paſtu ⁊ fri
catione rute herbe cõtra talem mor
tiferum primitus muniatur·vt di
cit ariſtoteles et etiam auicenna·

Primo igitur muſtela rutam her
bam q̄uis amaram comedit ⁊ ſic
virtute ſucci herbe amare nature
hoſtem intrepida aggreditur ⁊ de
uincit. Et q̄uis baſiliſcus irreme
diabilit̄ ſit venenoſus q̄ diu viuit
in cinerem tamen cōbuſtus vene
ni malitiam pdit cuius cinis opa
tionibus alkimie vtilis creditur
et maxime intranſmutationibus
metallorum. Hic baſiliſcus prexit
ad ripam maris ⁊ in habitu mo
nachorum religioſe vocauit ad ſe
hūc lupum marinū dicens. O fra
ter exquo es tu ſignatus ſigno cru
cis pfectus chriſtianus es. idcir
co accede a me quoniaꝫ a te cupio
doceri chriſti fidem ⁊ baptiſari vt
eternū iudiciū euadere poſſim. ac
eternis gaudijs frui merear. Luci
us autem intuens ⁊ eū agnoſcēs
ait. O ipocrita cuculla nō facit mo
nachum verba tua iniqua ſunt et
doloſa. non vis tu a me baptiſari
ſꝫ cupis me decipere ⁊ toxicare. ideo
non audio te. Et hoc dicens ſub
merſit ſe in vndis et natauit eūqꝫ
cū confuſione reliq̄t dicens Fal
ſus ⁊ ingenioſus eſt ipocrita pom
poſus A talibus enim precipit ſal
uator nos precauere dicēs mathei
x. Cauete ab his q̄ veniūt ad vos
in veſtimētis ouiū. intrinſecus āt
ſunt lupi rapaces. De quibus ait
iſidorus. ipocrite vero ī occulto ma
li ſunt et palam ſe bonos oſ̄dunt
Quibus bene diuina voce dicitur
mathei. xxiij. Ve vobis ipocrite qꝛ
ſimiles facti eſtis ſepulcris dealba
tis que foris quidem apparent ho
minibus ſpecioſa intus vero ſunt
plena oſſibus mortuoꝝ. Ita ⁊ vos
foris apparetis hominibus iuſti in
tus vero pleni eſtis auaritia ⁊ ini
quitate. Legitur qꝛ cum beatus hi
larius iuiſſet ad diſputandum cō
tra hereticos diabolus in ſpecie ſer
uiētis portabat ei cappam ⁊ alias
in multis obſequijs exiſtens ei q̄ſi
cōpatiens rogauit vt minus lim
pharet vinū ꝓpter vie laboreꝫ qđ
cum feciſſet vt purū biberet ei ſua
ſit. deinde vt carnes comederet et
ſic imutata penitentia cum veniſſꝫ
ad quandam villam dixit ibi eſſe
quandam religioſam affectātem
ei loqui. Et habito ad inuicem col
loquio illectus eſt ab ea vir ſanc
tus querebat lapſum. Sed reuelā
te deo et beato martino hoc eē opꝰ
diabolicum ad ipſum venit. ⁊ ſibi
to demonē effugauit detegens eū.
Sicqꝫ deus hilarium ꝑ beatū mar
tinū liberauit

De ſturione q̄ ad ma re prexit dialogꝰ. xlij

Sturio quidā ma
gnus et famoſus in flumīe
padi qui eſt ī lumbardia moraba
tur quem ꝓpter excellentiam ſuam
et fortitudinem cuncti piſces padi
verebantur. Ipſe vero erectus ait
intra ſe Quid mihi eſt ad piſces tā
viles ſociare et ab ipſis laudem ⁊
honorem recipere. melius eſt vt ꝑ
gam in mare magnū et ſpacioſū;
vbi ſunt reptilia quorum non eſt
numerus et belue magne marine

atq; diuerſe quia ab ipſis ꝓpter
magnificentiam ero ſublimatus
et famoſus inter magnos. Et hoc
dicens de flumine exiuit ⁊ in mare
natauit. Dum autem in mari nata
uit et beluas maximas ⁊ ferociſſi
mas itueretur pertimuit ꝙ plurimū
ꝓpter aſpectum earum. Cupiebat
enim redire neſciens quid ageret
propter furorem beſtiarum. Inte
rea felchus quod animal eſt mari
nū vitulus appellatus ferociſſim⁹
intuens eum dixit. Quare non vere
cundatus es progredi inter mag
nos ſine eorum licentia. Certe non
eris impunitus. Et hoc dicens ſup
eum aſcendit et ipſum ſuffocauit
dicens. Omnes per hūc ſe caſti
gent ne leuare ſe ſatagent. Ergo
cum aliquis eſt in loco ſatis hono
ratus et magnus non ſtudeat ap
parere inter maiores et potentio
res nec ſe cum ipſis ſociare ſtude
at. Quia ait ſeneca. Nō poteſt par
ua res cum magna ſtare. Et idem.
nauis que in flumine magna eſt
in mari paruula eſt Gubernaculū
quod alteri naui magnū eſt alteri
exiguū eſt. Fabula eſt ꝙ cū rana
videret bouem magnū et pinguē
iacentem in paſcuis deſiderauit fie
ri magna vt ipſe Vnde inflauit ſe
dixitq; filijs ſuis ſū ego ne magna
vt bos. Illi autem dixerūt Nō. Ra
na vero magis ſe plus inflauit vt
fieret magna vt bos. et fracta eſt
pellis eius et expirauit. Vnde nul
lus exemplo rane ſe erigat plus ꝙ
deceat vt ſimiliter pereat. Quia di
cit iſidorus. Omnis ſupbia tantū
in imo iacet quantum ſe erigit in
altum. Nam propter ſupbiam an
gelus factus eſt diabolus. Rex āt
ſaul fact⁹ eſt demoniacus. Homo
vero id eſt nabuchodonoſor fact⁹
eſt quaſi vitulus.

De murenula ⁊ coco drillo dialogus. xliii.

Murenula dicit bri
to. piſcis eſt quidā ſimilis
anguille. Hec cū inueniret filios
cocodrilli que eſt beſtia fluuialis
ſimilis lacerte eos iugulauit et a
biit. Cocodrillus autem dum redi
ret et filios proſtratos cerneret vl
tra ꝙ credi poſſet amaricatus do
luit ac modis omnibus filios vin
dicare peroptauit. Vn̄ loricatus i
cedebat vt murenulam deuoraret
Quadam vero vice inuenit ſerpen
tem crudelem ac venenoſum quē
credens eſſe murenulam ipſum ag
greſſus eſt dicens. Modo maledi
cta euadere non potes. filios meos
ſine cauſa perdidiſti. Nunc te peri
mam et conſumam. Cui anguis.
Caue tibi quia nō ſum murenula.
ſed vipera ſū toxicoſa. Si tu es au
ſus ingredi ad me te cito vene
no inficiam. Et cocodrillus. Nunc
latere mihi non potes. nō es tu an
guis ſed murenula quia factus es
vt illa et ideo te mactabo Dum au
tem ad illam procederet vt eum vi
ta priuaret. Serpens ſe fortificauit
ipſumq; momordit et intoxicauit
dicens. Cum ignoto preliari
nullus debet nec rixari. Cum enim

nullus cū ignoto ſiue deſpecto cer
tamen aſſumat· ꝙ in ꝑſona virtꝰ
non eſt ſed in corde ac ingenio bel
latoris· Goliach deſpexit dauid ꝗ
ab eo interfectus eſt ·primi regū·
xvij· Caue etiam ꝓpter irā ⁊ cupi
ditatem vindicte preliū inire· quia
iratus ſemꝑ putat ſe plus poſſe ſu
per omnes ideo minoratur· Vnde
ſeñ· Semper iratus plus putat ſe
poſſe q̄ poſſit· Et idē· Legē ſolet ob
liuiſci iracundia· Vnde phūs Lex
videt iratū· iratus non videt illam
Eapropter abſcindenda ē ab ani
mo· Quia ſicut dicitur prouerbio·
xxviij· Ira nō habet miſericordiaꝫ
ꝓpter hoc nūq̄ iudex aliquā ſentē
tiam iratus proferre debet· Legit
in cronicis imꝑatorum ꝙ otto pri
mus cum in paſchali ſolennitate
principibus ſuis cōuiuiū preparaſſ;
anteq̄ ſederet cuiuſdam principis
filius more puerili de menſa ſercu
lum accepit· quē dapifer iratus fu
ſte proſtrauit· Quod cernēs peda
gogus pueri turbatus ipſum da
piferum mox ꝑemit· Quē cum ſine
audientia ceſar motus condemna
re vellet ille ceſarem ad terraꝫ deie
cit et ſuffocare cepit· Qui dū de ma
nibus eius vix erutus fuiſſet ipm̄
reſeruari iuſſit ſe culpabilem cla
mās ꝙ feſto debitum honorem nō
detulit vnde ipſum libere abire ꝑ
miſit·

De lucio et trincha dialogus· xliiij

Piſcator quidam
piſcabatur· Vnde eſcam inhama
tam piſcibus oſtendebat· Lucius
autē ⁊ trincha intuentes eſcam ip
ſam plurimū peroptabant· Sed lu
cius ingenioſus dixit trinche· eſca
hec delicata ⁊ optima apparet· Ta
men puto ꝙ ad piſces decipiendū
ſit poſita· Igitur eam dimittamus
ne propter appetitum gule corrua
mus Trincha quoqꝫ ait· Non eſt
bonum nec expediens morſellū tā
optimū ꝓpter vanum timorem di
mittere prius ego tentabo ipſum
et cum dulcedine epulabor· tu ve
ro preſtolaᷓe euentum rei· Dum au
tem eſcam deglutiret ſenſit inſidi
as hami et cupiebat redire ſed pi
ſcator eam ad ſe traxit· Lucius au
tem fugiens inquit· Nos de ma
lo corrigamur ſocij ne pereamus·
Ita et nos corrigere debemus cum
alieno malo· Sicut ait catho· Ma
lum vicini tui te caſtiget· Et ſeneca
Bonum eſt fugienda aſpicere in a
lieno malo· Idem· Ex vicio alteri
us ſapiens emendat ſuum· Vnde
ille ſapiens eſt qui bene ſcit nego
cia ſua diſponere et per aliorum ex
emplum ſibi precauere a malis·
Prout refert eſopus ꝙ quidam in
duſtrioſe debilitatꝰ erat recūbens
in cauea ſua ad quem veniebant
beſtie vt vitarent eum· et dum ap
propinquarent ad eum rapiebat
et edebat Venit autem ad vltimū
vulpis cauſa viſitacōnis ſtans de
foris ad portam cauee· timebat enī
appropinquare leoni· Cui leo· Ve
ni huc ſoror mea vt grata poſſim
tecum miſcere colloquia· Cui vul
pis· video quidem veſtigia intran

tium ſed redeuntium nulla poſſum videre

¶ De regina et idro dialogus·xlv·

Regina eſt piſcis ſquamoſus q̄ in fluminib⁹ capitur·Et dicitur a rego regis q̄ valde ſe bene regit Ad hāc reginā proceſſit idrus qui ē ſerpēs aquoſus hn̄s plura capita ⁊ ait·O regina pulcerrima·es mihi pre oībus dilecta·Idcirco volo me tecū ſociari ac in coniugio matrimoniari·ideo q̄ amicabiliter venio ad te·Cui regina·Hoc enī fieri nō poteſt quia nō conuenit·Scriptum eſt enī eccl·xiij·Omne animal diligit ſimile ſibi·ſic et omīs homo proximū ſibi Omnis caro ad ſimilē ſibi coniūgetur·et oīs homo ſimilis ſibi ſociabitur·Ergo q̄ non es tu de genere meo·nunq̄ tu mecum ſociaberis·Idrus āt deriſus atq̄ deceptus reuertitur dicēs· Sum confuſus ⁊ reiectus ꝓpter quod nunq̄ ero let⁹ Sic quilibet chriſtianus rn̄dere debet diabolo q̄ eſt ſerpens antiqu⁹ callidior cūctis animātib⁹ que ſub celo ſunt geneſis·iij· Recede a me quoniā nō es tu de genere meo·i·de genere electoꝝ·Quia ſicut dicit Jacobi·iiij·Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis·Et apoſtolus·Eſtote ergo fortes in bello ⁊ pugnate cū antiquo ſerpente·Pugnare ergo debemus cōtra eū qui debilis reſiſtentibus eſt·Prout dicit iſidorus In oculis carnaliū diabolus terribilis eſt·In oculis vero electorum terror eius vilis eſt Prout legitur in vitiſpatrum q̄ quidā frater reuerſus ad ſeculū omnibus flagitijs ⁊ luxurijs ſe expoſuit·Et tandē penitens in quodā ſepulcro ſe macerauit·Quē demones tētantes ꝓmittebant ei diuitias ⁊ ſcorta·ad vltimū vero verberauerūt eū vſq̄ ad mortē·Cunq̄ imobilis ⁊ in fletu pmaneret clamauerūt demōes viciſti monache iuſtici·⁊ fugierūt Ille autem cogitans eoꝝ malitiā ⁊ iniquitatē·ꝓpoſuit potius vellē mori q̄ demonibus obedire Et tūc quaſi angelus dei mutatus eſt ad exemplum multoꝝ·

De carpiōe ⁊ trimallo dialogus·xlvi·

Piſces fluuiales in quadā ſolēnitate poſt couiuiū ſil' ſpaciabant in magna tranquillitate et pace·Sȝ carpio inchoauit feſtū pturbare ſe erigendo et dicēdo ſup oēs dignus ſū ego laudari q̄ caro mea vltra q̄ dici pōt ē aromatizata ⁊ delicata·Nō ego ī foſſis ⁊ paludib⁹ nutrior ſine ſtagnis: ſȝ in lacu magne garde educatus ſū ꝓpter qd debeo inter vos pncipari·Trimallus piſcis eſt nomē hn̄s ex flore·timus enī flos appellatur ⁊ hic piſcis marinus ē vt dicit iſidorus libro ethi·xij·⁊ cum ſit ſpecie gratus ⁊ ſapore iocūdus tū ſicut flos fragrat ⁊ corpe odori

ſpirat· Hic piſcis hoc audiēs indi
gnatus proſiliens ait· Non eſt ita
vt dicis· qꝛ ego vltra te rutilo in o
dore ⁊ ſapoē· Quis poteſt m̄ aſſimi
lari· qui me inuenerit theſaurum
habet· Si tu in lacu garde tantum
mō moraris· ego in ſpacioſis flu
minibus· Sic inter eos lites et cō
tentiones erant· Qua ꝓpter feſtum
in turbatione verſum ē· quoniam
quidā fouebant ꝑtem vnius q̊dā
ꝑtem alterius: ita qꝛ volebāt ſe ſi
mul dilaniare Interea truta piſcis
eſt quidā ſemp motus ad truden
dū· Hec ergo truta qꝛ docta ⁊ anti
qua locuta eſt dicēs· fratres non ē
bonū preliari ꝓpter vanos lauda
tores· Nō eni me laudo cū ſim lau
danda· Quoniā ſcriptum ē· os alie
nū te cōmendet et nō ꝓpriū· qꝛ oīs
laus in proprio ore ſordeſcit· id cir
co melius ē vt iſti qui ſe laudant
vadāt ad iudicē marinū id eſt del
phinū: qui eſt iuſtus iudex ⁊ rect9
timens dn̄m· qui hoc recte termina
bit· Placuit ſermo inter omēs· Et
iſti duo ad delphinū inuicem per
rexerūt hec omnia intimātes ac ꝓ
poſſe ſe collaudantes· Quibus del
phinus· Filioli nunꝗ̄ vos vidi ꝓ
ter quod in fluminibus latitatis:
ego autē in marinis fluctibus ver
ſor· vnde recte hoc terminare mini
me poſſum ſi de vobis prius nō tē
tauero· Et hoc dicens ſaltū dedit ⁊
eos deglutiuit inquiens. Null9
debet ſe laudaē ſup omnes nec ſal
uare· Sic nōnulli ſeipſos ſemp lau
dant et opus ſuū cōmendāt cupi
entes ſe propter vanitatem ⁊ ſup
biam ſup omnes erigere· ſed iuſti
et humiles ſeipſos vilipendūt· Et
vt dicit Gregorius· Tunc opa no
ſtra ꝑ merita creſcunt cum apud
noſmetipſos per humilitatē decreſ
cūt· Vnde Job· xxxi· Si oſculatus
ſum manū meam ore meo que eſt
iniquitas maxima· manū ſuam oſ
culatur qui laudat quod operat·
Ideoqꝫ veritas nos inſtruit dicēs·
Luce· xij· Cum feceritis omnia que
precepta ſunt vobis dicite ſerui in
utiles ſumus quod debuimus face
re fecimus· Fabulatur enim qꝛ vo
lucres inuenerunt nidum ex roſis
et floribus ornatum· Et dixit aqui
la rex auiū qꝛ nidus ille daret aui
nobiliſſime· Et fec̄ vocari volucres
celi ⁊ querebat ab omnibus audi
entib9 que eſſet auis pulcerrima
Reſpondit cuculus Cuculus Et ite
rū querebat aquila que eſſet auis
fortiſſima· Et reſpondit cucul9 ego
Et aquila indignata ait Cucule in
felix ſemp teipſum laudas ⁊ nūꝗ̄
aliū cōmendas· ⁊ tamē nec es pul
cerrimus nec velociſſimus nec for
tiſſimus nec bene cantas ſed ſemp
idem clamas· Et ideo ſententiā dā
nationis do contra te qꝛ nec iſtum
nidum nec aliū vnꝗ̄ habebis· Sic
pleriqꝫ ſemp ſeipſos laudāt ſem
perqꝫ cū cuculo cantant·

De rana ⁊ cancro dialogus· xlvij·

Rana dū videret
cancrū in ripa fluminis nata
re ait· Quis ē hic tā turpis ⁊ defor

mis qui auſus eſt aquam meã tur
bidare· Ex quo ſum fortis et potẽs
in aquis ⁊ in terris ad ipſum pro
cedam et effugabo· Et hoc dicens
ſaltũ dedit ⁊ cancrũ oppreſſa eſt di
cens· Quare non erubuiſti miſer ĩ
gredi in requiem meã Cũ ſis deſpe
ctus et niger nõ es cõfuſus fedare
aquã lucidam et preclarã · Cãcer
autem vt facit retro trahere cepit
dicẽs· noli ſoror talia dicere ꝙ pa
cem ⁊ amorẽ cupio tecũ habere no
li ergo ingredi ſup me· Rana quo
ꝗ intuẽs eum retroire credidit ꝙ
ꝓpter timorez illius hoc ageret vn
de magis cepit eũ verbis ⁊ actibꝰ
moleſtare dicẽs· Noli retrahere te
turpiſſime quia euadere nõ potes·
hodie carnes tuas piſcibus dabo·
Et hoc dicens ſaltũ dedit volens ip
ſum mactare· Cancer autem vidẽs
ꝙ euadere non poſſet ſe cõuertit et
ranam cum grillis momordit ac
dilaniauit dicens· Debet forti
ter bellare q̃ nõ poteſt euitare · Ita
quilibet pro poſſe ſuo debet fugere
bellum ⁊ queſtionem· Sed ſi omni
no vitare nõ poteſt anteq̃ꝫ permit
tat ſe interfici vel mori pro viribꝰ
pugnet contra impugnatores· A
talibus enĩ petebat pſalmiſta eri
pi et liberari dicẽs pſal'·lviij· Ab ĩ
ſurgentibus in me libera me dñe·
Et poſt orabat tales deleri inquiẽs
pſal'·lxvij· diſſipa gentes q̃ bella
volũt nõ enĩ ſolũmodo pro nobis
pugnare debemus· ſed pro paren
tũ defẽſione ⁊ pro republica ſaluã
da· Prout ponit valeriꝰ li·v·ca·iiij
ꝙ cum darius rex fines ſcitaꝝ iua
ſiſſet et miſerũt ei ſcite ꝙ depopulacõ
nem agroꝝ et vinearũ equanimi
ter tolerarent· Sed ſi ſepulcra pa
rentum tangeret tũc potentiam ſci
tarum ⁊ vires ſentiret quia pro eo
rum defenſione mori ſunt parati·
Et pro republica ſaluanda in tan
tum zelare debemus ꝙ morti nos
exponere decet· Vnde refert valeri
us libro·v·ca·vij· ꝙ cum codrꝰ rex
athenẽſium ab hoſtibus vrgeret·
cepit ab appolline reſponſum ꝙ ex
ercitus ſuus victoriam obtineret ſi
ab hoſtibus ſuis ſe occidi ꝑmitte
ret· Quod reſponſum cũ etiaz hoſti
bus ĩnotuiſſet preceperũt ne quis
codrum tangeret· Tũc ille mutato
habitu ad hoſtes proceſſit ⁊ quen
dam ibi militẽ falſe ꝑcuſſit qui per
cuſſus mox in eũ irruit et continuo
occidit· Cognito vero corpe codri
continuo hoſtes oraculi memores
fugerũt omnia relinquentes·

De piſcatore et piſci culo dialogus·xlviij·

Piſcator quidã dũ
piſcabatur cepit piſciculuz
quendam ⁊ cum vellet ipſũ iugu
lare vociferatus eſt dicens· O piſca
tor miſerere mei parum de me ha
bebis lucrum ſi me interficias· Sed
ſi me abire permittis promitto tibi
et tibi ꝙ q̃ꝫ plurimum te faciam lu
crari quoniã ad te quotidie reuer
tar cum magna ſocietate piſcium
ac in retibus tuis multos intro
ducam · Cui piſcator quomodo te
cognoſcere potero inter tot piſces·

At ille parū p̄teſcinde mihi de cau
da vt me int̄ alios cognoſcas· Cre
didit ergo piſcator p̄ſcidit illi cau
dam ⁊ dimiſit· piſciculus vero ingr̄
tus ſemper cum piſcabatur homo
eum impediebat ⁊ piſces ab eo ꝓ
pulſabat dicens. patres cauete a
ſeductore illo qui me ſeduxit ⁊ cau
dam meam preſcidit· Sic enim fa
ciet vobis ſi non caueatis: ⁊ ſi mi
hi non credidistis vel operibus cre
dite· Hec autem dicēs oſtendebat
caudam preſciſam piſces vero ab
horrebant ⁊ ab ipſo ꝙ̄ citius fugi
ebant piſcator autem nunꝙ̄ ampli
us piſcabatur propter quod ī pau
pertate degebat· Accidit quoqꝫ ꝙ
piſcator longius poſt piſciculum
illum cum alijs piſcibus cepit ꝓ
ſumqꝫ agnoſcens trucidauit crude
liter dicens· Ille qui manet in
gratus iuſtum eſt ſi ſit mortificatꝰ

Sic enim multi ingrati reddunt
ſemꝑ per mala pro bonis· Quibus
loquitur ꝓue· xvij· Qui reddit ma
la pro bonis non recedet malicia de
domo eius. Hec eſt enim magna
ingratitudo indigna meritoꝝ· De
qua dicit Bernardus· Ingratitudo
inimica eſt anime exterminatio me
ritorum virtutum diſperſio· benefi
ciorum ꝑditio. Ingratitudo inimi
ca eſt anime ventus vrens ſiccans
ſibi fontem pietatis· rorem miſeri
cordie ⁊ fluenta gratie: Contra in
gratos ⁊ non cognoſcentes benefi
cia poteſt referri illud exemplum
illius villani qui quotidie ibat ad
ſiluam cum ſuo aſello quiqꝫ etiam
inuenit quēdam draconem oppreſ
ſum a quadam arbore quem ipſe
liberauit· Draco vero poſtea voluit
interficere aſellum dicens ꝙ omni
a maxima ſeruicia perduntur· Sed
villanus habuit conſilium cū vul
pe que reduxit draconem ad priſti
num locum ⁊ liberauit villanum ⁊
aſinum· Item exemplum girardi
beneoſi qui erat quaſi ſtultus ⁊ ni
hil habebat niſi vnum gnatum id
eſt filium qui videns ōnes euntes
ad imperatorem dona ferentes· ait
intra ſe vadam ⁊ ego ad imperato
rem ei dona ferendo vt decet dominū
meum· Et inuenit primo centaurū
Centaurus ē aīal inferius equꝰ ſu
periꝰ homo· velox in curſu vt equꝰ
deinde vrſum ſuper quem ſedit et
donauit ipſos impatori ex pte do
mini ſui· Cui imperator tranſmiſit
multa dona pſuſqꝫ valde ditauit
deinde gnatus finxit ſe eſſe mortuū
⁊ ꝓbauit patrē ſuū· inuenitqꝫ illū
non curantem de ſe ꝓ quo eū plu
rimū vituperauit· Vnde Gregoriꝰ
non eſt dignus dandis qui non a
git gracias de datis. Et Augꝰ. Qd
deus dederat gratis tulit ingratis.

De aquila et auibus ⁊ leone cū alijs beſtijs· dialogus· xlix·

AQuila cū auibus
vallata ⁊ caſtrametata in
campeſtribꝰ· cum leone ac beſtijs
preliabatur· Quotidie enim ſimul
conueniebant ad certamē ex vtra
qꝫ parte concurrebant multi· Inter

tera vulpes clam vocauit iecundinē
dicens·modo eſt tempus nos redi
mendi poſſumꝰ enim de principi
bus noſtris videre vindictam qui
nobis dominantur. Agamus ſa
gaciter ꝙ ipſi ſimul prelientur ſe
ꝗ perimant. Hoc iecundo facere cō
ſenſit et ad aquilam cōuolauit eā
ꝗ plurimū magnificauit dicens·
tu es regina auium et imperator ſi
attendere vis conſilijs meis eris e
tiam princeps et dux ferarum. Cō
ſēſit aquila et promiſit conſulta te
nere·iecundo autem rediens ad vul
pem·cum ipſa et cū alijs ordinauit
ꝙ aquila ſimul cum leone dimica
ret·Et quis eorū victor exiſteret
princeps et dux eſſet auiū et feraꝝ
Cū autem i agone cōtenderent ait
aq̄la· O nobilitas leonina ſi bene
ꝓſpexeris ſeducti ſumus a falſis ꝯ
ſiliarijs ipſi peroptāt a noſtro do
minio liberari ꝓpterea nos ad cer
tandum incitauerunt·Certe meliꝰ
eſt vt dominetur quilibet generi
ſuo ꝗ̄ nos p fallaces perimere Hoc
autem credidit et pacificati ſunt ſi
mul dicentes· Sunt iniqui ſedu
ctores falſi conſiliatores. Caueant
ergo principes a talibus ne cito ſe
moueāt ad verba compoſita quia
multi ſeductores reperiuntur· Ait
enī ſeneca Ad rem mouearis et nō
ad verba cōpoſita· Seruare enim
debet ſe quilibet ac precauere ne a
falſis conſiliarijs decipiatur pro
pter qd precipit· ꝓuer·xxxvij· A
conſiliario malo ſerua animam tu
am·Debet enim princeps habere
intelligentiam periculorū circum
ſtancium et ſpecialiter ſeductionē
ipſorum adulancium· Sunt enim
adulatores ſyrene blandis vocibꝫ
ſeducētes. Eſa·xiij Et ſyrene in delu
bris voluptatis A quibꝫ et ſimiles o
portet cauere ac eorū fallacias in
telligere·Vnde ſpeuſippꝰ phūs ne
pos platonis adulanti legitur dix
iſſe adulator nihil ꝓficis cum te
intelligam·

De aq̄la q̄ citauit oēs volucres dialogꝰ·l·

Aquila citauit ca
pitulum alitum et dū ſimul
manerent et errata corrigeret: ecce
venatores apparuerūt tendentes
rethia et laqueos vt de auibꝰ cape
rent hec intuens aquila et pericu
lum agnoſcens per precones ſuos
condamari fecit vt omnes alites ſe
qui deberent vexillum aquile et ſi
mul cum ea conuolare ſi euadere
cupiunt· Ille vero que obedientes
fuerunt et cum ipſa volauerūt eua
ſerunt Sed fuerūt quedam guloſe
et inobedientes que eſcas intuite
ſunt et eas concupiſcentes in laq̄
os conuolauerunt vnde irretite et il
laqueate miſerabiliter clamauerūt
dicētes Qui nō vult obedire debꝫ
nequit perire· Ergo cauenduz eſt
viciū inobediētie quia inobediētia cō
fert mortē et malediccionē i preſēti
et penā in futuro Vn̄ fuit dictū ade
geneſis·iij· Quia comediſti de li
gno qd tibi p̄ceperā ne comederes
maledicta terra in opere tuo· ſpi
nas et tribulos germinabit ti

bi·dictum fuit etiam ſauli regi pri
mi regū·xv·pro eo ꝙ abieciſti ſer
monē dñi abiecit te dñs ne ſis rex
propter quod dicit Bernardus·
Magnū eſt viciū inobedientie q̃a
angelus celū·adam paradiſum·ſaul
regnū ſalomon perdidit amorē di
uinū·Prout ait valerius lib·ij·po
nens exemplū qualiter patres pu
niebant filios militarem diſcipli
nā non obſeruantes Aurelius enī
filiū ſuū quia nō tenuit ſuū prece
ptum inter pedites fugi coegit qđ
fuit maxime humiliationis·Legi
tur in cronicis romanorum ꝙ cū
iulius ceſar in perdomandis hoſti
bus quinq3 annoꝝ ſpacium ſibi ꝑ
miſſum ꝑtranſiret licet glorioſe tri
umphaſſet honor tamen debitus
ſibi denegatus eſt nec vrbē ingre
di ꝑmiſſus ē eo ꝙ vltra terminū
ſibi prefixum moram contraxiſſet·

De herodio ⁊ miluo dialogus·li·

Herodius rapaciſ
ſima auis eſt omniū volati
liū maior qui ⁊ aquilam vincit vt
dicit gloſa ſuper illud pſalte·hero
dij domus ⁊c·Herodius ꝑ aerem
ſpaciabatur volans. Sed miluus
poſt ipſum ſibilare cepit eumq3 de
pompare id ē vituperare dicēs· Ex
pecta me nephande quia te totum
decaluabo tu vis ſup omnes volu
cres dominari ſed oēs de te ego vi
dicabo·Herodius autem in aere
volabat nec de vbis fabuloſis cu
rabat·Sed miluꝰ verba reciproca
re inchoauit ꝓpter quod herodius
ira inflāmatus ſup ipſum deſcen
dit et vngulis totū euiſcerauit di
cens· Qui vult infeſtare fortem
perit atq3 querit mortem·Ergo cer
nere poſſumus ꝙ periculū eſt non
modicū contra potentes verboſari
ipſoſq3 infeſtare· Prout dicitur
eccl·viij·Non litiges cū homie po
tēte ne forte incidas manus illius
Vnde refert eſopus ꝙ quidā lu
pus bibebat in flumine ⁊ agnus
quidam ſubtus eum bibebat cum
eo ſimul·leuauitq3 lupus poſt eū
vocem dicens·Turbas tu aquam
potus mei·Cui agnus·domine nō
facio vobis iniuriā neq3 turbo· Et
lupꝰ·mihi damna minaris·neſcis
quid feci patri tuo nondū ſunt ſex
menſes Cui agnus·tanto nūc vixi
tpe·Tūc clamauit lupus·An loq̄
ris furcifer id eſt villane·⁊ac irruit
in eū ⁊ deuorauit·Sic faciūt poten
tes ſeculi minoribꝰ q3 ſine occaſio
ne deuorant eos ⁊ diſperdunt ꝓpte
rea dicit dño nō deficit occaſio·

De grue que volebat volare ad ſolē dia·lij

Grus erecta vidēs
aq̄lam volare vſ3 ad ſolem
ipſumq3 ꝑſpicē clare·ait itra ſe pul
cra ſū ego ⁊ magna vt aq̄la·volo
euolaē vſ3 ad ſolē ⁊ irreuerberatis
oculꝭ in ipm ꝑſpicere vt aq̄la·po
ſteaq3 magnificata ero vt ipſa Cū
q3 ſe in aſtra erigēt cepit vltra vi
res fatigari nec ad ſolē attīgebat
Nec etiā ꝓpter arrogantiā deſcen

dere cupiebat. ſed vltra ſuum poſſe ſurſum tendere cepit Qua ꝓpter nimiū aggrauata non valens ſe gubernare et ad ſolem volare irremediabiliter corruit dicens. Qui vltra poſſe ſurſum tendit contra velle poſt deſcendit. Sic enī multi ſuꝑbi et elati ſupra omnes conuolare cupiūt. Et qꝛ ſuperbia ſemꝑ caſuꝫ habet cōtra ſuū velle humiliabuntur quoniā qui ſe exaltat humiliabitur Luce. xiiij. Vnde Bernardus Qui ſe exaltat quantū poteſt. deijcietur quantū deꝰ poteſt. Et Auguſtinus. ſi extollis te. deus deijcit te Si tu deijcis te deus eleuat te. Sentētia dei eſt cui nec detrahi poteſt vel addi. Qui ſe exaltat humiliabitur. eccle. dicit ipſa veritas. Prout dicit Leo papa videte fratres magnū miraculū. Altus eſt deꝰ ſi erigis te fugit a te ſi humilias te deſcendit ad te. Refert oroſius libro v. qꝛ valerius imperator octauus poſt neronem propter ſuꝑbiam ⁊ infidelitatem ſuam excitauit ꝑſecutionem in cultoribus chriſti ꝑ totum orbem cupiens delere nomen chriſti ⁊ conculcare. vnde interfici faciebat omnes q̄ inuocabant nomen chriſti Cū aūt pugnaret cum ſapore rege perſarum victus eſt ⁊ captus cum toto exercitu ſuo ⁊ tradidit illum deus in manū ſaporis propter ſuꝑbiam ſuam ⁊ factus ē ei ſeruus oībus diebus quibus vixit. Quotienſcunq; vero ipſe ſapor equū aſcendebat eū proſtratū primo pedibus conculcabat et equū poſtea aſcendebat.

De ſterla q̄ cepit leporem dialogus. liiij.

Sterla auis ē ſimilis grui magnū enī habet roſtrū et periculoſum. hec cum roſtro cepit leporem. Sed dum eſſet famelica noluit predam comedere dicens volo predam tam excellentiſſimam alijs demonſtraē vt a videntibus ſim magnificata. Cūq; ad cōuentum alitum predam duxiſſet volucres fortiores predā hāc concupiſcentes rapuerunt nec partem aliquam ei reliquerunt. Sterla vero cum merore famelica manens ait Qui vult rem ſuam pādere cupit illam ꝑdere. Sic enim nonnulli vane glorioſi omnia que poſſident alijs volunt oſtendere vt per hoc magis ſint collaudati. Sed vt dicit Gregorius predari deſiderat qui theſaurum publice portat in via. Sunt etiam multi qui cuncta bona que agunt alijs innoteſcere cupiunt. Quibus Auguſtinꝰ loquitur dicens. Occulta quod agis inquantum potes qꝛ ſi ex toto non potes ſit in animo voluntas occultandi. Et gregoriꝰ. Bonum opus ſic fiat in publico vt tamen intentio ſit in occulto. Item. ſub beſtia quam occidit moritur qui de victoria quam facit gloriatur. Refert eſopus qꝛ lupus cepit hedum de capris tenerrimum. Cui dixit hedus. letare et gaude gaudio magno quia talem hedum habes in tua poteſtate Sed āteq̄ comedas

me·precoꝛ te vt cantes ⁊ dū canta
bis ego ſaltabo· Ad hoc lupus ce
pit cantare ⁊ hedus ſaltare: quod
audientes canes impetum fecerūt
in lupum quem inſecuti ad hoc cō
pulerunt vt hedum relinqueret et
hedus fugit· exemplū eſt· ꝙ quili
bet bonis ſuis vtatur ſilentio·

De ſtrucōe et cirurgi co dialogus· liiii·

Strucio ē auis ma
gna ⁊ potēs pennata ⁊ ala
ta tamen in aſtra eleuare ſe nō po
teſt ꝓpter imbecillitatem alarum
ſuarū· Erat enī ſtrucio quidā ſatis
pulcer ⁊ decorus q̄ alas habebat
fortiſſimas et venuſtas· tamen in
alis pēnas duas baiulabat retoꝛ
tas de quibus plurimū triſtabat̄
Quaꝓpter ad cirurgicū perrexit di
cens· ſatis egregius ſū ⁊ venuſtꝰ
ſed pennas iſtas retoꝛtas volo ꝙ
amputes mihi quoniā aliquantu
lum me deturpant· Cirurgicus āt
pennas retoꝛtas illi amputauit et
cū tali vngēto ei alas vnxit ꝙ alie
penne alarū ceciderūt· ꝓpter quod
ſemp impotēs fuit ad volandum·
Strucio vero amaricatus vſqꝫ ad
mortē plorauit dicēs· Sicut nos
plaſmauit eternus deus· nūq̄ nos
mutemus· Sic enī nōnulli curioſi
et vani dū a cōditore ſuo ſatis ſūt
bene formati nō referūt grām con
ditori imo ſi aliquam maculā ha
berent in corpe ſtudent modis om
nibus eam mederi· de maculis quo
qꝫ anime nihil mederi procurant·
Sed ſicut dicit auguſtinus Nō enī
exteriorem pulcritudinem ē͞quirit
inuiſibilis ſponſus· Ideo dicitur ꝓ
uerbioꝝ· xxxi· Fallax gratia et va
na eſt pulcritudo· De talibus ait
Auguſtinus· Ecce oīa pulcra ſunt
cum hominibus ⁊ ipſi ſunt turpes
Vnde quidā rex fecit cōuiuiū prin
cipibus ſuis· Et cum non eſſet ali
quis angulus in domo eius q̄ nō
eſſet coopertus purpura ⁊ aliis p̄
cioſis affuit quidam phūs· qui cū
vellet expuere expuit i faciē regis·
Et cum miniſtri propter hoc vellēt
eum ducere ad ſuſpendendum non
permiſit rex ſed queſiuit a philo
ſopho q̄re hoc feciſſꝫ· Cui reſpōdit·
vidi alia loca plena argento et au
ro et gemmis et purpuris preci
oſis· Et ideo in barbā regis incraſ
ſatam et ex pinguedine ⁊ cibo im
mundam expui· Non enim vidi lo
cum minus nitidū Quod audiens
rex compunctus eſt et humiliatꝰ
Illi vero qui ſe decorant et ornant
ex auro vel alio ornamento cito ex
poliantur· Prout refert eſopus ꝙ
quedam cornix deformis ⁊ nigra
perrexit ad nuptias· Sed anteq̄
ad nuptias intraret· a qualibet a
ue accepit plumam vnam ⁊ orna
uit ſe· Erat itaqꝫ pulcra valde non
natura ſed arte· Et dum intraret do
mū nuptiarum mirabantur cetere
aues que illic conuenerant pulcri
tudinem illius· Venerūt aūt aues
ille quarum plumas furata erat ⁊
acceperūt ſingule pl'ias ſuas: ⁊ ſic
cornix remāſit nigra ⁊ deformis vt

prius· Accidit pariſius in genera
li proceſſione q̄ quedam ſimia ci
iuſdam dñe tretias alienis crini
bus quas deferebat coram omni
populo abſtraxit ⁊ turpis ac deca
pillata ad modum cornicis depoſi
tis alienis plumis remanſit· Et iu
dicio dei hoc accidit·

De falcone et gallo Dialogus·lv·

Falconem quidam miles habebat cū quo pluri
mū letabatur· quem ſemp ſup ci
rothecam geſtās ſplendide nutrie
bat· Quadam autē vice miles fal
conem in aerem direxit cupiens ip
ſum ad manū clamare poſt eum ſi
bilabat vt rediret· falco autem de
ſcendere nō volebat in terrā· gall⁹
hoc vidēs ſe ſublimare cepit dicēs
Miſer ego quid facio ſemp turpit
in humo ⁊ luto pico· Nōne ſū pul
cer ⁊ magnus vt falco· certe ſup
cirothecam volabo· et de cibo domi
ni mei epulabor Cumq̄ ad cirothe
cam volaſſet miles ſollicitus de fal
cone gauiſus eſt et gallum cepit
et q̄ citius iugulauit· ⁊ carnē eius
falconi oſtendens ad manū recla
mabat· Et falco hoc vidēs tam deli
catam carnem cupiens ad ipſam
gaudenter ſe declinauit dicens·
Non ē ſenſus ſe leuare in ſtatu
ſuo ſed pauſare· Sic enī homo age
re debet humiliter reſidere in ſtatu
ſuo· nō oculos ad id quod nō decet
tendere propter quod dicitur puer
biorū· xxiij· Prudentie tue pone mo
dum· Altiora te ne queſieris et for
tiora te ne ſcrutatus fueris· Et ſene
ca· Id quere quod inuenire potes
Id diſce quod potes ſcire· Refert e
ſopus quod quidam nobilis ho
mo habebat vnū catulum leui
puū et vnū aſinū Aſinū mittebat
ad molendinū ad grauiora opera
catulus vero cum domino ſuo lu
debat quē de propria ſcutella paſ
cebat· Videns autem aſinus ſe fa
tigari et canem blandicijs foueri
cepit intra ſe cogitare· Iſte catulus
nihil facit niſi q̄ pedib⁹ calcat do
minū ſuum et lingua lambit ⁊ ſic
diligit· volo ⁊ ego ſic agere Et ele
uans pedes anteriores miſit ſuper
humeros domini et ſua voce tona
bat· Dominus autem timens cla
mare cepit et ſeruitores venerunt
cum baculis et fuſtibus et verbe
rauerūt eum vſq̄ ad mortem· At
ille cogitans dixit· Meli⁹ mihi erat
quieſcere q̄ ſic agere q̄ nihil lucra
tus ſum niſi verbera· Vnde in hoc
docemur q̄ homo nō agere debet
quod naturaliter nō poteſt facere
Vn̄ quidam· Nemo audet feliciter
quod natura negat· Imprudēs di
ſplicet vn̄ placere ſtudet·

De aſture q̄ miſit ad caridriū Dial·lvi·

Aſtur in aere perſe
quebat̄ gruē et ad extremū
deiecit tn̄ grus cum roſtro vſq̄ ad
mortē vulnerauit aſturē· Aſtur āt
ſic vulnerat⁹ miſit ad caridriū nū

cios ⁊ munera dicẽs O medice ani
marum et corporũ deſcende ⁊ cura
vulnera mea quia ad plenuȝ tibi
ſatiſfaciaȝ· Caridrius vero vt dicit
pap̄· eſt auis alba tota cuius inte
riora oculos caligínoſos curāt· Et
ſi viuẽ debet homo appropinquat
ſibi ſi vero mori fugit ab eo· Vnde
cognoſcẽs ꝙ aſtur moriturus erat
ei appropinquare noluít dicens·
Perituros viſitare nolo· ſed cũ
letis ſtare· Multi enim tales reperi
untur amici qui tẽpore proſperita
tis et leticie viſitant amicos tẽpoꝛe
autē calamitatis et miſerie noluit
videre· Eapropter dicit ſeñ· Diffici
le eſt in re proſpera amicos proba
re· in aduerſa facile· Quia dicitur
eccl'· xxxvij· eſt amicus qui ſolo no
mine amicus eſt Et vt dicit iſidoꝛ9
Rari ſunt amici qui vſqꝫ ad finem
cari exiſtāt· Quidam interrogauit
filium ſi amicum haberet fidelem·
Cui ille reſpondit ſe habere tres Et
pater· Frater ⁊ amicus in āguſti
is cõprobatur· Vade ergo ⁊ ꝓba·
Juit ille ⁊ tulit porcũ ac decollauit
et amputauit caput ⁊ pedes miſit
qꝫ in ſacculũ dicens ſingulis ſuoꝝ
triũ amicorũ· Ecce hominẽ quẽ oc
cidi peto vt illũ caute ſepelias ne in
culpa deprehẽdar qui a nullo ami
coꝝ illorum receptus ẽ· Hac enim
de cauſa pater fecit eũ amicos ꝓ
bare ⁊ aliud ſibi exẽplũ narrauit
de duobus ſocijs· quoꝝ vnus con
ceſſit alteri ſponſā ſuā vxorẽ deinde
perexit viſitare parentes ſuos ⁊ in
mari omnia perdidit· Et reuerſus
ad ſociuȝ ſuũ non ẽ auſus ſe mani
feſtare· ſꝫ deſperatus dixit ſe feciſſe
homicidiũ quod non fecit· vt more
retur ipſe pre deſperatione ⁊ cõfu
ſione· Et cognitus a ſocio ꝑ ſignũ
dixit ipſe ſe hominẽ illum occidiſ
ſe vt ſocium liberaret· Tandem ho
micida hoc vidẽs ſe manifeſtauit
ne morerentur iſti inculpabiles·
Narrat valerius libro quarto· ca·
vij· de vera amicitia de duob9 ami
cis ſcilicet amone et phitia quorũ
vnũ cum vellet dyoniſius tyran
nus interficere et ipſe impetraſſet
tempus ab eo vt rediret domũ ad
res ſuas ordinandas· Alter vero
pro reditu ipſius fideiuſſorem ſe fe
cit nihil dubitans de amico Appro
pinquāte autem die diffinita nec
illo redeunte vnuſquiſqꝫ illuȝ teme
rariũ ſponſorem damnabat· Ille
vero de amici conſtātia ſe non me
tuere predicabat· Hora autem cõ
ſtituta alter venit· Admirans aũt
tyrānus eorum animũ ⁊ amicitiā
fidei ſupplicium remiſit ⁊ rogauit
eos vt ſe tertiũ gradum ſodalicij
ſecum reciperent· Si homo ſic facit
pro homine quid facere deberet ꝓ
deo qui ſe permiſit occidi pro homi
ne Vnde eccleſiaſti· xix· Gratiam fi
deiuſſoris tui non obliuiſcaris de
dit enim pro te animam ſuam·

De oſmerillo ⁊ acci pitre dialogus· lviij·

Osmerillus et ac
cipiter ſociati ſunt ⁊ predaȝ
ſimul diuidebant cum venabant·
Quadam autem vice rapuerunt

quahiam extra nidum· Qualia eſt
auis quedam et dicitur a quatis
vel dicitur qualia a voce quam fa
cit ſcilicet quaquera huic dixerunt
Elige tibi vnũ aut vis ꝙ te ſolam
manducemus· Aut vis nos ꝑdu
cere ad nidum et te cum filijs epu
lemur Quib⁹ qualia ait· Anguſtie
mihi ſunt vndiqꝫ et quid eligam
ignoro· Sed mihi melius eſt ſolã
incidere in manibus veſtris q̃ꝫ cũ
filijs interire· Et anteq̃ꝫ eam iugu
larent locuta eſt dicens· Meli⁹
eſt ſuſtinere malum q̃ꝫ peius habe
re Jta et nos exemplo qualie cũ
pericula euadere nõ poſſumus ſem
ꝑ minus malũ eligendũ ẽ· Juxta
dictum ſapientis de duobus mal̃
minus eligendum eſt· Eligere enĩ
debemus potius mori pro republi
ca q̃ꝫ pro propria viuere vtilitate
Vnde refert Auguſtinus de ciuita
te dei libro p̃mo ꝙ cum marchus
regulus captiuus a cartaginenſi
bus detineret̃ et romani multos
de cartagĩe detinerent iuuenes miſ
ſus eſt dictus regulus romam pro
cõmutatione fienda· Jurat ꝙ redi
ret ſi cõmutatio fieri nõ poſſet· Qui
cum romam veniſſet ſupradicta ſi
eri diſſuaſit eo ꝙ ſenex eſſet et pa
rum viuere poſſet: illi autem iuue
nes multa prelia romanis adhuc
poſſent mouere· Et cum rogaretur
vt ſaltem remaneret nullatenus
adquieuit· Rediens ergo crudeli
morte interijt· Vtile quidẽ rema
nere ſibi fuiſſet· Sed propter iuſiu
randum non fuiſſet honeſtum ⁊ p
pter vtilitatem romanorum non
fuiſſet vtile·

De carflãcho q̃ volu it ſe regulari Dialo gus· l[redacted] viij

Carflãch⁹ eſt auis
ſimilis falconi potens ⁊ vir
tuoſus hic in iuuentute voluit ſe re
gulari dum virtutibus prefulge
ret Sed timore auſteritatis regule
diſtulit dicẽs· Credo ꝙ nõ potero
ieiunare· ſurgere ad matutinũ · ca
ſtitatẽ tenere ⁊ voluntatẽ ꝓpriã ab
negare· Et ꝙ bonũ non inchoauit
timoꝛe penitẽtie nõ bene media uit
imo male finiuit dicẽs Qui non
bonũ pre timore facit perit cuꝫ me
rore· Sic enĩ multi cupiũt cõuolarẽ
ad grãm dei ſed timẽt carere delici
js mũdi Prouocat quidẽ amoꝛ xp̃i
eos ſed reuocat cupiditas ſeculi·
Tales enĩ ſolent dicere ſeruirem li
benter deo· libenter intrarẽ religio
nẽ· ſed timeo ꝙ nõ poſſem auſteri
tatem regule ſuſtinẽ· Jſti nõ atten
dũt illud apl'i ad philippẽ· iiij· oĩa
poſſum in eo q̃ me cõfortat· Jd eſt
xp̃s Vt dicit berñ· in ſe ſperãtibus
de⁹ ẽ theſaur⁹ in pauptate ſolaciũ
in ſolitudine gl'ia· in ambicõe ho
noꝛ in contẽptu vmbraculũ in ꝑte
rcõe a pluuia ⁊ ab eſtu Fabulatoꝛ
enĩ quidã ait ꝙ falco cepit miluũ
et ſb̃ pedibus ſuis deiecit et cũ vno
pede ipſum conculcabat dicens·
Jnfelix magnus et fortis es tu vt
ego quare te non defendis quia te
conculco et euiſcerare volo · Cui il
le verum dicis quia magn⁹ et foꝛ

tis ſum etiam vltra te. Roſtrū eni
habeo et pedes fortiores ſed mihi
deficit cor. Sic enim mlti multa bo
na agere poſſunt ſ3 deficit ſibi cor
et voluntas faciendi. Quidam ceci
dit in flumine neſciens natare vn
de cepit clamaē. ſancte Georgi ad
iuua me. Sanctus autem Georgi9
affuit eiq3 dixit. Tepide adiuua te
metipſum. moue manus et pedes
et liberaberis. Quia qui ſe iuuat:
iuuatur a deo. Sic enim facere deb3
qui cecidit in peccatum non ſolum
debet a deo veniam poſtulare ore
ſed operari que poteſt vt a pecca
tis reſurgat Refert Auguſtinus i
epiſtola ad Hieronimum ꝙ cum
quidam in puteum cecidiſſet a ali
us ſupueniens quomodo ille ceci
derat interrogaret. ait ne queſo q̄
ras qualiter huc ceciderim ſed in
quire qualiter liberare poſſis me.

De upupa & papago dialogus. lix.

Upupa quedam a
uis eſt dicit iſidorus ethi.
xij. Vpupam greci appellant eo ꝙ
ſtercora humana conſideret et fe
tenti paſcatur fimo auis ſpurciſſi
ma chriſtis extantibus galeata ſe
per in ſepulcris et humano ſter
core cōmorans cuius ſanguine q̄
ſe vnxerit dormitum pergēs demo
nes ſuffocātes ſe videbit. Hec pro
pter ꝙ eſt pulcra et placide criſta
ta pennisq3 variata ſublimare ſe ce
pit intuens papagū penes regem
morari in cauea deaurata. qui ſplē
dide paſcebatur de cibo regis ait
placida ſum vt papagus tamen
magno labore cibum mihi quero
Iſte autē papagus ſine ſudore ho
norifice manet et ad libitum ſatu
ratur. Certe volo ad regem ire a in
cauea canere a vt papagus epu
lari et gaudere cum domino. Dum
autem ad regem aduolaret et rex
claudens eam in cauea collocaret
cepit plurimū amaricari videns ſe
captam a in libertate alterius Vn
de pre triſticia et dolore parum vi
xit et durauit dicens. Libertati
comparari poteſt nil nec eſtimari
Sic enim multi loquūtur de religi
oſis dicentes. Iſti fratres bene ſe
habent optime ſaturantur. cātant
et ſine magno labore degūt Vnde
cum probare volunt intuentes ſe
ſub regula concluſos a in poteſta
te alterius pemitet eos non haben
tes libertatem propriam. Vnde
philoſophus. Non bene pro to
to libertas venditur auro. Narrat
valeri9 libro. vi. ꝙ litromides no
bilis ſpartanorum cum trecentis
ciuibus pugnauit contra pſem re
gem pſarum pro libertate patrie
et alacri voce exhortatus eſt ſuos
dicens. Sic prandete cōmilitones
mei tanꝗ apud inferos cenaturi
Cui omnes intrepidi paruerūt. Et
cum nō eſſet ſpes euadendi ita eos
animauit ꝙ omnia patiēter ſuſti
nerent potius ꝗ ſeruire perſis a li
bertatem ꝓpriam amittere. Itē re
fert oroſius libro. vi. ꝙ demetri9
rex ponti a armenie cum obſideret
eum filius ſuus nec deſiſtere vellet

ab obſidione cō̄triſtatus ad infe
riora domus ſue deſcendit ⁊ omni
bus vxoribus ſuis et filiabus et
meretricibus venenum dedit ⁊ ip
ſe poſtea pre deſperatione ſumpſit
Sed cum nec ſtatim vitam finiret
cuidam de hoſtibus per murum i
tranti iugulandum ſe exhibuit ā
teq̄ꝫ hoſtibus ſubiaceret ⁊ propri
um arbitrium amitteret. Item re
fert oroſius ꝙ cum quidam obſeſ
ſi fuiſſent a ſcipione affricano ⁊ ro
manis ⁊ vidiſſent ſe non poſſe reſi
ſtere cū̄ caperētur ne de bonis eoꝝ
gauderēt romani clauſerūt portas
ciuitatis ſue. ⁊ ſe ac omnia ſua et
vrbem incendio cremauerunt ante
q̄ꝫ hoſtibus libertatem ſuper ſe tra
derent. Legitur in hiſtorijs ſco
laſticis ꝙ tempore abrahe quidā
rex babilonie nomine belus inua
ſit ſiriam in aliqua parte ⁊ ſtatim
mortuus eſt. Sed vxor eius ſemi ra
mis cupiditate regnandi vt poſſet
regnare. proprio filio nomīe nino
nupſit qui poſt totam ſiriam cepit
⁊ fecit ciuitatem magnam itinere
dierum trium ⁊ ſuo nomine nino
appellata eſt niniue. qui habuit
etiam filium ex propria matre no
mine babilio qui ⁊ babiloniam am
pliauit.

De gallina ⁊ colūba. dialogꝰ. lx.

Gallina ⁊ columba ſimul nidum fecerunt ⁊ mo
rabantur ſed multotiens rixabā
tur propter quod vnanimis cane
bat altera vero nimium vlulabat
Gallina autem dum proſpiciebat
filios columbe iugulari plurimum
letabatur ⁊ cantabat. Ideo qꝫ colū
ba ſe turbabat dicēs. Tu gallina
non vis condolere mecum cum ꝓ
ſpicis pullos meos iugulari. Galli
na vero contradicebat. Tu magis
non vis cantare mecum cum de vi
ſceribus educo ouum ⁊ a tali peri
culo liberoꝛ. Hac enim de cauſa ſi
mul queſtionabantur. Unde vna
nimiter ad aquilam perrexerunt
dicentes. Iudica inter nos o regina
ſi ſimul nos habitare ⁊ commorari
competit. Aquila vero ſententiam
publice exerauit dicens Leti
ſtent cum liberatis. triſtes cū tri
bulatis. Non enim conueniens eſt
hilares ⁊ iocundos cum hijs qui
in triſticia poſiti ſunt ſpaciari nec
amaricantes ⁊ triſtes cum letabū
dis iocari. Sed ſicut ait apoſtolus
ad rō. xij. Gaudete cum gaudēti
bus. flete cū flentibus. Sꝫ nota ꝙ
nimia leticia aliqn̄ ſbito occidit qꝛ
coꝛ tunc dilatatur ⁊ caloꝛ ad exteri
ora tranſit ⁊ coꝛ deficit ⁊ ideo mors
interuenit. Unde refert valerius.
ꝙ cum cuidam mulieri mors filij
abſētis ex errore fuiſſet nunciata
dum illa merens ſederet filius ad
uenit. Quem illa videns in ample
xus eius irruit et mox exanimata
corruit. Triſticia autem non cito
occidit quia i triſticia primo retra
hitur caloꝛ naturalis ad interioꝛa
⁊ talis agitatio caloris prebet nu
trimentum in membris ⁊ operat
cōſumptionem et ideo per proceſ

ſum temporis ſeq̄tur eccl̄e a puer·
xviij· Spiritus triſtis exiccat oſſa·
Vnde probatur ꝙ leticia mundi ē
ſicut vinū puꝝ quod cito deijcit ni
ſi ſalubri triſticia tēperetur· Juxta
illud eccle·vij Melius eſt ire ad do
mū luctus q̄ȝ ad domū conuiuij· Re
fert tulius ꝙ qn̄ aliqui cōſules ro
mā redibāt victores triplex honoꝛ
fiebat eis· Primus omnis ꝑpl's ſi
bi cū leticia obuiabat Secūdus ꝙ
oēs captiui quos ceperat eius cur
rum iunctis manibus ſequebant̄
Tertius ꝙ ipſe victoꝛ indutus tu
nica iouis in curru ſedebat quem
quatuoꝛ equi albi vſqȝ ad capitoli
um deducebant· Ne vero ſupra ſe
nimis eleuaretur iſtum honorem
tripliciter tempabant· primo q̄a
vnus homo ſeruus alicuius cōdi
tionis ſecum in curru ponebat̄ vt
cuilibet ſpes daretur puenīēdi ad
talem honorem ſi probitas merere
tur· Secūdo ꝙ ille ſeruus cum cola
phis cedebat dicens· Cognoſce te
ipſum· Tertio licebat illa die cuili
bet in ipſum inferre omnia oppro
bria que volebat· Si igitur paga
ni ſic ſuas vanas leticias tēpabāt
multo fortius nos xp̄iani eas rep̄
mere debemus· Quia vt dicit Gre
gorius preſentia gaudia ſequunt̄
perpetua lamenta· ⁊ Auguſtinus·
Leticia ſeculi vanitas eſt· cum ma
gna expectatione ſperatur vt veni
at et cum venerit nō poteſt retineri

De gallo et capone dialogus ·lxi·

Gallus et capo in
curtino vno morabantur·
ſed gallus dominabatur gallinis
capo autem humiliter cū ipſis pi
cabat· Accidit quoqȝ ꝙ vulpes ce
pit gallum ipſūqȝ comedit· Sȝ cri
ſtam ſiue coronam capitis nō teti
git imo illeſam ſeruauit ⁊ ad capo
nem ipſam deduxit dicens· O capo
frater ſocius tuus migrauit de ſe
culo· ſed ꝑ nimiam caritatem quā
circa te habere cupio coronā pul
cerrimā capitis eius tibi apportaui
Deſcende ad me ⁊ coronabo te et
eris poſtea princeps gallinarum
vt erat ipſe Capo audiens hoc cu
piēs dominari ſup gallinis de pul
lario exiuit ⁊ ad vulpem acceſſit·
Vulpes vero gaudens q̄ȝ cito venit
eum cepit· ac iugulauit dicens

Non eſt omnibus credendum·
ſed a falſis eſt cauendū· A talibus
enī precepit ſaluatoꝛ cauere dicēs
math·x· Cauete ab his q̄ veniūt
ad vos in veſtimētis ouiū Jntrin
ſecus āt ſunt lupi rapaces· put re
fert eſopus de coruo q̄ tenebat pe
tiā carnis in oꝛe ⁊ ſtabat ſuper ar
borem· Quē videns vulpes cogita
uit· O ſi poſſem eū decipere habere
qȝ carnem quā tenet pro quo dixit
Ecce frater corue omniū auiū pul
critudinē excedit tua pulcritudo ⁊
fortitudo tua ceterarū auiū fortitu
dinē ſed doleo ꝙ nō habes vocem
nec potes cantare· Mox coruus cepit
cātare ⁊ cecidit caro de oꝛe eius quā
vulpes accipiens comedit ⁊ abijt
Sic enī multotiēs accidit hōi cū au
dit ſe laudari Vn̄ Hiere·ix· Vnus

quiſq; a proximo ſuo ſe cuſtodiat
et in omni fratre ſuo non habeat
fiduciam. Et plus alijs de te ꝙ tibi
credere noli.

De faſiano ⁊ pauone dialogus .lxii.

Volucres in diuiſi
one fecerūt electionē et ele
gerūt faſianū et pauonē ipſi vero
ꝑ electionem ſimul queſtionaban
tur et bona ſua diſperdebant. Ea
propter aues ad aquilam cōcur
rerūt dicentes. fecimus nos electō
nem ſed vt iudex da confirmatio
nem vt electi comprobentur. Aqui
la vero electos citauit volens exa
minare electionē. Sed faſianꝰ auis
eſt quedã ab grecia primū aſpor
tatus cuius caro ſuauis ē ad come
dendum. hic ꝙ plurimū ſe magni
ficabat dicēs. O iuſte iudex vt cer
nis nimis ſum delicatus pulcer ⁊
variatus. Caro mea aromatizata
ſuper omnia ſapit et redolet. pro
quo mihi cōuenit ꝑncipatus. Pa
uo autem ſe pro viribꝰ defēdebat
dicens. Non dn̄a eſt ita vt faſianꝰ
aſſerit quoniam pulcrior eo ſum.
magnus ⁊ criſtatus. Cauda mea
mihi ſublimatum reddit honorē.
Et hoc dicens caudam ſurſum ere
xit ſicq; gloriabatur. Aquila vero
hec omnia intelligens ait pauoni
Tu pauo te vituperaſti dum cau
dam ſurſum erexiſti quia turpes pe
des nobis oſtendiſti ob hoc nō es
dignus principari. Deinū ad faſi
anū inquit. tu autem lacbrymoſꝰ
es ac debilis nec cātare ſcis. Ideir
co propter defectum oculorum tu
orum te priuo principatu. Sic enī
vterq; priuati permanſerunt dicē
tes. Non eſt dignus principari
qui querit queſtionari. Hoc enim
vt cernimus ſepiſſime accidit in
electis quomodo propter queſtio
nes electionis vicia ſua homines
timantur propter quod ſepe ſpoli
antur ⁊ diffamantur. Vnde nō eſt
bonū queſtionem agere propter
primatū honoris. Quia dicit Gre
gorius deſiderium primatus ex ia
ctantia cordis naſcitur. Et quicūq;
deſiderauerit primatum in terris ī
ueniet confuſionem in celis. Hoc
enim periculum preſidendi vitan
dum eſt pro viribus. Quia dicit
Grego. Quantum in ſuperiori loco
paſtor eſt. tantum in periculo ma
iori verſatur. Quapropter ātiqui
principes non patiebantur filios
ſuos preſici niſi poſſent proficere
vt narrat elinandus hyſtoriogra
phus de helio. Qui cum de ſenatorē
creatus eſſet imperator ⁊ obſecrā
te ſenatu vt filium ſuū auguſtum
ceſarem ſecum nominaret ait. ſuffi
cere nūquid debet vt ego ipſe inui
tus regnauerim cum nō meruerī.
principatus enim non ſanguini de
betur ſed meritis. Et ſepe inutilis
regno ē qui rex naſcitur procul du
bio parentū affectum neſcit qui ꝑ
uulos ſuos importabili mole ſup
iecta extinguit. Hoc enim eſt ſuffo
care filios nō ꝑ meritis ꝓmouere
Alendi enī ſunt prius ⁊ virtutibꝰ
exercendi vt cū in eis ꝓfecerint v̄l

probentur illos virtutibus antecedere quos debent honore anteire. Implebant enī ope preceptum illud eccle. vij. Noli querere fieri iudex niſi valeas virtute irrūpere iniquitatē. Vnde in policraton libro vi. dicitur ꝙ octauianus cum filij ſui ſufficere poſſent ad gloriā magnam promerendam noluit ſi ſufficienter ſuam ⁊ alienā curam nō poſſent ꝑ virtutez protegere vnde eos ad gradū militarem ad curſū ad ſaltū ad vſum natandi ⁊ iacendi lapides manu vel funda exercitari precepit. Filias vero ſuas in lanificio inſtituit vt ſi ꝑter ſpem in extremā paupꝛtatez fortuna proiecisset vitam poſſent partem ſuſtētare. Nam vendēdi ⁊ texēdi veſtes fingendi ⁊ componendi nō modo artem ſed vſum habebant. Sic ꝑcipitur eccle. vij. Si tibi filij ſint erudi illos. Et ſequitur. Si tibi filie ſūt ſerua corpus illarum.

De coruo ⁊ ficedula dialogus. lxiii.

Coruus dicit papias eſt auis que dicit̃ viuere vſqꝫ ad millenariū. Hec āt quadā vice nidum faciebat ꝓpter quod depilata ⁊ macilēta fiebat oua ſua nutriens. Tunc ficedula id eſt papafigo ad eum accedens plurimū vituperabat nec in pace ipſum dimittebat. Coruus āt non valens relinquere oua ſua nimiū ſe ꝑturbabat tamen in corde hec oīa conſeruabat. Cum aūt filij educti fuiſſent coruus cepit ſe reparare ⁊ cōualeſcere. Sed ficedula reuerſa cepit verba contumelioſa reciprocare eūqꝫ vt prius deuenuſtare de ꝗ coruus indignatus cupiens ſe vindicare ficedulam totaz decaluauit ac crudeliter euiſcerauit dicens.

Qui vult cum aliis rixari cupit dire laniari. Sic enī multi cū vidēt aliquē depreſſum et in calamitate poſitum non ceſſant eos obiurgare ac eis iniuriari. Tu autem quē cernis hominem in calamitate. ceſſare tūc debes ab obiurgacōne. Ait enī philoſophus. Obiurgare in calamitate grauius eſt ꝙ ipſa calamitas. Calamitoſo non compati etiā iniuria eſt. Antiqui ⁊ principes cōpatiebantur miſeris et calamitoſis in ſuis calamitatibus. Vñ narrat valerius libro quinto. ꝙ cum ceſar abſciſum caput pompeij aſpexiſſet pias lachrymas dedit. Item narrat ibidem ꝙ marcus marcellus captis ab eo ſyracuſanis cum eſſet in arce opulentiſſime vrbis conſtitutus afflicte ciuitatis fortunam deplorantes intuens a fletu ſe cohibere non potuit. Ibidem etiā narrat de clemētia pompeij erga regem armenie qui contra populum romanū magna bella geſſerat victum in conſpectu ſuo ſupplicem diutius iacere nō ē paſſus. Sed benignis verbis recreatum diadema quod abiecerat capiti reponere iuſſit ⁊ in priſtinū gradū reſtituit. eque pulcrum eē iudicās et vincere reges ⁊ facere. Conſimile narrat de quodam conſule pam

lo nomine q̄ cum quendam regē
captiuatum ad duci ad ſe audiſſz
occurrit ei. Et illum volentem ad ve
niam procūbere dextera ſua eleua
uit ⁊ ad ſpem exhortatus ē eūq̧ in
conſilio ſibi proximū ſedere fecit.
Nec honore menſe indignū iudica
uit. Nā ſi egregiū eſt hoſtem deui
cere non minus laudabile eſt infe
licibus ſcire miſereri.

De nycticorace ⁊ alau da dialogus .lxiiii.

Nycticorax dicitur
a nicos quod ē nox ⁊ corax
quod eſt coruus quaſi coruus no
ctis quia de nocte volat. vel q̄a de
nocte vigilat. Dicūt brito ⁊ iſidor⁹
ethimo. xii. Nycticorax ipſa eſt no
ctua q̄ noctem amat. Ad hāc pre
xit alauda dicens. Soror cariſſima
obnixe te deprecor q̄ die craſtina ī
meridie mihi ſocieris qm̄ amator
meus me cupit ad ſolem videre Si
ego tecū ero ſociata pulcrior appa
rebo. promittit hoc nycticorax per
omnia adimplere. verecūdabatur
enim hoc ei abnegare. Cunq̧ dies
adeſſet et ſol claritice perluſtraret
alauda expectabat promiſſa Sed
nycticorax ad ſolez exire nō audēs
Propter q̄ nihil proſpicit in die.
non venit. de quo alauda pturba
ta ipſum ſemp abhorruit ⁊ pſecu
ta eſt Qua de cauſa non audēs noc
tua de die volare timore alaude de
nocte vero volat ⁊ cibū ſibi querit
dicens. Nullus debet affirmare
quod non poteſt perpetrare. Ideo
q̧ cauendum eſt ne quid pmitta
mus quod ſit impoſſibile ne men
daces reperiamur. Si tibi forte nō
placet amico petita promittere nō
promittas pter verecundiam ne
gandi. Quia dicit philoſoph⁹.
Verecūdia negandi caue ne tibi ī
ferat neceſſitatem mentiendi Alio
quin minus decipitur cui celeriter
negatur. Tamen multi pter liber
tatē animi verecūdātur petita ab
negare. Prout de libertate tyti im
patoris ſcribitur ī geſtis romano
rum q̄ ſtatuerat ne accedentez ad
eum poſtulandi gratia ſine ſpe ha
bendi dimitteretur. Et interrogan
tibus amicis ſuis cur plura pollice
retur q̄m preſtare poſſet. Rn̄dit q̄
ideo q̄ non oportet quēq̄ a ſermo
ne principis triſtem diſcedere. Itē
legitur de traiano in geſtis roma
noꝝ q̄ cū arguerent eū amici q̄ i
oēs vltra q̄ imperatorem deceret eſ
ſet cōmunis. ſ. de cōdeſcendendo oi
bus. Rn̄dit traian⁹ ſe velle eſſe ad
oēs talem qualem quiſq̧ optaſſet
eum inuenire.

De caudetremula et faſiano dialog⁹ .lxv.

Caudetremula di
citur ab effectu q̄ caudam
in tremore ſemp habet hec ad faſi
anū prexit dicēs. Quare miſer non
tergis oculos tuos ſed lacrimoſos
ipſos oſ̄ndis ⁊ fetor oculoꝝ tuoꝝ te
reddit abhominabilē. Faſian⁹ āt
indignat⁹ rn̄dit. nō verecūdaris de

mēs ꝙ minima es ⁊ abiecta· Habes
enim caudam paliticam et treme
bundam et vis tu diſtinguere vi
tia mea· Vade prius et corrige vi
cia tua et tunc eris mea creatura·
Cauda tremula hoc audiēs erubu
it ⁊ cū confuſione reuerſa ē dicēs·

Prius debet ſe purgare ꝗ vult
aliū damnare· Sic enī nōnulli non
attendentes vicia ꝓpria aliena cu
piunt redarguere· Et vt dicit Ber
nardus· Multi multa ſciūt alienos
inſpiciūt et ſeipſos deſerunt· Tali
bus loqͥtur ſaluator dicens· Luce
vi· mathei· vij· Quid aūt vides fe
ſtucam in oculo fratris tui trabē
autem que in oculo tuo eſt nō con
ſideras, aut quomodo potes dice
re fratri tuo· Frater ſine eijciam fe
ſtucam de oculo tuo trabem in ocu
lo tuo non videns hypocrita eijce
primū trabem de oculo tuo ⁊ tunc
proſpice vt educas feſtucam de
oculo fratris tui· Legitur in vitiſ
patrum ꝙ facto cōuentu in ſithia
loquebatur frater de quodam fra
tre culpabili ⁊ detrahebat Abbas
autē pior tacebat· Et cum portarēt
retro ſe ſaccum plenū arena· Et de
eadem arena modicū ante ſe pone
ret· Interrogatus quid hoc eſſet di
xit multā arenam eſſe peccata ſua
quibus retro poſitis non curabat
de ipſis· Modicam autem arenam
ante faciem poſitam dixit eſſe pec
cata fratris quē iudicabat ⁊ addi
dit non oportet ita fieri fratres ſꝫ
peccata mea ante me eſſe debēt ac
de ipſis cogitare· Audientes enim
patres dixerūt vere hec eſt via ſa
lutis

De philomena ⁊ cor uo inter ceteras aues dialogus· lxvi·

Quodam feſto ma
gno aquila cū auibus prā
debat ⁊ ꝓpter prandiū aquila ad
ſe clamitauit philomenam dicēs
vade filia frāge vocē ⁊ canta vt do
cta es vt inde corda nrā conſolentꝰ·
philomena obediens canere icho
auit ita placide ꝙ oēs volucres cū
leticia auide auſcultabāt· Interea
coruus inde tranſiens ⁊ hoc cōſide
rās ait intra ſe· volo ⁊ ego cū phi
lomena cantare vocē magnā ha
beo ⁊ auditus ero a lōge· Et cepit
turpiter crocitare philomena aūt
obmutuit nō valens tam turpiter
audire cantare eū· Aues quidē om
nes pturbate coruū illum abhor
rebant ꝓpter quod feſtum ſuū vi
tuperabant· Idcirco aqͥla manda
uit ei vt recederet vel taceret· Ipſe
vero reſpōdit ꝙ volebat ⁊ ipſe cū
auibus feſtinare nec ꝓpter ipſam
intendebat ſe remouere de loco· A
quila ei remandauit ꝙ diſcederet
ꝓpter ꝙ libenter nō audiebatur·
Coruus āt aquilam audire nolēs
magis garrire cepit· Quapropter
aquila ipm̄ occidi mādauit dicēs

Stultū eſt eſſe cantores niſi ve
lint auditores· Sic enī ſtultū eſt lo
qui vbi auditores faſtidiūt audi
re· Ideo nos āmonet eccle· xxxij· V
bi auditus non ne ē effundas ſer
monē· Et poſtea in medio magna

torum non preſumas loqui et vbi
ſunt ſenes nõ multũ loquaris· Sic
enim vt coruus male cãtauit q̄dã
legatus athenarũ coram rege phi
lippo· de quo narrat ſeneca lib· iij·
de ira· Ad quẽ cum veniſſent lega
ti athenienſium eoꝝ audita legati
one benigne ait philippus · dicite
quid poſſum quod ſit gratũ athe
nienſibus· Cui r̄ſpõdit democrit⁹
vnuſ de legatis· te inquit ſuſpende
re· ſ· eſſet gratum athenienſibus·
Et cum circũſtantes eēnt indigna
ti et vellēt in eum irruere iuſſit rex
illum impunitum dimitti dicens
ceteris legatis· Nũciate athenien
ſibus multo ſuꝑbiores eſſe q̄ iſta
dicit q̄ꝫ qui patienter audiunt

De ciconia et irũdine dialogus· lxviij

IN quadã turri cico
nia nidum faciebat de foris · in ca
cumine irũdo vero deintus· Sꝫ irũ
do ſepiſſime clamabat ⁊ de natis
pulliſ letabatur ciconia quidem in
hoc triſtabatur· Cũ enĩ volebat q̄
eſcere cum filijs non valebat pro
pter garritũ irundinis· Ideoq3 ab
ſente irũdine ciconia nidum illius
diſſipauit et pullos ipſius intere
mit· Cũq3 ad nidum reuerſa fuiſſꝫ
irundo vltra q̄ꝫ credi poteſt triſta
batur de interitu filiorũ ſed quia
ignorabat quis hoc ei feciſſet non
ſe vindicabat· Paululum poſt ite
rum ſe reparauit irũdo ⁊ nidũ con

ſtruxit ac filios procreauit de qui
bus letabatur ⁊ q̄ꝫ plurimũ garri
ebat· Ciconia vero vt prius ꝑtur
bata cepit vociferare dicẽs · Certe
ſicut tibi feci adhuc faciã pullos
tuos cũ nido precipitabo ꝓpter q̄ꝫ
garriẽdo nõ ꝑmittiſ me cũ filijs cõ
quieſcere· Hoc enĩ audiens irundo
et cognoſcẽs q̄ꝫ ciconia filios ſuos
peremit toto ſtudio ſe vindicare per
optauit· Idcirco q̄dam vice dormi
ente ciconia cũ filijs irundo in nido
illius ignem poſuit et ipſam cum
pullis ſuis inflammauit dicens

Qui ſe videt vindicatum proſpi
cit ſe conſolatũ· In hoc appa*r*et q̄ꝫ
non licet inferiores infeſtare nec i
iuriari ne occulte nobis mala infe
rant Sepe enĩ recipit homo ab alio
quod fecit alijs· Vñ ſene· Ab alio
expecta quod alijs feceris Et ad co
loſſẽſes· iij· Qui iniuriã facit recipi
et quod inique geſſit prout refert
eſopus q̄ꝫ aquila volauit ad altũ
montẽ ⁊ inuenit filios vulpis q̄s
de fouea rapuit ⁊ ſecũ duxit ad ni
dum ſuũ vt eos comederet cũ fili
is ſuis· Veniens ãt vulpes non in
uenit filios ⁊ cepit deſcẽdere ad ne
mus et clamare ⁊ audiuit eos eiu
lare in nido aquile Vulpes vero di
xit humiliter ac dulciter aquile vt
ſibi redderet filios· aquila penitus
noluit audire eã· Vulpes ãt irata
inuenit ſtipulas ⁊ vitis ſurculos
ſiccos ⁊ circuiuit arborẽ ⁊ ore ſuo
duxit faculam ⁊ copia fumi occide
bat pullos aquile· Hoc videns aq̄
la deſcendit humilians ſe eligens
ex duob us malis minus reddidit

ꝗ̃ deuorare filios vulpis. In hoc do
cetur homo vt licet ſit maior time
at offendere minorem ſe. ⁊ ſemper
inter duo magna mala eligat mi
nus Vnde autor. non ſit aliquis ꝗ̃
ſtudeat obeſſe minori cuꝫ bene mi
nor poſſit obeſſe maiori.

De vigardo ⁊ alieto dialogus. lxviii.

Vigardus dicit hu
gucio eſt auis quedã Et di
citur a pige quod ẽ depreſſio quia
forte pua eſt. Et inter animalia co
meſtibilia numeratur deutro. xiiij.
Hanc ãt auem dum in aere rapax
auis pſequeretur. vt euaderet ad
alietũ declinauit dicens. Magnus
es tu potens ⁊ miſericors idcirco
ad te confugio cum ſim pua ⁊ ĩpo
tens nec refugium aliquod habeo
nec defenſio eſt in me protege me
ſub vmbra alarũ tuarꝫ ⁊ defende
me a furore rapacis. Alietus autẽ
vt dicit pap̃. eſt auis ſimilis aq̃le
ſed maior pietate motus reſpõdit.
Ex quo tu humillima auis es ⁊ im
potẽs ſede ⁊ quieſce apud me nihil
cꝫ timeas donec fueris mecũ. ⁊ di
xit. Humiles ſunt protegẽdi ⁊
non vnquã expellẽdi. In hoc appa
ret ꝙ impotẽtes ⁊ pauperes ⁊ hu
miles ſunt a potẽtioribus protegẽ
di ⁊ in ſuis neceſſitatibus adiuuã
di cꝫ hoc miſericordia ⁊ hũanitas
eſt. Et vt dicit Bernardus. virtus
humilitatis maior ẽ in maioribꝰ.
⁊ in clarioribus clarior cõprobat
tur. Seneca ꝗ̃ ait. Qui ſuccurrere
poteſt perituro ⁊ nõ ſuccurrit occi
dit. Habebant enĩ antiqui princi
pes affectũ erga ĩferiores ſicut lu
culenter exprimitur in eorꝫ geſtis.
Vnde elimandus in geſtis roma
norꝫ narrat de traiano ꝙ cũ aſcen
diſſet ad bellũ feſtinanter. quedã
vidua flebiliter occurrit dicens.
Obſecro vt ſanguinẽ filij mei ĩno
centis perempti vindicare digneris
Cũqꝫ traianus ſi ſanus reuerteret
tur vindicare teſtaretur. vidua di
xit Et quis mihi hoc preſtabit ſi tu
in prelio interibis. Reſpondit qui
poſt me imperabit. Cui vidua: ⁊ ti
bi q̃d proderit ſi alter mihi iuſtici
am fecerit Et traianus. vtiqꝫ nihil
Cui vidua. nõne inquit tibi meliꝰ
eſt vt tu mihi iuſticiã facias et p
hoc mercedem accipias ꝙ̃ alteri
hanc transmittas. Tũc traianꝰ pi
etate cõmotus de equo deſcẽdit et
innocẽtis ſanguinem vindicauit.
Item dũ quidã filius traiani p vr
bem eq̃tando nimis laſciue diſcur
reret filiũ cuiuſdã vidue interemit
Quod cum traiano vidua lachry
mabiliter exponẽti pſum filiũ ſuũ
qui hoc fecerat vidue loco filij ſui
defuncti tradidit ⁊ magnifice ipſã
dotauit.

De onocrotalo ⁊ azino dialogus. lxix.

Onocrotalus vel
onocrotalõ dicit brito que

dā auis ē. Et dr̄ ab onos quod eſt
azinus qꝛ faciē gerit azini ⁊ ē ſimi
lis cigno. Hec auis in deſerto oua
ꝑturiuit nidū conſtruxit ⁊ filios ꝓ
creauit. Sed cū in deſerto cibū ſibi
et filijs nō reperiret. ad ciuitatē per
uenit ⁊ azinuz ad ſe amicabiliter
clamauit dicēs. O frater vt cernis
ſimilis tui ſum qꝛ faciem aziminaz
geſto vt tu. ergo debes tu cōfidere
de me veni igitur mecum ⁊ noli pa
uere. Azinus innocens intuēs vul
tum aziminū cum ea ſimpliciter ꝑ
git. Onocrotalus autem ad foꝝ de
duxit azellū ⁊ cibum ⁊ eſcas ſibi ⁊
filijs amplifice emit ⁊ azinū pro
poſſe onerauit dicēs. Perge mecū
frater deferamꝰ eſcas ⁊ cibū filijs
noſtris. ad libitum tibi ſatiſfaciā
Azinus āt cū onocrotalone per de
ſertum diu ꝑagrauit. Sꝫ ad extre
mū cum magno labore ad nidum
pulloꝝ ꝑuenit. qui onus depoſuit
⁊ precium accipiens reditum ſuū in
choauit. Sed qꝛ in deſerto erat ī in
uio ⁊ inaquoſo neſciens redire in
deſerto perijt dicēs. Nullꝰ debet
longe ire inde ſi nō ſcit redire. Vn̄
patet qꝛ nullus ad remotiora loca
ꝑgere debet ſi reditū ignorat ⁊ vi
am neſcit. ⁊ hoc ꝓpter diuerſa peri
cula que ꝑ mūdū reperiūtur. Quia
ſicut dicitur ſcd̄a. iohānis. v. To
tus mūdus poſitus ē in maligno
quaſi dicat vbicūqꝫ eſt homo ſem
ꝑ eſt in periculo. Ideoqꝫ. ij. corin. xi
periculis flumimū periculis in fal
ſis fratribus. Ergo ſicut dicit gre
gorius. Semꝑ timere debemꝰ cū in
ꝑiculo ſemꝑ ſumus. ꝓut legit̄ in

collationibꝰ patrū qꝛ quidā ſolita
rius ꝑfectiſſimus deo ſeruiebat ⁊
diabolus ſubtiliter eius ꝑditionē
q̄rebat. Vn̄ trāſfigurauit ſe in for
mā mercatoris habentis ſarcinas
plenas auro argento ⁊ lapidibꝰ
precioſis ⁊ intrās cellam ſolitarij
ſtabat. At ille videns equū mira
batur q̄d hoc eſſꝫ. Deniqꝫ vidēs qꝛ
nullus veniret ad querendū cepit
tangere ac diſſoluere ſarcinā ī̄ q̄
inuenit omnia bona tꝑalia ſcilicꝫ
veſtes calciamenta ⁊ infinitā pecu
niam. Tētatione āt deuictus veſti
uit ſe ſplendide ⁊ aſcendēs equū de
uenit cū vniuerſa pecunia ad ciui
tatē ⁊ hoſpiciū intrauit optime bi
bens ⁊ comedens. Hoſpita vero vi
dente pecuniā eius dedit illi filiam
ſuā in vxorē ⁊ morabatur cū eo in
domo diabolus āt apparuit hoſpi
ti ī forma hoīs dicēs. Quid feciſti ⁊
cui dediſti filiā. Clericus eſt ⁊ apo
ſtota de iure nō poteſt eſſe eius vx
or. Hoc āt videns ſubtiliter ꝑſcru
tatus ē caput eiꝰ ⁊ occulte occidit
eum. Cum āt vellet diſſoluere ſar
cinam nihil inuenit niſi aquā ⁊ fi
mū ꝓpterea dicitur eccle. ix. Neſcit
homo finem ſuū Sed ſicut piſcis ca
pitur hamo ⁊ auis comprehendi
tur laqueo. ſic capitur homo pecca
tor viuēs in peccatis. qꝛ in multis
viuit periculis. In magno mari
marſilie de quatuor nauibus trā
ſeuntibus pauci euadunt. Vnde
in vitaſpatruꝫ dixit theodorus ab
bas cuidam fratri dicenti. quidaꝫ
frater reuerſus eſt ad ſeculum in
hoc non admireris: ſed ſi au

dictis ꝙ preualuit quis effugere
de manu inimici hoc admirare·

De cigno et coruo dialogus·lxx·

Cignus eſt auis to
ta alba· Coruus ꝑ cõtrariũ
eſt niger ⁊ ideo emulabatur cignũ
ꝓpter albedinem ⁊ mũditiam eius
Idcirco toto ſtudio conabatur ci
gnũ polluere ac denigrare· et quia
vigilando minime valebat dormi
endo ſagaciter cupiebat agē· Vn
de quadam nocte dormiēte cigno
coruus malignus ad nidũ ipſius
clam ſubintrauit ⁊ cum colore ni
gerrimo cignũ totũ polluit ⁊ deni
grauit· Cum aūt dies adeſſet ⁊ ci
gnus excitatus eſſet a ſomno ⁊ in
ficiatum ſe vidēs lauit donec alba
tus ⁊ purificatus exiuit dicens·

Qui vult fieri beatus ſemꝑ ſit im
maculatus· Coruus ē diabolus q̄
non poteſt intueri mũditiam ⁊ pu
ritatem ſeruoꝝ dei· Vnde toto cona
mine nititur eos polluere· Sed q̄a
vigilando hoc agere nequit dormi
endo ſatagit perpetrare vnde vigi
landum eſt dicit auguſtinus Ho
ſtis vigilat ⁊ tu dormis· Et ꝓpterea
dicitur prima petri ꝑmo· kariſſimi
ſobrij eſtote ⁊ vigilate in oracõni
bus quia aduerſarius veſter diabo
lus tanq̄ leo rugiēs circuit q̄rens
quem deuoret cui reſiſtite fortes in
fide· propter quod dicit iſido. ꝰ q̄s
vigilantes immũdi ſpiritus vicēt
nec ſuperant· acriter eos dormien
tes impugnant· Vnde in vitaſpa
trũ demones quēdā fratrem ſic de
ludebant ꝙ q̄n fratres cõmunica
re debebāt dũ dormiret apparebāt
ei ſimilitudines mulierū ⁊ pollue
bāt eũ ⁊ dum cõſuleret patres q̄d
ſup hoc eſſet agendum inquirētes
de ſtatu eius ⁊ inuenientes ꝙ hoc
non accidebat ex cibi ⁊ potus ſup
fluitate diabolica illuſione iudica
uerūt hoc fieri· Et conſuluerūt ei ne
ꝓpter hoc cõmunionē dimitteret·
Diabolus autē poſtea ei non illuſit
manifeſtans ꝙ hoc faciebat vt a
tanto bono eum retraheret·

De ornice et gallina dialogus·lxxi·

Ornix id ē gallina
ſilueſtris videns oua pauo
nis nidũ fecit apud quendā diui
tē· Dũ autē pulli eēnt educati erāt
nimiũ dño dilecti· ꝓpter ꝙ ornicē
excellēter paſcebat vt pullos me
lius enũtriret· Sz ornix tũc erat a
cerba gallinis ꝓpter audaciā dñi
⁊ pulloꝝ ꝙ ipſas edere neq3 pica
ri ꝑmittebat imo ꝓpulſabat ⁊ ver
berabat· Galline āt amaricate ta
cebāt expectātes tpꝛs vindicte Cũ
q3 pulli creuiſſent ornicē reliq̄rũt·
⁊ ad naturā pauoniā reuerſi ſunt
Dñs autē ornicē non ita fulciebat:
ſed cum alijs picare permittebat·
Galline vero non immemores perſe
cutionis ornicis ſe pro poſſe vindi
cabant non permittētes eam ſecū

picati· Tūc cornix ſe cognoſcēs plo
rabat dicens. Heu filios enutriui
et exaltaui· ipſi vero ſpreuerūt me
Galline āt a verberibus non ceſſa
bant dicentes· Nullus in pſpe
ritate viuat in crudelitate· Hoc in
tendat quilibet cū eſt in officio vł
in proſperitate nō calcet inferioēs
vel ſubditos quia tēpus p tempo
ra mutatur· Eccle· iij· Omnia enim
tēpus habent ꝛ ſuis ſpacijs tran
ſeūt vniuerſa ſub celo Ait eccle· p·
Tēpus proſperitatis ꝛ tps aduer
ſitatis· Tempus āt voluit ad mo
dū rote· alij aſcendūt· alij vero deſ
cendūt· Sed aſcendētes nō ſpernāt
deſcendētes· Quia ſicut dicit eccle·
vij· Non irrideas hominē in amari
tudine anime ſue· eſt enim qui hu
miliat ꝛ exaltet circūſpector deus
Sed ſicut dicit Idem· xi· In die bo
noꝝ ne immemor ſis maloꝝ ꝛ hoc
propter mutationē tēporis ꝛ offici
orum· Quia ſicut dicit Iſi· Caduca
et fragilis eſt potentia temporal.
Dic vbi ſunt reges· vbi ſunt prin
cipes· vbi imꝑatores· vbi locuple
tes rerum· vbi potētes ſeculi· Ata
xerſes rex pſarum ꝛ medoꝝ ſuper
biſſimus ꝛ potētiſſimus qui ſbuer
tit montes ꝛ ſtrauit maria cuꝫ de
ſublimi loco infinitam hoīm multi
tudinē ꝛ innumerabilem vidiſſet
exercituꝫ fleuiſſe dicitur eo ꝙ poſt
centū annos nullus eoꝝ quos tūc
cernebat futurus eſſet· Aliud cuꝫ
pgeret contra grecos cū mille mi
libus armatorum ꝛ cū mille ducē
tis manibus ꝛ tribus milibus na
uibu s oneratis· videns ante ſe tā
immenſum exercitū et cogitans de
mutatione ꝛ breuitate temporum
et vite ad quid deueniret totus ille
exercitus· humiliatus fertur dixiſ
ſe· Regem me vocant hominē tam
fortem ꝛ magnū· ego āt me fateor
puluerem ꝛ cinerem eē· Dux lotho
ringie cum eſſet in extremis reſpi
ciens domos ꝛ caſtra ſua dixit· O
deus quomō ſunt contēnenda iſta
tēporalia ꝙ ego q̄ tot habui caſtrā
ꝛ palatia ꝛ tot hoſpicia dare potui
neſcio quo ire vel hoſpitari debeam

De qualia et alauda dialogus· lxxij

Qualis intra ſe co
gitaē cepit· Eſt accipiter ve
nator peſſimus generis mei· ſed ſi
pacem ꝛ amicitiam illius habere
potuiſſem ꝙ plurimū ſecura pma
nerē· Ideoqꝫ ad ſe vocauit alaudā
rogans ꝛ dicēs· Tu es digna lau
dari ꝙ propter probitatē tuam a
lauda nūcuparis· Idcirco a te de
poſco ꝙ ex pte mea vadas ad acci
pitrē ꝛ ſalutare procura· inquiēs·
Qualia ſubiecta tibi ꝛ obediēs cu
pit ſe tecū in amicitia colligari pa
cēqꝫ tecū firmare Qua de cauſa me
miſit ad te vt reſponſū ei reddam
prolatū a curialitate tua· Alauda
enim ſuppliciter proceſſit ꝛ hec ver
ba recapitulauit accipitri· Accipi
ter vero perturbatus alaude reſpō
dit dicens· Durus eſt hic ſermo ꝛ
grauis ad audiendū· attamē volo
ꝙ veniat tecum ante me ac per ſe
ipſaꝫ loquatur Alauda quoqꝫ ad

qualiam reuerſa cum gaudio ver
ba accipitris ꝓmulgauit· Hoc
audiens qualia gauiſa et ipſa cū
alauda progreſſa ē ad accipitrē
vt pacem ⁊ amicitiā confirmarēt
Accipiter auē vt eas videret ⁊ cō
cupiſceret q̄liā cito apprehendit et
manducauit dicens Nullꝰ debet
coequaē ſe cum magno ſed pauſa
re· Sic eni q̄ habet inimicos capita
les potentes ⁊ fortiores ſe nō debꝫ
eos ad amicitiam prouocare ne in
laqueis eorūdem incidat· Vnde ec
cle· ix· A viro habente poteſtatem
occidendi longe eſto· ſcito eni quo
niā in medio laqueoꝝ eius ingre
dieris· ꝓut fertur ꝙ aſellus quidā
cauſa ſolacij in nemore obuiā ha
bens aprū auſus eſt ſalutare eum
dicēs· Aue mi frater· Hoc audiēs
aper ira cōmotus cogitabat cū la
niare dentibus· tamē ſe retinuit di
cens· Ego te laniarem: niſi meus
dēs nobilis ſperneret vilem eſcam
ſicut eſt caro tua· Tu iuxta tua de
ſideria tutus es· In hoc docetur ho
mo q̄ eſt ſtultus ꝙ nō debet ire ad
ſapientem· vel humilis ⁊ pauper
ad potentem ⁊ diuitem iocis ⁊ de
riſionibus· Humiles eni ⁊ paupe
res timere debent et precauere vti
qꝫ ꝙ puniūtur· Diuites eni ⁊ potē
tes non timent ſed audaces ſunt:
quia non puniūtur ꝓpterea reſpō
det gallꝰ accipitri dicēti ſibi· Quid
eſt ꝙ tantū timetis homines cum
quibꝰ educati ⁊ nutriti eſtis ⁊ nos
manſueti ſumus ⁊ ad eoꝝ manus
reuertimur ſponte· Dic nobis ſi vn
q̄ꝫ vidiſti viginti accipitres ī vna
domo ſicut de nobis· Ideo fugimꝰ
ab eis quia nos male puniunt·

De iſone dialo· lxxiiii

Yſon dicit brito a
uis eſt de genere vulturis
alba ⁊ minor q̄ꝫ vultur ſed rapaciſ
ſima Hec auis in iuuentute multa
mala perpetrauit· rapiens pullos
alienos homines et volucres per
turbauit· Tandem in ſenectute cō
puncta penituit volens ablata re
ſtituere· penitentiam agere et ope
ribus miſericordie inſiſtere ⁊ iuſti
cie inſūdare· Sed quia in iuuentu
te non aſſueuerat in ſenectute non
poterat perpetrare Quapropter re
darguebat ſeipſam· ſed quia non
habuit bonū principium in iuuē
tute· habere non potuit bonum exi
tum in ſenectute dicens· Qui
non prius bona capit nec in ſene
ctute ſapit· Ergo patet ꝙ bonum
eſt in iuuentute bona congregaē
vt in ſenectute inueniantur· Hoc
enim eſt quod dicitur Eccleſiaſtici
xxv· In iuuentute tua bona non
congregaſti ⁊ quomodo inuenies
ea in ſenectute tua· Fili in iuuentu
te tua tenta animam tuam et ſi fu
erit nequam non des ei poteſtatē·
dicit quidam verſificator· Qui nō
aſſueſcit virtutibus dum iuueneſ
cit· A vicijs neſcit diſſueſcere quā
do ſeneſcit· Et hoc ꝓpter conſuetudi
nem quia conſuetudo eſt altera na
tura vt dicit phūs Tanta enī eſt
vis cōſuetudinis vt qd homo ꝯſue

uit facere vigilans quandoqꝫ facit
dormiens · et quod ꝯſueuit facere
videns facit nō videns Vnde refer
tur de quodam medico cui debebā
tur · xiij · libre ad tres annos ſoluen
de · qui cum laboraret in extremis
et admoneretur ad confeſſionem
vt eucariſtiaꝫ ſumeret nihil aliud
poterat ab eo extrahere niſi · xiij · li
bre ad tres annos ⁊ ſic loquens
expirauit · ꝓpter ꝯſuetudinē enim
malam ſolent agere mali iudices
⁊ aduocati in ſuis negocijs inſipi
enter · etiam circa mortē dum pre
cipue ſapientia opus eſt · Dum q̄
dam cū offerretur ei eucariſtia ī ex
tremis ait · Judicetur prius vtrū
rectum ſit an accipiam · Cuius cau
ſa circūſtantes dixerūt · nos quidē
rectum et iuſtum iudicamus · Qui
bus ille non eſt hoc rectū iudiciū:
non enī ſatis iuſticie poteſtatē ha
betis me recte iuſteqꝫ iudicare · Ali
us vero cū in extremis admoneretᷣ
ad ſuſcipiēdam eucariſtiam petijt
dilationem · quā cum nollent ami
ci eius dare propter mortē quā vi
debant iminere · Jlle ꝑ conſuetudi
nem appellationū quibus fuerat
vſus appellauit a maīfeſto graua
mine ·

De mergulo negligē te dialogus · lxxiiii

Mergulꝰ dicit bri
to a mergendo dicitur auis
quedam eſt que mergendo cibuꝫ
querit · Hic mergulus negligens
effectus ait intra ſe · Miſer ego q̄d
facio · Nulla inter volucres cū tan
to labore ſibi cibum querit · q̄ to
ta die gurgitibꝰ ⁊ vndis me mer
go vt cibum īueniam ⁊ forte vna
die periclitabor in fluctibus · Meli
us eſt vt ad ſocias alias aues per
gam et cibum cum alijs adquirā
ne manducabo panem laboris et
doloris ⁊ ſic ſine magno laboꝛe me
lius epulabor · Dum autē ad aucū
aſcendiſſet et cum volatilibꝰ cibū
ſibi adquireret nō inueniēs quod
ſibi ſaperet famelicus ⁊ macilentꝰ
effectus eſt nec pro tanto timoꝛe re
uerſus eſt ad ſe mergendum ſed
magna inedia deficiens ait · Nū
q̄ꝑ debet manducare qui non vult
ſe fatigare · Sic enim multi negli
gentes nolunt aſſumere laborem
ſed in egeſtate magna cupiūt cō
morari · propter quod dicitur iob ·
v · Homo ad laborem natus eſt ·
Et ſi laborem renuit non facit id
ad quod factus ē Gloſa et ideo nō
perueniet ad id ad quod creatꝰ ē
ſcilicet ad ſummū bonum Prima
ad theſſalonī · iij · Qui non laborat
non manducet · prout iſidorꝰ dicit
Quere tibi opus vtile per quod a
nima impleatur · Moderatum labo
rem habere eſt iocunditas et ſani
tas tam anime q̄ꝑ corporis · Quedā
vidua recuſabat ſepeliri ī camiſia
ſibi data dicens · Sepeliar quidem
in laborata manibus ꝓprijs et nō
alienis · Abbas arſenius vt legitᷣ
in vitaſpatrum primo in palatio
imꝑatoris magnifice ſtetit poſtea
heremita maximus · a q̄rentibus ſē
in quo confideret · Reſpondit · ī hoc

ꝙ homines fugi et ꝙ tacui · ſed in
hoc potiſſime gaudeo ꝙ manibus
proprijs laboraui·

De carduello ĩ cauea dialogus·lxxv

Carduell⁹ quidam
in cauea cuiuſdam diuitis
ſplẽdide epulabatur ꝓpter quod
diues ipſum diligenter audiebat
dũ cantabat ⁊ ipſe de famelicis ꝗ̃
parum curabat·Tempore quodã
inedie et neceſſitatis aues alites
multe pauperes ⁊ famelice de bru
ma ⁊ frigore ad carduellum proce
debant elemoſinam petentes Sed
carduellus illis non porrigebat ni
ſi de corticibus ac de reſiduo mẽſe
ſue·Cuncta vero que abhorrebat
pauperib⁹ largiebatur·Volucres
autẽ pacifice oĩa que ſibi daban
tur recipiebant dicentes Vilia
ſunt delicata ꝓpter famem ⁊ opta
ta·Hoc eñi agũt nonulli qui vilia
et abiecta dant pauperibus·Ideo
dñs abhorruit munera cayn quia
de vilioribꝰ obtulit ei·⁊ ad mune
ra abel reſpexit ꝙ de optimis obtu
lit·Quapropter dicebat iacob filijs
ſuis de optimis terre ferte munerã
viro id ẽ deo·Vnde prouerbi·iiij·
honora dñm de tua ſubſtãtia et de
primicijs frugũ tuaꝝ da pauperi
bus Id ẽ noli offerre munera praua
nõ enĩ ſuſcipit illa de⁹·Magna enĩ
ruſticitas eſt et viliores ſunt qui
viliora dant pro deo·Legebat ãt
magiſter alanus apud montem
peſſulanũ et audierũt milites vici
ni ꝙ tantus clericus eẽt ⁊ ꝙ ad oĩa
interrogata reſpõderet Acceſſerũt
ergo ad eũ de comuni cõſenſu ⁊ q̃
ſierũt ab eo q̃ eſſet maxima curia
litas·Quib⁹ ille·dare·curialiſſimũ
eſt·Quo audito oẽs cõſenſerũt reſ
põſioni eius·Ipſe vero dixit eis vt
habito conſilio ad inuicẽ dicerent
ei que inter alias ruſticitates ma
ior eſſet·Qui habuerũt conſilium
ad inuicẽ ⁊ non potuerũt cõcorda
re·Quo audito increpauit eos di
cẽs·Ego poſuerã vos in via p quã
poſſetis ſolutionẽ queſtionis vobꝭ
propoſite recognoſcere·Sicut enĩ
dare curialiſſimũ eſt auferre autẽ
cõtrariũ ⁊ ruſticiſſimũ eſt vñ vos
qui inceſſanter aufertis bona pau
perib⁹ et qui vilia deo tribuitis ru
ſticiſſimi eſtis prout dicit beatius
eſt dare magis ꝙ̃ accipe·De liber
tate enĩ titi impatoris ſcribitur in
geſtis romanoꝝ ꝙ quadã die ſup
cenã recordatus ꝙ tota die nihil
dediſſet gemẽs dixit·O amici hãc
diem ꝑdidi quia nihil tribui·

De ibice immũda ⁊ apotecario dial·lxxvi

Ibis auis egipcia
ca ẽ dicit pap·ſecũdũ legẽ
imũda p̃ oĩbus volatilib⁹ qm̃ mor
ticinis cadaueꝝ ſp veſcit̃ iuxta lito
ra maris vel fluminũ ſemetipſam
purgat roſtro ⁊ ouis ſerpentũ veſ
cit̃·Quidã apotecari⁹ hãc auẽ imũ
dã cepit·voleſq; eã purificarẽ vt ſe
cundũ legẽ veſceret̃ eãq; poſuit in

apothecariam ſuam vt a ſpeciebꝰ
redoleret et a medicinis purgaret
Sed hec ſibi nō ſapiebant dum de
his ederet imo cadauera fetida cu
piebat. Quapropter fugitiua rēceſ
ſit non valens mūdis vti. ſed in
immūdis ſuis reſiduū vite ſue cō
ſūmauit dicens. Id quod ſapit
mihi volo. quod nō ſapit vn̄ꝙ no
lo. Ita faciūt immūdi ⁊ impudici
qui in fetore luxurie ſunt ⁊ cōcupiſ
centie cōſueti quia aliud nolūt
nec ſibi ſapiūt. Et ſi pauliſꝑ abſtē
huntur ab his citius ꝙ̄ poſſunt re
uertūtur ad vomitū vt canis. Ideo
dicit hiero. ve illi qui in luxuria vi
tā finierit. ve illi qui tūc habuerit
terminū luxurie. Fabulatur enim
ꝙ ſarcho ſemel de humo exiuit ⁊ ꝑ
flores amigdolorum lilioꝝ ⁊ roſa
rum tota die aduolauit. Ad veſpe
rum autem ad volutabrum reuer
ſus eſt ⁊ inuenit concubinā ſuam
Vnde cū magno gaudio affectu ⁊
deſiderio ſe intus iactauit dicens.
Nihil ſunt odores ⁊ precioſitates
floꝝ reſpectu loci iſtius. Sic enī in
luxuria ⁊ putredine vitam finiuit

De pellicano ſolita-rio dialogus. lxxi

Pellicanus dicit pa
pias eſt auis ꝑua que in ſo
litudine delectatur. Quadam autē
vice anas ⁊ anſer fecerunt cenam
magnā ad quā inuitauerūt omēs
domeſticas alites. verū tamē vt ce
na nobilioꝛ exiſteret ꝑgrauerūt
in ſolitudinē ⁊ pellicanū ſecum ꝑ
duxerunt. Cena autem facta om
nes volucres curialiter obſecraue
runt pellicanū vt inter gētes ſecū
cōmorari vellet ne in tanta vaſta
ſolitudine ꝑegrinari vellet ⁊ penu
riam tam maximam ſuſtinere. pel
licanus ſiquidem victus precibꝰ
alitum aliquantulum cū alitibus
cōmoratus eſt cum quibus ſplen
dide epulabatur. Dum autem ora
re legere et deum contemplari cu
peret non valebat propter garri
tum et rumores alitū. Nec ſobrie
vt ſolebat propter affluentiam ci
bi et potus viuere valebat. Idcir
co ad coꝛ rediens ꝙ̄ cōmode potuit
in ſolitudinem reuerſus eſt vbi bo
nū certamen certauit curſum con
ſummauit fidem et deuotionem q̄e
tis ſeruauit dicens. Qui vult de
um contemplari ſolus debet com
morari. Sic et tu ſerue dei ſemper
cum expedit maneas ſolitarius vt
quieta mente in diuinis lectōibꝰ
et meditationibus orationibus ⁊
contemplationibus tuus ſpiritus
exerceatur ⁊ i colloquijs altiſſimi
iugiter delectetur Audi bernardū
dicentē. O ſancta anima ſola eſto
vt ſoli domino omniū ſerues teip
ſam quem ex omnibus elegiſti. fu
ge creaturas ſi creatorem habere
deſideras. fuge mundum ſi vis eē
mūdus. Quia dicit Auguſtinꝰ. Si
tu es mūdus iā te nō delectet mun
dus. In vitaſpatrum dicit abbas
arſenius orans. Dn̄e dirige me ad
ſalutem. Et venit ei vox dicens.
fuge tace et quieſce et ſaluus eris.
Qui enim ſedet in ſolitudine

⁊ quieſcit a tribus piculis eripit
ideſt auditus locutionis ⁊ viſus.
Quidā ſolitarius exiuit in heremū
veſtitus lineo ſacco tātū· Cum h
ābularet tres dies aſcendit ſup pe
tram ⁊ inuenit ſub ipſa viridē her
bam· ⁊ hominem paſcentem tanꝙ
beſtiam · deſcendēs autem occulte
terruit eum· Jlle vero cum eſſet nu
dus non poterat ferre odorem ho
minū āguſtia vix euaſit de manib⁹
eius fugiēs · Jlle vero currebat p⁹
ipſum clamans expecta me: te ꝑp
ter deum ſequar Cui ille· ⁊ ego ꝑp
ter deum refugio · Tunc ꝓiecit ve
ſtimentū quo erat idutus ⁊ ſeque
batur eum· Qui cum hoc videret ex
pectauit eum dicens· quando proie
ciſti materiā mūdi abs te expecta
ui· Cui ille · Pater dic mihi verbuꝫ
quo ſalu⁹ efficiar· At ille· fuge ho
mines ⁊ tace ⁊ ſaluus eris· Hec enī
ſunt principalia ſalutis quia vbi
turba ibi turbatio. Vnde ſeneca·
Quotiens in turba fui turbatus
rediÿ· Jdeoqꝫ trenoꝝ· iiÿ· Beat⁹ vir
qui ſedebit ſolitari⁹ ⁊ tacebit qꝛ le
uabit ſe ſuper ſe

De turture caſta· dia logus lxxviiÿ·

Turtur eſt caſtiſſi-
ma int̄ ceteras aues q̄ donec
cum viro moratur nunꝙ alium di
ligit ⁊ ſi vir eius obierit nec viꝝ
nec ſociū nequaꝙ plus accipit . A
quam turbidam ſemper bibit · in
ramuſculo viridi nunꝙ quieſcit
Quedam autem turtur vidua exti
tit pro quo anxiata nunꝙ conſola
ri nec ſpaciari cupiens · in merore
tamen caſtiſſime vitam ducebat·
Cetere autem aues ꝯpatiebantur
ei, intuentes eam in merore defice
re· Vnde ad ipſam conuolauerunt
dicentes· Soror quare tabeſcere vis
a dolore· veni nobiſcum ⁊ aliquan
tulū ꝯſolateris quoniā libentiſſi
me te fulcire cupimus ⁊ hoſpitare
Turtur autē hoc audiens aliquā
tulū reſpirata cū eis caritatiue pro
ceſſit· Volucres quidem ōnes ami
cabiliter eam recipiebant ⁊ ad ni
dum ſuū reportantes eſcam ſuam
cum ea diuidebant · Turtur vero
zelo caſtitatis armata cū fornicari
ſentiebat nō valens fetoreꝫ ſcorti
ſuſtinere ꝙ cito fugiebat nec in lo
co plus intrare cupiebat · Cumqꝫ
hoc ſepe faceret ad extremum con
ſorcium lubricorum reliquit ⁊ ad
puritatem caſtitatis rediÿt dicens
Eſſe pudicaqꝫ munda volo nū
ꝙ lubricunda· Hoc enim agere de
bet qui tenetur caſtitatem obſua
re quia non ſolum ſcortum effuge
re debent ſed loca ſcortorum ꝑpter
abhominationē ⁊ fetorem luxurie
Nihil enim fetidius ⁊ abhomina
bilius ꝙ fetor pollutionis ⁊ libi
dinis· Vnde quidaꝫ ſcolaris ſcorti
in domo ſua fetorē faciebat· ⁊ qui
dam archidiacon⁹ ſentiebat· Cui
tantum adheſit ꝙ ⁊ ipſe fornicat⁹
fuit Jdeo dicit Bernard⁹· Luxurie
appetitus plenus eſt anxietate: ac
tus abhominabilis ⁊ immundicie
exitus penitudinis ⁊ verecundie
Narrat Ambro· libro de virginitate

tertio de matre ⁊ filiabus que am
plexantes ſe ⁊ quaſi choros ducē
tes proiecerūt ſe in alueū fluuij ne
apud ciues dedecus caſtitatis pa
terētur. Huic ſimile narrat Augu
ſtinꝰ de ciuitate dei de lucretia que
cum eſſet oppreſſa a filio tarquini
regis induxit ſuos ad vindictam.
deinde ꝓpter delictū cōmiſſum egra
atq3 impatiens ſe peremit ⁊ q̄uis
nō eſſet faciendū dicit Auguſtinꝰ
Non enī debet quis ſe interimē ad
vitandū alienā libidinem. nō enī
polluet ſe ſi eſt aliena libido ī ꝓpo
ſito caſtitatis pmanēte eo p quod
corpus ſanctificari bono meruit.
Ipſi corpori nō aufert ſanctitatem
violentia libidinis aliene quam
ſeruet pſeuerantia continentie: ſue
tamen deteſtatio de decoris amor
honeſtatis pſeuerantia fortitudis
in talibus ſunt cōmendanda. De
continentia etiā caſte mulieris nar
ratur libro tercō de nugis philoſo
phoꝝ ꝙ cum viro ſuo danieli noīe
eſſet exprobratum ꝙ oris vicio fe
datus eſſet ſiue ꝙ haberet maluꝫ
anhelitū et ipſe cōquereretur vxo
ri ꝙ non monuerat eū de hoc quere
re medicinam. Reſpondit illa. hoc
feciſſem inq̄t niſi crederem omnia
ora viroꝝ ſic olere. Veriſimile enī
fuit ꝙ os ſuū ad os alterius viri
nunq̄ applicauerat.

¶ De perdice fure dialogus. lxxix.

Perdix de voce no
men habet vnde dicitur iſi. ⁊ ābro.
ꝙ auis adeo doloſa ⁊ fraudulenta
eſt vt alterius oua deripiens foue
at. ſed fraus euētum nō habet. Nā
cū pulli ꝓprie genitricis vocē audi
unt naturali quodā inſtinctu hāc
que fouit relinquūt ⁊ ad eam que
genuit reuertūtur. Nidū ſuū inter
cōdenſa ſpinaꝝ loca cōſtituit. ouis
ſtragiculū puluis ē. Cuꝫ quis ap
propinquauerit coꝝ nidis egreſſe
matres ſe ſponte offerūt venientibꝰ
⁊ ſimulata debilitate vel pedū vel
alaꝝ quaſi ſtatī capi poſſit. greſſꝰ
fingūt tardiores. Hoc mendacio
ſollicitantur obuios quoadusq3 a
nidis longꝰ auocētur. Vna āt per
dix furata ē oua cuiuſdā auis alte
riꝰ ea abſente. Sed dū ſpoliata ad
nidū rediret ⁊ oua ſua nō inueniēs
doluit ⁊ q̄plurimū anxiata oua re
quirit. Tandem cū magno ſtudio
oua a latrone reppetit. q cum feſti
natione iudici hoc indicauit. Iudex
āt citauit furē ⁊ ſubtiliter de nego
cio examinauit. latro vero nō cōfi
tebat ſed p̄dicta p viribꝰ denega
bat. Et ꝙ teſtes iudex nō habebat
latronē de iure nō iudicabat. Accu
ſatrix vo ad iudicē dicebat. debes
ipſm tormētare ⁊ veritatē extorq̄re
Cui iudex debes ⁊ tu ea q̄ dicis pro
bare vt iudiciū meū rectū videat
alioq̄n te cū ipſa martirizabo. Ea
āt nō ꝓbante qd accuſabat iudex
ſuſpicari cepit ꝓpter quod ābas ī
eculeo leuauit ac de furto p conta
ri cepit. latro vero cūcta reuelauit
et ea q̄ de multa furta q̄ accuſabat
occulta q̄ cōmiſerat manifeſtauit

Qua ꝓpter iudex eas ſuſpendi fecit
dicens Qui furatur ⁊ accuſat ſe
fallacit̃ excuſat. Ergo reqre a teip
ſo in aīo tuo q̃ es q̃ accuſare velis.
vtrū de ſimili dicto vel facto vale
as reprehendi. Quia dicitur ad ro
ma. ij. Inexcuſabilis es homo oīs
q̃ iudicas in quo eni iudicas alteꝝ
teipm ↄdēnas. eadē eni agis q̃ iudi
cas. Qui ergo aliū doces nō teipm
doces. Qui p̄dicas nō furādū fura
ris. Qui dicis non mechādum me
charis Vñ catho Que culpare ſo
les ea tu ne feceris ipſe. Turpe eſt
doctori cū culpa redarguit ipſum.
Cū quidā tirānus iudicaret q̃ndā
latronē ſuſpendi: q̃dā phūs q̃ ade
rat hoc videns riſit. Qui cū interro
garet a tyrāno. cur rideret. Rñdit
q2 magni latrones iudicāt mino
res. Aug9. de ciuitate dei. li. ca. iiij.
introducit exemplū de alexandro
et diomide pirata Qui cū eſſet ↄpre
heſus inquiſitus ab alexādro cur
mare infeſtaret. Rñdit. libera con
tumacia. Qđ tibi vt orbem terraꝝ.
Sed q2 id facio exiguo nauigio la
tro vocor. q2 tu facis magna claſſe
impator diceris. Si ſolus capt9 fu
iſſet alexādˀ de latro eēt. Si ad nutū
diomidis ꝓpli famulent̃ erit diomi
des impator. me fortune iniq̃tas.
te faſt9 intolerabil̃ ⁊ inexplebilis
auaritia furē facit. Si fortuna mu
taret̃ fierē forte melioꝛ. ac tu q̃ for
tunatioꝛ neq̃oꝛ eris Miratus alexā
der de pirate ↄſtātia dixit. Experiar
inq̃t an futurus ſis melioꝛ. Fortu
nā tuā mutabo vt nō ei āmō q2 de
liq̃ris ſed tuis poti9 moribus aſcri

batur. ⁊ eū cōſcribi fecit militie vt
poſſet ex inde ſaluis legib9 militare

De pica et agaziis dialogus. lxxx.

Pica eſt auis calli
diſſima vt dicit plinius al
ba ⁊ nigra varietate diſtincta Hec
apud quendā venatorē ⁊ huma
ne et latine loq̃batur. ꝓpter quod
venatoꝛ ⁊ ipſā plenarie fulciebat
Pica āt nō immemoꝛ beneficij volēs
remunerarē cū volauit ad agazias
⁊ cū eis familiarit̃ ſedebat ⁊ huma
ne ſermotionabatur. Agazie q3 in
hoc plurimū letabant̃ cupiētes et
ipſe garrire humaneq3 loq̃. Vnde
vnanimiter clamauerūt picā ad
ſe eiq3 dixerūt Volum9 ⁊ te obnixe
p̄camur vt doceas nos loqui vt tu
loq̃ris. ⁊ preciū tibi ad libitū con
ſtituemus. Quib9 pica. Nō poſſum
vobis rñdere plenarie niſi locuta
fuero cū doctore meo q̃ me docuit.
Verūtamen ſi cōuolarē mecū cupi
tis vos recipiet ipſe curialitera do
cebit vt docta ſū ego. Agazie aūt
credule facte cū pica cōuolauerūt.
Dū aūt ad domū pica repatriaret
hec oīa reſerauit dño ſuo ⁊ ait. va
de ac prera rethia tua ⁊ cū agazi
is in rethib9 euolabo ego Agazie
vero audiebāt verba nec intellige
bāt ea ꝓpter nihil titubantes ala
criter pgebant. Interea venatoꝛ re
thia ſua tendit ⁊ pica ad agazias
reuerſa ē dicens. Nihil ſorores du

biteris ꝗ mecū ſecure cōuolato q̄a
pacifice locuta ſū cū doctore meo
qui nos gaudēter recipiet Et cū in
rethibus oēs ſe miſiſſent·venator
rethia ſup ipſas reuoluit eoſq̄ ce
pit·vendidit·ſeq̄ ditauit dicens

Quoꝝ dicta nō captamus fidē
illis nūꝙ̄ damus·Ita et nos caue
re debemus fidē dare verbis eoꝝ q̄
nobiſcū ſophiſtice ⁊ ingenioſe lo
quūtur·Quia dicit ꝓuerbio·xxix·
Homo qui blandis fictiſq̄ ſermo
nib⁹ loq̄tur amico ſuo·rethe expā
dit pedibus eius·Ideoq̄·malus ho
mo qui blande loq̄tur innocenti la
queus eſt·Vnde quidam leccator
videns ruſticū portantem agnum
ad forū venalem dixit ſocijs ſuis·
Vultis habere agnū quē portat
ruſticus ille·At illi·volum⁹ Et ipē
diſpoſuit ſocios p diuerſa loca ad
que ruſticus erat venturus·dicēs
ꝙ quilibet illoꝝ q̄reret a ruſtico ſi
vellet canem illū vendere·Et cū pri
mus quereret reſpondit ruſtic⁹ ꝙ
non erat canis ſed agnus·Sed cū
queſiſſent alij ſimiliter ad vltimū
credidit ruſticus de agno ꝙ eſſet
canis·Sic eni nōnulli credunt om
nia q̄ ſibi dicūtur ꝙ eſt maximum
periculū ꝓpter quod dicitur eccle·
xix·Non credas omni verbo ſed in
omni facto intuendū eſt de poſſibi
litate ⁊ de fine·Prout in fabula q̄
dam refertur ꝙ mures fecerūt cō
ſiliū vt facerent campanam et po
nerent eam ad collū catti vt quan
do iret cattus audirent campanā
mures ⁊ abſconderent ſe affuit eti
am inter eos vnus alijs ſapiētior
qui dixit·Eſto ꝙ cāpana ſit facta·
Quis veſtrum ponet eam ad collū
eius·Et cū non inueniretur q̄s vel
let eā ponere ad collū catti deſtite
rūt ab inceptis·

De miluo q̄ decepit pullos cuiuſdā cornicis dialogus·lxxxi

Miluus vt dicit iſi
do·eſt auis ꝓpe magnitudi
nē aquile vngues pedes ⁊ roſtruȝ
ad modū accipitris habet ſed cur
uas ⁊ nō rectas·ſic accipiter alas
habet:mollis tn̄ viribus ⁊ volatu
rapaciſſima pullis domeſticis inſi
diatur·Circa macella excubat et
cadauera·Plini⁹ Miluus audax
eſt in puis timidus in magnis·a
niſo fugatur ꝙ̄uis in duplo ma
ior ſit illo·Hic ꝙ rapax eſt cepit
pullos cornicis et comedit·de quo
cornix plurimū inflāmata nūꝙ̄ ei
pepcit ſed emulata ē eū pro virib⁹
Longius āt poſt·milu⁹ cōpūctus
veniā petijt rogās p ſe ⁊ nuncios
multos ſibi indulgeri·Sed cornix i
durata noluit miſereri nec veniā il
li dare dicens· Nūꝙ̄ viua tibi
parcam neq̄ mortua in archā Sic
eni multi indurati nūꝙ̄ veniā petē
ti tribuūt·Cōtra q̄s dicit ſaluator
mathei·vi·Si nō dimiſeritis hoib⁹
pctā eoꝝ nec pr̄ veſter dimittet vo
bis pctā veſtra· Aug⁹·Vnuſquiſ
q̄ talem indulgētiā accepturus
eſt a deo:qualē ⁊ ipſe dederit ꝓxi

mo ſuo· Vnde eccle· xxviij· Relinq̄
proximo tuo nocēti tibi ⁊ tūc dep̄
canti tibi pctā ſoluent· Ait eni Au
gꝰ· ꝙ non ſolū obliuiſcit̄ ſapiēs in
iuriarum imo negat ſe iniurias ſuſ
cepiſſe· ꝑut ait ſeneca· li· de cōſtan
tia ſapientiſ inq̄rens· ſapiēs pcuſ
ſus colaphis. quid faciet· Rn̄dit·
Quid fecit catho cū illi os pcuſſū
eſſet nō exaudiuit nō vindicauit. i
iuriam nō remiſit tantū ſed factū
fuiſſe ſibi negauit· Hoc eni viſum
fuit ſibi honeſtius inter alia Item
ſeneca libro· iij· de ira· de ſocrate ꝙ
cū iret p ciuitatē ⁊ eſſet colapho p
cuſſus nihil amplius dixiſſe fert̄
q̄ ꝙ moleſtū eſſet ꝙ neſcirent ho
mines qn̄ cū galea vel ſine galea
prodire deberent· Itē eodem libro
narratur de diogene philoſopho
ꝙ cū queſtionaret̄ de cauſa cū len
tulo et lentulus cōmotus cōtracta
pingui ſaliua inſpuiſſet in frontē
Abſterſitq̄ mediā quantū potuit
ille faciem dicēs· Affirmabo inq̄t
oībus o lentule falli eos qui te ne
gāt os habere· Refert ſeneca ꝙ ſo
crates habuit duas vxores nimiſ
zelotipas ⁊ contentioſas· adeo ꝙ
quadā die in ipm̄ impetū faciētes
ad terrā eū deiecerūt Alia aūt vice
cū illarꝫ vna in eū multa intuliſſet
tonitrua cōminationū ille diſſimu
lans abijt ⁊ iuxta murū domus ſe
dere cepit· Illa vero vrinā ⁊ imun
diciā ſup caput eius fudit· Sed ſo
crates nihil ex hoc aſperatuſ cepit
tergere caput dicēs· ſciebā ꝙ poſt
tonitrua pluuia ſeq̄retur· Cum āt
ami ci conſulerent ei vt eas expelle
ret reſpondit· diſco qualis ſim i fo
ro Hoc ē· diſco in domo patientiā
vt ipſam i foro exhibeā· Cū quidā
quereret a theodoſio piiſſimo im
patore quō ſic proprias iniurias
ſuſtinebat et ſe ledentes audiebat
nec occidebat Ait· Hoc facimꝰ vt
ad vitam poſſimus mortuos reuo
care Id eſt impios ad virtutes ꝙ
non eſt magnū occidere viuentes
Hoc eni agere poſſunt etiā immū
da ⁊ iīmica animalia vt ſerpentes
aranee ⁊ ſimilia· Sed magnū eſt
et ſoli deo poſſibile mortuos reſuſ
citare·

De bubone q̄ voluit habere dominiū aui rū dialogus· lxxxij·

Bubo a ſono vocis
nomē habet vt dicit iſidꝰ·
Eſt āt auis feralis onuſta plumiſ
ſꝫ graui ſp detēta pigritia debiliſ ē
ad volandū· Ait etiā quidā· bubo
bibit oua columbe· mures venatur· i
eccleſijs habitans oleū de lampa
dibus bibit ⁊ tn̄ defedat eā ſterco
ribus· Qn̄ impugnatur ab alijs a
uibus que in luce habitant reſupi
na pedū vnguibus ſe defendit· de
nocte euagatur ⁊ circūuolat de die
vero in murorum rimulis ſe abſcō
dit· Hac aue capiūtur cetere volu
cres que circūuolantes eū depl̄u
māt eo ꝙ omnes ſibi inimicantur
Et ꝓpter hoc aucupes cum eo dep̄
hendūt alias aues· Plinius dicit

ꝙ a cauda de ouo exit qm̄ pondere
capitis partē corpoꝝ mater fouen
dā applicat. Eſt igitur auis noctur
na et turpiſſima īter ceteras aues
deſpecta vnde extat verſus Turpis
auis bubo turpiſſima beſtia bufo
Cum aues oēs cōuentum celebra
rent et poſt cenam oēs pacifice cō
quieſcerent nihil titubantes. ecce
bubo ſe exaltauit dicēs. Sum ego
ꝙ̄ plurimū inter volucres ſuppedi
tatus nec magnificatus vt nobili
tas mea reꝗ̄rit ſed me volo nūc ſu̇b
limare. Volo enī cū amicis cōſan
guineis inter aues ſalire omneſqꝫ
magnas trucidaē vt p⁹ princeps
et dux alitū exiſtā Quapꝓter ad ſe
clamauit porphirionē ⁊ nycticora
cem veſpitilionem ⁊ zuetam necnō
et omnes nocturnales aues. ⁊ cū
ipſis īter alites manu armata ag
greditur volens magnas pimere
⁊ dominium ciuitatis vſurpare A
ues āt ex ſomno excitate intuētes
proditores ad arma cucurrerunt
eoſqꝫ ceperūt ⁊ ad aquilaꝫ vinctos
pduxerūt vt iudiciū de ipſis ꝓpa
laret. Aquila vero hoc audiēs ſen
tentiā contra proditores protulit
ꝙ ſtatim p ciuitatē traherentur et
in patibulo poſt ſuſpenderent nec
non ⁊ omne genus bubonis ſic in
perpetuū pſecutioni datum ⁊ infe
ſtum ⁊ ab auibus ē deuitatū. Hec
eſt enī cauſa ſcd̄m fabulas ꝓ qua
bubonem aues pſequūtur ⁊ ſibi
lant. vnde in die nō audet inter vo
lucres apparere. ſed de nocte volās
cibum ſibi ꝗ̄rit dicens. Male le
uat ſe qui cadit perit et ꝗ̄ falſe tra
dit Sic enim nōnullis ciuitatibus

p malos ⁊ ſupbos procuratur p
optant enī magnates extinguere
vt dn̄iū ciuitatis poſſideant Caue
ant ergo tales ne ſimili pene ſubij
ciantur. Dicitur enī eccle. vij. Noli
facere mala ⁊ non te apprehendet
ne pecces in multitudine ciuitatis
nec immittas te in populū. Et in ꝓ
uerbioꝝ. xxiiij Qui cogitat mala fa
cere ſtultus vocabitur. ſed qui am
bulat ſimpliciter ambulat ꝯfiden
ter. Magni enim debent cōtenti eē
de magnitudine ſua non vſurpaē
dominiū violenter quia omnis po
tentatus breuis vita dicitur eccle.
x. Et qui non intelligit hanc breui
tatem poſtea intelliget penalitatē
Sapien. v. Quid nobis profuit ſu
perbia. aut diuitiarum iactantia
quid contulit nobis. Tranſierunt
omnia ſicut vmbra Narrat vale
rius li. viij. ꝙ cum alexāder audiſ
ſet ab anaxarcho comite ſuo ex au
toritate democriti ſui preceptoris
precipui innumerabiles eſſe mun
dos. Heu me inquit miſerum qui
nec vno adhuc potitus ſum. Et ta
men poſt modicum ſepulcrū eius
fuit quinqꝫ pedum. Egregie enim
ait verſificator ille Vir bone quid
curas res viles res perituras. Nil
profuturas ſed vermibus eſca fu
turas. Nemo diu manſit in culmi
ne ſed cito tranſit. Eſt breuis atqꝫ
leuis in mundo gloria queuis. Ideo
refert quintus curtius ꝙ quidam
ait alexandro vide ne dum ad ca
cumen perueneris quo tendis in
ipſis ramis quos apprehēderis de
cides. Soldanus quidam īter om
nes nobiliſſimus rex agarenorum

poſtq̄ preſciuit ſe moriturꝝ accipi
fecit pannū ſudarij ⁊ ſup lanceaꝫ
poni quaſi vexillum ac p vrbem p̄
conizari ꝙ de toto regno ſuo et de
vniuerſis diuicijs ⁊ theſauris ni
ſi pannum iſtum ſudarij ſecuꝫ in
morte aſportaret·

De auibꝯ terrenis et aquoſis dial'·lxxxiiii·

Aues terrene intu
entes volucres que ſunt a
quoſe: in aquis ⁊ terris comedere
pturbate ſimul cōuenerūt dicētes
Supplantate enī ſumus ⁊ ſpoliate
ꝙ alites iſte aquoſe ſaturātur in
aquis· ⁊ poſtq̄ igurgitate ſūt aſcē
dunt ad ſolū ⁊ ptes noſtras deuo
rant ⁊ tollūt· Et citauerūt ante ſe
dicētes· denudate eniꝫ q̄ plurimū
ſumus a vobis vos ad libitum in
aquis comeditis nec ſuffi cit vobiſ
Sed poſtq̄ implete eſtis in terraꝫ
aſcenditis ⁊ eſcas noſtras degluti
re peroptatis · Cauete vobis dein
ceps ne talia procurentur· alioq̄n
vos omnes pforabimus· Quibuſ
ille· Male loquimini ſorores ſꝫ ob
nixe obſecramus vt dignemini de
eſcis noſtris epulari nobiſcū quo
niā corda noſtra letificabūtur· Ali
tes autem terrene ꝓpter guloſita
tem eſcas aquarū concupiſcentes
hoc audientes cum ipſis in aquis
cōuolarunt· Sed ꝙ natare ignora
bant a fluctibus ⁊ vndis pericli ta
bantur· vnde clamabāt ſibi miſe

reri· Aquoſe vero pietate cōmote
non reddentes malum pro malo
natando eas ad ſolum pduxerūt·
quaꝓpter licentiate ab ipſis in a
quis ⁊ in terris ad libitū paſcunt
dicentes· Sobrij plus durāt q̄
guloſi· pij q̄ inuidioſi· Sic enī mł
ti guloſe intuentes alios comede
re contriſtantur putantes ſibi ne
ceſſaria deficere· ſed deus fecit hūc
mundū et omnia que in eo ſunt·
Dicitur actu·xvij· ꝙ ipſe eſt q̄ dat
omnibus vitam ⁊ inſpirationem
et omnia et pro tanto dicit criſoſ·
Carnalia beneficia preſtat deꝰ di
gnis ⁊ indignis ergo contenti eē
debemus de quo largitur deꝰ · Sed
ſicut dicit Bernardus· auis rapa
ciſſima cōtenta eſt aere· lupus ter
ra lucius aqua ſed homo raptor
terram aquam aerem ⁊ celū ſi poſ
ſet ſuis nutrimentis ſpoliaret· Nō
enim tales erāt antiqui principes
ſed cōtinentia gule vigebat ī eis·
prout ait vegecius de re militari li
bro·x· vbi loquitur de continentia
principū· De alexandro dicitur ꝙ
in itinere ambulans cū antiquis
accepto pane veſci ſolitꝰ erat· Idē
legitur de ſcipione emiliano Vnde
et catho legitur fuiſſe contentus vi
no quo remiges ſiue ſerui nauigā
tes potabantur· Et de hanibale le
gitur ꝙ ante noctem nō requieſce
bat ⁊ de nocte ſurgere ſolitus erat
et in crepuſculo ad cenā vacabat
Ibidem etiā narrat de continentia
admirabilis exercitus ſub marco
ſatiro ꝙ cum eſſet arbor pomifera
ipſa de caſtrorꝝ hoībuſ poſtera die
intactis fructibus eſt relicta· Legi

tilr in geſtis romanoꝝ ꝙ auguſtꝰ
ceſar minimí cibi erat panem et
piſciculos minutos et caſeū bubu
linū manu preſſum ⁊ ficus virides
appetebat. veſcebaturqꝫ quocūqꝫ
loco ⁊ tēpore quod ſtomachus de
ſideraſſet. Et non ſolum cōtinentia
gule vigebat in viris ſed etiaꝫ in
feminis ſolita fuit ne ī aliquod de
decus ꝑlaberentur. ꝙ vicina fuit
ſibi vēter ⁊ genitalia. dicit Augu
ſtinus. venter mero eſtuans cito
deſpumat in libidinem

De ruſtico ⁊ apibus dialogus. lxxxiiii.

Ruſticꝰ quidā mul
tas apes in alueario nutrie
bat de q̄bus multa lucrabatur. ta
men qn̄qꝫ de aculeis apum accipie
bat: cū fauos mellis exportabat.
Quadā autē vice aculeatus doluit
ꝓpter quod indignatus apibꝰ mi
nari cepit dicēs. promitto deo ⁊ vo
bis ꝙ ſi me plus pupugeritis p̄
cipitabo vos ⁊ ꝓpulſabo. Cui apes
Tu bn̄ vis colligere ruſtice de dul
core ſed ſētire nō vis de dolore. fer
in pace amariora ſi tu cupis dulci
ora. alioquin te relinquemus nec
de nobis lucratus eris. Ruſticus
autē veniēs dum fauū mellis colli
geret quedam apis ipſum aculea
uit pro quo furibūdus effectus cū
cta aluearia apū deiecit ⁊ deuaſta
uit. Apes vero ſcandalizate ipſum
ꝙ cito relinquētes ab eo lo co receſ
ſerūt. Ruſticus āt in paupertate col
liſus qui in delicijs viuere ſolebat
vtilitatē apū cognoſcēs ſtatū pri
ſtinū lugebat dicēs. Debet du
ra ſuſtinere qui de dulci vult habe
re. Sed multi ſunt hodie tales qui
pie volunt viuere. gaudere cū ſecu
lo ⁊ regnare cum xp̄o. multi enim
in delicijs querūt xp̄m. Sed vt di
cit Job. xxiij. Non inuenitur in ter
ra ſuauiter viuentium. Eaꝓpter di
cit Hieronimus. Qui eniꝫ voluerit
viu ere ſecūdū euangeliū tota ſua
vita erit martiriū. Dn̄s enim non
eiecit hominē de paradiſo vt hic ſibi
aliā cōſtituat paradiſum. dicit Ber.
Vnde in vitaſpatrū quidā frater
interrogauit abbatē achillem di
cens Cur ſedens in cella patior ac
cidiam. Cui ille ꝙ nunq̄ vidiſti re
quiem quā ſperamus ⁊ tormēta q̄
timemus. Si enī inſpiceres dilig
ter. etiā ſi vermibus eſſꝫ plena cel
la tua vſqꝫ ad collū in ipſis ꝑma
neres volūtarie ſine accidia. In vi
taſpatrū fratres rogabant ſenem
ſanctū vt quieſceret a graui labo
re. Quibꝰ reſpondit. Credite mihi
o filij ꝙ abrahā penitebit cū vide
bit magna ⁊ p̄clara dei dona ꝙ ā
plius non fuerit decertatꝰ. Itē qui
dā dixerūt ad q̄ndā magnū. quō
contentus es hic ⁊ ſuſtines tm̄ la
borē. Qui rn̄dit. totū tp̄s mei labo
ris quē hic ſuſtineo nō ē idoneum
cōparari ad vnā diem tormentoꝝ q̄
peccatoribus in futuro ſunt preparata

De leone q̄ pugnauit cū aquila dial. lxxxv

Leo rex ferarum a
crıter cū aquila regē auiū
dimicabat habens ſecū cūcta aı̄
malia ſuper humū caſtrametatus
ſtabat. Aquila vero cū auibꝰ ſup
arboribus cū iaculis et ſagittiſ cū
beſtijs p̄liabatur. Grifes inde trā
ſiens ⁊ videns hoc ſibi diſplicuit
mirabiliter vnde collocauit ſe ſup
collem nec ı̄ eis cōuolauit. Leo aūt
timens ait intra ſe. ſi hic erit ꝯtra
me victus ero. Aquila ſimiliter co
gitans ait. hic caudam habet ⁊ pe
des vt animal. credo ꝙ ſi cū beſtijs
ſteterit cōtra me. non durabo. Ea
ꝓpter nuncios ei direxit vterqꝫ vt
quis eſſet ⁊ quare illic ſederet dilu
cidaret. Quibus grifes auis ſum ⁊
animal ſed non hō neqꝫ b. Hic aūt
ſedeo ꝓpter pacē ⁊ amorem ⁊ nō
partialitatem amo nec rumorem.
Cum autem hoc dixiſſet eſt ab oı̄
bus gracioſe receptus. Grifes aūt
ſpaciabatur ad libitū cum beſtijs
et auibus ꝓpter quod nullꝰ de eo
ſuſpicabatur. Inter hoc grifes de
pace tractare cepit ⁊ qꝛ ſuſpectus
non erat ꝑtes libere in ipſum com
promiſerūt. Ipſe vero ſententiam
dictauit ꝙ omnes de campo ꝙ̄ citi
us ſe mouerent ⁊ ampliꝰ nō in pu
gna ſed in pace manerent dicens

Qui vult pacem poſſidere debet
ꝑtem non tenere. Sic ꝗlibet perpe
trare debet inter diſcordātes vt ſit
filius illius qui dicit Mathei. v.
Beati pacifici id eſt pacē patran
tes inter diſcordantes quoniā filij
dei vocabūtur Et eſaie. lij. Quoniaꝫ
ſpecioſi pedes annūciantes pacem
Sic ⁊ pedes portantiū diſcordiam
et ſcandalū malediciūtur dicente.
Eccle. xxviij. Suſurro ⁊ bilinguis
maledictus eſt. multos eni turba
uit pacē habētes. Legitur in vitaſ
patrū ꝙ cū lis eſſet inter vnū gen
tilem ⁊ vnū chriſtianū conuenirent
ſimul armati cū parentibꝰ ⁊ ami
cis parati ad pugnā. Beatꝰ appol
lonius rogauit eos de pace. Vnꝰ
tn̄ qui diſcordie et diſſenſionis ca
put erat vir truculentus ⁊ malig
nus impediebat pacē dicēs ꝙ vſ
ad mortē ſuā nō fieret pax. Tūc di
xit vir ſanctus. fiat vt dicis Nullꝰ
enī preter te hodie perimetur ſꝫ cō
gruū honori tuo ſepulcrū tibi fiet
in ventrem beſtiaꝝ ⁊ volucrū. QꝪ
ita factum eſt. nā ſtatim fuit in pu
gna necatus qui ſabulo cōculcatꝰ
ꝑmanens. In mane vero parentes
veniētes vt tollerent ac ſepelirent
inuenerūt eū a vulturibuſ deuora
tum et beſtijs effoſſum

De leone qͥ vxorauit duos catulos ſuos dialogꝰ. lxxxvi.

Leo duoſ vxorauit
catulos filios ſuos ⁊ ꝓ quo
libet dedit ſiluā magnā in dotem:
ſꝫ anteꝙ̄ diuideret eos ſe de tribus
ipōs monuit dicēs. Filioli hec tria
cuſtodite ⁊ bn̄ erit vobis ꝓmo pa
cē cū veſtris habeatis Secundo ſil
uā quam vobis do cuſtodiatis vt
aīalia multiplicent. Tertio cū ho
mine nunꝙ̄ pugnetis. Nec maior

cuſtodiens in bonis creſcebat· mi
noꝛ āt ſuos pturbare cepit· nec in
domo pacē habebat ꝓpter quod i
ſiluā cū furore intrabat cunctaqꝫ
animalia perimebat· Vn̄ breuiter
ſiluā ſpoliauit· Quadam vero die
fratrem ſuū viſitauit et intuēs eū
i bonis ſuccreſcere ait· Infelix ego
in penuria viuo ⁊ pturbatione· tu
vero exultas in delicijs ⁊ pace Cui
maioꝛ· Iuſſa patris nō cuſtodiſti
idcirco hec mala ſup te venerunt
ſed veni mecū in ſilua ⁊ vide qua
liter bona paterna cōſeruaui· Cū
aūt ſimul pergerent ecce quidā ve
natoꝛ apparuit qui laqueos tende
bat vt ibi de aīalibus caperet Cui
minoꝛ· Nō cernis homūculum illū
qui deſtruere te ꝓoptat· Et maioꝛ·
Neſcis ꝙ preceptū habemus a ge
nitore vt cū homine nō pugnemꝰ
Cui minoꝛ· Miſer vis tu ꝓpter ver
ba fabuloſa nobilitatē ꝑdere leo
ninam· Ego ipſum dilacerabo Cū
autē ad hoīem cucurriſſet ⁊ laqꝫos
non aduertens cecidit in rethia ⁊
illaqueatus ē· Maioꝛ aūt redijt di
cens· Iuſſa patris q̄ conſeruat
tutū ſemp ſe reſeruat· Idcirco ptꝫ
manifeſte ꝙ tutū eſt iuſſa paren
tū cuſtodire ⁊ ſecūdū ꝙ iuſtū eſt
obedire· Ad colloſenſes· iij· Filioli
obedite parentibus veſtris in dn̄o
hoc enim iuſtum eſt· Fabulat̄ eni
ꝙ quidā leo pre ſenio iacebat i cu
bili· ſed catulus eius fortiſſimꝰ ve
nit ad eū· Cui pater· Gaude fili ꝙ
cūcta animalia te timent· vnū tan
tū tibi dico ne pugnes cū homine
ꝙ fortiſſimus eſt omniū· Tētatꝰ
catulus querebat hominē· Vnde

reperit boues duos binatos ſub
iugo eoſqꝫ iterrogauit dicēs· Eſtis
homines· Qui dixerūt non· ſꝫ ſumꝰ
ab homine ſubiugati· Catulus ve
ro magis tentatus inuenit ſonipe
dem ferratūm cum ferro et ſella ei
qꝫ dixit· Es tu homo quem quero·
Qui reſpondit Non· ſed ab ipſo ſu
faleratus· Admirans autem leo
proceſſit et inuenit ruſticum ſcin
dentem lignum· Cui dixit prepara
te cito quia tecum preliari volo·
Cui homo· Scindamus hoc lignuꝫ
prius· poſtea preliaturi erimus·
Et hoc dicens cum ſecuri ſciſſuram
magnam fecit in ligno ⁊ docuit le
onem ponere griſes in ſciſſura vt
celerius ſcinderetur· Qui cum poſu
iſſet· extraxit ruſticus ſecurim de li
gno et griſes leonis incluſit cla
mantis auxilium vicinorum· Ad
clamorem cuius oēs de villa exie
runt cum gladijs ⁊ fuſtibus vt le
onem interficerent· Leo autem vi
dens ſe in arto poſitum griſes in
ſciſſura ligni relinquēs vix euaſit
et cruentantibus pedibus cum cō
fuſione reuerſus eſt ad patrem cō
firmans eius conſilium per experi
entiam·

De griſe tyranno dialogus· lxxxvii·

Griſes vt dicit iſi·
ethi· xij· eſt ales pennatus
⁊ quadrupes· Hoc genus ferarūꝫ
oꝛtū habuit i iperboreis mōtibꝰ ⁊ i
ſichia aſiathica· capite ⁊ aliſ aq̄le

ſimilis: ⁊ reliquo corpore ſimilis le
oni· equis ⁊ hominibus maxime ē
infeſtus in nido ſuo ponit lapidez
ſmaragdum contra venenoſa aia
lia montis· Item viuos homines
diſcerpit· Hic accepit quādā pro
uintiā ad regendū ſed ꝓpter ſuaz
tyrannidē ⁊ auaritiā tria precepit
primū ꝙ nullus ad vendendū vel
compandū reciperetur· Secūdo ꝙ
nullus ab alijs ptibus ad ſuas ve
niret Tertio ꝙ nullꝰ de ſuis ad ali
as trāſiret· Hec tria cuſtodiēs in
delicijs viuebat ꝓpter quod mul
ta colligebat ⁊ ex his nulli aliqd
mittebat· Sed iudicio dei quodā
tēpore fulgura ⁊ tēpeſtates totaz
prouintiā illam deuaſtauerūt· Ci
ues autē ad grifem cucurrerūt vo
ciferantes· exeamus ne fame pere
amus· Ipſe vero legatos tranſmi
ſit ad vicinas nationes vt de bo
nis ſuis vendant et preciū ad ſibi
tum accipiāt· Quibus rn̄derūt· Tu
nunꝙ de tuis bonis nobis vendi
diſti nec mō tibi aliqd vēdemꝰ Ite
rum āt alios nūcios direxit vt ſecu
re ad vendendum trāſirent· Cui il
li· Tu nunꝙ nos recipere voluiſti
nec modo nos recipies· Denuo mi
ſit eis vt ſe cū ſuis recipere vellent
nec eos in calamitate relinqre· Et
illi· Tu nunꝙ aduenisti idcirco te
non recipiemus· ⁊ ſi veneris te pro
ijciemus· Sic enī derelictꝰ ab oībꝰ
miſerabiliter cū ſuis interijt dicēs·

Qui non ſeruit ei nō ſeruiet nec i
malis ſubuenitur· Ergo bonū eſt
eſſe curialez ⁊ recipe forenſes ⁊ ho
ſpites ⁊ cū alijs negociari de ſuoqꝫ
alijs tribuere ⁊ etiam cōmunicare

Ait enim ſaluator mathei· vij· Om
nia ergo quecūqꝫ vultis ⁊ faciant
vobis homines ⁊ vos facite illis·
Hec lex et prophete Et baſilius· ta
lis eſto alijs quales et peroptas
circa te eſſe alios· Legitur ꝙ dum
alexander per quandam viam per
geret et ipſe cum ſuo exercitu fere
ſiti deficerēt· quidam pro magno
munere ciphum aque ſibi dedit
quem ille protinus effundi mādа
uit· Noluit enim ſolus bibere poſt
ꝙ ſuis militibus illud nō poterat
cōmunicare· Econtra dicit auarus
ecclesiaſti· vndecimo· Inueni requi
em mihi et manducabo de bonis
meis ſolus· Tales enim auari nō
ſunt preficiendi· Vnde antiquitus
ſectantes auaritiam non preficie
bantur reipublice: prout narrat
valerius libro ſexto· ꝙ duo conſu
les dum hiſpaniam mitti deberēt
et de ipſis conſilium haberetur ſci
pio dixit· Neuter mihi placet· qa
alter nil habet alteri nihil ſatis ē·
eque malam in malignantibus
iudicans inopiam et auaritiam·
Vnde refert idem valerius ꝙ
tiberius ceſar iudices prouincia
rum raro mutabat ex eo ꝙ noui q
ibant intenti erant ad recipiendū
Exemplum de quodam vulnerato
quē cum muſcaruz multitudo ope
ruiſſet et quidā eas abegiſſet Ait·
male feciſti· Plene erant iſte et fa
melice venient alie ⁊ amplius me
affligent· Iudices enim ſemper
quādo ſunt pauperes vel auari ad
rapiendum ſunt auidi· Legitur in
fabulis poetarum ꝙ qdam rex pe
tijt ab appolline vt quicqd tāgēt

aurum fieret ⁊ cõcaſſum eſt ei· Cũ
ergo cibũ vel potũ manibus vel la
bijs tangeret vt in os mittere vo
lebat in aurũ· Sic etiã habũdãtia
diuitiarũ facit auarũ famelicũ ⁊ ip
ſum trahit ad interitũ· Legitur in
cronicis ꝙ taris regina cũ cepiſſ;
regẽ perſarũ caput eius ãputari fe
cit ⁊ in vtrem plenũ ſanguine im
merſit dicens· ſanguinẽ ſitiſti ſan
guinẽ bibe· Sic auaris tirãnis ĩ fu
turo cõtinget qui ſanguinẽ paupe
rũ ſitierũt id ẽ lucrũ eorũ ⁊ labores
Auari in inferno bibent aurũ liq̃
factũ· Vnde refert q̃dã pħs ꝙ ne
ro impator viſus eſt in auro liq̃fa
cto ſe apud inferos balneare ⁊ cũ
vidiſſet cuneũ aduocatorum· dixit
eis Venite venale genꝰ hoĩm ⁊ me
cũ hic balneamini ꝙ vobis ptem
optimam reſeruaui·

De leopardo ⁊ vni cornĩ q̃ pugnabãt cũ dracõe diał· lxxxviij·

Leopardꝰ vt ſoli
nus dicit animal eſt gene
ratũ ex leone ⁊ pardo· Horũ femie
ſunt audaciores ⁊ fortiores mari
bus Pliniꝰ Aliquis volens reſiſte
re leopardis ſurẽtibus fricet allia
iter manꝰ nec mora leopardꝰ reſi
liet nec reſiſtet ꝙ odorẽ allij ſuſtie
re nõ poteſt· Leopdus ſubruſũ co
lorẽ habet maculas p totũ nigras
Multo minores ſunt q̃ leones: leo
pardus qñ comedit aliquod vene
nũ· ſtercus hoĩs q̃rit quod come
dit ⁊ ſanat Ambroſius· He beſtie
ſunt crudeliſſime naturaliter ita ꝙ
ſic domeſticari nõ pñt vt obliuiſ
cantur crudelitatis ſue· Domeſticã
tur tñ ad venandũ Igit dũ ad pre
dã in venacõne ducitur relaxãtur
quã ſi quarto aut q̃nto ſaltu non
põt cape· ſubſiſtit iratus fortiter ⁊
niſi ſtatĩ venator furenti beſtie ali
quã beſtiã offerat cuiꝰ ſãguĩe pla
cet irruit in venatorẽ vel quoſcũq;
obuios ꝙ impoſſibile ẽ placari eũ
niſi in ſãguine· Hic pugnabat cũ
dracone ſed nõ preualebat ꝑpter
quod ad vnicornẽ precepit ⁊ humi
liter ipſũ obſecrauit dicẽs· Eminẽs
es ac vtuoſus ⁊ doctꝰ belli peto ob
nixe ꝙ me defẽdas a furore draco
nis· Vnicornis at ſe ſublimare ce
pit· ⁊ audiens de ſe talia dici ait·
Verũ dicis ꝙ doctꝰ ſũ prelij ꝑpterea
optime defẽſabo te· noli pauẽ· Cũ
enĩ aperiet draco os ſuũ in gutture
ipm cornu pforabo Cũ ãt ad dra
conẽ piter veniſſent leopdus bel
lũ inciauit ſperãs de auxilio vnicor
nis· Draco vo certauit aduerſus e
os ⁊ ignẽ ⁊ fetorẽ ex ore emittebat
ſꝫ cũ os apiret vnicornis q̃ citius
cucurrit volẽs ipſũ in gutture trãſ
uibrare· Draco vo agitauit caput·
⁊ vnicornis cornu in terrã fixit di
cẽs moriẽdo Qui ꝑ alio vult pu
gnare cupit ſe trucidare· Sic enim
ſtultum eſt de ſe cõfidere ac de quo
ſibi nõ pertinet agonizare· Vñ ec
cle· xi· de ea re que te non moleſtat
ne certaueris· Ergo require in ani
mo tuo a teipſo quis es: quid facẽ

vi̅s· vtru̅ factu̅ illud ad te ptineat
Ad minus ad aliu̅ te immiſcere no̅
debes· Noli pro alio pugnare nec
inter diſcordantes diſcordiam au
gere· Sed fac vt dicit ſeneca· ſemp
diſſenſio ab alio incipiat· ⁊ te reco̅
ſiliatio· Quidam bellantes aggreſ
ſi ſunt inimicum· ſed alius quida̅
cucurrit volens ipſum defendere ⁊
armauit ſe verſus inimicos illius
Illi aute̅ dixeru̅t· Amice tibi iniuri
am non facimus· tolle quod tuum
eſt ⁊ vade quonia̅ de inimico nr̅o
vindicta̅ querimus· Qui no̅ adqui
eſcens ſermonibus eoꝝ ad belluꝫ
contra eos ſe parauit· Illi aute̅ in
dignati cu̅ inimico ipſum mutila
uerunt·

De elepha̅te q̅ genua no̅ flectit dial'· lxxxix·

Elephas vt brito
dicit dicit̄ ab elephio gre
ce quod mons latine dicitur ꝓpter
magnitudinem corpis· Hoc genꝰ
anima̅tis in rebus bellicijs aptu̅
eſt· In his animalibꝰ perſi ⁊ me
di ligneis turribus collocatis tan
q̅ de muro iaculis dimicant· Intel
lectu ⁊ memoria nulla vigent gre
gatim incedu̅t motu quo valeant
murem fugiunt· Bie̅nio portant fe
tus nec amplius q̅ ſemel gignu̅t
nec plures ſed tantu̅ vnu̅ gignu̅t·
viuu̅t ad tricentos a̅nos vt dicit
iſi· ethi· xij· Narrat ſcriptura q̅ con
tinet veteru̅ hyſtorias ꝙ elephas
hoc modo capitur· Due puelle vir
gines vberibus ⁊ ſuperiori parte
corpis nudate pgu̅t vbi habitant
elephantes· vna eaꝝ vrna̅ altera
gladiu̅ ferens· q̄bus alta voce can
tantibꝰ audit elephas ⁊ accurrit
ꝓpe· Qui mox naturali inſtinctu v
ginee carnis innocentia̅ recogno
ſcens in eis caſtimonia̅ veneratur·
lambenſq̧ eaꝝ pectus et vbera et
delectatus mirifice reſoluitur in ſo
porem nec moȓ puellaꝝ puella cu̅
gladio teneru̅ pfodiens ventrem
elephantis ſanguine̅ ruentis fun
dit· Excipitq̧ i vrna puella altera
ſanguine̅ quo regalis purpura ti
gitur· Hic cum ſit inter feras noia
tiſſimus ⁊ famoſus tamen non ge
niculare poteſt ꝙ genua no̅ habꝫ
Quada̅ a̅t vice leo iens p ſiluam ⁊
feras tranſibat ⁊ oe̅s ei genua fle
ctebant velut regi feraꝝ· Elephas
non genu flexit ꝙ non potuit· Vn̄
fere quida̅ inuidioſe ad leone̅ con
uenerūt ⁊ elephante̅ infamauerūt
Leo a̅t ad elepha̅te̅ acceſſit dice̅s
Quare es tu ita durus ⁊ acerbꝰ ꝙ
genua an̄ me no̅ flectis vt cetere·
Cui elephas dn̄e p poſſe meo te
diligo ⁊ te honoro ſꝫ flectere me n̄
poſſum ꝓpter ꝙ genua no̅ habeo·
Et leo· ſi tu corde no̅ refutas excelle̅
ter me ſalutas Satis dr̄ m hon rat
poſſe ſuo qui laborat· Vn̄ accuſa
tores co̅de̅nauit ⁊ elephante̅ ſubli
mauit dice̅s· Nullus iudicatus
erit an̄q̅ probatus· Sic eni̅ atte̅de
re debent iudices· nec iudicare dn̄t
ſecu̅du̅ diffamationes ſed ſecu̅du̅
rei veritate̅· quonia̅ no̅ qui accuſa
tur ſed qui conuincitur reus e̅· dicit
iſi· Vn̄ ipſe An̄ pba ⁊ ſic iudica· p
ut refert valeriꝰ de manlio torq̅to

cuius cum eſſet filius ſuus accuſa
tus et cõuictus protulit ſententiã
deo dicens· Cum filiũ meũ cõſilia
riũ pecuniã a ſocijs accepiſſe pro
batũ mihi ſit eum reũ puniendũ
et domo mea indignũ iudico· Jdeo
qꝫ ſic adiudicatus gladio punitꝰ
eſt· Hoc enĩ debet agere iudex· non
enĩ debꝫ ꝑuertere iuſticiã propter
amorẽ vel odiũ· Quia dicit bernar·
Amor ꝛ odiũ veritatis iudiciũ ne
ſcit· Eapropter narrat valerius li
bro quinto ꝙ cũ caleucus in vrbe
ab ipſo condita que ſaluberrimis
legibus erat munita· inter alias
leges ius erat conſtitutũ ꝙ depre
henſus crimine adulterij vtroqꝫ o
culo priuaretur· At vero cũ in tali
crimine filiꝰ eius deprehẽſus eſſet cũ
tota ciuitas rogaret pro eo aliquã
diu repugnauit· ad vltimũ eſt vi
ctus precibus populi ſuo tñ prius
demũ filij oculo eruto vſum vidẽdi
vtriqꝫ reliquit debitum ſupplicij te
nuit· reddidit equitati admirabi
le tẽperamentũ ſe inter miſericordẽ
patrem ꝛ legiſlatorem ꝑtitus eſt
Jtẽ narrat de carũdio tirio qui legẽ
dederat vt ſi quis contionem intra
ret cũ ferro cõtinuo interficeretur·
Et interiecto tꝑe cum ipſe idem de
longinquo rure repetens domum
gladio cinctus proceſſit· Et cũ eẽt
monitus de legis ſolutione a quo
dam qui ꝓpe eũ ſtabat protinus
ferro diſtracto quod habebat icu
buit· Noluit culpã diſſimulare vel
errorem defendere· maluit penam
ſuſtinere ꝙ̃ legem frangere· Jtem
narrat valeriꝰ lib· vi· cũ qdã iudex
male iudicaſſet rex cambiſes pelle
eius corpe detractã ſelle iudiciarie
appoſuit ꝛ in ea ſuũ filiũ poſt eum
iudicaturũ ſedere fecit· Noua enim
pena prouidit ne quis iudex poſtea
corrũpi poſſet· Sic enĩ ꝑcipit lex di
uina deutro· xvi· Judices et magi
ſtratus cõſtitue in oĩbus portis tu
is vt iudicẽt populũ iuſto iudicio
nec in alteram partem declinent·

De ſatiro q̃ ſibi vxo rẽ accepit dialogꝰ xx·

Satirus vt ĩ catho
licon habeť dicit ſat ſatiri
penultima correpta· Satiri ſunt ho
muntiones dicti ab vncis naribus
habentes cornua in frontibus et
caprarũ pedibus ſimiles qualem
in ſolitudine ſanctus anthonius
vidit· qui etiã interrogatus a dei
ſeruo reſpondiſſe fertur dicẽs Mor
talis ego ſum vnus ex accolis he
remi quos vario deluſa errore gẽ
tilitas faunos ſatiroſqꝫ colit· Et eſt
animal mõſtruoſum ſupra imagi
nem hominis inſignitam· deorſũ
vero formã capre habens q̃ ſecun
dum errorem gentilium deꝰ ſilua
rum eſſe denunciatur· Hic accepit
vxorem filiam ypocentauri qui
eſt homo equo mixtus potẽs ꝛ vir
tuoſus· Cum autem cum vxore cu
bare deberet prius de tribus eam
monere cepit dicens· Nunꝙ̃ men
tieris et nequaquam impreceris
nec thorum meum violare preſũ

mas· Hec tria cũ ſeruaueris paciſi
ce mecũ ꝓnoctare poteris parũ pꝰ
ſatirus eã explorare voluit ſi obedi
ens extiterit· ⁊ ait· O coniunx dic m̃
nomen parentũ tuoꝝ· Cui illa nũ
ꝙ genitores habui ego Et ſatirꝰ·
cito dolens docta mea fregiſti· At
illa ꝓpter audaciam parentũ ſati
rum blaſphemare cepit ꝓpter qđ
ipſe euꝫ repudiauit et a thoro ſuo
ſeparauit· Non poſt multũ hec im
mũda ſcortari ſe fecit a quodã azi
no· Satirus autẽ hoc ſciens cũ om
nibꝰ ſuis eam morti iudicauit tra
dendam· Ipſa vero moriens ait
Optimũ eſt obedire viris ſuis ac
ſeruire· Inobedientes plerũqꝫ ſũt
mulieres Vnde nõ eis cõpetit prin
cipatus Ait enĩ eccle· xxv · Mulier
ſi principatũ habeat cõtraria ẽ vi
ro ſuo· Idem· xxi· Melius eſt habi
tare in terra deſerta ꝙ cũ muliere
rixoſa ⁊ iracũda· Quidã ſic caſtiga
uit malam vxorẽ ⁊ inobedientem
Diſſimulauit enĩ ire ad nũdinas ⁊
dixit vxori· nullo modo digitum po
nas in foramine iſto · ſeqꝫ abſcon
dit in vicina domo· Vxor autẽ co
gitare cepit: quare inhibuit mihi
hoc· nõ obediã ei ĩ hoc· ſed magno
impetu manũ in foramẽ miſit · In
foramine vero erãt acutiſſimi cla
ui in q̃bus digiti ſui infixi ſunt vñ
pre ãguſtia clamare cepit ita ꝙ
maritus accurrit dicẽs· Quare nõ
obediſti preceptis meis· ⁊ ſic eam
correxit donec obediuit· Cũ in qua
dã naui tẽpeſtate iminente clama
tũ eſſet a nautis vt grauiora pro
ijcerent in mare quidam habens

vxorẽ ꝓpter linguã intolerabileꝫ
exhibuit eã dicens ꝙ in tota naui
non erat grauior lingua eius Vñ
ſeneca· Sicut nihil ſuperius benig
na cõiuge· ita nihil crudelius infe
ſta muliere· Et phũs vxor inquit
aut eſt perpetuale refugiũ aut ꝑ
hẽne tormentũ· Si eſt mala· tormẽ
tũ eſt· perpetuale refugiũ ſi eſt bo
na ꝙ bone vxores obediẽtes ſunt
viris ipſoſqꝫ ſup oĩa diligũt· Hie
ronimꝰ in libro ꝯtra iouinianũ ad
hoc exemplũ de tribꝰ matronis ro
manis ponit q̃ poſt amiſſum virũ
alterũ accipere noluerũt Sed haꝝ
prima dicebatur marchia catho
nis que interrogata quare ſecũdũ
nõ acciperet viꝝ· rñdit ſe non inue
nire viruꝫ qui velit eã ꝓpter ſe ſed
ꝓpter ſua ꝙuis forte turpis eẽt li
cet diues· Secũda dicebatur vale
ria que cũ interrogaretur vt ſecũ
dum virũ accipet· Rñdit ſe facere
hoc non poſſe ꝙ vir ſuus non erat
mortuꝰ ſed viuus ꝙ diu ipſa viue
ret· Tertia dicebatur ãna q̃ a pa
rentibus vrgebatur vt ſecũdum
acciperet virum eo ꝙ iuuenis et
diues erat· Reſpondit ſe hoc non
poſſe facere ꝙ bonũ habuerat vi
rum ⁊ ideo ſi ſecũdum accipet aut
ille eſſet bonꝰ aut malus · Si bonꝰ
ſemp eſſet in timore ne ipſum per
deret· Si malus ſemp eſſet in dolo
re eo ꝙ poſt virum bonũ malum
inueniſſet·

De dromedario ⁊ eiꝰ curſu dialogus · xci·

Dromedarius eſt
animal vt dicit Hieronim⁹
quod tantū vno die pgit quantuȝ
equus in tribus. Huc clamitauit
leo dicēs. Jnter oēs es tu mihi lau
datus q̄ ſcis currere atq̄ ſalire vn̄
volo q̄ pgas feſtināter in orientē
⁊ interrogare delbas de pſona . q̄
litate. et ſocietate grifis qui vult
mecum bellare. ſed vt me preparare
poſſim ad certamē hoc citius denū
cia mihi. vt poſt a me mercedē reci
pias et honorē. Dromedarius aūt
ſe exaltarē cepit cum audiuit ſe lau
dari. Ob hoc iter ſuū inchoauit et
vltra vires ſuas vt magis eēt lau
datus currere cepit. Jdcirco tm̄ cu
currit et ſaliuit q̄ ſe totū demoliti⁹
eſt pro quo cecidit ⁊ expirauit di
cēs. Jd quod ſcim⁹ ſic patrem⁹
q̄ nūq̄ nos vaſtemus. Jta et nos
ea q̄ facimus ⁊ ſcimus ſic agere di
ſcrete debemus q̄ corpa nrā ⁊ mē
bra nō deſtruamus. Ait enī Aug⁹
in regula q̄ carnē ſuā ſupra modū
affligit ciuē ſuū occidit. Tūc enī ho
mo occidit ciuē ſuū .i. corpus ſuum
cū ipm aggrauat ⁊ fatigat vltra
q̄ ferre poteſt. Vnde iſido. in omni
ope modū ⁊ tēperamentū oportet
habere nā quicquid cū modo et tē
peramento fit ſalutare ē. quicquid
autē nimis aut vltra modū pnici
oſum eſt. Fabula ē q̄ quidā pbr
cū filio ſuo poſitus eſt in quadam
turri exiſtenti ſola in mari. Vnde fi
lius habens tediū rogauit patrē
vt faceret eū exire de illa captiuita
te at ille inuenit multas plumas
auiū et cum pice et bitumine eas
copulauit ⁊ compegit ſibi et filio
alas vt volarent ⁊ inde exirent. Jn
ter hec pater docuit filiū ſuū dicēs
Caue tibi ne voles nimis alte ne de
ſcendas multum baſſum ſed tene
mediū ſi vis eſſe beatus. q̄ mediū
tenuere beati Pr̄ ſic fecit ⁊ recto iti
nere exiuit de carcere. filius autem
ſentiens ſe volare letus effectus ſē
per aſcendebat. Et factum eſt q̄ ca
lor ſolis aſcēdit plumas ⁊ conſūp
ſit. et ſic cadēs mortuus eſt. Vnde
Bernard⁹. tene medium ſi nō vis
perdere modum.

De leone q̄ edificauit cenobiū dialog⁹. xxi.

Leo pro redēptiōe
anime ſue ſuorūq̄ parentū
excellentiſſimū edificauit cenobiū
in quo regulauit multa animalia
dans eis formam ⁊ regulam viuē
di. Et elegit in priorem hinulum q̄
eſt vt dicit pap. filius ceruorum ⁊
eſt varij coloris. credens eum eſſe
religioſum cenobitam. Hinnulus
autem vt varius erat in colore ſic
et in fide. Cepit enim fratres diui
dere ac in ptes trahere inſtituens
officiales ⁊ poſt paululū caſſabat
et alios inſtituebat. Caſſati vero
murmurabant contra ipſum. iſti
tuti autē eum fulciebāt. Hoc enī ſe
pe malicioſe agebat ita vt ꝯſpirati
onē contra ipſū facerent ⁊ ꝯcordit
contra eum ſtarent. Ad extremuȝ

fratres ſe armauerūt volentes ſe
pro parte lacerare· Sed quidā pa
leſfridus ſapiens ⁊ antiquꝰ dixit·
Ceſſate fratres non eſt bonū hoc
agere melius eſt hūc malignum
priorem ceſſare ⁊ aliū pacificū lo
care· Placuit ſermo inter fratres
⁊ vnanimiter eū deſtituerūt dicen
tes Eſt concordia tenenda inter
fratres ⁊ habēda· In hoc apparet
ꝙ concordia eſt virtus acceptabi
lis inter fratres· Dicitur enī Eccle·
xxv· In tribus beneplacitū eſt ſpi
ritui meo que ſunt probata coraꝫ
deo ⁊ hominibus· concordia fratꝝ·
amor proximorꝝ ⁊ vir ⁊ mulier in
bono ſibi conſentientes Et vt dicit
Auguſtinus· Nō poteſt habere cō
cordiam cum chriſto vel in ſeipſo
qui diſcordiam vult habere cum
chriſtiano· Sed ſunt aliqui qui dū
in pace ſunt neſciūt viuere· Vnde
piſcator quidam turbans aquam
increpatuſ a quibuſdam· reſpōdit
ſe increpantibꝰ de turbatione aq̄·
ſi hec aqua nō turbatur viuere nō
poſſem· Concordia nihil vtilius ci
uitati vt quidam ait· Ideo ad ami
citiam ⁊ concordiam habendā an
helare bonū eſt· Vnde de cōcordia
narrat valerius libro· iiij· ꝙ cum
obſideret hanibal quandam ciui
tatem tantam inopiam ciues per
peſſi ſunt vt inuidētes ſibi neceſſa
ria non venderent· In qua quidam
panes vendidit ⁊ mortuus eſt fa
me· Alter qui emit cibatus eſt ⁊ ſu
peruixit· Hoc enī factum eſt vt nō
diſcordarent inuicem·

De onocētauro q̄ fe- cit palaciū dial· xciij·

Onocentaurus id
eſt azinus immixtus homini
ſic dictus quia media hominis ſpe
cie media azini eſſe dicitur ait hu
guicio· Hic pro ſe palaciū pulcerri
mū edificare faciebat ſed confidēſ
in ſuo ſenſu omnia terminare ac
ordinare volebat nō attendens cō
ſiliū architectoris· Dum enī archi
tector conſulebat vtilia vt ꝑ artē
diſcernebat· Hic elatus aiebat Sa
piens ac ingenioſus ſum ego· nō
licet vobis me docere ſed volo vt
voluntate mea cuncta compleant̄
Et dum eſſet palacium expletum
quia non erat bene fundatum nec
bene cōpoſitum ruinam petijt ⁊ ad
ſolum decidit· Ideo onocentaurus
confuſus ⁊ bonis ſuis ſpoliatus ꝓ
hibebat· Ille cito ſe diſſoluit q̄
per doctos ſe non mouit· Sic enim
multi nolunt credere conſilio ſapi
entum ſed ſuo ſenſu cuncta termi
nare volunt· Tu autem ſemꝑ non
credas tue proprie ſcientie nec cō
fidas proprio ſenſui nec ſemꝑ vo
luntati proprie adquieſcas· Sꝫ om
nia cum conſilio et prudentioribꝰ
ſapientioribus ⁊ diſcretioribuſ fa
cias ⁊ eorum monitis adquieſcas
ne a via veritatis poſſis vllatenuſ
deuiare· Eſt enim ſcriptum ſapien
tie· xxxij· Sine conſilio nihil facias
et poſt factum non penitebit Quia
vt dicitur prouerbiorꝝ· xiij Aſtutꝰ

omnia agit cum conſilio. Qui autē
omnia agunt cū conſilio reguntur
a ſapientia. Iſta enī eſt differētia
inter ſapientē conſiliariū ⁊ fatuū.
ꝙ fatuus niſi reſpicit principium
facti. ſapiens ãt reſpiciat finē ⁊ ea q̄
ſunt ad finem. Legitur de quodaꝫ
phõ. ꝙ in foro in loco eminentiori
reſidens dixit ſe velle vendere ſapi
entiam. Et cū aliqui ab eo emerēt
ſcripſit in cedula dicēs. In oībus
que acturus es ſemp cogita quid
tibi inde poſſit accidere. quod cum
multi deriderent et cedulam vellēt
proijcere. ait portate ſecure ad do
minū veſtrū ꝙ bene valet preciū.
Quod cū princeps accepiſſet litte
ris aureis in oſtio ſui palacij ſcribi
fecit. Poſt multū vero tēpus q̄dā
eius inimici cū barbario ſuo ordi
nauerūt vt principem iugularet.
Qui cum ꝑ oſtium intraret ⁊ ſcrip
turam illā legeret eo ꝙ legere ſcie
bat. cepit tremere et pallere. Quo
viſo princeps eum capi fecit ⁊ mi
nis ⁊ tormentis veritatē extorq̄ns
ſibi pēpcit. Sed actores ſcelerū in
terfecit. ꝑ quod patet ꝙ ſit vtile fi
nem penſare. Vnde quidā phūs.
Quicquid agas prudenter agas
et reſpice finem.

De rinocerrone q̄ deſpiciebat ſenē di. xxiiii

Rinocerron vt i brito
ne habetur latine interp̄tatur in nare cornu. Idem ⁊ rinoce
ros id ē vnicornis eo ꝙ vnū cornu
in media fronte habeat pedū q̄tu
or ita acutū ⁊ validū ꝙ vt q̄cq̄d
impetierit aut ventilet aut perforet
nā ⁊ cū elephātis certamē habet
⁊ in ventre vulneratos proſternit
Tante aūt fortitudinis ē vt nulla
venantiū virtute capiat. Sꝫ ſicut
aſſerūt qui naturas animaliū ſcri
pſerūt virgo puella ꝓponitur que
venienti ſinū aperit in quo ille oī fe
ritate depoſita caput ponit ſicq̄ꝫ ſo
poratus velut inermis capitur vt
dicit iſido. xij. ethi. Rinocerron etiā
vt dicit pap̄. eſt animal cornu in
nare habens Rinocerron etiam vt
dicit pap̄. eſt fera indomite nature
ita vt ſi capta fuerit teneri nullate
nus poſſit. Hec ꝓpter fortitudineꝫ
aut iuuentutem ſenem videre non
poterat. Quādocunq̄ꝫ ſenes intue
batur poſt ipſos ſibilabat. vidēs
ipſos curuatos alijs digito deriſi
ue demōſtrabat. Dum autem tēpꝰ
ꝑtranſiret et ipſe ſenex effectus eſ
ſet ipſum iuuenes deſpiciebāt. Ip
ſe vero patienter ſuſtinebat dicēs

Qui deſiderat ſeneſcere ſenes nō
debet deſpicere. In hoc apparet ꝙ
ſenes a iuuenibus non ſunt deſpi
ciendi imo magis ſunt venerādi.
De hoc preceptū habemus in leui
ti. xix. corā cano capite conſurge et
honora ꝑſonā ſenis. Vnde prima
petri. v. Adoleſcentes ſubditi eſto
te ſenioribus Catho quoq̄ꝫ ait Ce
de locum maiori. Prout narrat va
lerius libro. v. ca. ij. de alexandro
qui precipuū honorem ⁊ amorem
a militibus ſuis meruit clemētia.
Vnde ait de eo ꝙ cum in nauali tē
peſtate oppreſſus ſenio iam confe

ctūm macedonem militem nimio
frigore obſtupefactum reſpexit ip
ſe ſedens in ſede ſublimi · ſtatimq3
de ſede deſcēdit ⁊ manibus ſuis ip
ſum militē iuxta ignem in ſede ſua
impoſuit · Item refert valerius ꝙ
qn̄ ciconie ſeneſcunt filij parentes
ſuos in nido ponūt · ⁊ iuxta pectus
ſuū eos collocant · fouent : nutriūt
et calefaciūt · Quod etiā agere de
bent homines rationem habentes
circa ſeniores ⁊ parentes · Vn̄ va
lerius libro quinto dicit ꝙ dum q̄
dam mulier nobilis ob quoddaȝ
flagiciū fuiſſet carceri mancipata :
vt ibi fame deficeret filia ſua nup
ta de licentia iudicis ipſam ꝗtidie
viſitabat · Prius tamen diligēter
pſcrutabatur ne quid ſibi comeſti
bile deferret · illa vero extracto vbe
re ſingulis dieb9 de lacte proprio
matrem alebat · Tandē vero iudex
pietate cōmotus matrem filie con
donauit · Simile p omnia refertur
de quodam patre ſene et grādeuo
taliter a filia ſuſtentato · Soli vul
tures parentes ſuos mori permit
tunt ·

De orice vel orige q̄ nūꝗ̄ īfirmat᷑ dīa · xcu

Orix vt in britone
dicitur vt quidā dicunt eſt
animal quoddā in heremo ſimile
capre cuius pili ſunt reflexi v̄ſus
ꝯtra naturā omniū animaliū Alij
dicūt ꝙ eſt mus aquaticus q̄ cum
captus ſit proijcitur in vijs vel in
ꝯpitis · Alij dicūt ꝙ eſt animal ſi
mile muri quod nos dicim9 glirē
vt dicit iſido · Et ē animal mūdum
quantū ad eſum ſed imundū quā
tū ad ſacrificiū · Hic orix ſaniſſime
degēbat ita ꝙ nūꝗ̄ infirmabatur
Ea ꝓpter infirmos deridebat cum
egrotabant dicēs · Iſti ſimulāt do
lores vt a laboribus vacare poſ
ſint ⁊ quieſcere · Sic enim dicēs nū
ꝗ̄ infirmis ſeruiebat · Interea fe
bricitare cepit et egrotare vnde in
choauit gemere ac plorare dicens
Heu miſer nūꝗ̄ languidis ſeruiui
ſed pro poſſe meo ipſos diffama
ui · Nūc autem promitto deo celi ⁊
terre ꝙ ſi me liberauerit ſemp ſer
uiam egrotis ⁊ imbecillibus · Cuȝ
autem cōualuiſſet correctus libē
tiſſime ſeruiebat egrotis dicens
Deus dat infirmitatem hic pro
pter vtilitatem · Hic poſſumus eui
dēter cognoſcere ꝙ infirmitas no
bis datur a deo propter vtilitatē
et fortitudinem anime · Vnde dice
bat apoſtolus ſecūda ad chorin ·
xij · Cū infirmor ſcilicet ſecūdū cor
pus tūc fortior ſum et potens ſcili
cet ſecūdum animā · nā virtus ī in
firmitate pficitur Gregori9 quoq3
dicit · Cuſtos virtutum infirmitas
corporis · Legitur in vitaſpatrū ꝙ
cū quidā peteret a iohāne heremi
ta vt a tertiana ſanaretur · Rn̄dit ·
Rem tibi neceſſariam cupis abij
cere vt enim corpora a medicinis
curantur ita anime languores pu
rificantur infirmitatibus et caſti
gationibus · Item cum quidam
miles rogaret quendam virum
ſanctum vt a morbo liberaret euȝ
precibus ſuis Sed audito ab eodē

ꝙ melioꝛ et deuotioꝛ eſſet ī egritu
dine ꝙ̄ in ſanitate dixit oro deum
vt ſeruet te ī ſtatu quo magis hu
militeris.

De ſaginario publi co dialogus. xxvi.

Saginariꝰ quidā
publicus arabat pratū vt
ſeminaret. Sed boues vt ſolebāt
non arabant imo pro poſſe recalci
trabant ꝓpter quod aratoꝛ ipſos
aculeabat. Boues autē vociferati
ſūt contra eū dicentes. Maledicte
qua de cauſa pcutis nos ꝙ ſemp
ſeruiuimus tibi. Quibꝰ ſaginariꝰ
Cupio arare pratū hoc vt mihi et
vobis cibū tribuat. Et boues. pra
tū hoc nolumꝰ arare quoniā cibū
delicatū nobis tribuit ⁊ ideo inq̄n
tū poſſumus reſiſtemꝰ. Sed ꝙ ſta
bant ſub iugo binati ⁊ bubulcus
eos verberibus aculeabat nō va
lentes effugere obediētes facti ſūt
dicētes Melius ē p amorem fa
cere ꝙ̄ p timorem. Sic et nos cum
ſeruire debemꝰ ſeruiamus caritati
ue ac volūtarie nō coacte ꝙ coacta
ſeruitia deo nō placent Vn̄ Augꝰ.
Nemo enī inuitus bn̄ facit etiam ſi
bonū ē quod facit. Chriſoſ. Volū
tas facit opus remunerabile. non
opus. Et iſidoꝛꝰ. Tale erit opꝰ tuū
qualis fuerit intētio tua. Vnde de
quodam iaculatore dr̄ vel legitur
Qui ſciebat tombare q̄ poſtea viſꝰ
eſt tombare ī cella ſua ad honorē
dei. et viſi ſunt circa eū q̄tuoꝛ ange
li cū ſingulis cereis aſſiſtētes et·

De ſimia q̄ ſcribebat libros dialogꝰ. xxvii

Symia pulcerrime
libros ſcribebat. ſed tn̄ nun
ꝙ̄ coꝛ dabat ad id quod ſcribebat
imo magis cū alijs loq̄batur vel
auſcultabat q̄ ab alijs dicebātur.
Qua de cauſa ſepiſſime libros falſi
ficabat ſcribens in eis q̄ loq̄batur
vel q̄ audiebat ab alijs loqui. No
lens āt ſe corrigere nullꝰ ei lucruȝ
poꝛrigebat: q̄ in paupertate colliſa
dixit. Nihil ſcriptoꝛ operatur coꝛ
de ſi nō meditat̄ Sic enī cū pſallere
et orare volumꝰ. debemꝰ corde me
ditari ꝙ nihil ē ſola voce cantaē ſi
ne coꝛdis intentione. Sed ſicut ait
apl's ad ephe. v. Cantate in coꝛdi
bus veſtris dn̄o. ⁊ non ſolū voce ſʒ
coꝛde: vt poſſimꝰ dicere cū eodem.
prima coꝛint. xiiij. Pſallā ſpū pſal
lam ⁊ mēte. Vn̄ ſeneca. Noto vbi
cūqȝ ſum Ita faciebant pħi qui in
tēti erant ad inueſtigandū ⁊ inue
niendū prudentiā. Vn̄ ſtudiū illo
rū ad illaȝ habendā ſupuacuū eſt
ſcribere cū eoꝝ ſtudia pateant per
ſapiētie documenta. De quoꝝ ſtu
dio narrat valeriꝰ li. viij. vbi ait
ꝙ carnaſides laborioſus ⁊ diutur
nus ſapiētie miles ſiquidē nonagi
ta expletis ānis ita ſe mirificū do
ctrine tēporibꝰ ad dixerat vt cuȝ ci
bi capiēdi cauſa recubuiſſet cogita
tionibꝰ inherens manū ad menſā
poꝛrigere obliuiſceret̄. Eodē modo
narrat ibidē de archimede phō ꝙ
cū capta ſua ciuitate. ſ. ſyracuſana

⁊ marcellus edictū dedisset ne ille occideretur Ipſe vero oculis in terra defixis formas vel figuras ſeu circulos deſcribebat ſup uenienti vero militi ⁊ ſuper caput ſtrictū gladiū tenenti ⁊ inquirenti quis nam eſſet ꝓpter nimiā cupiditatē veri inueſtigandi quod querebat in figuris nomen ſuū indicare nō potuit· Sed protracto puluere manib⁹ noli inquit obſecro iſtū circulum diſturbare· Et ſic quaſi negligēs imperium victoris· militis gladio eſt obtrūcatus·

De cameleopardulo dialogus· xcviii·

Cameleopardulus ē animal ethiopū vt dicit iſido· li· xij· ⁊ pli· li· viij· cap· xix· caput habens cameli ⁊ collū equi et crura ⁊ pedes bubali ⁊ maculas pdi Eſt āt beſtia maculis albis rutilē colorem diſtinguētibus ſupaſperſa Et eſt beſtia magis aſpectu ꝙ feritate cōſpicua in tantum māſueta ꝙ etiā ouis fere nomen accepit vt dicit idem· Hic pictor magnificus effectus ſemp xp̄m monſtruoſuȝ effigiebat vt ſe vindicaret ꝓpter quod mlti xp̄m deprecabātur dicentes· Quō hic iuuare nos debet qui nec formam habet nec decorē Quadā autem vice hic cameleopardulus alte chriſtum colorabat et pro poſſe ſuo ipſum monſtruoſuȝ et deſpectū oſtendebat· Vnde xp̄s pturbatus ei apparuit dicēs· Quare me ſic deturpas oſtendens me eſſe monſtruoſum cū ſim pulcher p̄ filijs hoim In me angeli intueri deſiderāt ⁊ tu honorē ⁊ decorē meū vis rape· Cui cameleopardulus· En nō credis me memorari ꝙ me mōſtruoſū plaſmaſti ⁊ non decoraſti Nūc de te me vindicabo nec vnꝗ̄ tibi parcā chriſtus āt pturbatus cū alte pingeret precipitauit eum dicēs· Malam ppetrauit vindictā qui p ipſam pdit vitā· Sic enī multi ſūnt ita acerbi ⁊ duri ꝙ nunꝗ̄ iniuriā voluit dimittere: ſed ſemp voluit vindicare ꝓpter quod dicitur eccle· xxiij· Qui vindicari vult a deo inueniet vindictā Ideoqȝ ſeneca· Iniurie obliuiſci debem⁹ ꝙ iniuriarū remediū eſt obliuio Antiqui principes fuerūt clementes ⁊ benigni in dando indigentis ⁊ in remittendo hoſtibus ſuis· Vnde refert valeri⁹ li· vi· de camillo cōſule qui cuȝ faliſcos obſideret magiſter ludi nobiliſſimos oēs pueros illoꝝ in caſtra romanoꝝ pduxit pro quibus nō erat dubiū quin illi eſſent ſeipſos ipſi imparatori tradituri· Camillus āt non ſolum hāc ſpreuit pfidiam ſed precepit vt pueri vinctū magiſtrū virgis ceſum ad parentes ſuos reducerent Quo beneficio victi animi eorū portas romanis aperuerūt· Recitat ābroſi⁹ in ſūma de officio in cronicis romanoꝝ cū veniſſet quidā aſſerēs ꝙ medicinā toxicatā pirro medicus daret ⁊ ſic rege mortuo victoriā obtinēt iuſſit eū fabricius ligari ⁊ ad dnm ſuū remitti Et ſubdit ambro· reuera preclaꝝ vt ꝗ̄ virtutis certamē ſuſcepat nollet: fraude vi

cere· Tūc pirrus dixiſſe fertur Iſte eſt fabricius q̄ difficilius a legali tate q̄ ſol a ſuo curſu auerti nō poſ ſet· et ſic cū eo ad libitū pacem cō poſuit Narrat valerius li· v· ca· pmo q̄ cū carthagineſiū legati ad cap tiuos redimēdos i vrbē veniſſent· protinus his nulla pecunia accep ta reddūt iuuenes numero· MM· d cexl· Tantū hoſtiū exercitū dimiſ ſum tantam pecuniā cōtentam tot iniurijs veniā datam mirandum eſt vltra modū· Itē narrat valeri us libro· vi· ca· ij· q̄ cū priuernatus captus eſſet a romanis aliq̄bus de ſuo pplo interfectis· aliq̄bus cap tis· a cū eis auxiliū miſi in precibus reſtaret his q̄ capti erāt princeps eorū interrogatus quā mereretur penā ipſe ſui Rñdit· illam quā me rentur illi qui ſe dignos libertate iudicant· Et cū iterum quereretur ab eo qualem cū eis pacem roma ni habituri eſſent impunitate do nata conſtātet reſpondit· Si bonā dederitis pacē perpetuā habebitis ſi malam· non diuturnā· Quo factū eſt vt dictis non ſolū venia ſed ius a beneficiū romane ciuita tis daretur· facti enim erant ciues romani·

De lauro nauta dialogus· xcix·

Laurus eſt animal tam i terra q̄ in aqua habi tans volat eni a natat vt dicit glo ſa· deute· xiiij· volat vt aquila· na tat vt piſcis· Auis eſt parua et ni gra et pinguis ſemper habitans iuxta aq̄s nec poteſt longe volare Vñ a agiles hoies freq̄nter eā ca piūt currendo· Vñ in autora· lau rus fluminis eſt habitator a incola terre· Hic maximus nauta extitit q̄ claſſem ſuā vltra q̄ decebat ſemp pre pō derabat de ſe cōfidēs · Amici eni de hoc cū redarguebāt nec ip ſe ſe corrigebat pter cupiditatē lucri· Quadā aūt vice nauē onera bat q̄ de fluctibus mergebat· nō valens ſe gubernare pter onus et vndas· Idcirco ad ſoliū q̄ruſſa ta naufragiū ptulit dicēs Hoc intendant negociatores ne pter cupiditatē lucri feſtinēt ditari cū periculo· ſed cū ſecuritate paulatī proficiāt· Ait eni Bernardus· Nolo repente fieri ſūmus· ſed paulatim pficere volo· Quidā ruſticus habe bat gallinā vnā q̄ quotidie ei faci ebat ouū· et multa lucrabat oua cōgregando a vendendo· Hic cogi tans q̄ multa oua poſſent inueni ri in ea· a volens totū lucrū ſimul habere ſcidit eam· a nō inueniens oua pdidit totū vt vulgariter di citur· oua a gallinā· Caueant etiā negociatores ne aliq̄d iniuſte ad quirant ſibi· q̄ diuitie iniuſtorū ci to dilabuntur· Vñ pbs· diuitie ci to adq̄ſite diu durare nō pñt· Itē pūerb· xx· Hereditas ad quā feſti natur in pñcipio in fine bñdictio ne carebit· Cū q̄dā mercator vinū mediū aque totidem denarijs ac ſi purū eſſet vendidiſſet· Et cū in na ui apuiſſet ſacculum vbi aureos ſuſceptos de pcio vini reſeruabat· ſimia quedā in naui cāt hec vidēs

Que clam venit ⁊ accepit ſacculū
cū aureis· fugitq; ſup anchorā· In
cipienſq; aperire ſacculū vnū aure
um ꝓijciebat in mari: aliū autem
ī naui vt mercator ex fraude nihil
apportaret·

De leone venatore dialogus centeſimꝰ·

Leo quidam mari
mus venator fuit· Hic ſem
ꝑ agēbat cū venabaꝛ ⁊ aīalia in
tuebaꝛ ⁊ cōnſpicabaꝛ vnū de meli
oribus ipſūq; pſequebaꝛ Animal
āt illud cū eſſet in diſtantia bona
ab ipſo ꝙ citiꝰ fugiebat pro quo
leo cōtriſtatus nō habens quod
optabat· volens etiā de celi ꝺis ca
pere minime valebat ꝓpter ꝙ oīa
alia iā latitabāt· Leo vero amarica
tus manebat ⁊ nūꝗ̄ verabatur di
cēs. Nunꝗ̄ dimittamus certuz
nec relaxemus ꝓpter incertū· Sic
enim nōnulli cū poſſint agere ea q̄
cōpetunt neſciunt cape cupientes
meliora idcirco ſepe decipiūtur· et
ea q̄ antea habere poterant nō in
ueniūt· Volūt etiā capere que non
pn̄t ⁊ recupare pdita ⁊ irrecupa
bilia ſed nō valent: vnde amariſſi
me dolēt· Cōtra quos dixit dauid·
ij· regū· xij· Nūc ꝙ mortuus ē qua
re ieiu̅ o? nūquid potero reuocare
eū· Ego vadaz magis ad eū ille ve
ro non reuertetur ad me· Vn̄ fabu
latur de philomena q̄ docuit iuue
nem qui eā cepit· de re pdita ⁊ irre
cupabili nūꝗ̄ doleas vt legitur in
barlaā· Eſt enī demētia ⁊ periculuz
relinq̄re rem ſecuraz ⁊ certam pro
alia incerta ⁊ vana ꝓut refert eſo
pus· quidā canis ferebat petiā car
nis ꝑ pontē ⁊ videns vmbram in
aquis reliquit carnes quas habe
bat in ore vt acciperet eā que appa
rebat in aquis· Ideoq; eā pdidit·
Sic enī faciūt multi qui ꝓpter cupi
ditatē adquirendi relinquūt ſecu
ra q̄ habent vt adquirāt ea q̄ non
habent· Vnde eſopus non debent
pro vanis certa relinq̄· Et ſic demē
tia eſt ſecura relinq̄re· ſic eſt fatui
tas de vanis ſperare ꝙ vane ſūt co
gitationes hoīm vt pſal· xciij·
Vnde cū quedā dn̄a dediſſet ancil
le ſue lac vt venderet ⁊ lac portaēt
ad vrbem iuxta foſſatum cogitaē
cepit ꝙ de p̄cio lactis emeret galli
nā q̄ faceret pullos quos auctos ī
gallinas venderet ⁊ porcellos eme
ret eoſq; mutaret in oues ⁊ ipas
in boues· ſicq; ditata contraheret
cū aliquo nobili ⁊ ſic gloriabatur
Et cū ſic gloriaretur· ⁊ cogitaēt cū
quanta gloria duceretur ad illum
virū ſup equū dicendo gio gio ce
pit pede ꝑcutere terrā quaſi pūge
ret equū calcaribꝰ Sz tunc lubrica
tus eſt pes eius ⁊ cecidit in foſſatū
effundēdo lac· ſic enim nō habuit
quod ſe adepturā ſperabat·

De tragelapho architectore fallace dia· ci·

Tragelaphus idē
hircoceruus dicit brito no
men ē cōpoſitū a tragos qđ eſt hir
cus ⁊ laphos qđ ē ceruꝰ qui licet

ſit eiuſdem ſpeciei cum ceruo villo
ſos tñ habet armos vt hirci ⁊ mē
tum barbatū cornubus ramoſis·
Hic architector optimus effectus
eſt ſed maximus deceptor·Dū cō
ſulebat edificiū fabricari tale fun
damentū conſtruebat ꝙ edificiū
ruinā cito patiebatur dicēs intra
ſe denuo lucrabor ego cū reedifica
bo illud·Sic enim homines ſpolia
bat cū conſiliabatur·Inter hec q̄
dam tyrānus volens ſibi palaciū
mirabile edificari vel fabricari mi
ſit ꝓpter hunc architectorem eiqꝫ
pecuniā innumerabilem dedit ꝓ
ter edificium cōſtruēdum· Archi
tector autē vt ſolebat fundamētū
debile fundauit·ita quod expleto
ope palaciū ſe ſcindere cepit ⁊ rui
nā minari·Tyrānus āt hoc vidēs
amaricatus architectorem citauit
eiqꝫ dixit·Quare me decepiſti mali
gne Cui ille·Me decepi cū palaciū
fundaui·ſed oportet ꝓſternere ip
ſum vt melius fundetur· Tyrān9
autem ipſum cepit et iuxta murū
collocari fecit·⁊ ipſū palacio preci
pitari fecit dicēs Per conſilium
nephandū·ſepe portant multi dā
nū·Ergo caueas dare falſum conſi
liū et nequiſſimū·Sepe enim conti
git ꝙ illi qui dant cōſilia mala ſu
per eos deuoluuntur·Eccle·xxvij·
Facienti nequiſſimū conſiliū ſup
ipſum deuoluetur·et nō cognoſcet
vnde veniat illi·prout refert oroſi
us·ꝙ dum quidam tyrānus mul
tos innocentes dānaret·pilius ar
gentarius volens ſibi placere·tau
rum ereum fecit cuius in latere ia
nuam compoſuit p quam damna

ti poſſent includi·dediqꝫ eum tyrā
no vt quos exoſos haberet igni
bus ſuppoſitis intus includeret·⁊
vt gemitus bouis vel pecudis vi
derentur reſanare in penis Sed ty
rānus factū abhorruit ⁊ dixit eivt
pmus intraret·vt ſciret qualiter i
os tauri mugitū emitteret ſcire poſ
ſet·⁊ ſic eū incluſit et puniuit

De bubalo caligario dialogus·cij·

Bubalus ē animal
ſimile bobus ita indomitū
ꝙ pre feritate iugū non recipit in
ceruice·Bubalos affrica procreat
In germania āt ſunt boues agre
ſtes habentes cornua in tantū ꝓ
tenſa vt in regis menſa ꝓpter inſi
gnem eorum capacitatē ex eis po
cula fiant vt dicit iſidorus·Eſt āt
animal magne fortitudinis vnde
domari non poteſt niſi circulo fer
reo naribus eius infixo quo circū
ducit·nigri autē coloris vel fului
paucos ⁊ raros habēs pilos·cor
neam habet frontem cornub9 va
lidiſſimis circūſeptam·Caro eius
non ſolum vtilis eſt ad eſcam ve
rū etiā ad medicinā·vt dicit pli·
libro·xxiij·ca·x·Hic caligarius no
minatiſſimus extitit qui p artem
ſplendide cū magna familia dege
bat·Sed cū diues eſſet factus ar
ti derogare cepit dicens·ars ē hec
vituperata·manus ſemper nigras
geſto·ſed eo ī turpitudine lingēs
coreum et pedes· Volo enim me

ſublimare ⁊ apothecarius fieri·q̄ꝛ
poſtmodū redolebo·Cuꝫ enī eſſet
ſpeciarius eff ectus oēs ipſum deri
debant·ꝓpter q̄ꝛ artem neſciebat
nec vendere nec compare cognoſce
bat·idcirco breuit̄ ſūa diſſipauit
et in egeſtate deciſus ait· Meli
us eſt bene in puis ſtare q̄̄ ſe ma
la cōmutare Caueat ergo quilibꝫ
⁊ cōſideret ſtatū ſuū nec cito ſe mu
tet·Ait enī apl's prima corin·vij·
Jn qua vocatione vocati eſt's ī ea
dem ꝑmanete·Quia dicit ſeñ·Non
cōualeſcit planta que ſepe trāſfer
tur·Perſeuerātia enī eſt ī ratione
bene cōſtituta ſtabilis ⁊ perpetua
manſio·Ait enī tullius rethorice·
Jn hac pſeuerantia ſit homo imo
bilis ⁊ nō frangatur aduerſitati
bus nec extollatur proſperitatibꝰ
Jtē nō terreatur cōminationibus
nec flectat̄ promiſſionibꝰ·Ait enī
ſeneca de naturalibus q̄ſtionibus
li·iij·et vt ait expoſitor ſup boetiū
de cōſolatione poſuerūt pꝫi duo
dolia in limine domus iouis Secū
dū ipſos ē domꝰ mūdus: iſte duo
dolia ꝓſperitas ⁊ aduerſitas de q̄
bus oportet guſtare mūdū intrā
tes·Alexāder enī nō potuit cōſtā
tiā et pſeuerātiā diogenis vincē·
Ad quē in ſole ſedētē cū acceſſiſſet
et ipſi diceret vt ſi qua ſibi donari
vellet indicaret·vir robuſte cōſtā
tie ei rñdit·Vellem p̄ ceteris vt a
ſole mihi nō obſtes Jd eſt vt non
ſtes inter me ⁊ ſolē·Ex hoc exijt ꝓ
uerb'o·Alexāder diogenē gradū
ſūo diuitijs pellere tētauit·Sed ce
lerius armis dariū potuit pellere
gradu ſuo regali·Jdeoqꝫ ait ſene·

li·v·de bñficijs q̄ꝛ diogenes mł'to
potētior et locupletior fuit alexan
dro oīa poſſidēte·Plus enī erat id
quod nollet accipe q̄̄ qđ ille poſſꝫ
dare·Et illo die victus fuit alexan
der q̄ꝛ vidit hominem cui nec dare
poſſet q̄cquā nec auferre·Hec enī
tpalia vilia reputabāt phi·Vnde
quidā phūs fleuit q̄ꝛ vidit hoīes
circa vineas ⁊ cāpos ⁊ edificia di
ligēter laborare tanq̄̄ in ipſis eēt
ꝑpetua beatitudo·Alter q̄ſi hoīes
deludēdo ꝑ carmīs voluptate ⁊ cu
ra ſeculi ſp riſit·Iiere·li·Stultus
factus oīs homo a ſciētia ſua·con
fuſus eſt oīs homo a ſculptili ſuo·
Sculptile dicitur quicq̄d homo in
hoc mūdo delectabile cōſtituit·

¶ De iuuenco coco dialogus·ciii·

Juuencus bos eſt
nouellus cū a vitulo diſce
dit ⁊ incipit iuuare hoīm vſus ter
rā colendo·Hic optimꝰ erat cocus
facere enī ſciebat fercula diuerſa
⁊ delicata: tñ ipſa vaſtabat ꝓpter
q̄ꝛ ea nimis ſalſabat·Vñ dñs eꝰ
vocauit eum ad ſe dicēs·Quare de
ſtruis fercula ſic delicata ꝓpter ni
miū ſalem·Qui ei ſemper rñdebat
ꝓpter q̄ꝛ meliꝰ mihi ſapit·Vidēs
dñs q̄ꝛ ſe nō corrigebat ꝓpter gu
loſitatē ſuā eū verberauit ⁊ ſpolia
tū reiecit·Sic enī accidit ei cū mul
tis·Sed ꝓpter ingluuiē·ſaporem·
⁊ appetitū mactatus fuit·qui miſe
rabiliter corruit dicēs Plus p

gulam motiuũtur ꝙ̃ ĩ bello ꝑimũ
tur· Sic enĩ multi guloſi nolũt niſi
que ſibi ſapiũt ⁊ appetũt Et qui ſe
quũtur appetitũ ſue gule ſũt velut
animalia ĩmunda · Vnde ſeneca·
Ventri obedientes animaliũ im
mũdorum non hominũ ſimilitudi
nem habent· Sed ſicut dicit gloſa
Non cibꝰ ſed appetitus in crimine
eſt· Ignominioſũ valde ē xp̄iano
ventrem ꝓ deo colere ⁊ p concupi
ſcentiam ⁊ appetitum gule anime
virtutes expellere· Dicit enĩ galie
nus· ciborũ concupiſcentie anime
ſunt detrimenta· Quãto enĩ magis
ventre quiſ impletur tanto anime
virtutibus minoratur· Et ipocras
Immunda corpora quãto pluſ nu
tries tanto plus ledes· In francia
ſuit quidã abbas q̃ quotidie epu
labatur ſplendide ⁊ diuitijs efflu
ens erat languiduſ nec medicinis
poterat reparari qui deſperans de
vita ordinem ciſtarciẽtiũ intrauit
in quo ꝓpter parſimoniaꝫ ieiunij
conualuit et factus eſt robuſtus·
Vnde galienꝰ· Abſtinẽtia ſũma ē
medicina Eccl· xxxvi· Qui abſtinẽs
eſt adijciet ſibi vitam· Legitur ꝙ
bragmãni ſcripſerũt ad alexãdꝝ
Illicita eſt apud nos ventris extẽ
ſio proinde ſumus abſqꝫ egritudi
ne et diu viuimus· ſani ſumuſ nec
nobis aliquã medicinã facimus·
Iſti ſolam ĩmortalitatẽ qua care
bãt ab alexãdro querebant· Fuit
noſtris tẽporibus quidã antiquꝰ
ſenex q̃ vixit multis ãnis· Cũqꝫ in
terrogatus eſſet quare tantũ ⁊ tã
diu ſanus viuebat rñdit· Nunꝙ̃
ſurrexi a menſa ita ſatur ꝙ graua

tus eſſet venter meus · nec etiam
fleubotomia vſus ſum· mulierem
demqꝫ nunꝙ̃ cognoui· His tribus
de cauſis diu ⁊ ſanus ꝑmanſi·

De capriolo ioculatore dialogus· xiiii·

Capriolꝰ quidam
erat excellentiſſimus iocu
lator qui egregie cantabat· tripu
diabat ⁊ ſermotionabatur· tamẽ
deuitatus habebatur propter ꝙ
nimium ioculabatur· Ideoqꝫ pau
perrime degebat· Quadam autẽ vi
ce ad regem properauit dicẽs· Do
mine velut ſcitis optime iocular
ſcio vltra ceteros· ſed non libenter
in tuo regno auditus ſum · Multi
enim non ita ioculari ſciunt ⁊ am
plifice munerantur fac mihi ratio
nem· Cui rex· ſicut dicis vrbane io
culari ſcis ſed hoc in te viciũ eſt ꝙ
nimis omia facis ⁊ dicis ita ꝙ au
dientes faſtidiuntur· Si vis ergo
libenter eſſe auditus ſtude tempe
rate loqui ⁊ ioculari· Capriolus
autem hoc faciens ꝙ̃ citius ſe dita
uit dicens· Dulcia ſunt agitata
ſi ſunt ſemp temperata· Ita ⁊ nos
agere debemus ea que ſcimus et
agimus ita temperate agamuſ ꝙ
faſtidio nõ appareamus· Dicit enĩ
iſidorus· Omne quod eſt nimium
conuertitur in faſtidium· Vnde qui
dam verſificator· Non bene ducũ
tur nimium qui verba loquũtur·
Decipiuntur aues per cantus ſepe
ſuaues Quidam paruulus interro

gauit ſenē quendā dicens Bonū ē
loqui an tacere pater· Cui ſenex·
Si ſūt verba inutilia dimitte ea· ſi
āt bona ſunt nō diu protrahas ſʒ
cito incide quod loq̄ris· Quia dicit
eccle· xxxij· Adoleſcens loquere in
tua cauſa vix· Si bis interrogatꝰ
fueris habeat caput rn̄ſum tuum
Vbi ſunt ſenes nō multū loq̄ris·
et in medio ſenatorū ne adijcias
loqui· In vitaſpatrū quidā inter
rogauit ſenē dicēs· Vſquequo ſeruā
dū eſt ſilentiū· Cui rn̄dit· vſqʒ ad ī
terrogationē· In oī loco ſi taciturnus
nus fueris requiē habebis: vnuʒ
ſerua ſilentiū vſqʒ ad tps· Temi
ſtodes pħs ruſtico tacēti ī cōuiuio
dixit· es doctꝰ ꝛ hoc ſi ſolū habes
ꝙ taces Ea ꝓpter iſido· Tpe ꝯgruo
loq̄re· Tēpore ꝯgruo tace nō loq̄
ris niſi interrogatus fueris· Non
dicas āteq̄ꝫ audias· Interrogacō
os tuū aperiat·

De lepore iuriſta dialogus· cu·

Lepus iuit pariſi
us ad ſtudendū ꝛ factꝰ eſt
ſūmꝰ iuriſta· ob hoc venit ad le
onē dicēs Dn̄e· res meas expendi ī
ſtudijs litterarū· peto ꝙ ſim bn̄ ſa
lariatus vt honorifice ſub vmbra
alarū tuarū poſſim viuere· Cui leo·
Indagare prius te volo anteq̄ꝫ ſa
lariū tribuē ꝑge mecū ad diuerſa
videndū· Qui cū pagrarent ſimul
per ſiluā· ecce quidā venator appa
ruit habens arcū ꝛ pharetram ꝛ
poſt vrſum ꝛ poſt vulpem ſagitta
bat· Vulpis āt ingenioſa cū intue
bat ſagittā deuitabat ictū ꝛ ſalta
bat· Vrſus āt arrogās ꝛ de forti
tudine ſua cōfidens impetuoſe ver
ſus hominē tendere cepit volens
ipſum decerpere· Venator āt emit
tens ſagittam accepit vrſi vitam
Quod videns leo ait lepori· Ex hoc
fac prouerbiū vt agnoſcatur ſcien
tia ex quo vis fieri ſalariatus· Le
pus autē exarauit in libro dicens

Valet contra ictum mortis eſſe
ſapiens q̄ꝫ fortis· Leo quoqʒ ꝓuer
bium laudauit ꝛ ipſum ſecum in
vrbem duxit vbi inueniens quen
dam dn̄m depompantem id eſt vi
tuperātem ſeruos ſuos Vnus illo
rum patiēter auſcultabat· alter ve
ro contra dn̄m verboſari cepit et
non ceſſabat· pro quo dn̄s iratus
ipſum grauiſſime verberauit ꝛ ex
poliatum ipſum reiecit· patienteʒ
autem retinuit ꝛ exaltauit· Ex hoc
vero lepus leoni ſcripſit Multū
melius tacere ē q̄ꝫ male reſpondere
Et hoc prouerbium magnificauit
leo ꝛ leporem in villam duxit in
qua inuenerūt bubulcū quēdam
qui cōiungebat boues ꝛ ad man
ſum id ē terram· xij· iugerū aran
dum mandabat dans ei pro quo
libet faſciculū feni· Vnus aūt ſine
rumore faſciculū baiulabat· alter
vero ꝓpter audaciam verboſari ce
pit dicens Quid eſt fenū ſecum de
ferre· nō enim ſic ſaturabit nos· Et
hoc dicens noluit fenū ſecum por
tare· Cūqʒ ad laborem veniſſent ꝛ
vſqʒ ad vi ſexū ararent ille qui ha
bebat faſciculū feni ſe reparauit· a
lius fatigatus nō habens de quo

ſe refocillare poſſet famelicus inte
rijt pro quo dictauit lupus leoni
dicens. Melius ē poſſidere puū
quid ꝙ nil habere. Hec oīa videns
leo inquit. Recte fili ſtuduiſti nec
tps tuū pdidiſti quoniaʒ rationa
biliter ad interrogata ſcis reſpon
dere vnde ei ſalariū prebuit dicēs
Qui vult eē ſublimatus prudēs
fiat et ſenſatus. Hoc enī attendāt
ſtudentes et frequēter addiſcant
vt ſublimati exiſtāt. Mens enī ho
minis alitur et letatur diſcēdo id
circo finē habere nō debet dicit enī
ſeneca. Diſcēdo ne defeceris Idem
debet eſſe finis diſcēdi q̄ et viuēdi
Alius qdā dicit. ſe pedem in ſepul
cro habere ēadhuc addiſcere vellē
Prudētia enī p ſe ē deſiderabilis ꝯ
etiā ꝓpter alios ꝙ vtilis ad mlta
Ait ꝯmētator ſup primū ethicoꝝ
Vere ē beatus q̄ inuenit ſapiētiā
et q̄ affluit prudētia ꝓuer. iij Ideo
antiq̄ principes habebant mgr̄os
ſuos. ſicut traian⁹ habuit plutar
chū et nero ſenecaʒ et alexāder ari
ſtotelē. Nato enī alexādro philip
pus pater ei⁹ ſcripſit vnā epl'am
ariſtoteli. Philippus ariſtoteli ſa
lutem Filiū mihi genitū ſcito quo
equidē diis habeo grām nō tam p
inde ꝙ natus ē ꝙ ꝙ contigit tēpo
ribus vite tue. Spero enī fore vt ſit
educatus eruditusqꝫ a te vt dign⁹
exiſtat a nobis ꝯ reb⁹ noſtri regni
Nota ꝙ princeps nō ſolū ſapiens
eſſe debet i humanis diſpenſādis
et legib⁹ eoꝝ. ſed etiā in diuinis le
gibus. prout ait dn̄s deutro. xvij
Poſtꝙ ſederit rex i ſolio regni ſui
deſcribet ſibi deutronomium legis
huius in volumine accipiens exē
plar a ſacerdotibus leuitice trib⁹
et habebit ſecum. legetqꝫ illū om
nibus diebus vite ſue ꝯ diſcat ti
mere dominū deum ſuū et cuſtodi
re cerimonias eius que in legē pre
cepta ſunt. ꝙ ſi forte illitteratus ē
princeps cōſilijs litteratoꝝ vti re
gi neceſſe eſt vnde a ſacerdotibus
iubetur accipere exemplar legis ꝯ
a catholicis ꝯ eccleſiaſticis ſicut ex
ponit elimandus. Ait enī tullius
de tuſculanis queſtionibus libro
ij. philoſophia eſt cultura animi
que extrahit vicia radicitus et ea
mundat et preparat animos vt
fructus ferant. Vt enim ait papi
as Achademia fuit villa frequen
ti terre motu concuſſa diſtans mi
liario ab athenis. Hanc philoſo
phi elegerūt ſcilicet plato ꝯ ſui vt
timore a libidine ſe continerent ꝯ
ab alijs vicijs ceſſarent ꝯ ſtudio
vacarent. Et inde dicti ſūt achade
mici.

De cane et lupis dialogus. xvi.

Canis quidā ma
gnus latrator ꝯ pliator fu
it contra lupos. ita ꝙ nullo modo
permittebat eos in ciuitatem igre
di. Lupi vero ꝙ plurimū canē ab
horrebāt cupiētes ipſū extinguē.
idcirco ſil' in cāpeſtrib⁹ cōuenerūt
et duos de ſenioribus ad canem
mandauerunt dicentes Magnus

es et formoſus potẽs ⁊ virtuoſus
ideoq̧ omnes in campo cõgregati
ſumus vt te regem noſtrũ patre
mus. Veni ergo nobiſcum ſecure
vt te honorifice coronem⁹. Canis
demens ſe ſublimare cepit cum ſe
audiuit laudari ac de curtino in q̃
tutius degebat exiliẽs cũ eis ire ce
pit. Lupi ãt caute ad ceteros eũ ꝑ
duxerũt qui cũ ipſum intuiti ſunt
ſe fortificauerũt. ⁊ ipſum totũ lace
rauerũt dicentes Eſſe qui cupit
aſtutus maneat vbi ſtat tutus.
Sic enĩ homo cum in loco tuto ma
net non inde exire debet ꝓpter pro
miſſiones et laudes adulatorum.
ꝙ multi reperiũtur deceptores qui
incautos ſeducũt verbis mellitis
propter quod dicit albertus. non
acerba verba ſed verbera timebis
Etphũs. Qui bene diſſimulat cit⁹
inimico nocet. Prout eſop⁹ volẽs
oſtendẽ ꝙ homo debet cõſiderare q̃
re ſibi aliquid promittiť vel datur
Ideo introducit hãc fabulam. ꝙ
quidam latro de nocte venit ad do
mũ cuiuſdã et canis dom⁹ incepit
latrare. At ille extraxit panez de ſi
nu et cepit ei blandiri dans ei pa
nẽ. Cui canis tua dona laborãt vt
ſileã ⁊ facias furtũ. Si tollo tuũ pa
nẽ tu auferes oĩa de domo mea et
iſte cibus priuabit me ab oĩ cibo
Nolo enim ſemp egens eſſe ꝓpter
modicam ſaturitatẽ. ⁊ ideo niſi ſpõ
te recedas latro mõ tua furta pã
dam. Dum enim canis ſiluit latro
ſtetit poſtq̃ꝫ latrauit ipſe fugit.
Hinc dicit autor. Cũ tibi quid da
tur cur detur reſpice. ſi das. cui des
ipſa dona

De lupo et azino dialogus. xviii.

Lupus cum azello
ſimul ſarrabat ſed azinus
ſimpliciter deſup laborabat. lup⁹
autem malicioſe inferi⁹ trahebat
cupiens occaſionẽ inuenire vt azi
nũ deuoraret. Vnde querimonias
fecit verſus azinum quare mittis
ſarraturam in oculis meis. Azin⁹
reſpondit. Ego hec tibi non facio ſꝫ
pure ſarram guberno. Si vis tu de
ſuper ſarrare gaudeo. quia inferi⁹
operabor fideliter. Cui lupus. Neſ
cio. ſi dirigis ſarraturam in oculis
meis tuos eruam. Sarrãtibus au
tem illis lupus fortiter inſufflare
cepit ſuper ſarraturam vt ſarratu
ram in oculis ſocij mandaret ſed
propter ↄmiſſuram ligni ſarratu
ra cecidit in oculos lupi. Lup⁹ au
tem pre dolorẽ ſe retorſit ⁊ iurauit
vt vehiculũ precipitaret. ſed iudi
cio dei penetrale cecidit ⁊ lupũ ma
ctauit. Azinus ãt ſiliens ſe incolu
mẽ cõſeruauit dicẽs. Multi gla
dio necãtur quo necare meditanť.
Sic enĩ faciũt malicioſi qui expan
dũt rethe ante oculos ſociorum vt
eos fraudulenter capiãt. Sꝫ ſicut
eccle. xxvij. Qui parat foueam pro
ximo ſuo incidet in eã. ꝓut eſopus
volens oſtẽdere ꝙ qui vult decipe
re alios deus eum decipit et dam
nat. introducit exemplũ ꝙ quidã
ruſticus venit ad flumẽ ⁊ nõ aude
bat vltra natare. Hũc videns rana
volens eum decipere dixit. Bene ve

mias frater et amice· Dicitur eniꝫ
frater in anguſtijs ꝯprobatur· Vn
veni mecū ꝗ valde bn̄ natare ſcio·
Credēs hoc ſuricus pmiſit ſe liga
ri cū filo ad pedem rane· Cumq̄ na
taſſent in fluctibus rana ſubmerge
bat ſe ꝛ ſuricum necabat· Interea
miluus deſup volabat ꝛ vidēs ſu
ricū rapuit: ꝛ ſimul cū eo traxit ra
nam ꝛ vtrūq̄ comedit· Vnde eſo
pus· Sic pereant q̄ ſe pdeſſe faten
tur ꝛ obſunt· Vt diſcat in auctorē
pena redire ſuū·

De vrſo et lupo dialogus· xviij·

Vrſus clamitauit
lupū ad ſe ꝛ ait· Sum9 nos
inter feras nominati· ſed ſi ſimul
pnoctemus erimus magis ſubli
mati· Placuit hic ſermo lupo ꝛ cō
iuracōes ꝛ ſocietatē ſtatuerūt· Vr
ſus āt infirmauit lupū dicēs volo
tecū in eſtate manere· tu vero de q̄
venatus eris me ſaciabis ego aūt
in cella te refocillabo ꝗ optime p̄
paratus ſum in hieme· Nolo ꝙ p
maneas in pruina cū algore ſed ī
cauerna mecū epulaturū eris· Cre
didit lupus ꝛ pro virib9 venaba
tur vt ſe ꝛ vrſum ſaturaret· vrſus
āt vacabat et ſine labore ſplendi
de epulabatur· Cū ad cellaꝫ aduenī
ret· vrſus ad foueā lupū duxit: ſed
in fouea lupus nihil iuenit de quo
mirabiliter triſtabatur ꝛ famelicus
efficiebatur· Vrſus āt lingebat ſe
et p hoc clare viuebat· de lupo q̄ꝫ
nō curabat· Cui lup9· Quid hic
guſtare debeo· Quare me taliter de
cepiſti· Et vrſus· Sede mecuꝫ et lin
ge te ſi vis· alioquin recede· Lup9
aūt deluſus ad ſiluā reuertitur di
cens· Semp ſociū probemus an
teq̄ nos ſociemus· Ita ꝛ nos pro
bare amicos debemus anteq̄ eis
fidē demus Nullus ſecreta ſua ami
co cōmittere debet niſi prius eum
tētet et probet· Eccle· xi· non omnē
hominem inducas in domū tuam
id eſt in cor tuū multe eniꝫ inſidie
ſūt doloſi· Vnde Idem· Si poſſides
amicum· in tētatione poſſide illum
et nō facile credas ei· Ante proba
tionem enī nō debet de facili homo
amico credere· ſed poſtq̄ ipſum tē
tauerit id eſt probauerit et fidelē
inuenerit debet ſecure ſibi cōmitte
re· Vnde valerius libro tertio· ca·
viij· ſcribit de alexandro rege ma
cedonū ꝙ cum philippus medi
cus ꝛ probatus amicus medicinā
ſibi dare deberet ſuperuenerunt lit
tere de emulis miſſe continētes ꝙ
philippus corruptus pecunia a da
rio ī medicinam poſuiſſet venenū
Quas cum alexander legiſſet me
dicinam prius hauſit ꝛ poſtea lit
teras legendas philippo dedit ob
magnam fiduciam quam de ipſo
habebat· malum de ipſo ſuſpicari
non poterat· Nulli enim amicitie ꝛ
ſocietati ante probationem con
ſtringere nos debemus· Dicit enī
marcialis cocus cuidam amico
ſuo· Anteq̄ ames criſippe proba·
Quia dicit phūs propter amicos
non probatos prouide tibi Vnde
ſeneca· Tu oīa cū amico delibera· Nota
ſed cū teipſo prius· Non enim om

mis ſocius ē bonus nec fidelis imo
diſcernendus eſt ſocius a ſocio·
Dicitur enī ꝙ duo ſocij ꝑ viam in
cedebant quibꝰ occurrens vrſus
impetū facit in eos·Pre timore āt
vnus ipſoꝝ aſcendit in arborem·
alius vero ſe finxit eſſe mortuū in
terra·Vrſus āt venit ad eum qui
iacebat quaſi mortuus ⁊ putans
illum mortuum abijt Tūc ſocius
deſcēdit de arbore et queſiuit a ſo
cio dicēs·Quid cōſuluit tibi vrſus
in auricula·Cui ille·dixit mihi ne
curem de tali ſocio qui dimiſit me
in tali periculo·Nota ꝙ inimici q̄
grauiter ſe offenderunt nunꝗ̄
poſſunt rectam pacem adinuicem
habere Vnde ꝑ ſimilitudinē habe
mus ꝙ quidā ruſticus habens fi
liū vnicū pmiſit vt iret ad locū ⁊
luderet quē ſerpens momordit et
occidit ⁊ ſepultꝰ ē apposito ſigno
ſup tumulo Ruſticus āt explorās
et cōſiderans ſi poſſet occidere ſer
pentē inuenit eū·⁊ dū vellet occide
re ſerpentē fugit ⁊ intrās foramen
abſcidit caudā eius·⁊ facte ſūt ini
micicie inter ruſticū ⁊ ſerpentē·Ru
ſticus aūt loquebatur de pace cui
ſerpens inquit·non poteſt fieri qđ
dicis ꝗ̄diu videbis tumulum filij
tui·et ego ꝗ̄diu videro caudā me
am non poteſt eſſe firma pax·

De damula et lupo dialogus·cix·

DAmula vt dicit
pap·ē capra agreſtis Hec
cum pnoctaret cū quodā ruſtico ⁊
de paſcuis quadā vice rediret Lu
pus occurrit ad eā dicēs·Modo de
te ventrem iplebo o cū euadere nō po
tes Damula āt ſe corā lupo genicu
lauit dicēs·Rogo te ꝑ deū ꝙ pmit
tas me priꝰ redire ad ouile Hedus
meꝰ hodie nō lactauit ꝓpter quod
fame interire poterit·ꝓmitto enī
tibi ꝙ poſtmodū ad te remeabo·
Lupus vero cogitauit habere vtrū
ꝗ ⁊ ait·Vade ad ouile ⁊ capretū
tecū apportabis·cupio enī videre
cū et eius et tui miſerebor·ſed ſine
te euadere non poterit·Hec omnia
damula iurauit·ſed cū ad domū
reuerſa fuiſſet fetū ſuū enutriuit ⁊
ad lupum non redijt·et lupus la
mentabatur dicens Qui ſecurꝰ
eſt ex auro nō amittat pro theſau
ro·Sic enim multi cum habeāt ſuf
ficientiam ꝓpter concupiſcentiam
et auaritiam cūcta volunt degluti
re tanꝗ̄ lupi qui nūꝗ̄ ſaturantur:
propter quod ſepe vacui exiſtunt
Cupidus ⁊ auarus eſt ſicut vas
ſine fundo quod nunꝗ̄ impletur·
Juxta illud eccle·v·Auarus nō im
plebit pecunia·Et ideo antiqui pn
cipes cupiditatē ⁊ auaritiā reſpue
bant nō enī ambiebant dnari ꝓp
ter pecuniā adquirendā·ſed ꝓpter
gloriā et reipublice cuſtodiā·Vn
de narrat valerius libro·iij·cū ſci
pio accuſaret apud ſenatū de pecu
nia rndit·Cū totā affricā poteſta
ti vrē ſubiecerim nil ex ea qđ meū
diceret preter ꝯgnomē retuli Fuit
enī dictus ſcipio affricanꝰ ꝙ affri
cā deuicit Narrat qꝫ valeriꝰ de man
teſi curione q̄ fuit norma romane

frugalitatis ⁊ ſpectaculum fortitudinis. Cũ enim legati ſauiti veniſſent ad eũ. ingreſſi vident eũ ſcamno ſedentem iuxta focum atq; ligneo catino cenantem ci magnũ pondus attuliſſent et benignis verbis inuitaſſent eũ auro vti. vultũ riſu ſoluit dicẽs. In vacuũ aurum attuliſtis. ſed dicite ſauitis matenſem curionẽ malle locupletibus imparare q̃ ipſũ fieri locupletem. et referte eis nec acie inimici nec pecunia me corrũpi poſſe. Ibidẽ narrat q dum legati miſſi a ſauitis romã veniſſent inuenerũt fabriciũ principem romanoꝝ ſedentẽ ⁊ canentẽ Cui cum ꝓ ſua libertate multa auri pondera obtuliſſent. ille non ad propriã ſed ad cõmunem vtilitatem reſpiciens ait. Abite ⁊ aurum veſtrum aſportate. q romani magis volunt dominari habentibus aurum q̃ auro. Refert Aug⁹. de ciuitate dei q lucius valerius qui defunctus eſt in ſuo conſulatu adeo paup fuit vt num̃is apud eum minime inuentis a populo ſepulturã ſibi daretur. Ipſi enim principes cũ rem publicam haberent opulẽtiſſimã. in domibus ſuis erant pauperes Vnde ait Aug⁹. ibidẽ vbi narrat q quidam eoꝝ fuerat bis proconſul ex illo ſenatu expulſus eſt eo q decem pondera argenti ĩ ſuis domibus habere cõpertus ẽ. Item valerius patrie rem vnuſquiſq; augere non ſuã procurabat paupq; in diuite imperio q̃ diues in paupe verſari volebat. Et ponit exẽplum de cõſulibus q̃ adeo paupes erant dũ moriebantur q non habebãt vnde filias ſuas traderent nuptijs illuſtriũ tñ virorum inopie a ſenatu ſuccurrebatur ⁊ eorum filias cõſueuit ſenatus honorabiliter nupcijs tradere vt ait Aug⁹. ep'la. v. q prudẽtius attendũt plus dolendum eſſe dicunt pauptatẽ q̃ opulentiam periſſe romanã. In paupertate enim moꝝ ĩtegritas ſeruabatur. opulentia ãt mentes hominũ omni peior hoſte corrũpit. Vnde legitur q exercitus alexãdri deuicto dario ſpolijs vltra modum ditat⁹ eſt. paulo poſt cũ hoſtibus iterũ cõgreſſus deuict⁹ eſt. Quod videns alexãder ſpolia omnia que ſerui acquiſierant iuſſit comburi dicẽs q̃ diu ſine pecunia fuerunt non erat qui eis reſiſteret. ſed auro ⁊ argẽto onuſti deſides ⁊ pigri effecti ſũt Quibus amiſſis fortiter pugnauerũt ſicut antea Ita legitur de romanis q olim pugnabant pro gloria adquirenda pro libertate ſeqnda et pro republica cõſeruanda ⁊ tunc ſemp vincebant. Sed poſtq̃ ſe ad auaritiam cõuerterũt ſemp victi fuerunt.

De vario ⁊ ſquillato dialogus. cx

Varius eſt beſtia ꝑua paulo amplior q̃ muſtela. A re nomen habet. In ventre enim candidus in dorſo habet colorem cinereum ita elegantem vt mireris beſtiam ſua creatione ſpectabilem. de genere piroli eſt. in arboribus habitat et fetus facit.

Varum beſtiaꝝ pellibuſ in ornatu
veſtiū ⁊ maxime in pallijs gloria
ri ſolent homines· ipſa tñ beſtia in
pelle ꝓpria minime gloriatur· Va
rius licet ſit paruus ꝓpter nobilita
tē pellis ſue animal excellētiſſimū
eſt· ſimiliter ⁊ ſquillatus· Hi duo
ſocietatē ſtatuerūt dicētes· Sumꝰ
nos ſublimati ⁊ apud oēs apprecia
ti ꝓpter valorem pelliū nr̄arum·
ex quo ſumus ita nobiles pſequa
mur viles ⁊ deſpectos· Vnde ſimil
inuenerūt bufonē ⁊ moleſtare eū
ceperūt· Quibus bufo· Deus fecit
nos ⁊ nō ipſi nos· ſi eſtis vos venu
ſtiores: creatorē veſtrum laudate
Ipſi vero perturbati oculos eius
eruerūt dicentes· Audes loqui cō
tra nos deturpate· Poſt iuenerūt
bubonem nidū in arbore faciētē·
qui poſt ipſū ſibilantes effugerūt
et oua eius ⁊ nidū diſſipauerunt·
Bubo aūt triſtis auolauit dicens·
Male feciſtis fratres ꝙ ſū dei crea
tura ſicut vos· ſ; alius de vobis me
vindicabit· Demū inuenerūt ſimi
am ſup arborē iocari· ꝗ dixerunt·
Quare nō verecūdaris oībus dete
rior ꝙ ſine cauda es ⁊ poſteriora
nobis oñdis· Simia aūt de arbore
deſcēdit ⁊ ipſos euiſcerauit dicēs·

Sunt curiales nobiles ⁊ deriſo
res ignobiles. Ergo nobiles ⁊ po
tētes ꝓpter ſuā magnificētiā mole
ſtare nequaq̄ dn̄t humiles ⁊ pau
peres ꝙ nobilitas nō eſt ī dignita
te parentū ſed in moꝝ cōpoſitione
Vñ dicit phs · Nobilitas ē in mo
ribus· Et alius· Nobilitas eſt que
ſola animū ornat moribꝰ vulgari
ter dr̄· Villanus ē ille ꝗ facit villa
niam nō ꝗ in villa naſcit· Legit ꝙ
quidā leo in iuuētute multa mala
fecerat· implagauerat enī vngul
ſuis aprū thauꝝ ⁊ azellū Accidit
enī ꝙ ipſe deuenit ad ſenectutē et
tpe hiemis infrigidatus cecidit ī
niuē nō valens p ſe exire· hoc vi
dēs aper recordatus ē ſuoꝝ vulne
rum pcuſſit eū grauiter dentibus
ſimiliter thaurus pforauit vētreꝫ
eius cornibus· azellus vero graui
ter calcibus percuſſit eū in fronte·
Leo aūt ſatiſfaciens ſuo dolori inq̄t
Omnia que vici me vincit· nunc
meus dormit honor· ⁊ opus hono
ris receſſit· Ecce cui nocui· nocet· q̄
alijs feci ſup me deſcendunt·

De equo et apro dialogus· cxi·

Equus cum apro
diu queſtionabatur ſed ꝓ
ter longitudineꝫ queſtionis equꝰ
bona ſua diſſipauit· vñ ad muluꝫ
acceſſit rogans eum vt ſibi mar
chas decem auri mutuaret· Equꝰ
vero cum his marchis ſe recupa
uit ⁊ vincens q̄ſtionē multa lucra
tus eſt· Mulus aūt poſtmodū mar
chas ſuas petebat velut pollicitꝰ
fuerat· ſed equus p ruſticitatē ſuā
mulū deturpabat dicens · O mule
nō verecūdaris talia petere a me.
ꝓ quo mulus pturbatus ipſū an
iudicē citauit· Equꝰ vero inflāma
tus clamitauit ad ſe camelū ⁊ azi
nū ꝗ mulū fortiter pcuſſerūt ⁊ cū
his ad iudiciū ꝓperauit· Iudex q̄d̄

hoc ſciens ſententiam talem ꝓnū
ciauit ꝙ pecunia illa ꝙ̄ cito reſtitu
enda eſſet·et hi ꝓpter violentiam
ꝛ paſſionem centū marchas ſol
uerent·Camelus āt non habens
vnde redderet exiuit de ciuitate et
bānitus eſt·azin⁹ quoq; in cippo
et carcere poſitus vitam miſerabi
liter finiuit Equus āt dampnū ꝛ de
bita ſoluit ꝛ ſpoliatus remāſit di
cēs Si quis debet ꝛ non reddit·
iuſtum eſt ſi malū prendit Sic enī
multi ingrati reperiūtur qui nō co
gnoſcunt beneficia nec grates refe
rūt benefactoribus·Contra quos
ait catho Beneficij accepti memor
eſto·Exiguū munus cum dat tibi
paup amic⁹·Accipito placide ple
neq; laudare memento Sed multi
hodie nō laudant tantū imo ꝯtra
benefactores falſificātur·Vnde le
gitur ꝙ cum quidā rex quendam
amicū ſuū ſup oēs ſublimaēt ipe
cogitare cepit intra ſe·Rex hic me
tantū honorauit ꝙ nūꝙ̄ ero liber·
qua ꝓpter de morte regis cepit eē
ſollicitus·Rex autē hoc ſciens cita
uit eu; veritate com ta iudicauit
eū trahi p ciuitatē·Qui dū trahere
tur oēs proijciebant immūda ſu
p eū·Ipſe vero patiēter omnia ſu
ſtinuit pro quo ꝙ in ipa proſperi
tate nūꝙ̄ fuerat alicui placidus
imo oībus ſupbus ꝛ infeſtus·Sz
cū quidam eius amicus quē tanꝙ̄
ſe dilexerat iactaret ſup eū lapidē
et parū ipſum tangeret ſup digi
tum pedis vociferatus ē ꝛ ꝙ̄pluri
mū contriſtatus·Dū vero ſic trac
tus ante regē preſentatus eēt ait
rex miniſtris·Qualiter habuit mi
ſer iſte ſe in paſſione Qui rñderūt·
ſatis patiēter ſed de tali ictu nimi
um lamentatus eſt·Rex autem in
terrogauit ipſum qualiter ſic do
luit Cui ille Quē ipſū vltra ceteros
amauerā ꝛ ab eo auxiliū ſperabā;
nō tormētū·Cui rex·De ore tuo te
iudico ſerue neꝙ̄ Sic feciſti contra
me·Vn̄ ait miſtris·Ite ꝛ i patibu
lo ipſū ſuſpendite ſicut dignus eſt
Mirum ē enī ꝙ hoīes rationē habē
tes ſunt ita ingrati cum irrationa
bilia animalia agnoſcant benefi
cia ſibi collata·Legitur ꝙ cum q̄
dam leo captus eſſet in rethibus
venatorum ꝛ quidam paſtor com
patiēs eum a vinculis abſoluit·
Iterum dictus leo captus a vena
toribus in cauea imꝑatoris cum
alijs beſtijs incluſus eſt ꝛ in eadē
cauea ꝓpter ſcelus paſtor proiect⁹
ē a beluis deuorandus Et recogno
ſcens eum leo non ſolū ei non no
cuit ſed ipſum ab alijs beſtijs ille
ſum ſeruauit·Item legitur ꝙ dux
ſaxonū inuenit leonem pugnātē
cum maximo ſerpente qui iā collū
eius circūligauerat et cū veneno
nitebatur occidere·Miles aūt cogi
tans nobilitatē leoninā et maliti
am ſerpentinā amputauit caput
ſerpentinū·Quē leo ſequēs quaſi
domeſticū aīal nūꝙ̄ reliqt·Et ꝓ eo
vt dr̄ multa prelia geſſit cōtra ho
ſtes eius·Et ipſo mortuo ꝛ ſepul
to etiam leo ſupra ſepulcrum ma
nens ibidē mortuus eſt·

De azino et boue dialogus·xxij·

Bos et azinus cū
quodā ruſtico morabātur
ſimul qui eos ſplēdide ſaturabat·
ſed q̄nq3 eos laborib⁹ fatigabat
ꝛ aculeabat· Quadā āt vice ruſti
cus verberauit azinū· qui pturba
tus iuit ad bouē dicēs· Quid faci
mus· Iſte bubulcus cedit nos et
fatigat· Fugiamus ab ipſo ꝛ fine
iugo maneamus· Iuuenes enī ſu
mus adhuc ꝛ q̄ plurimū congau
dere poſſumus Dū autem de domo
recederent ꝛ p paſcua ſaltarent ni
mium letabantur· Intera nox cali
ginoſa aduenit et iſti cōquerebā
tur ſimul dicētes· Qualiter dormi
emus· Bouile nō habemus vt ſoli
ti eramus Melius certe erat ſuſti
nere q̄ recedere· Cū autem ſup hu
mū iacerent cupiētes obdormire·
ecce lupus cepit rugire ꝛ hos inſe
ſtare· Ita q p totam noctē nō dor
mierūt dicentes· Non eſt bonū ſic
p manere ſed cū pecudibus nos ſo
ciemus quoniam protecti erimus
a paſtoribus ꝛ canibus Cūq3 ad
gregem appropinquarent cupiē
tes cū eis edere ac pnoctare paſto
res ipſos expulerūt ac fuſtigaue
rūt· Ipſi vero plorātes cū quodā
ruſtico concordauerūt qui eos q̄
plurimū aggrauabat ꝛ male pa
cebat· Vnde cōpuncti reuerſi ſunt
ad priorem ſtatū dicentes· Me
lius eſt domi manere q̄ p mundū
ſic vagare· In hoc poſſimus nota
re q periculū eſt peregrinari ac de
loco ſuo recedere ꝛ in alieno hoſpi
tari· Dicitur enim eccleſi· xxix· Vita
nequā hoſpitādi de domo in domū

Eſt etiam meli⁹ ꝛ vtilius pati ali
quod grauamen puū q ſuſtinere
maius· Et cū homo aliquid facit ſe
p debet cōſiderare q̄d ſibi inde pōt
euenire· Vn̄ ſapiēs· Quicq̄d agas
prudēter agas ꝛ reſpice finē· Fer
re minora volo ne grauiora feram
Vnde dicitur q quidā miluus gra
uiter moleſtabat colūbas rapiēs
ſuos pullos· Colūbe vero aliq̄n ſe
defendebāt ꝛ percutientes cū alis
ſuis recedebat q̄n rapiebat· Tādē
fecerūt conſiliū ꝛ acceperūt ſibi in
regem accipitrem puſſimum bella
milui· Rex āt cepit magis nocere
q̄ hoſtis· accipiebat enī quotidie
vnā de pinguiorib⁹ ꝛ comedebat
Colūbe vero ceperūt cōqueri de re
ge ac dicere q ſani⁹ eſſet bella mil
ui pati q̄ mori crudeliter ac ſine de
fenſione videri etiā in hoc poteſt q
melius eſt amarū conſiliū cū quie
te ꝛ ſecuritate q̄ delectabile cū peri
culo ac ſolicitudine· Prout refert
eſopus q mus vrbanus venit ad
villam ꝛ bene receptus eſt a mure
ruſtico Vrbanus vero laudauit ex
penſas ciuitatis ꝛ ſecū deduxit eū
ad cellarium epatus ꝛ delicatiōes
cibos cū eo participauit· Interea
claues murmurāt ꝛ clauiari⁹ intra
uit· Mus vrbanus fugit ad ſolitū
foramen· ruſticus vero impegit in
muro ꝛ vix viuus euaſit· Tādem
cōuenerunt in vnū dixitq3 mus de
villa· Ego malo rodere fabā q̄ ro
di repentina cura· habe hec bona ſo
lus que ſunt gaudia tibi ſoli pax
opulenta· Et paupiem mihi vita
quieta dat ꝛ precium meis dapi
bus·

De hirco ⁊ veruece dialogus · xxiii ·

Magnꝰ grex ſimul accumulatus edebat in paſcuis veruex ãt id ē aries vel muto clamitauit hircū de capris dicens Extra gregem ꝓcedamus · quare cū ouibus tā turpiter maneamus Cūqꝫ extra gregem exirent ⁊ ſocietatē ſuā ſpernerent · lupꝰ rapax q̄ in ſiluis latitabat in illos exiliēs ipſos momordit et ſe pauit dicēs

Melius ē eſſe ſociatus ꝙ̄ manē ſeq̄ſtratus · In hoc apparet ꝙ qui ſpernit ſocietatē ſpernit ſecuritatē. Quia dr̄ eccle · iiij · Ve ſoli ꝙ ſi ceciderit nō habebit ſubleuantē · Quedā cornix habebat pullos multos quos auide fulciebat · Adueniēte ãt miluo cornix pullos ad ſe cōgregauit vt ipſos ꝓtegeret a rapace Oēs vero qui ad eā cōfugerūt protecti ſunt ⁊ defenſi · vnꝰ tñ illorū ꝑ ſe ſolū picare voluit nec de ſocietate curauit · vnde rapax ipſum rapuit et aſportauit ·

De pãthera ⁊ porco dialogus · xxiiii ·

Pãthera ē animal varij coloris pulcrū ⁊ odoriferū Dicit ãt ſolinus ꝙ ē animal colore variū ſpecioſū nimis minutis orbiculis ſupdudū ita vt oculatis ex fuluo circulis reluceat et in ceruleūm vel albū colorē varietas diſtinguat · Eſt ãt hoc aīal admodū māſuetū Inimicū ãt ſolum habet dracōnē · Dū comederit ſaciatū ꝙ fuerit diuerſis cibis vt dicit phiſiologꝰ recōdit ſe ⁊ dormit in ſpeluca ſua · Inde pꝰ triduū exurgens a ſomno rugitū emittit · Cetere vero beſtie cū vocē eiꝰ audiūt ꝯgregāt et ſequūtur odoris eiꝰ ſuauitatē q̄ egredit de ore eiꝰ · Solus ãt draco cū vocē eius audierit cōtrahit timore ⁊ fulcit ſe ī cauernis terre Sꝫ ſemel pãthera tētatꝰ ē edere de porco ⁊ ꝙ delicatū cupiebat ⁊ abhorrebat imūdū · vnū ꝑ ſe nutriebat ſtratū mūdiſſimū faciēs ipſi · et ſepiſſime porcū extricabat nec ꝑmittebat in luto ipſū agitari · Sus ãt in hoc moleſtabat ſꝫ magis cupiebat in luto cū alijs ſe voluē ac fedare · Quadā aūt vice ſus de domo exiliēs cū alijs ſe totū fedauit · ꝓpt̄ qd pãthera porcū imundū abhorruit et repudiauit dicēs ·

Remutare aliquē de natura ē pena dura · Sic enī faciūt pctōres ⁊ imūdi · ꝙ ꝓpter malā ꝯſuetudinē non valent exire de luto ꝯcupiſcētie ⁊ luxurie · Quia dicit phs · Cōſuetudo ē altera natura · Et ideo pncipijs obſta · Tētatio enī in ortu ſuo ē q̄ſi virgula q̄ cito pt̄ euelli anꝙ̄ per antiq̄tatē creſcat ī arborē · Sꝫ vt dicit glo · pctm̄ ꝯſuetudinis ē velut languor inueteratus q̄ difficile curat · Vn̄ Hiē · xiij · Sicut mutare pt̄ ethiops pellē ſuā ⁊ pardꝰ varietatē ſuā ſic ⁊ vos poteritis bñfacere cū malū didiceritis · Legit de veſpaſiano imꝑatore ꝙ cū eſſet auarus in hac cō

ſuetudine iã ſenex. ⁊ quidã vitupe
rãdo diceret ſibi vulpem pellẽ poſ
ſe mutare nõ animũ. Rñdit. hmõi
hõibus debem⁹ riſum. nobis crimi
noſis correctionem plenam.

De onagro et apro dialogus. cxv.

Onager dicit papi
as ẽ azinus ſiluaticus. ⁊ a
per ẽ porcus ſilueſtris. Hi duo ĩue
nerũt dñm in ſilua errantẽ. Qui di
xerũt. adiuua nos dñe ⁊ rectũ iudi
ciũ iudica de nobis. Quibus dñs.
Quid vultis vt faciam vobis. Cui
azinus. Dñs meus me decepit. ha
bet enĩ canẽ puulũ q de cibo dñi ve
ſcitur ⁊ in cubili ſuo dormit. Ipſi
enĩ dñs blanditur cũ ipſoq; iocat̃
me nunq̃ tetigit nec mihi blandi
tur q quotidie ſarcinã geſto et in
negocijs ſuis me affligo. Cui dñs
Onager ſi vis eſſe libenter tactus
et viſus eſto ĩmaculatus ⁊ nõ ſter
coratus. Canis enim ꝓpter ꝙ ſtat
mũdus manet apud dñm ſuũ le
tabũdus. Aper q; dixit. Dñs meus
tenet philomenã penes ſe ĩ cauea
deaurata ⁊ cũ ipſa pãgit q̃ pluri
mũ ⁊ letat̃. me ãt non gracioſe au
dit cũ balatũ trado. ſimiliter nec cũ
ſocius meus cantat. Vñ petim⁹ po
ne modũ in his. Ad hoc dñs rñdit
Neſcitis qd petatis. Si auide cupi
tis eẽ auditi ⁊ intellecti debetis ha
bere verba delicata nõ feda. nõ vo
cẽ turbidam. Philomena ꝓpter ꝙ
placide loq̃tur ⁊ cãtat gratanter
auditur. vos autẽ nõ ſic. Ipſi vero
obmutuerũt dicẽtes. Qd nõ licz
nõ petamus. quod neſcimus nõ di
camus. Ergo ⁊ nos ſi cupimus li
benter viſi eẽ ⁊ tacti ſtudeam⁹ eſſe
ĩmaculati. nõ polluti nõ fedati p⁹
ſi volum⁹ eſſe auditi ⁊ intellecti lo
quamur verba placida nõ turpia
nõ vilia. Sũt enĩ quidã quoꝝ gut
tur ẽ quaſi ſepulcrũ quod fetet cũ
apitur de q̃bus pſal. v. Sepulcꝝ
patẽs ẽ guttur eoꝝ. ſ. maloꝝ homi
nũ ꝙ ſemꝑ dicũt fetida. De q̃bus
dicit idẽ pſalmiſta. Diſperdat dñs
vniuerſa labia doloſa ⁊ linguam
magniloquã ſcz aduerſus deũ et
proximũ. Talibus enĩ verbis ĩiu
rioſis ⁊ cõtumelioſis loq̃ntes nõ
ſunt audiẽdi. Iuxta illud ſen. Clau
dende ſunt aures malis vocibus.
Diogenes phũs cuidam referenti
quoddã malũ ab amico de ipſo ꝓ
latũ ait. Dubiũ eſt an amicus hoc
dixerit. certũ eſt aũt mihi ꝙ male
dicis. Antiſtẽnes cuidã dicenti ille
de te malũ hoc dixit. Ait. nõ de me
hoc dixit ſed de illo q hoc in ſe ha
bere recognoſcit. Senocrates rñdit
cuidã maledicẽti ſibi vt tu lingue
tue dñs es ſic ⁊ ego auriũ meaꝝ.
Sic ego poſſum ponere aurib⁹ me
is clauſurã. Rñdit cuidã dicenti ſi
bi. maledixit tibi ille. Quidam ma
le de te dixit non curo ꝙ auditus
eſſe debet robuſtior lingua. cũ ſin
gulis hõibus ſint ſingule lingue
aures vero bine. Et ſic debet homo
plus ſuſtinere duabus aurib⁹ q̃
poſſit aliquis loqui vna lingua.
Narratur in libro de nugis phõꝝ
cuidã male dicẽti ſibi reſpõdit qui
dã. facile in me maledicere tecum

nec ſum reſponſurus· In eodē libro
narratur ꝙ ſenō pħs cuidā male
dicenti ſibi dixit· ſi meis auribꝰ te
audires taceres· Nota ꝙ ſuſtinē
tia cōtumeliarū in verbis im ꝑ eri
orum fuit in antiquiſ legitur de ale
xandro ꝓut dicitur in li·iij·de nu
gis pħorum ꝙ cū antigonꝰ ei dixiſ
ſet·etati tue iā regere cōuenit·qua
ſi dicat nō pudet in corꝑe regis vo
luntatē dominari luxurie q̄ſi dicat
Indignus es regno racōe etatis ⁊
voluptatis ⁊ tñ patientiſſime tulit
Eodē libro narratur de patiētia iu
lij ceſaris·cū eni caluiciū grauiter
ferret ⁊ capillū defluentē a ceruicē
ad frontē cōuocaret milite ei dicē
te·facilius ē tibi o ceſar caluū non
eſſe q̄ꝫ me in romano exercitu timē
dum quicquā egiſſe vel actuꝝ eſſe
quod tñ patienter ſuſtinuit· vnde
cū de eo eſſent famoſi libelli ⁊ ioci
laria carmina publice diuulgata
et hec ad improꝑiū ſuū patientiſ
ſime ſuſtulit· Cū quedā matrona
eius originē deſpiciens paniſicuꝫ
vocaret ludēdo ꝑtulit· Ibidē narrat̄
de auguſto ceſare· Itē cū quidā di
ceret ei o tyrāne· reſpondit ſi eſſem
inquit non diceres Ibidē narratur
de ſcipione affricano ꝙ cū quidam
eum ꝑ vim pugnantem vocaret ⁊
ex hoc argueret·reſpōdit· ꝑimato
rem ꝑpetit me mater mea nō bel
latorem· Legitur etiā de auguſto
ceſare libro·iij·de nugis pħorū ꝙ
cū tiberius ei ꝯquereretur ꝙ multi
de eo male loquerentur·reſpondit
Satis eſt ſi hoc habemus ne quis
nobis male facē poſſit·idcirco no
li īdignari ſi aliquis de nobis ma
le loquitur· De patientia antigoni
regis narrat ſeneca libro·iij·de ir
ra·cum audiſſet aliquos de ſe ma
le extimare et loqui q̄ oīa cum au
diret eo ꝙ inter dicētes eſſet ſolā
manū leuiter cōmouit dicēs qua
ſi in perſona alterius·hinc diſcedi
te ne rex voſ audiat· Item refert ſe
neca libro·iiij·de ira de dicto regē
ātigono ꝙ cū quadam vice audiſ
ſet quoſdam ex militibus oīa ma
la imprecātes ſibi:acceſſit ad eos
maxime qui laborabant·⁊ cū eos
audiuiſſet ⁊ ignorarent a quo au
direntur admonuit eos dicēs Nūc
maledixiſtis antigono ſed nūc bñ
optate ei ꝙ vos diligit· Mira eniꝫ
humilitas regis qui non dedigna
tus eſt condeſcendere laborantibꝰ
et mira patientia qui non eſt indi
gnatus ſibi maledicentibus

De ſalamādra ⁊ ydra dialogus·xxvi

Salamandra ē ge
nꝰ lacertuli ſiue ſtellionis
animal peſtiferū ⁊ ſūme venenoſū
nā vt dicit pli·li·xxix·ca·iiij·fructꝰ
arboꝝ inficit· aquas corrūpit ex
q̄bus ſi quis comederit vel biberit
mox necatur ſꝫ ſi ſaliua eius pedeꝫ
hominis tetigerit totū hominē in
ficit et corrūpit et q̄uis tanta ſit ī
ſalamandra vis veneni a quibuſ
dam tamen animalibus mandit̄
loco cibi·inter medios ignes viuit
ſola animaliū vt dicit idem imo in
cendiū et ignem extinguit· Et eſt

genus ſalamandre cuius pellis ē
villoſa et piloſa ſicut pellis vitu
li marini ex qua ſiūt aliquādo cin
guli ad vſus regum qui poſt lon
gam vetuſtatē in ignē proiecti nō
exuruntur ſed poſt diuturnam in
flāmationem illeſi ⁊ purgati qua
renouati ab ignibus extrahūtur
Et ab illa pelle ſiūt tegmina ī lāpa
dibus ⁊ lucernis que nullo incen
dio corrūpūtur · Idrus autem ſer
pens eſt toxicoſus qui viuit in aq̄s
habens quinq₃ capita Ubi duo pre
liabantur ſimul ſed cum ſalaman
dra vincebatur ab idro proijcie
bat ſe in ignem vt euaderet · Cum
autem idrus vincebatur a ſalamā
dra iactabat ſe in aquam Sic eni₃
ſe conſeruabant nec corruebant di
centes Ad domū qui reuertitur
non fugit nec cōteritur Ita et nos
protegere debemus Cū enī impu
gnamur ab inimicis infernalib⁹
de igne concupiſcētie et luxurie de
bemus nos proijcere in aquis ca
ſtitatis ⁊ mūdicie · Cū aute₃ impu
gnamur de aqua cupiditatis ⁊ a
uaritie debem⁹ nos iactare in ignē
caritatis ⁊ largitatis · exemplo co
lumbe · Legitur de ꝓprietatibus aui
um ꝙ ſunt quidam accipitres q̄s
aues nō rapiunt niſi in aere · ⁊ qui
dam ſunt qui non accipiūt niſi in
terra · colūba vero naturaliter hoc
cognoſcit ⁊ ideo ſi fugatur ab ac
cipitre capiente in aere ſtatim ad
terram ſe deijcit · ſi vero ab accipi
tre capiēte in terra in aere ſe tenet
et ſic euadit · Ita ⁊ nos ingenium
habere debemus contra accipitrē
infernalem qui habet mille artes
nocendi · Unde paulin⁹ hoſtis no
ſter cui ſunt mille artes nocēdi tā
varijs expugnandus eſt telis ꝙ
īpugnat inſidijs · ⁊ ideo hoſt's me
us qui pſequitur me mille habet
artes nocendi · Dicitur ꝙ quidam
demoniacus ad virum ſanctu₃ ad
duct⁹ eſt qui precepit demoni vt
exiret ⁊ nomen ſuū diceret · Et ille ·
Nos ſumus tres qui in iſto homi
ne habitamus · Ego vocor claudēs
cor · alius frater meus vocat̄ clau
dens os ⁊ tertius vocatur claudēs
marſubium · Officium enim meū
eſt peccatoris cor indurare ne poſ
ſit contritionem habere · Et ſi forte
cōuertitur laborat frater meus vt
a confeſſione impediatur · Et ſi for
te cōfitetur tertius prohibet ſatiſ
facere · ⁊ iſte tertius vocatur clau
dens marſubiū · ⁊ p hūc modum
fere omnes lucramur ·

De ſimia et taxo dialogus · cxviij ·

Taxus eſt animal ad quantitatē vulpis cui⁹
pellis eſt valde hiſpida ⁊ villoſa ·
De hoc dicit pli · libro · viij · c · xxxix
quando eos canes inſequūtur an
helitum · ⁊ flatum retinent retinen
do cutē extendunt et ſic morſus ca
nū et ictus hominū arcent · Hec be
ſtia vulpem odit ⁊ cū eo dimicare
cōſueuit ſed vidēs vulpes ꝙ ꝓpter
duriciā et eius villoſam pellem le
dere nō poterat ſe victum ſimulās
fugam petit · Et dum taxus predā
querit vulpis latibulum eius ſub

intrans vrina ⁊ alijs im̄undicijs
taxi cubiculum inficere cõſueuit cu
ius fetorem abhorrens melus id
eſt taxus defedatum domiciliũ de
relinquit ⁊ aliam manſiũculam ſi
bi neceſſario querit· Et ſi qñ in hie
me eis defecerit cibus pro cibarijs
erit ſomnus· Eſt ergo animal mł
tũ dormiẽs· Ad hũc acceſſit ſimia
dicẽs· frater accomoda mihi cen
tũ marchas ꝗ cupio in partibus
vltramontanis negociari ⁊ lucrũ
fideliter tecũ diuidere· Cui tax9 hoc
libenter ãnuam quoniã quieſcere
percipio ſi mihi fideiuſſores dabis
⁊ inſtrumentũ p manũ notarij mi
hi facias· Simia aũt bubulum et
taurũ fideiuſſores inſtituit ⁊ cyro
graphũ p manus ſempedis relin
quens ad ptes ſuas peragrauit ⁊
nunq̃ redijt· Taxus autem vidẽs
ꝗ illuſus eſſet a ſimia a fideiuſſo
ribus petijt accõmodata· Ipſi vo
ſibilabant poſt ipſum et q̃plurī
mũ ſpernebant· Taxus aũt hoc iu
dici indicauit oſtendẽs ei cyrogra
phum Iudex itaqꝫ fideiuſſores cita
ri fecit ⁊ ſententiaꝫ propalauit ⁊
reſtituerent que p cartam obliga
ta fuerãt· ipſi vero indignati taxũ
ſemp pſecuti ſunt et ad extremuꝫ
grauiter pcuſſerũt· Taxus autem
Nota. vulneratus ait· Qui non cupit
mutuare nũq̃ cupit litigare· Sic
enĩ multotiens accidit ꝗ homo p
dit amicos cũ repetit fenerata· Ta
men dicit ꝓpheta pſał· cxi· Iocun
dus homo qui miſeretur ⁊ commo
dat· Sed ſcribit catho Cui des vide
to vt ſit diſcretio accõmodatoris·
Fabulatur enim ꝗ quedã caprio
la pregnans venit ad aliã haben
tẽ domũculam et verbis dulcibus
et precibus lamentans de partu·
petiuit domuꝫ promittens ſe poſt
partũ reddituraũ ſibi domũculam·
Hec abijt illa manet ſed poſt par
tũ per plures dies redijt petẽs ſua
iura· At illa obſerauit aures ⁊ e
dem· et nolens reddere quod ꝓmi
ſerat ait· Nõ timeo tuos dentes q̃a
dentes filioꝝ meoꝝ cũ te laniabunt
p hoc docetur homo ꝗ nõ ſemper
credere debet verbis mellitis quia
mlti decipiũtur cauſa pietatis· vñ
verſus· Non ſatis eſt tutũ mellitis
credere verbis· Ex hoc melle ſolet
peſtis amara ſequi· Prout refert
eſopus volens oſtẽdere ꝗ nil põt
ꝓdeſſe malis qñ mens praua ma
loꝝ non verecũdatur eſſe immemor
beneficij accepti vnde ait ꝗ lupus
maſticando in gutture ipſi9 os trãſ
uerſatũ eſt· Qua de cauſa miſit ad
gruem vt ſuo roſtro ipſuꝫ extrahe
ret· Grus oſſe reuoluto et euulſo de
faucibus· petijt promiſſa q̃ multa
promiſerat lupus· Cui lupus An
non infelix viuis munere meo· Nõ
ne potui precidere collũ tuũ morſu
meo· Ergo tua vita ſit tibi munus
meum·

De mure ⁊ murilego dialogus· cxviii·

Mus iuit ad muri-
legũ et ſe q̃plurimũ exina
uit dicens· O excellentiſſime ſemp
intendo ſeruire tibi ⁊ nũq̃ a te rece
dere tantũmodo ꝓtege me a furorẽ

muſtele· Murilegus āt in ꝓtecti
onem eū recepit ⁊ vbiqꝫ ipſum ſe
cū portabat nō ꝑmittens eum a
muſtela decipi Muſtela ideo fuit a
maricata de eo quod faciebat cat
tus et eū q̄ꝑplurimū emulabatur·
Quadaꝫ āt vice mus fefellit ⁊ mu
rilegus ipſū correpit ꝓ quo iratus
mus ad muſtelam acceſſit· eamqꝫ
humiliter ſalutauit dicēs Magna
ſunt peccata mea· vere dignus ſum
puniri quoniā tibi ſub protectōne
catti aduerſatus fui· Sic enī inter
murilegū et muſtelam diſcordiaꝫ
ſeminabat cū ab ipſis corrigebat
Ad poſtremū ſic eas ſimul copula
uit q̄ omnino cupiebant ſe dilani
are· Dum āt ad certamen ꝓmp
te gradiebantur ait muſtela· O ſo
ror quid agimus quare ꝑ hūc fal
ſum murem volumus nos dilani
are· Melius eſt vt ipſuꝫ mactem⁹
q̄ꝑ de ſeculo nos delere· Placuit ſer
mo cattulo ⁊ ita fecerūt dicentes·

Qui diſcordia vtuntur iuſtū eſt
ſi puniūtur· Ita faciūt multi adula
tores ⁊ malicioſi inter principes
pacē habentes ꝓpter quod odibi
les ſunt deo· Dicitur ꝓuer· vi· Sex
ſūt q̄ odit deus ⁊ ſeptimū deteſtat
anima eius· oculos ſublimes lin
guam mendacē· manus effunden
tes innoxiū ſanguinem cor imagi
nans cogitationes peſſimas· pedes
veloces ad currendū in malum· ⁊
proferentē mendacia teſtem falla
cem et qui ſeminat īter fratres di
ſcordiam· Vnde eccľ· xxiij· Suſurro
et bilinguis maledict⁹ eſt· multos
enī turbauit pacē habentes· Anti
qui enim tales ſuſurrones ⁊ adu
latores non diligebant· ſed erant
in eis magnificētia et fortitudo ad
profitendū verum in ſermonibus
Vt enim narrat valeri⁹ libro· vi·
q̄ omnibus ſiracuſanis expectan
tibus exitum dyoniſij tyrāni pro
pter nimiam moꝝ acerbitatem q̄
dam mulier vltime ſenectutis ora
bat deos vt icolumis ⁊ ſupſtes eſ
ſet· Quod vt agnouit ille indebitā
admirās beniuolentiā vocauit eā
inquirens quo merito ſuo id face
ret· Reſpondit· illa certa eſt mei ꝓ
poſita ratio· Cū eſſem puella ⁊ ha
berem grauem tyrannū eo carere
cupiebam· Quo interfecto deterior
arcem occupauit· cuius dominati
onem finiri magis expectabaꝫ· Te
autem non pernicioſiorem habere
cupim⁹ rectorem· Timeo itaqꝫ ne
ſi fueris aſſumptus deterior in lo
cum tuū ſuccedat· ergo oraui pro
te· Maluerūt etiā antiqui philoſo
phi veritatem dicendo mori q̄ꝑ taci
ta veritate viuere· Vnde de dyoge
ne dicitur q̄ erat vſquequaqꝫ pro
fitens verū· de quo ait valerius li·
iiij· ca· iij· q̄ cum eidem lauanti ole
ra ariſtipus dixiſſet· ſi dioniſio ty
rāno adulari velles iſta nō ederes
imo inquit ille ſi iſta eſſe id eſt ede
re velles dioniſio adulari neceſſe
non haberes· maluit enim olerib⁹
viuere ⁊ verum dicere q̄ꝑ epulis re
gijs ſaginari ⁊ eidem adulari·

De quinqꝫ agnis ⁊ lu po dialogus· xxix·

Agni quinq; relicti
a parentibus velut pupilli
et orphani a conſanguineis ⁊ a tu
toribus regebātur. Quadam autē
vice lupus vnū ex his clam ad ſe
vocauit dicēs. Cupio de te condole
re vt de pupillo. vnde volo tibi lit
teras īſinuare vt proficere poſſis.
veruntamen p̄ge prius ad fratres
tuos ⁊ dic vt tecū veniant ad me
mecū acta confirmandū. Agnus ī
nocens gauiſus ē gaudio magno
valde et perrexit ad fratres ſuos et
hec oīa intimauit. Cui dixerūt. hoc
plurimū nobis placet ſed eamus
ad tutores noſtros vt cōſulant no
bis. Quibus dixerūt tutores Caue
atis vos a tali magiſtro q̄ ſi ad ip
ſum reuerſi fueritis iugulabit vos
Illi aūt non attēdentes ad cōſilium
ſeniorū ad lupū acceſſerūt. Lupꝰ
autē videns letabūdus effectus ē
et in ipſos ſaliens iugulauit. et ſe
cū filijs ſuis pauit dicēs. Male
p̄git ⁊ offendit qui maioribus nō
credit Ergo credere debemus ad ſe
niorꝫ cōſiliū. Quia dicitur Job. xv.
In antiquis eſt ſapientia ⁊ in lon
go tempore prudētia. Debemus eti
am cuſtodire conſiliū nobis datū
maxime ab amicis. dicitur enim
prouer. iij. Cuſtodi legem atq; cō
ſiliū ⁊ erit vita anime tue ⁊ gratia
faucibꝰ tuis. Dicitur q̄ quidā agri
cola agricolauit terrā ſeminans in
ea ſemen lini. Hoc videns irūdo do
cta ⁊ āntiqua cōgregauit oēs aues
ſimul dicēs hic ager ⁊ hoc ſemen
nobis mala vincula minātur vn
ꝫ diſperdamus ea anteq̄ creſcāt.

Noluerūt autem adhuc imo repre
hendebant eam improperātes va
nos timores. Interea herba exiuit
de humo ⁊ irundo iterū monet in
ſtare pericula. Aues vero rurſum
deridebant dicentes irundo placat
homines ſibi et blanditur cantu
ſuo. Interim linū metitur et fiunt
rethia que aues capiebant. Tunc
omnes aues cognouerunt errorē
ſuum et penituerunt tarde Vnde il
le qui ſpernit vtile conſilium ſumit
inutile ⁊ ille qui nimis eſt tutus ia
re ſubit rethia. Et nota q̄ quando
q; conſilium vilis perſone vtiliſſi
mum eſt q̄ ingenium plus valet
virtute. vnde verſus. Ingenium ſu
perat vires ⁊ ſumma prudentia eſt
prudenti. prout ſcribitur q̄ aquila
volans per aerem et videns moue
re teſtudinem id eſt galandram
depoſuit ſe ſuper ipſam accepitq; ī
pedibus. At illa retraxit pedes et
collum in concham ita q̄ nullo mo
do poterat de ipſa comedere niſi q̄d
volebat ſed quedam cornix hoc vi
dens ait: licet ſis potens ⁊ rex aui
um neſcis tamen omnia Audi ſecu
re conſilium meum. quod gerit in
concham valde bonus cibus eſt
p̄ te. Frange conchā deferēdo in al
tū. Sic fec̄ ⁊ comedit cū dulcedine

De reptilibꝰ multis dialogus. xxx.

Reptilia multa ſe
ſuper humum ſimul ſolaci
abantur ad ſolem ſed baſiliſcus
id eſt ſerpens venenoſus vt ſupra

dictum eſt in dialogo quadrage
ſimoprimo in medium exiliuit cla
mans· quis in duello mecū ſalire
ꝑoptat veniat ⁊ pugnabo cū eo
Teſtudo āt in medio proceſſit cū
ipſa pugnatura· dum autē ſimul
pugnarent baſiliſcus cupiebat eā
mordere ⁊ toxicare: ſed teſtudo tra
hebat et caput ⁊ pedes in conchā
ꝙ nō poterat eā tangere· Poſtea
vero extrahebat et baſiliſcū cum
dentibus ⁊ vngulis aculeabat ſic
enim victus anguis erubuit· Pau
lulū poſt denuo ſe fortificauit· ⁊ vo
lens ſe excuſare ꝙ erat turpiter vi
ctus ait· volo me vindicare· ſi ē in
ter vos aliqs preliator veniat ad
me et ipſum curabo· Ericius autē
ſpinoſus hoc audiēs armatus ad
bellū proceſſit· Cum autē ſerpens
non videret cū furore maxime ag
greditur ſuper eum· Ericius vero ſe
corroborās acuit pennas ſuas ⁊ ī
ipſo fixit vſqꝫ ad ſāguinē vulne
rauit· Baſiliſcus quidem confuſus
merore quaſi deficiebat · Interea
rana hoc videns cupiens ſe vindi
care de ſerpente ſuꝑ ipſum aſcēdit
volens ipſum extinguere· Anguis
itaqꝫ intuiens ranā dum fatigatus
⁊ famelicus exiſteret ſe q̄plurimū
corroborauit ⁊ eam cepit ⁊ deglu
tiuit dicens· Male pugnat qui
paratus non eſt nec bene armat⁹
In hoc notatur ꝙ cum cernim⁹ ini
micos noſtros fortiores aliquan
tulum ſuppeditatos non debemus
aggredi ſuper eos ſed ſuperſedere
ac videre finem rei· Ait enim ſene·
Inimicum q̄uis humilem docti eſt
metuere· Ergo enim letari nos debe
mus de inimici interitu ne forte ſu
per nos veniant ſimilia· Vnde pro
uerbiorum· xxiiij· Cum ceciderit inimi
micus tuus noli gratulari nec lete
tis ſuper inimici interitum ne ſup
ueniant in te ſimilia· Qui enim gau
det de inimici caſu cadit in illum·
Legitur ꝙ quidam imperator ha
bebat duos artifices vnum ſarto
rem et alium barbitonſorem· Inci
ſor pannorum odiebat barbiton
ſorem quia imperator plus eū ho
norabat· Vnde accuſauit eū apud
imperatorem ꝙ diffamabat ipſum
dicens ꝙ non poterat fetorem fer
re flatus ipſius radendo ei barbā·
Ex hoc indignatus imperator pre
cepit eum proijci in mare cum ſac
co ad collum· Hoc autem innuēs
nautis imperator amiſit annulū
ſuum qui cadebat in mari· Barbi
tonſor autem corrumpit nautas
pecunia ⁊ cum eis tranſiuit ad ali
as nationes longinquas in q̄bus
proſperatus eſt· Et emens piſcem
quendam inuenit in viſceribus ei⁹
annulum imperatoris · cum quo ve
nit ad eum ⁊ donauit ipſum impe
ratori excuſans ſe de crimine ſibi ī
poſito· Tandem pro munere petijt
vt inciſor pannorum qui de eius gau
debat interitu mitteretur modo vbi
ipſe miſſus fuerat· et ſic euaſit· Et
inimicus qui putabat ſe victorio
ſum interijt· Vnde ſeneca Ab alio
expecta alteri quod feceris·

De hoīe et muliere dialogus· xxxi·

Homo eſt ſecundum
phm̄ mēs incarnata fantaſ
ma temporis ſpeculator vite man
cipiū mortis· tranſiens viator· lo
ci hoſpes· aīma laborioſa pui tpis
habitaculum· Mulier ē ſm ſecū
dū phm hominis cōfuſio· inſacie
bilis beſtia continua ſollicitudo· in
deficiens pugna· humanū manci
piū a viro continenti naufragiū·
prout quidā vir caſtus ⁊ immacu
latus quandoqꝫ habere voluit co
loquiū mulieris ⁊ familiaritatem
in qua illectus ⁊ illaqueatus ſig
num caſtitatis qꝫ cito amiſit Atten
dens āt ad dulcedinem verbi illiꝰ
et intuens pulcritudinē faciei eiuſ
diſſipatus eſt dicens· Propterie
mulieres fracti multi ſunt ⁊ vulne
rati· Vnde ait quidam· peccati for
ma femina eſt ⁊ mortis condicio·
Hieronimꝰ Janua diaboli via ini
quitatis ſcorpionis percuſſio noci
uūqꝫ genus eſt femina Idē· gladi
us igneus eſt ſpecies mulieris Me
mento ꝙ thamar a fratre ſuo ſit
corrupta· Memento ſemp ꝙ para
diſi colonū de poſſeſſione ſua eiecit
mulier· Quid fortius ſampſone·
Quid ſapientius ſalomone · Quid
ſanctius dauid· Omns hi p femi
nas ſubuerſi ſunt Eccle· xxv· A mu
liere initium factum eſt peccati· Et
p illam homines moriūtur· Vnde
antiqui ab ipſis ſe continuerunt·
prout narrat vegecius libro· ij· de
continentia alexandri ꝙ cum eſſet
ei virgo eximie pulcritudinis tra
dita cuidam principi deſponſata·
ſūma abſtinentia pcipit vt nec eā
aſpiceret ſed ad ſponſum remiſit·
Qua remiſſa mulieris ac pncipis
mentes ſibi reconciliauit· Cui ſimi
le narrat valerius libro· iiij· ca· iij·
de ſcipione dicens ꝙ cum intellexiſ
ſet ꝙ virgo eximie forme cuidam
nobili deſponſata eſſet inter obſi
des qui erāt apud cartaginē· poſt
qꝫ carthago fuit ab ipſo capta vo
catiſ parentibꝰ a ſponſo inuiolatā
virginē eis tradidit ⁊ aurū quod
pro redēptione puelle oblatū erat
virgini in dotem ſine marito ī mu
nus nupciale dedit p quā cōtinen
tiā ⁊ munificentiā animos illoruꝫ
ſibi applicauit· De mira eciam cōti
nentia xenocratis phī narrat va
leriuſ eodē ca· dicens· ꝙ apud athe
nas quidam iuuenes promiſerūt
cuidā mulieri impudice pecuniā ſi
bi dare ſi animū phī poſſet ad lu
xuriam īflectere· Que nocte veniēs
iuxta eū accubuit nec in aliq̄ eius
continētiam labefecit Et deridētibꝰ
adoleſcētibꝰ ꝙ animū illius flectē
nō potuiſſet reſpondit ꝙ nō ad ho
minem ſed ad ſtatuam pcepiſſet·
vocauit enī phm̄ ſtatuam ꝓpter ī
mobilem eius cōtinētiam·

De vita et morte dialogus· xxxiii·

Mors eſt ſecundum
philoſophū eternus ſom
nus· diuitum pauor· pauperum de
ſiderium· incurabilis euentus· la
tro hominis fuga vite· reſolutio
hominis· Vita vero eſt bono
rum leticia miſerorum meſticia·

Et homo quidam iuuenis formo
ſus diues fortis ⁊ ſanus ad mortē
pgredit ⁊ ait · O ſors imutabilis
miſerere mei et exaudi me · ſupplici
um quod a te expecto noli emitte
re ad me aurum ⁊ argentum lapi
des precioſos municipia equos ſu
dos predia palacia poſſeſſiones ⁊
quicquid vis tibi dabo · tantūmo
do noli me tangere Cui mors · Im
poſſibilia petis o frater nō ſunt pe
tenda a deo niſi honeſta ⁊ poſſibi
lia ideoq̄ nō ſapienter locutus es ·
Quia dicitur homini · Mors vbiq̄
te expectat et tu ſi ſapiens fueris v
biq̄ expectabis eam dicitur enim
pſal · lxxxviij · Quis eſt homo q̄ vi
uit ⁊ nō videbit mortē · quaſi dicat
nullus · Vnde verſus Per nullā
ſortē poteris euadere mortē · Mors
ſecat · mors necat quod carne crea
tur · Ergo patienter recipe me q̄ ti
bi nihil noui veni facere · Ait enim
ſene · Nemo tam imperitus ē vt neſ
ciat ſe aliqn̄ non moriturū tn̄ mors
cū prope acceſſerit tremit plorat ·
Quid fles q̄d ploras q̄ morieris
ad hāc legem natus · Quid tibi no
ui eſt Ad hāc legem natus es · hoc
patri tuo accidit hoc ⁊ matri ⁊ ma
ioribus tuis · hoc oībus ante te hoc
oībus poſt te vita enim cum excep
tione mortis data non eſt Lex vni
uerſalis eſt que iubet naſci ⁊ mo
ri · hoc autem intelligas vitam gē
rendo Ait idem debemus nos por
tare quod non poſſumus vitare ·
Exemplum de dauid de filio mor
tuo · quia mortuus eſt quare ieiu
nos Nunquid potero reuocare eū ·
Ego vadam magis ad eum ipſe

non reuertetur ad me Vnde nunci
ata cuidā philoſopho morte filij
ait · quando eum genui inquit mo
riturum ſciui · Narrat valeri9 libro
quinto · cap̄ · x · dicens q̄ anaxago
ras audita morte filij reſpondit ni
hil quidem inexpectatum aut no
uū nūcias · Ego eum natum ex me
ſciebam eſſe mortalem a lege natu
re accipiendi ſpiritus et reddendi
legē dici atq̄ neminem mori qui
non vixerit ita nec quidem viuere
aliquem qui non ſit moriturus na
turaliter · Ibidemq̄ xenophon au
dita morte filij maioris natu q̄ in
bello ceciderat coronam tantum de
ponere contentus fuit Agebat enī
ſolēne ſacrificium deinde percunta
tus quomodo occubuiſſet · Et vt
audiuit fortiſſime pugnantem in
teriiſſe · capiti repoſuit coronā ⁊ p
mumia quibus ſacrificabat teſta
tus eſt maiorem ſe ex virtute filij
voluptatem q̄ ex morte filij amari
tudinem ſentire · Narrat hieroni
q̄ cum ſācta quedam nobiliſſima
mulier corpuſculū mariti adhuc
non eſſet humatum duos ſimul p
didit filios · Rem ſum dicturus in
credibilem ſed chriſto teſte non
falſam · Quis illā non putaret ſpar
ſis crinibus veſte conſciſſa lacere
pectus incedere · Lachryme quidē
gutta non fluxit ſtetit immobilis
et aduoluta ad pedes chriſti quaſi
ipſum teneret ait expedita inquit
ſeruitura ſum domine tibi quia me
a tanto onere liberaſti · Legitur in
cronicis imperatorum quedā vxor
octauiani tumulauit quedā filiū
ſuū nomie druſiū ⁊ licet eēt paga

na tamen per magnum ſenſum na
turalē exiſtētem in ea depoſuit om
nia ſigna memoris dicēs· Quid pſi
cit flere quod non pōt euitari ⁊ dū
venerit non poteſt euitari aut reuo
cari· Vnde ſeneca· Nō affligit ſapi
ens liberoꝝ amiſſione nec amicoꝝ
eodē modo ferre illoꝝ mortem quo
ſuā expectat· Et nō quidē memoria
mortis ē quoddā frenū refrenās
hominē ne nimis effluat ⁊ diſcur
rat ꝑ latitudines cupiditatū et li
bidinū· mortis meditatio ſūma ē
phia vt dicit plato· Vnde dicitur
in vita iohānis elemoſinarij ātiq
tus poſtq̄ imꝑator coronatus eēt
ſtatim ingrediebantur ad eū edi
ficatores monumentoꝝ dicētes ei
dem de quo vel de quali metallo iu
beret impium fieri monumentū tuū
Inſinuātes ei vt ſciret ꝙ tanq̄ ho
mo corruptibilis ⁊ trāſitorius eēt
vt curā haberet ſuꝑ ipſius ⁊ anime
⁊ regnū pie diſponeret ⁊ guberna
ret Juxta illud eccle· vij Memora
re nouiſſima tua ⁊ ī eternū nō pec
cabis Recitat alfunſus in tractatu
ſuo de prudentia ꝙ mortuo alexan
dro cū fieret ſepulcrū aureū conue
nerūt ad eū plurimi pħi· Ex q̄bus
vnus dixit Alexāder ex auro fecit
theſauꝝ nūc econtrario aurū de eo
fecit theſaurū· Alius quoqȝ dixit·
Alexāder heri populis imꝑabat·
hodie populi imꝑant illi· Alius ve
ro dixit· Heri alexāder multos po
tuiſſet a morte liberare· hodie ipſi
us mortis iacula non potuit euita
re· Alius dixit· Alexāder heri duce
bat exercitū· hodie ab illis ducit
ſepulture· Alius demqȝ dixit· Alex
ander heri terrā premebat· et ho
die ab eadem premitur ipſe· Ali9
dixit· Heri alexandrū gentes time
bant· hodie eum vilem reputant·
Alius ſiquidem dixit Alexander a
micos heri habuit· hodie equales
omnes habet· Alius dixit· Si heri
non ſufficiebat totus mūdus· ho
die ſepultura quinqȝ pedum ē con
tentus· Si quis iſta conſideraret
dictis modis ſe refrenaret dicitur
de viuēte homine ꝙ quaſi ſterqui
linium in fine ꝑdetur· Job· xx· Ideo
precipitur eccleſi· xxvi· Memento
finis· Melius ē ad domum luctus
ire q̄ ad domū conuiuij· Ibi enim
finis cunctorum admonetur homi
nū et viuens cogitat quid futurū
ſit ei ꝙ ſimili fine claudendus ſit·
Eccleſi· ſeptimo· Idcirco attendite
et conſiderate q̄ in morte cuiuſcū
qȝ naſus frigeſcit· dētes nigreſcūt·
facies palleſcit· vene ⁊ nerui corpo
ris rumpuntur· cor vt dicitur pre
nimio dolore diuiditur· omnia mē
bra tāq̄ ligna ⁊ lapides areſcūt
Nihil in mundo tam abhominabi
le ⁊ tedioſū ſicut cadauer mortui
In aquis non proijcitur ne aque ī
ficiantur· In aere non ſuſpenditur
ne aer corrumpatur ſed ſicut vene
nū peſſimū in foueam proijcitur: ⁊
ne amplius videatur terra ſuꝑ ip
ſum velociter tumulatur· Ecce glo
ria mundi qualiter claudit· Clau
ditur in fouea fetidiſſima vbi ei9
cor cito marceſcit ⁊ marceſcit ocu
li in ſua fortitudine· aures cadunt
de capite· naſus extirpat de facie· li
gua putreſcit ī ore cor ei9 crepat in
corpe· Sȝ heu heu mī dn̄e· Quid ocu

li delectabunt͛ videre pulcra. aures
audire vana naſ⁹ odorare ſuauia.
lingua loq̄ turpia ⁊ inutilia. os de
guſtare dulcia. cor cogitare vana
et vitia. Vnde Ber. Quid ſuperbis
puluis ⁊ cinis. cuius ꝯceptus cul
pa naſci miſeria. viue͛ pena. ⁊ mo
ri anguſtia. Precipue enim cū mi
ſer homo ad mortē vel ad ſenectu
tē declinat. cor eius concutitur. ca
put affligitur. languet ſpūs. fetet
anhelitus. facies rugatur: ſtatura
curuatur caligāt oculi. vacillāt ar
ticuli. nares difluunt. crines defici
unt. dētes putreſcūt. vires amittit
mō letus. modo triſtis. modo infir
mus efficitur. O ꝯdicio miſera. q̄
re non aduertis q̄͞ miſerabilis ſit
hec vita. Cōſidera ergo genitores
⁊ paternos ⁊ anteceſſores cū non
eos inuenies. Et vt Ber. dic mihi
vbi ſunt amatores mundi q̄ ante
pauca tp̄a nobiſcum erāt nihil ex
eis remāſit niſi cineres. Et ideo dic
mihi queſo vbi ſunt barones vbi
principes vbi primates. certe q̄ſi
vmbra ꝑtranſierūt ⁊ in nihilū re
dacti ſunt. Idem aug⁹. Vade ad ſe
pulturā accipe oſſa ⁊ diſcerne ſi po
tes quis dn̄s. quis ſeruus. q̄s pul
cer. quis deformis. quis ignobilis
quis nobilis. quis ſapiēs. q̄s ideo
ta ⁊ de hoc nō poteris recognoſcē.
vnde cogita vnde veneris et erube
ſce vbi es. ⁊ ingemiſce quo vadis
et ꝑtimeſce vt ſuperius venire va
leas vn̄ expulſus es. Quod nobis
preſtare dignet͛ ille q̄ ſine fine vi
uit et regnat p̄ omnia ſecula ſecu
lorum. A M E N.

Preſens liber dialogus creatura
rum appellatus: iocundis fabulis
plenus: induſtria ⁊ expenſis Con
radi de homborch incole colonieñ.
inceptus ⁊ finitus eſt. Anno domi
ni milleſimoq̄dringenteſimoocto
geſimoprimo mēſis octobris die
xxiiij.

Mori vita via est ~ Anno
salutis 1636 – Antonius
Grimmolt, Canonicus
Assindiensis

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Seneca

Sicut nihil melius benigna coniuge, ita nihil crudelius infesta muliere.

Ecclesiast. 19.

Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes.

Seneca

Quilibet curat ut diu vivat, nemo ut bene vivat.

Seneca

Difficile est ne re prospera amicos probare. In adversa facile.

Plato

Suma Philosophia est meditatio mortis.

Non satis est tutum mellitis credere verbis
Ex hoc melle solet postis amara sequi.

89/01574

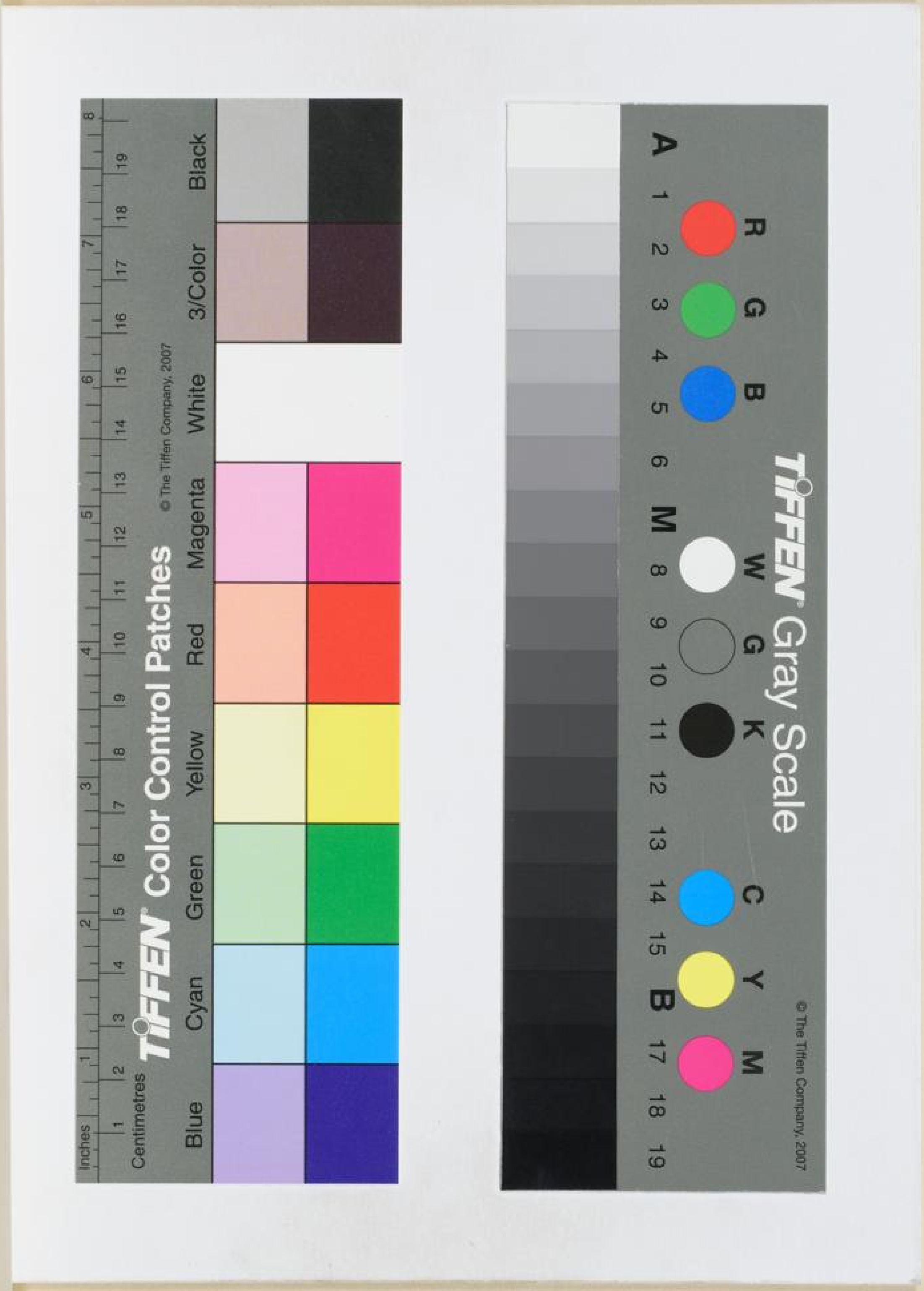
TIFFEN Color Control Patches
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Gray Scale
A
M
B
R
G
B
W
G
K
C
Y
M
© The Tiffen Company, 2007

Fuer

A a a b c d e f g h i k l m n o p q r

r ꝛ ſ s t v u x y z ... est

Henricus Gelzer

Ihesus Maria Anna

Pater

Ich Dietrich [illegible] bekenne mit der Edlen
[illegible] Johann von der Wardt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] als [illegible] in [illegible]
Jar 98 den 16. monats Novembris ~~[illegible]~~ der [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] unter dem [illegible] jarigen [illegible]
[illegible] [illegible] vorbehaltlich und [illegible] [illegible]
[illegible] zu guter [illegible], wie auch von dem hauptgelt von 200
[illegible] besonders [illegible] [illegible] clausula [illegible]
[illegible] in dem [illegible] und pfande [illegible] [illegible]
formen ~~[illegible]~~ [illegible] auch daruf [illegible] [illegible]
pfande ~~[illegible]~~ Und das [illegible] Clegern [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] und ~~[illegible]~~ [illegible] der Erhaltung
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] und [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] ~~[illegible]~~ nach als [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] entzeigt ~~[illegible]~~ mit nochmaliger
pitt [illegible] [illegible] mit [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] das [illegible] zu dem [illegible]
[illegible] citation [illegible] [illegible] [illegible] erhielt
und ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
das sie [illegible] ~~[illegible]~~ donnerstag [illegible]
[illegible] [illegible] monats Aprilis [illegible] [illegible]
die [illegible] pfande [illegible] zu [illegible] und zu [illegible]
[illegible] [illegible] zu [illegible] [illegible] auf [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] zu
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] und [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] den [illegible] 604
den 19. monats Aprilis

[illegible] jarliche [illegible] gelt

[illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

D.

Ingratitudo est inimica animæ. Bernh. Exterminatio meritorum,
Virtutum dispersio. Beneficiorum ~~dispersio~~ perditio.
Ille qui manet ingratus. Justum est, si sit mortificatus.